

Social tryghed i de nordiske lande 2005

Social tryghed i de nordiske lande 2005

Omfang, udgifter og finansiering

'Social tryghed i de nordiske lande' kan bestilles hos:

Schultz Information
Herstedvang 12
DK-2620 Albertslund
Tlf: +45 70 26 26 36
Fax: +45 43 63 62 45
E-mail: schultz@schultz.dk
eller på: www.nom-nos.dk

Social tryghed i de nordiske lande

Omfang, udgifter og finansiering 2005

© Nordisk Socialstatistisk Komité 2007

Udgivet af Nordisk Socialstatistisk Komité (NOSOSKO)

Islands Brygge 67, DK 2300 København S

Tlf. +45 72 22 76 25 • Fax +45 32 95 54 70

E-mail: mail@nom-nos.dk

Website: www.nom-nos.dk

Redaktør: Johannes Nielsen

Omslag: Sisterbrandt designstue, København

Layout og grafik: Liv Mølgaard Mathiasen

Tryk: AN:sats, København 2007

ISBN 978-87-90248-32-1

ISSN 1395-7546

De data, der danner grundlag for bogens tabeller om indkomstfordeling, typetilfælde, sociale udgifter samt specifikationer heraf, kan hentes fra NOSOSKO's hjemmeside på World Wide Web:

<http://www.nom-nos.dk/nososco.htm>

Gå til menupunktet 'Statistics'.

Forord

Nordisk Socialstatistisk Komité (NOSOSKO) er en permanent komité under Nordisk Ministerråd og Nordisk Socialpolitisk Komité, der har til formål dels at koordinere de nordiske landes statistik på det sociale område, dels at foretage sammenlignende udredninger og beskrivelser af de sociale trykhedsforanstaltningers indhold og omfang.

Komitéen er sammensat således, at hvert land har tre repræsentanter og et antal suppleanter. Formandskabet går på skift landene imellem. Der skiftes formandskab hvert tredje år. I perioden 2005-2007 er det Norge, der har formandskabet.

Fra og med 2005 er Færøerne ligeledes blevet fuldgældigt medlem af komiteen og data for Færøerne indgår nu også i publikationen.

NOSOSKO offentliggør sine resultater vedrørende den løbende udvikling i de sociale forhold i rapporten *Social tryghed i de nordiske lande*.

Da alle nordiske lande som følge af deres EU-medlemskab eller som deltagere i EØS-samarbejdet er forpligtet til at indrapportere data om social sikring til EU's statistiske kontor, EUROSTAT, har NOSOSKO valgt at følge opstillingerne og definitionerne i EUROSTAT's nomenklatur, ESSPROS.

I forbindelse med udfærdigelsen af nærværende rapport har NOSOSKO nedsat en redaktionsgruppe til at bistå Komitéens sekretariat med arbejdet.

På NOSOSKO's hjemmeside (www.nom-nos.dk) findes der supplerende tabeloplysninger til de respektive kapitler, som tidligere var med i bogen.

FORORD

Nordisk Socialstatistisk Komité består i øjeblikket af følgende:

DANMARK:

Fuldmægtig Arne Madsen	Socialministeriet
Chefkonsulent Per Kampmann *	Arbejdsmarkedsstyrelsen
Programleder Torben Fridberg	Socialforskningsinstituttet
Kontorchef Carsten Torpe	Danmarks Statistik
Fuldmægtig Steffen Hougaard	Danmarks Statistik

FÆRØERNE:

Fuldmægtig Heri Petersen *	Social - og sundhedsministeriet
Specialkonsulent Jógvan Bærentsen	Færøernes Statistik

FINLAND:

Bitr. afdelingschef Rolf Myhrman	Social- och hälsovårdsministeriet
Utvecklingschef Sari Kauppinen	Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (Stakes)
Överaktuarie Markku Lindqvist	Statistikcentralen
Afdelingschef Mikko Pellinen	Pensionsskyddscentralen
Statistikchef Vesa Ylönen	Folkpensionsanstalten
Konsultativ tjenestemand Tiina Palotie-Heino *	Social- och hälsovårdsministeriet

ISLAND:

Kontorchef Ingimar Einarsson	Sundheds- og socialforsikringsministeriet
Afdelingschef Hrönn Ottosdóttir *	Sundheds- og socialforsikringsministeriet
Afdelingschef Kristinn Karlsson	Islands Statistik

NORGE:

Afdelingsdirektør Øystein Haram	Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Rådgiver Marit Helene Mørkved *	Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Seksjonssjef Elisabeth Nørgaard	Statistisk sentralbyrå
Kontorsjef Tonje Ek Brunvoll	Arbeids- og velferdsetaten

SVERIGE:

Kansliråd Tom Nilstierna *	Administrationsdepartementet
Direktør Kerstin Westergren	Socialstyrelsen
Afdelingsdirektör Christina Liwendahl	Statistiska Centralbyrån
Ämnesråd Bengt Eklind	Socialdepartementet
Byråchef Cathrina Ferrmark Hanno	Försäkringskassan, Sverige
Enhetschef Leif Johansson	Statistiska Centralbyrån

* Medlemmer af redaktionsgruppen.

Sekretariatsleder Johannes Nielsen, NOSOSKO's sekretariat, er redaktør af denne rapport og fungerede som redaktionsgruppens sekretær.

Nordisk Socialstatistisk Komité 2007

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Ændringer i den nordiske socialpolitik siden 2005.....	8
Kapitel 2. Metode.....	21
Kapitel 3. Befolkning og indkomstfordeling	29
Kapitel 4. Familier og børn	37
Kapitel 5. Arbejdsløshed	68
Kapitel 6. Sygdom.....	88
Kapitel 7. Ældre, funktionshæmmede og efterlevende	110
Kapitel 8. Boligydelser.....	164
Kapitel 9. Andre sociale ydelser.....	170
Kapitel 10. De sociale udgifter	186
Bilag 1. Oplysninger, der findes på NOSOSKO's hjemmeside	202
Bilag 2. Grundlaget for reguleringen af de sociale ydelser	203
Bilag 3. Den nordiske socialpolitik.....	206
Bilag 4. Supplerende tabeller	210
Bilag 5. Yderligere information	235
Publikationer udgivet af NOSOSKO	241

Symboler anvendt i tabellerne:

Oplysninger foreligger ikke.....	..
Tal kan ifølge sagens natur ikke forekomme.....	.
Mindre end halvdelen af den anvendte enhed	0 eller 0,0
Nul	-

Kapitel 1

Ændringer i den nordiske socialpolitik siden 2005

DANMARK: Den danske økonomi har i de senere år været præget af økonomisk opsving med kraftig vækst i beskæftigelsen og stort fald i ledigheden. Den økonomiske vækst var på 3,2 pct. i 2006, men ventes at aftage til 2,2 pct. i 2007 og 1,2 pct. i 2008. Opsvinget er i de seneste år drevet af kraftig vækst i både privatforbruget, investeringerne og eksporten, men denne vækst forventes fremover at blive mere afdæmpet.

Beskæftigelsen er steget med 71.000 personer fra 2004 til 2006 svarende til en fremgang på 2,6 pct. Ledigheden faldt fra 5,5 pct. i 2005 til 4,3 pct. i 2006, hvilket er det laveste siden 1974. Ledigheden forventes at falde yderligere til 3,6 pct. i 2007 for derefter at stige lidt til 3,8 pct. i 2008.

Den meget lave ledighed har ført til mangel på arbejdskraft i mange private erhverv, herunder især byggeriet, og på nogle offentlige serviceområder. Den gode situation på arbejdsmarkedet har øget beskæftigelsesmulighederne for personer, som ellers har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet. Der er således sket en stigning i arbejdsudbuddet og desuden en øget rekruttering af udenlandsk arbejdskraft. Som følge af det pressede arbejdsmarked forventes øgede lønstigninger i 2007 og 2008.

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster udgjorde 2,4 pct. af BNP i 2006, og i 2007 og 2008 forventes et overskud på henholdsvis 1,7 pct. og 1,6 pct. Overskuddet på de samlede offentlige finanser udgjorde i 2006 4,2 pct. af BNP og også i de kommende år forventes der overskud. Det offentlige forbrug steg med 1,2 pct. i 2006, og for den samlede offentlige sektor er rammerne for væksten i de kommende år på 1 pct.

Regeringen har indgået en bred politisk aftale om en omfattende velfærdsreform. Et af hovedpunkterne i velfærdsreformen er senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. I de kommende årtier bliver der flere ældre og færre i den erhvervsaktive alder. Tilbagetrækningssystemet justeres, så det bliver mere robust over for denne udvikling og den stigende levetid.

Ændringer i tilbagetrækningen skal medvirke til at sikre finansieringen af fremtidens velfærdssamfund og give plads til større udgifter til sundhed og pleje, når der bliver flere ældre.

Efterlønsalderen hæves gradvist fra de nuværende 60 år til 62 år fra 2019 til 2022, og folkepensionsalderen hæves gradvist fra 65 år til 67 år fra 2024 til 2027. Aldersgrænserne vil herefter blive indekseret med den stigende levetid. Ændringer betyder, at efterlønsperioden fortsat er på 5 år og samtidig gøres efterlønsordningen mere fleksibel. Derudover styrkes jobmuligheder for de ældre på 55 år og derover fra 2007 bl.a. i form af en særlig løntilskudsordning og seniorjob samtidig med, at de aldersdiskriminerende særregler i dagpengesystemet afskaffes. Endelig sker der en styrkelse af indsatsen med henblik på at forebygge nedslidning og forbedre arbejdsmiljøet.

Et andet væsentligt element i velfærdsreformen er en forstærket indsats for at nedbringe ledigheden og for at få flere indvandrere i arbejde. De beskæftigelsesfremmende initiativer, som iværksættes fra 2007, sigter især på at motivere og opkvalificere ledige, der har svært ved at få fodfæste på arbejdsmarkedet, og på at sikre at de ledige reelt er til rådighed for arbejdsmarkedet.

Initiativerne omfatter bl.a. en fremrykning af ret og pligt til aktivering for ledige over 30 år fra efter 12 måneder til efter 9 måneder. Desuden indføres en intensiv aktivering af ledige dagpengemodtagere efter 2½ år. For langvarige kontanthjælpsmodtagere indføres der en særlig løntilskudsordning, og alle kontanthjælpsmodtagere bliver omfattet af ret og pligt til gentagen aktivering. For at øge de lediges fokus på at søge job skal de fremover gå på Jobnet (jobcentrenes jobbank) mindst en gang om ugen for at søge efter og se nye ledige job og bekræfte af de fortsat er arbejdssøgende. Kommuner med mange indvandrere får økonomisk støtte til at ansætte flere virksomhedsrettede jobkonsulenter med henblik på en håndholdt indsats for at få ledige indvandrere i arbejde.

Muligheden for at forlænge sygedagpengeudbetalingen for sygemeldte, der er under eller venter på lægebehandling, er fra april 2007 blevet udvidet med 52 uger således at sygedagpengene nu kan forlænges med 2 gange 52 uger udover varighedsbegrænsningen på 1 år. Samtidig er arbejdsgiverperioden udvidet fra de nuværende 14 dage til 15 dage.

Ældreområdet er blevet styrket på flere fronter ved finansloven for 2007. For det første blev maksimumsbeløbet for den supplerende pensionsydelse ("ældrechecken") forhøjet med 1.300 DKK, og pensionsydelsen udgår af indkomstgrundlaget for regulering af boligydelsen. Endvidere afsættes der en særlig pulje på 100 mio. DKK i hvert af årene 2007 og 2008 til sikring af

bedre ældepleje – puljen skal anvendes til forskellige projekter efter de ældres og medarbejdernes ønsker.

Psykiatriområdet er blevet tilført 115 mio. DKK i hvert af årene i 2007-2008 og 130 mio. DKK i hvert af årene 2009-2010 til en udbygning af tilbuddene til mennesker med sindslidelser.

Der er afsat 622 mio. DKK i 2007-2010 til Regeringens 2. handlingsprogram for de svageste grupper – Det Fælles Ansvar II. Programmet indeholder en række tiltag, som skal lette de socialt udsatte gruppers vej til en mere aktiv tilværelse, hvor den enkelte bliver en del af et fællesskab og kan få en plads på arbejdsmarkedet.

På boligområdet blev der i efteråret 2006 indgået aftale om at hæve investeringsrammen for renovering af de almene boliger. Aftalen indebærer desuden, at Landsbyggefonden indenfor en årlig ramme på 400 mio. DKK i 2007-2010 kan yde tilskud til boligsociale aktiviteter og huslejenedsættelser i nødlidende boligområder.

Som led i kommunalreformen er der fra 2007 etableret en national viden- og specialrådgivningsorganisation (VISO), der samler og formidler viden på socialområdet, og som yder gratis vejledende specialrådgivning og udredning til kommuner og borgere i de mest komplicerede sager. I tilknytning til VISO er der oprettet en Tilbudsportal med oversigt og uddybende beskrivelse af tilbuddene på socialområdet.

Sundhedsvæsenets økonomiske råderum er i 2006 og 2007 blevet forøget med ca. 2,7 mia. kr. primært med henblik på at øge aktiviteten og nedbringe ventetiderne til undersøgelse og behandling. Antallet af personer, som har fået foretaget en eller anden form for operation, er fra 2001 til 2005 øget med ca. 96.000 svarende til en stigning på 20 pct. Ventetiderne er reduceret fra 27 til knap 21 uger for 18 vigtige operationer fra juli 2002 til juli 2006.

På børnepasningsområdet er der afsat 2 mia. DKK over 4 år til at hæve kvaliteten i børnepasningen. Halvdelen af beløbet er blevet anvendt til forbedringer.

I forbindelse med finansloven for 2006 blev der indgået aftale om at afsætte 400 mio. DKK til udsatte børn, ledelse, kost og bevægelse samt til fremme af naturbørnehaver, børnemiljøvurderinger i alle dagtilbud og bedre legepladssikkerhed. På finansloven for 2007 blev der afsat 600 mio. DKK til bl.a. udvikling af efteruddannelse med fokus på læring, udsatte børn i dagtilbud og sprogvurderinger, en kommunepulje på 200 mio. DKK og dagtilbudsloven. Med dagtilbudsloven er der bl.a. indført en permanent evalueringssenhed på området, hvor dagtilbud kan søge inspiration og vejledning til evaluering og kvalitetsudvikling på dagtilbudsområdet.

Den maksimale andel forældrene kan betale for dagtilbud er nedsat fra 33 procent til 25 procent for børn under 3 år med virkning fra 1. januar 2006 og fra 1. januar 2007 for børn i alderen 3 år og indtil skolestart. Der er anvendt godt 0,5 mia. DKK i 2006 og 1,1 mia. DKK årligt i 2007 og frem til finansiering af den nedsatte forældrebetaling.

FÆRØERNE: Bortset fra en mindre tilbagegang i 2003 til 2005 har udviklingen i den færøske økonomi været gunstig siden midten af 1990'erne. Det færøske samfund har i 2006 været præget af en kraftig fremgang med en vækst på 10 pct. i forhold til 2005. Drivkraften bag væksten i 2006 er i høj grad indenlandsk efterspørgsel, med en øget import (ekskl. fiskeskibe) på 20 pct. mens eksporten steg med 5 pct. Udviklingen i importen og eksporten har medført, at overskuddet, der har været på betalingsbalancen siden 1993, er vendt til et lille underskud i 2006.

Den økonomiske vækst forventes ikke at fortsætte med samme hastighed i 2007, hvor væksten forventes at aftage til omkring 5 pct.

Lønudbetalingerne i de første 3 måneder af 2007 er steget med 10 pct. i forhold til samme periode i 2006, samtidig med at arbejdsløsheden på 1,6 pct. af arbejdsstyrken er rekordlav. Der er mangel på arbejdskraft indenfor de fleste erhverv, hvilket vurderes til at være en hindring for fortsat vækst.

Indbetalingerne til den særlige grundpension, der administreres af parterne på arbejdsmarkedet steg pr. 1. januar 2006 fra 0,75 til 1 pct. af alle lønudbetalinger og igen pr. 1. januar 2007 fra 1 til 1,5 pct. af alle lønudbetalinger. Derved steg folkepensionen for enlige med 5,1 pct. pr. 1. januar 2006 og med 10,3 pct. i januar 2007, mens stigningen for gifte pensionister var henholdsvis 5,9 pct. i 2006 og 11,7 pct. i 2007.

Stigningen i de sociale bidrag har haft begrænset påvirkning på en typisk færøsk husholdnings disponible indtægt, idet regeringen også har gennemført skattelettelser.

En ny lov om børneforsorg er trådt i kraft den 1. januar 2006, hvor en væsentlig del af ansvaret er decentraliseret til kommunerne. Men der er etableret et centralt børneværnsudvalg, der skal træffe afgørelser i omsorgsovertagelse, samtidig med at administrationen af døgninstitutioner fastholdes på centralt niveau. Formålet med den nye lov er først og fremmest at forbedre børns og forældres retssikkerhed.

Regeringen har vedtaget at forbedre de økonomiske vilkår for forældre under uddannelse. Forældre under uddannelse vil fremover modtage et særligt børnetilskud, samtidig med at der etableres en ordning, hvor forældre får ret til orlov i et år, hvor de modtager uddannelsesstøtte.

Landsstyret har i foråret 2006 offentliggjort en færøsk folkesundhedsplan. Landstyret ønsker med folkesundhedsplanen at sætte fokus på folkesundheden generelt på Færøerne, og hvorledes denne kan forbedres. Folkesundhedsplanen skal danne udgangspunkt for den fremtidige folkesundhedspolitik på Færøerne. Folkesundhedsplanen er todelt: Den handler dels om at indsamle viden om folkesundhedstilstanden generelt på Færøerne samt udviklingen på området; og dels om konkrete sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende tiltag, hvor der især fokuseres på tiltag vedrørende kost, bevægelse, rygning, alkohol- og narkotikamisbrug.

For at afhjælpe en del af behovet for institutionspladser til ældre har regeringen offentliggjort en 3-års plan, hvor der er bevilget ressourcer til etablering af omkring 100 institutionspladser, svarende til en stigning i antal pladser til ældre på ca. 20 pct.

FINLAND: Den økonomiske tillæksten i Finland har fortsatt varit rask. Tillæksten i den totala produktionen var 2,9 procent år 2005 och den förutspås stiga till 4,5 procent år 2006. Därefter förutspås en årlig tillväxt på ca 3,0 procent. På mellanlång sikt förutspås den ekonomiska tillæksten hamna på i genomsnitt 2 procent per år. Överskottet i den offentliga ekonomin uppskattas vara närmare 3 procent i förhållande till bruttonationalprodukten. Finland har huvudsakligen arbetspensionsfonderna att tacka för sitt överskott.

Sysselsättningen har under senare tid förbättrats snabbare än väntat och regeringens mål att öka antalet sysselsatta med 100 000 personer under tiden april 2003–mars 2007 har så gott som förverkligats. År 2007 stiger sysselsättningsgraden till över 69 procent och arbetslöshetsgraden sjunker till drygt 7 procent. Sysselsättningsgraderna för framför allt 59–64-åringar har stigit. Antalet långtidsarbetslösa har sjunkit men den strukturella arbetslösheten är fortfarande hög. Ca 60 procent av de långtidsarbetslösa har fyllt 50 år och endast en mindre del av dem kan få ett arbete på den öppna arbetsmarknaden utan särskilda åtgärder.

Födelsetalet har förblivit bra och den totala fruktsamheten steg till 1,84.

Trots ökad efterfrågan på pensionsskydd och social- och hälsovårdstjänster samt hög arbetslöshet har den totala utvecklingen av socialutgifterna varit måttlig. Åren 2005–2007 ligger socialutgifternas andel av bruttonationalprodukten kvar på 26–27 procent vilket fortfarande understiger medelvärdet för EU-länderna.

Den stora pensionsreformen träder gradvis i kraft från och med ingången av år 2005. Huvudmålen för reformen är att säkerställa arbetspensionssystemets ekonomiska bärkraft när livslängden ökar, skjuta upp pensionering-

en med 2–3 år och trygga tillgången till arbetskraft. I samband med reformen begränsades alternativen till olika förtidspensioner, åldersgränsen för deltidspension höjdes och villkoren för denna skärptes. Åldersgränsen för ålderspensionen blev flexibel. Man kan gå i pension vid 62–68 års ålder. För att senarelägga tidpunkten för pensioneringen stiger tillväxtprocenten för pensionen med ökande ålder. Från och med år 2005 tillväxer pensionen för samtliga anställningsförhållanden från och med 18 års ålder samt under tiden man sköter om barn eller studerar. I det nya pensionssystemet bereder man sig också på att livslängden förlängs genom att ta i bruk en s.k. livslängdskoefficient med vilken man för första gången kommer att justera nya pensioner år 2010. Kommunernas och statens pensioner reformeras enligt samma principer. Reformen förefaller att fungera och tidpunkten för när man går i pension har redan nu skjutits fram betydligt.

De relativa inkomstskillnaderna mellan hushåll har ökat. Antalet personer med låga inkomster och personer som under längre tid har låga inkomster är något större än tidigare. De ekonomiska problemen hos låginkomsttagarna är alltmer bestående.

Fattigdomsgraden hos barnfamiljer började avta år 2005 och var lägre än hos hela befolkningen. Före detta hade andelen barnfamiljer med låga inkomster stigit under flera års tid och barnfamiljernas fattigdomsgrad översteg den för hela den övriga befolkningen. År 2005 bodde 11,6 procent av personer under 18 år i hushåll med låga inkomster. År 2005 hamnade inkomsterna för 12,3 procent av hela befolkningen under gränsen för låg inkomst. Svagast var ställningen för ensamboende och ensamstående.

För att förbättra situationen för de allra fattigaste har flera minimiförmåner höjts. Åren 2005–2007 höjdes sjuk-, moderskaps-, faderskaps- och föräldradagpenning, stödet för hemvård av barn, stödet för privat vård av barn samt folkpensionen betydligt. År 2007 steg moderskapspenningen till 90 procent av arbetsinkomsten för de första 56 dagarna (drygt 9 veckor) upp till en årsinkomst på 45 000 euro. Samtidigt steg föräldradagpenningen från 70 procent till 75 procent av arbetsinkomsten för de första fem veckorna. Dessutom togs utkomststödet självriskandel på 7 procent för boendekostnaderna bort 1 september 2006.

Vid ingången av år 2006 reformerades finansieringen av utkomststödet och arbetsmarknadsstödet. Reformen sporrar kommunerna att anställa långtidsarbetslösa. Reformen fungerade som väntat – antalet personer som fick arbetsmarknadsstöd minskade avsevärt, vilket även var fallet med dem som fick utkomststöd.

För att förebygga långa perioder av sjukfrånvaro och permanent arbetsförmåga blev det från och med ingången av år 2007 möjligt med partiell

sjukdagpenning. Syftet med partiell sjukdagpenning är att stödja rehabilitering och en återgång till arbetet efter en sjukdom som varat i över 60 dagar med sjukdagpenning.

Det skapades klarhet i finansieringen av sjukförsäkringen vid ingången av år 2006 genom att dela in den i en sjukvårdsförsäkring och arbetsinkomstförsäkring. Samtidigt förbättrades kopplingen mellan avgifter och förmåner samt sjukförsäkringssystemets genomskinlighet. Även systemet med läkemedelsersättning reformerades från och med ingången av år 2006. Utgångspunkten för reformen var att förenkla ersättningssystemet genom att i fråga om ersättningar övergå till direkt, procentbaserad ersättning. Därmed avstod man från självriskandelen för varje inköp för läkemedel som omfattas av grundersättning samt för läkemedel som omfattas av lägre specialersättning. I detta sammanhang genomfördes den s.k. prisrabatten på 5 procent för rimliga partipriser som håller tillbaka kostnaderna för läkemedelsersättning.

Reformen som gäller tillträde till icke-brådskande hälsovård trädde i kraft 1 Marts 2005. Som del av tillträde till vården utarbetades enhetliga kriterier för icke-brådskande vård. Tidsfristerna gäller även tandvården. Reformen har minskat vårdköerna avsevärt. I slutet av år 2006 fanns bara 7 300 personer som hade stått i kö för sjukhusvård i över ett halvt år medan dessa i oktober 2002 var 66 000.

Från och med 1 Marts 2006 fick personer över 80 år rätt att i icke-brådskande fall få sitt vårdbehov bedömt inom sju dagar.

För att säkerställa finansieringen av kommunernas social- och hälsovårdsväsende har den statsandel som betalas till dem höjts tydligt under de senaste åren. År 2002 var den kalkylerade del som staten betalar 24,2 procent, medan denna år 2006 steg till 33,3 procent. Utgifterna för social- och hälsovårdsväsendet utgör ca 53 procent av kommunernas totala utgifter.

ISLAND: Den ekonomiska utvecklingen har varit mycket gynnsam i Island från mitten av 1990-talet med undantag för år 2002. Under åren 2004 och 2005 var tillväxten uppe på 7,7 procent respektive 7,5 procent. Tillväxten under 2006 begränsades till 2,6 procent och den beräknas bli 2,2 procent under 2007 och 3,1 procent under 2008. Under perioden 1995-2004 var Island på sjätte plats vad gäller tillväxt inom OECD.

Enligt Finansdepartementet var inflationen i genomsnitt 6,8 procent mellan åren 2005 och 2006. En av huvudorsakerna till denna ökning har varit de snabbt ökande fastighetspriserna. Inflationen beräknas bli 3,8 procent under 2007 och under 2008 räknar man med att nå Centralbankens mål att hålla inflationen skall vara under 2,5procent.

Arbetslösheten har under de senaste åren minskad avsevärt och var i genomsnitt 1,3 procent under 2006, men beräknas bli 2,0 procent under 2007 och 3,3 procent under 2008.

Under 2006 träffades avtal om den äldre arbetskraften mellan regeringen och Landsorganisationen. Avtalet innebär bl. a. höjning av den allmänna pensionen, ökade möjligheter för pensionärer att delta i arbetslivet, flexibel avslutning av yrkeslivet, ökad hemservice i stället för institutionsvård, uppbyggnad av äldervården och åtgärder för att förkorta väntetider. Man var också enig om att fortsätta samarbete i samband med förverkligandet av dessa åtgärder.

Regeringen beslutade att under 2006-2010 prioritera projekt inriktade på uppbyggnad av bostäder och service till personer med intellektuella funktionshinder. Dessa åtgärder rör först och främst personer som har begränsade möjligheter till självständigt boende, arbete och aktivt deltagande i samhället. En stor del av denna satsning finansieras genom försäljningen av Statens Telefonbolag. Vidare arbetar man med utformandet av omfattande policyprogram till förmån för barn och vuxna med funktionshinder.

Försäkringsverket har vidtagit olika åtgärder för att öka sin service åt barnfamiljerna. Dessa gäller både allmänna tilltag och särskilda ingripanden för att tillmötesgå föräldra med barn som är mycket handikappade eller har drabbats av allvarliga sjukdomar.

Hälso- och socialförsäkringsministern har lanserat idéer om att tillsätta en kommitté av specialister på olika områden för att se över hela välfärdsservicen och lägga fram förslag om organisering av denna service i framtiden. Detta anser ministern viktigt för att politiker och allmänheten skall kunna bilda sig åsikter och ta beslut om vidareutvecklingen av den allmänna försäkringen under de kommande årtiondena.

Under 2003 tillsatte hälso- och socialförsäkringsministern en kommitté för att undersöka möjligheterna för att flytta uppgifter från hälso- och sjukvården samt äldrevården från staten till kommunerna. Kommittén lade fram sina förslag mot slutet av 2004 och den menar att förutom den högspecialiserade sjukvården borde nästan all hälso- och sjukvårdens flyttas från staten till kommunerna och/eller deras regionala förbund. Dessa frågor har nu på nytt aktualiserats i samband med den pågående diskussionen mellan regeringen och Kommunernas Landsförbund om arbetsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Lagen om hälso- och sjukvård har varit under revidering under de senaste 2-3 åren och ny lag träder i kraft under 2007. Landet kommer att delas upp i 6-7 regioner och inom varje region utanför huvudsadsregionen blir en hälso- och sjukvårdsinstitution huvudansvarig för att upprätthålla hälso-

och sjukvården i regionen. Hälso- och socialförsäkringsministerns roll vad gäller prioriteringar och utformandet av policyfrågor på området har blivit förstärkt. Innehållet i hälso- och sjukvårdens arbete har också blivit bättre definierat än tidigare och klassificeras nu huvudsakligen i allmänna och specialiserade uppgifter.

Den nationella folkhälsoplanen, som gäller till 2010, bygger delvis på prioriteringar av olika områden i hälso- och sjukvårdsarbetet och delvis på WHO:s plandokument. Under 2005-2006 genomfördes en omfattande revidering av handlingsplanens mål på sju prioriterade områden. På de områden där man redan uppnått målen har man satt nya och mer ambitiösa mål och dessutom har man infört nya mål på områden som har aktualiserats sedan planen förs blev antagen våren 2001. Dessa gäller bl.a. att reducera övervikten i alla åldersgrupper och öka förebyggandet av cancer. Vidare har hälso- och socialförsäkringsministrarna vidtagit en handlingsplan med förebyggande och hälsofrämjande åtgärder för hela befolkningen.

I slutet av 2006 publicerade hälso- och socialförsäkringsdepartementet en rapport med en prognos om behovet av hälso- och sjukvårdspersonal fram till år 2020. Prognosen omfattar läkare, sjuksköterskor, fysioterapeuter och undersköterskor. För närvarande råder det stor brist på sjuksköterskor och undersköterskor. Bland de åtgärder som redan vidtagits är att öka antalet av sjuksköterskestuderande om 50 procent. Sådana prognoser kommer att publiceras regelbundet under de kommande åren.

NORGE: Norsk økonomi har siden sommeren 2003 vært inne i en høykonjunktur. Bruttonasjonalproduktet (BNP) økte med 2,9 prosent i 2006, mens BNP for "fastlandsnorge" (ekskl. Oljeinntekter og utenriksfart) steg med 4,6 prosent. De høye oljeprisene, som blant annet skyldes sterk vekst i verdensøkonomien over flere år, har bidratt til høy vekst i Norges disponible realinntekt og til svært store overskudd på driftsbalansen med utlandet. Konjunkturoppgangen er blitt stimulert av ekspansiv penge- og finanspolitikk, i tillegg til sterk vekst i oljeinvesteringene. Den økonomiske politikken har særlig påvirket husholdningssektoren. Lavere skatter og renter har bidratt til å øke konsumet og boliginvesteringene.

To og et halvt år med konjunkturoppgang har satt sine spor i form av tiltakende sysselsettingsvekst og nedgang i arbeidsledigheten. Arbeidsstyrken var i 2006 i gjennomsnitt på 2 419 000 personer. Dette er 3,1 prosent flere enn i 2005. En må tilbake til 1986 for å finne en høyere årsvekst. Nettoinnvandring i form av personer som ble registrert bosatt i folkeregisteret, og sysselsatt som var i landet på korttidsopphold, bidro med 15-25 prosent av totalveksten. Yrkesdeltakelsen er høy i Norge sammenlignet med de fleste

andre industriland. Blant personer i alderen 15-64 år er yrkesdeltakelsen i Norge 78,9 prosent, mot 70,3 i gjennomsnitt for alle OECD land. Norge skiller seg ut med høy yrkesdeltakelse først og fremst for kvinner og eldre. I gjennomsnitt var det 84 000 arbeidsledige i 2006, tilsvarende 3,5 prosent av arbeidsstyrken. De langtidsledige utgjorde 33 prosent av alle ledige i 2006.

Stortinget vedtok i juni 2006 Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen. Den angir de formelle rammene for en ny organisering av arbeids- og velferdsforvaltningen. De to statlige etatene, Aetat (arbeidsmarkedsetaten) og trygdeetaten ble med virkning fra 1. juli 2006 samlet i en statlig etat, Arbeids- og velferdsetaten. Kommunene opprettholder sitt ansvar for sosialtjenesten. I hver kommune skal det etableres felles arbeids- og velferdskontor (NAV-kontor) basert på samarbeidsavtale mellom Arbeids- og velferdsetaten og den enkelte kommune. NAV-kontoret skal være brukernes kontaktpunkt til arbeids- og velferdsforvaltningen. Kontoret skal dekke statsetatens oppgaver og som et minimum kommunens oppgaver knyttet til økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning. Kommunene kan velge å legge flere oppgaver til NAV-kontoret.

Høsten 2006 ble det lagt frem en stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering. I meldinga har regjeringen lagt frem en samlet strategi for å styrke sysselsettingen og inkluderingen av personer som har falt ut eller er i ferd med å falle ut av arbeidsmarkedet. Forslagene gjelder bl.a. innføring av en ny tidsbegrenset inntektssikring i folketrygden som erstatter rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Omleggingen skal bidra til å vri ressursbruken fra stønadsforvaltning til aktive tiltak og oppfølging. Videre skal virkemidler brukes mer fleksibelt og nyttes ut i fra den enkeltes behov for å komme i arbeid og ikke ut i fra hvilken livsoppholdsytelse de enkelte brukerne har. Det skal også etableres et nytt kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad for personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og med ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold i folketrygden. Forslagene i meldingen utgjør sammen med endringen i organiseringen av arbeids- og velferdsforvaltningen en omfattende reform av politikken på arbeids- og velferdsområdet. Regjeringen tar sikte på å fremme lovendringer som følge av meldingen i løpet av 2007/2008.

Pensjonssystemet i Norge er under omforming. Regjeringen la høsten 2006 fram en stortingsmelding om opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden. Det overordnede målet med forslaget er å gjøre pensjonssystemet økonomisk bærekraftig på lang sikt. Pensjonsmodellen skal stimulere til økt arbeidsinnsats, samtidig som den skal bidra til inntektsutjevning. Det åpnes for fleksibelt uttak av alderspensjonen fra fylte 62 år, og det skal være mulig å kombinere alderspensjon og arbeid uten at pensjonen avkortes. Al-

derspensjon skal bestå av en inntektpensjon og en minstesikring i form av garantipensjon. Inntektpensjonen tjenes opp av arbeidsinntekt fra første krone, og alle år teller med. Det skal gis pensjonsopptjening ved omsorgsarbeid, avtjent verneplikt og arbeidsledighet. Garantipensjonen vil være på nivå med dagens minstepensjon og avkortes med 80 prosent mot opptjent inntektpensjon. Pensjonen blir justert i forhold til forventet levealder for aldersgruppen på uttakstidspunktet. Det er forutsatt at det nye pensjonssystemet trer i kraft i 2010.

I desember 2005 inngikk regjeringen og partene i arbeidslivet en ny intensjonsavtale (IA-avtale) om å videreføre arbeidet med å forebygge sykefravær, få flere personer som ikke har et arbeidsforhold ut i ordinært arbeidsliv, og øke den gjennomsnittlige avgangsalderen.

På bakgrunn av forslag utarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet, ble det med virkning fra 1. mars 2007 innført flere endringer i både folketrygdloven og arbeidsmiljøloven for å redusere sykefraværet på en effektiv måte. For å tydeliggjøre arbeidsgivers plikt til å følge opp den sykemeldte ble det innført en plikt for arbeidsgiver til å innkalle arbeidstaker til et dialogmøte senest innen 12 uker etter at arbeidstaker har vært helt borte fra arbeidet som følge av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, med mindre slikt møte er åpenbart unødvendig. I dette møtet skal det arbeides videre med å avklare bedriftsinterne tiltak for at den sykemeldte skal kunne komme raskere tilbake i arbeid. Arbeidsgiver skal sammen med arbeidstakeren utarbeide oppfølgingsplaner for den enkelte sykemeldte senest etter seks ukers sykefravær, før 1. mars skulle slik plan være påbegynt innen 8 ukers sykemelding. For å styrke oppfølgingen av langtidssykemeldte og bidra til at disse kommer raskere tilbake i arbeid og aktivitet, skal den nye Arbeids- og velferds-etaten innkalle til et nytt dialogmøte senest etter seks måneders sykemelding. Hvis tilrettelegging på arbeidsplassen ikke gir resultater, og medisinske grunner tilsier at den sykemeldte evner å gjøre annet arbeid, skal yrkesrettet attføring vurderes.

Med virkning fra 1. januar 2006 skal det utarbeides en individuell oppfølgingsplan for personer som mottar rehabiliteringspenger eller tidsbegrenset uførestønad. Planen skal utarbeides i samarbeid med stønadmottakeren. Retten til stønad faller bort dersom stønadmottakeren uten rimelig grunn unnlater å ta i mot tilbud om behandling, rehabilitering, yrkesrettet attføring eller medvirke til å utarbeide og oppfølging av den individuelle planen.

For å gjøre det lettere for uførepensjonister å etablere seg i arbeidslivet er retten til hvilende pensjon ved lønnet arbeidsforsøk fra og med 1. januar 2006 utvidet fra tre til fem år. Uførepensjonister som er over 60 år når de begynner i arbeid, får beholde retten til å få tilbake uførepensjonen i perio-

den frem til overgang til alderspensjon. En hvilende pensjonsrett i fem år innebærer at den uførepensjonerte som begynner å arbeide, vil i en periode på fem år kunne få tilbake pensjonen dersom arbeidsforsøket ikke lykkes.

SVERIGE: Den svenska ekonomin befinner sig sedan flera år i stark tillväxt. Stigande reallöner och en snabbt ökande sysselsättning har tillsammans med genomförda och aviserade skattesänkningar lett till ökade disponibla inkomster för hushållen.

De senare årens låga inflation och låga ränteläge kan, om ett ökat arbetsutbudet inte möter den ökade efterfrågan på arbetskraft, förbytas i högre inflation och högre räntor. Regeringens politik syftar till att ytterligare stimulera arbetskraftsutbudet i syfte att motverka tendenser till överhettning i ekonomin.

Den offentliga sektorns finanser är starka. Det finansiella sparandet uppgick år 2006 till 3,1 procent av BNP och det väntas öka de närmaste åren. Den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP har minskat under de tre senaste åren. Utgiftskvoten var 52,7 procent år 2006. Kommunsektorns ekonomi är stark med ett betydande finansiellt sparande.

Valet till riksdagen hösten 2006 ledde till regeringsskifte. Den nya regeringens politik inom trygghetsområdet kan beskrivas som mer incitamentsinriktad än den förras. Konkreta uttryck för denna inriktning är bl.a. sänkta marginalsatser och sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen samt ökade premier, och differentierade med hänsyn till risken för arbetslöshet, i arbetslöshetsförsäkringen för den enskilde. Regeringens syfte med politiken är att öka lönsamheten att arbeta.

Lönespridningen har ökat de senare åren och är störst bland män. Kvinnors löner i förhållande till mäns beräknades till den sedan flera år stabila andelen på 92 procent när det justerats för ålder, utbildning, arbetstid och bransch.

Sjukskrivningarna har sedan år 2002, då sjukskrivningarna var som högst, minskat kraftigt. Det tycks också som om det annars så stabila sambandet mellan hög sysselsättning och högt sjuktal har brutits. Sysselsättningsuppgången de allra senaste åren har inte följts av en uppgång i sjuktalet. Två möjliga förklaringar, enligt Försäkringskassans egna studier, är en striktare prövning hos Försäkringskassan och förändrade attityder till sjukskrivningar i befolkningen.

På övergripande policynivå finns det i princip två olika vägar att påverka sjukfrånvaron. Den ena vägen är val av ersättningsnivåer och den andra är hur ”grindvaktsfunktion” (gatekeeping) utformas. Den tidigare regeringen valde den senare linjen och den nuvarande regeringen har inte lagt om politiken. Det finns också tecken på att ”grindvaktsfunktionen” fungerat bättre på senare tid.

Förtidspensioneringarna ökade under den första minskningsfasen från 2002. Sedan 2006 ökar inte förtidspensioneringarna trots den fortsatta minskningen av sjuktalet.

Regeringen redovisar också den andel i befolkningen mellan 20 och 64 år man anser är ekonomiskt marginaliserad. Till gruppen ekonomiskt marginaliserade för man personer som under minst tre år i rad fått mer än halva sin disponibla inkomst från arbetsmarknadsstöd, sjukförsäkring, sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension), bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd (socialbidrag). Under 2005 tillhörde 10 procent av de aktuella personerna denna grupp och det är en procentenhet mer än vid millennieskiftet. Andelen har stigit under hela decenniet. En procent av befolkningen i aktuell ålder motsvarar drygt 50 000 personer. Det innebär att en halv miljon svenskar år 2005 kunde betraktas som ekonomiskt marginaliserade.

År 2005 fick 6,1 procent av hushållen ekonomiskt bistånd (socialbidrag). Det är en något högre andel än de två åren innan då andelen var 5,9 procent. Trenden sedan 1990-talets slut är en sjunkande andel. Av de ensamstående kvinnorna med barn hade 21 procent ekonomiskt bistånd någon gång under året. Sedan länge har denna hushållstyp det största beroendet av ekonomiskt bistånd. Under 1990-talets krisår fick vart fjärde sådant hushåll ekonomiskt bistånd någon gång under året.

Kapitel 2

Metode

Denne rapport følger ESSPROS¹-nomenklaturen i sin opbygning, afgrænsning og definitioner. Den overordnede afgrænsning i *Social tryghed i de nordiske lande* har dog tidligere været næsten identisk med den afgrænsning, EUROSTAT anvender.

I EUROSTAT's opstilling anvendes rækkefølgen: Sygdom; Funktionshæmmede; Alderdom; Efterlevende; Familier og børn; Arbejdsløshed; Boligydelse og Andre sociale ydelser.

Blandt andet af hensyn til kontinuiteten har NOSOSKO valgt at bibeholde sin tidligere rækkefølge i beskrivelsen af det sociale trykkesystem. Denne er følgende: Familier og børn; Arbejdsløshed; Sygdom; Alderdom, funktionshæmmede og efterlevende, Boligydelse og Andre sociale ydelser. 'Alderdom, funktionshæmmede og efterlevende' beskrives samlet i ét kapitel med tre afsnit, idet såvel pensioner som serviceydelser til disse grupper både lovgivningsmæssigt og organisatorisk hører sammen.

Afgrænsning

Både i de tidligere udgaver af Social tryghed i de nordiske lande og i ESSPROS bygger statistikken på, at den primært skal omfatte samtlige offentlige indkomstoverførsler og serviceforanstaltninger, som har til formål at sikre borgerne i visse, nærmere bestemte situationer og mod følgerne af visse typer sociale begivenheder. Endvidere indgår også ordninger, som er obligatoriske for større grupper som følge af kollektive aftaler eller overenskomster.

Statistikken vedrører de løbende driftsudgifter. Som hovedregel medtages investeringsudgifter og skattelettelser ikke.

¹ ESSPROS = European System of Integrated Social PROtection Statistics.

Social ydelse

Definitionen af en social ydelse er, at der skal være tale om en reel ydelse til fordel for modtageren. Dette betyder, at modtageren ikke betaler markedsprisen eller de fulde driftsomkostninger for serviceydelser. At modtageren ved at være tilsluttet en forsikringsordning har betalt kontingent - og dermed i realiteten helt eller delvist har finansieret det modtagne ved sine bidrag - er i denne forbindelse uden betydning.

Ydelserne skal være rettet direkte til borgerne. Subventionering af erhvervslivet, fx i form af støtte til arbejdsgivere, medregnes derfor ikke som sociale ydelser.

Finansiering

Indtægter eller bidrag til finansiering af de sociale udgifter er fordelt på midler, der stammer fra det offentlige, fra arbejdsgivere og fra forsikrede personer eller husstande. Indtægterne anvendes til løbende udbetalinger i årets løb, men i visse tilfælde også til opbygning af fonde, som skal bidrage til at sikre fremtidige udbetalinger. Efter behov og regler dækker fondsmidler også løbende udbetalinger.

Afkast fra fonde i form af rente- og formueindtægter forekommer først og fremmest på pensionsområdet. Når der sker overførsler til fonde, og når fondsmidler er medgået til finansiering af de løbende sociale udgifter, angives disse med nettobeløb i udgiftsstatistikken.

Ydelser fra det offentlige som kun er beregnet til egne ansatte betragtes som ydelser fra arbejdsgiver. Visse ydelser fra arbejdsgivere til egne ansatte, fx dagpenge i en vis del af sygeperioden, betragtes som værende finansieret af arbejdsgiver, selvom ydelserne i andre forbindelser betragtes som en del af de ansattes løn.

Borgernes egenbetaling (brugerbetaling) for sociale ydelser er ikke medregnet i tabellerne over de sociale udgifter. Afkast af fast ejendom indgår som en del af finansieringen efter ESSPROS' opgørelsesmetode.

Specifikationer

Specifikationer af de enkelte udgiftsposter kan hentes fra NOSOSKO's hjemmeside (se kolofonen).

Administrationsudgifter

Administrationsudgifterne er i denne rapport anført i én samlet post. I princippet er det kun udgifter til den direkte administration af de sociale udgifter som medtages. Det er dog ikke i alle tilfælde muligt at udskille administrationsudgifterne fra de øvrige løn- og driftsudgifter.

Fastprisberegninger

Ved omregning til faste priser er der anvendt konsumprisindekset, som hentes fra Nordisk Statistisk Årsbog.

Typetilfælde og indkomstfordeling

Til at forestå beregningerne for typetilfældene og indkomstfordelingen er der nedsat en særlig arbejdsgruppe, som har ansvaret for dette.

Arbejdsgruppen her i øjeblikket følgende sammensætning: Danmark Caspar Holm Andersen, Socialministeriet; Færøerne Heri Petersen, Social- og sundhedsministeriet; Finland, Ilari Keso (Formand) Social-och Hälsovårdsministeriet; Island Kristinn Karlsson, Hagstofa Island; Norge Tonje Ek Brunvoll, Arbeids- og velferdsetaten og Sverige Tom Nielsterna og Bengt Eklind, Socialdepartementet.

Beregning af typetilfælde

Til belysning af kompensation ved forskellige sociale begivenheder er der foretaget beregninger for forskellige familietyper og indkomstniveauer over en række sociale ydelsers erstatningsniveau. Beregningerne har tidligere taget udgangspunkt i lønnen for en 'Average Production Worker' (APW) ('gennemsnitlig industriarbejder'), beregnet af OECD.

Siden 2004 har OECD anvendt lønnen for en AW (gennemsnitlig lønmodtager) idet udviklingen i de fleste OECD lande har gjort at lønnen til en APW ikke er det bedste grundlag for at foretage sammenlignelige studier.

For de nordiske lande har det betydet at det lønniveau man sammenligner med er mindre i Danmark og Island men er højere i Finland, Norge og Sverige.

Samlet set er der anvendt følgende:

METODE

APW 2004, AW 2004 og ændring i pct.

		APW 2004	AW 2004	Ændring i pct.
Danmark	DKK	327.192	316.500	-3,3
Finland	EURO	29.449	31.539	7,1
Island	ISK	2.859.073	2.770.000	-3,1
Norge	NOK	317.101	366.161	15,5
Sverige	SEK	244.454	293.700	20,1

Kilde: OECD

Ved at sammenligne kompensationsgraden med et mindre lønniveau vil det alt andet lige give en højere kompensation og et højere lønniveau vil give en lavere kompensation. På NOSOSKO's hjemmeside findes der for 2004 kompensationsberegninger for 2004 både for AW og APW. Fra Færøerne findes der ingen oplysninger om en APW og AW for 2004.

Der er anvendt følgende familietyper og indkomstniveauer:

Enlig med 1 barn:

- I. 50 pct. AW
- II. 75 pct. AW
- III. 100 pct. AW
- IV. 125 pct. AW
- V. 150 pct. AW.

Enlig uden børn:

- I. 50 pct. AW
- II. 75 pct. AW
- III. 100 pct. AW
- IV. 125 pct. AW
- V. 150 pct. AW.

Par med 2 børn:

- I. 75 pct. og 50 pct. AW
- II. 100 pct. og 75 pct. AW
- III. 125 pct. og 100 pct. AW
- IV. 150 pct. og 125 pct. AW

Par uden børn:

- I. 75 pct. og 50 pct. AW
- II. 100 pct. og 75 pct. AW
- III. 125 pct. og 100 pct. AW
- IV. 150 pct. og 125 pct. AW

For typetilfældet vedrørende socialhjælp gælder der følgende: For familier er det forudsat at begge hverken modtager løn fra erhvervsarbejde, andre indkomsterstattende ydelser eller pension. Ligeledes er den disponible indkomst i dette typetilfælde beregnet efter skat og sociale bidrag, betaling for daginstitutioner og husleje, hvor forudsætningerne for huslejberegningen følger beregningsgrundlaget for boligydelse i de andre typetilfælde. I modsætning til de andre typetilfælde er der i dette typetilfælde medtaget selve huslejen som en udgift. Derved adskiller dette typetilfælde sig fra de andre typetilfældeberegninger.

En nærmere beskrivelse af typetilfældene samt beregningerne over typetilfælde kan hentes fra NOSOSKO's hjemmeside (se kolofonen).

Beregninger over indkomstfordelingen

For at give en supplerende belysning af de sociale kontantydelsers betydning for indkomstfordelingen er der i henholdsvis Kapitel 3, 4 og 7 medtaget oplysninger om sammensætning og fordeling af de disponible indkomster for husstande i de nordiske lande. En husstand består af voksne og evt. børn som bor på samme adresse som forældrene, uanset barnet er over eller under 17 år. Dette gælder dog ikke for Island i kapitel 7 hvor hjemmeboende børn over 17 år betragtes som en selvstændig husstand.

Kvartilerne over indkomster er beregnet på grundlag af den ækvivalente disponible indkomst, hvor husstandens disponible indkomst er divideret med ækvivalensenheden baseret på husstandens størrelse og ækvivalensskalaen.

Der anvendes den såkaldte modificerede OECD ækvivalensskala hvor et barn defineres til at være 0-13 år og voksne 14 år+. Den første voksne tæller 1 mens andre voksne tæller 0,5 og børn 0,3. Skalaen bliver således:

$$1 + ((\text{øvrige voksne}) \times 0,5) + (\text{antal børn} \times 0,3).$$

I beregningerne er husstandene blevet vægtet i forhold til antal personer i husstanden. For eksempel: En husstand der består af 4 personer repræsenterer 4 observationer (i tillæg til befolkningsudsnittets vægtning).

Oplysningerne er baseret på repræsentative udsnit af befolkningen, i hvert af landene. Ud fra disse befolkningsudsnit er der foretaget beregninger over indkomstfordelingen. For hvert befolkningsudsnit er der indhentet oplysninger fra administrative registre, og i nogle lande bliver disse informationer suppleret med informationer fra interviews af husstande.

Det skal bemærkes, at da der er sket ændringer i beregningsgrundlaget er resultaterne ikke helt sammenlignelige med publikationer med data for år 2000 og tidligere.

I Figur 3.2 er beregningerne baseret på samtlige husstande, mens beregningerne i figur 3.3 og 3.4 er baseret på beregninger for enlige og par hver for sig. Kvartilerne er beregnet på grundlag af den ækvivalente disponible indkomst, hvilket vil sige at indkomsten er korrigeret for antallet af personer, der lever i de enkelte husstande.

I Figur 3.2 til 3.4 udgøres første kvartil af de husstande der har den laveste indkomst, mens de husstande der har den højeste indkomst udgør fjerde kvartil.

I Figur 3.3 og 3.4 er den gennemsnitlige disponible indkomst som nævnt beregnet for henholdsvis enlige og samboende, fordelt på kvartiler omregnet til KKP Euro. Derudover er bruttoindkomsten medtaget procentvis fordelt på faktorindkomsten og sociale ydelser, samt skatten i pct. af bruttoindkomsten i 2004. Kvartilerne er her fastlagt på grundlag af den disponible indkomst for henholdsvis enlige og samboende.

Beregningsgrundlaget for tabellerne og figurerne samt de regneark, der danner grundlag for bogens tabeller og figurer vedr. indkomstfordeling, kan hentes fra NOSOSKO's hjemmeside (se kolofonen).

Relativ fattigdom

Der er medtaget tabeller vedrørende relativ fattigdom for følgende familietyper/husstande:

1. Enlige under 65/67 år uden børn
2. Enlige forsørgere
3. Par under 65/67 år uden børn
4. Par med børn
5. Enlige over 65/67 år
6. Par hvor den ene eller begge er over 65/67 år.

Definitionen af den relative fattigdom er husstande med henholdsvis mindre end 50 og 60 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst for alle husstande.

Beregningsgrundlaget i øvrigt er den samme som i tabellerne vedrørende indkomstfordeling.

Regnearkene bag bogens tabeller og figurer vedr. fattigdom, kan hentes fra NOSOSKO's hjemmeside (se kolofonen).

Købekraftspariteter

Købekraftspariteter (KKP) defineres som den valutaomregningsfaktor, der svarer til købekraften i de enkelte valutaer. Det betyder, at et vist beløb, når det omregnes fra forskellige valutaer ved hjælp af KKP-faktorer, vil kunne købe den samme mængde ("kurv") varer og tjenesteydelser i alle landene.

KKP-beregningerne er dels anvendt ved sammenligning af de sociale udgifter og dels ved sammenligninger af kompensationsniveauerne for forskellige sociale begivenheder.

KKP-beregningerne i denne publikation er i KKP-Euro (EU25=1) for det private konsum. Der er anvendt 2005-estimer. Estimerne for de enkelte lande er følgende: Danmark 10,48; Finland 1,21; Island 116,09; Norge 11,31 og Sverige 11,05. I beregningen i tabellerne over indkomstfordeling som bygger på 2004-data er estimerne for 2004 (EU 15 =1) anvendt og er følgende: Danmark 9,85; Finland 1,15; Island 108,00; Norge 11,01 og Sverige 10,49. For Færøerne anvendes der danske KKP'er.

Ændring fra skiftet af KKP for EU(15) og EU(25) 2005

	KKP (EU15)	KKP (EU25)
Danmark	9,99	10,48
Færøerne	9,99	10,48
Finland	1,15	1,21
Island	110,65	116,09
Norge	10,78	11,31
Sverige	10,53	11,05

Mulighederne for at sammenligne Norden med andre

I indledningen til de enkelte kapitler er der en tabel over de sociale udgifter på de respektive områder, set i relation til de samlede sociale udgifter.

Når man sammenligner de sociale udgifter i Norden med andre EU lande skal man være klar over at de sociale kontantydelse er for det meste skattepligtige i de nordiske lande mens en del af disse ydelser i de øvrige EU lande er skattefrie. Desuden findes der i flere lande skattelettelser (fradrag) for børnefamilier, men disse beløb medregnes ikke som sociale udgifter.

METODE

Det skal desuden bemærkes at grænserne mellem social og uddannelses-sektoren varierer mellem landene. Således er der en meget tidligere skolestart i flere europæiske lande, hvorfor udgifterne til pasning af førskolebørn er vanskeligt at sammenligne.

OECD og EUROSTAT arbejder på at få udviklet modeller til beregning af de sociale netto udgifter (efter skat), jfr. Figur 10.2.

Det skal bemærkes at OECD's opgørelser over udgifter til sundhedsvæsenet afviger væsentligt fra de opgørelser som findes i ESSPROS systemet og i denne publikation. Mens der i ESSPROS gøres bestræbelser på at få så nøjagtige oplysninger om udgifterne til den sociale service til ældre og handicappede som muligt, er størsteparten af dette i OECD's opgørelser i *A System of Health Accounts* medregnet som sundhedsudgifter. Dertil kommer at udgifterne i ESSPROS opgøres netto, mens OECD's opgørelser er bruttoudgifter (det vil sige inkl. investeringer, egenbetaling m.v.).

Øvrigt

Fra og med 2002 er Norge gået over til at anvende nationalregnskabet som grundlag for beregningerne af de Sociale udgifter. Dette har medført at de sociale udgifter fra 2001 og tidligere ikke er helt sammenlignelige med tallene for 2002 og fremad. I 2004 udgaven var der en nærmere beskrivelse af dette.

Kapitel 3

Befolkning og indkomstfordeling

Tabel 3.1 Samlet fertilitetsrate i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	1,80	Cypern	1,42	Letland	1,31	Slovenien	1,26
Færøerne	2,57	Estland	1,50	Litauen	1,27	Spanien	1,34
Finland	1,80	Frankrig	1,94	Luxemburg	1,70	Storbritannien	1,80
Island	2,05	Grækenland	1,28	Malta	1,37	Tjekkiet	1,28
Norge	1,84	Holland	1,73	Polen	1,24	Tyskland	1,34
Sverige	1,77	Irland	1,88	Portugal	1,40	Ungarn	1,32
Belgien	1,72 ^p	Italien	1,34	Slovakiet	1,25	Østrig	1,41

p Foreløbige data.

Kilde: EUROSTAT: New Cronos; Færøernes Statistik

Befolkning

Befolkningernes sammensætning er noget forskellig fra land til land, hvilket har betydning, både når det gælder pasningsbehovet for småbørn, aktiviteter for børn og unge, størrelsen og alderssammensætningen af de arbejdsløse, antallet af alderspensionister og behovet for omsorg og pleje i de ældste aldersklasser.

Den samlede fertilitetsrate har været relativt stabil i de seneste år i de nordiske lande, med de højeste fertilitetsrater på Færøerne og i Island og de laveste i Sverige.

Samtidig er antallet af personer i de ældste aldersklasser øget i alle landene og dermed også behovet for omsorg og pleje. Der er dog markante forskelle både fra land til land og mellem de to køn. Det gælder for alle lande-

ne, at der i de ældste aldersklasser er flest kvinder, hvilket alt andet lige medfører at mange lever alene i de sidste år af deres liv.

Blandt de nordiske lande har Sverige den ældste befolkning, mens Island og Færøerne har den yngste. Set i relation til det øvrige Europa finder man i gennemsnitstallene for EU-landene et markant fald i befolkningen i de yngste aldersklasser, og tendensen mod flere personer i de ældste aldersklasser, specielt for kvinders vedkommende, findes også i EU-landene som helhed. Denne udvikling skal blandt andet ses i lyset af de markant lave fødselstal, særligt i de sydeuropæiske lande.

Af figur 3.1 er der medtaget en fremskrivning af de nordiske befolkninger frem til 2050 ud fra de nationale befolkningsfremskrivninger.

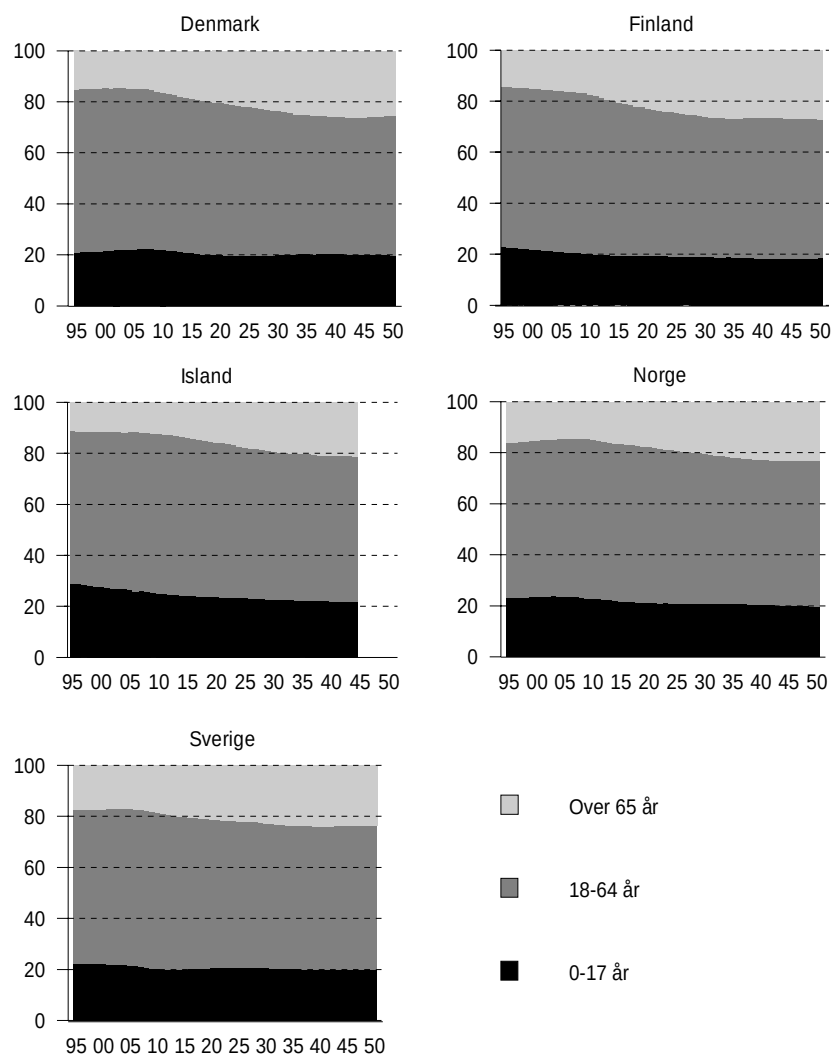
Det skal bemærkes at der er forskelle på de forudsætninger, som de enkelte lande ligger til grund, både når det gælder udviklingen i fertiliteten, den forventede middellevetid og migrationen jævnfør tabel 3.2.

Tabel 3.2 Oversigt over forudsætningerne for befolkningsfremskrivningen 2005-2050 for de nordiske lande

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	2005	2050	2005	2050	2005	2050	2005	2050	2005	2050
<i>Forventet middellevetid</i>										
Mænd	75,3	82,0	75,1	82,1	79,0	82,1	77,0	84,5	78,3	83,6
Kvinder	80,0	85,0	81,8	86,3	82,4	84,8	82,3	88,3	82,6	86,2
Fertilitetskvotient	1,79	1,80	1,80	1,80	1,99	1,99	1,80	1,80	1,76	1,84
Forventet netto migration ¹⁾	7.100	2.500	6.000	6.000	178	178	12.992	13.009	29.498	22.590

1 Tal fra Island, Norge og Sverige er fra de nationale fremskrivninger fra 2003.

Figur 3.1 Middelfolketallet procentvis fordelt på aldersgrupper 1995-2005 og fremskrivning 2005-2050.

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

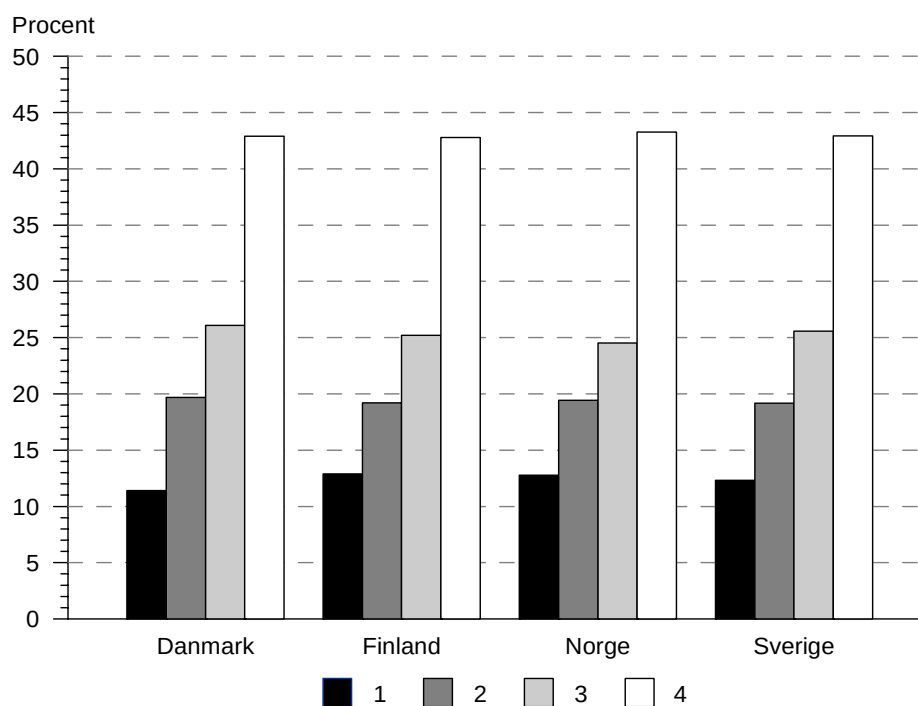
Indkomstfordeling

Adskillige tidligere studier har vist, at indkomstforskellene er mindre i de nordiske lande end i de fleste OECD-lande. Figur 3.2. viser fordelingen af den disponible husstandsindkomst for hvert land i 2004 fordelt på kvartiler.

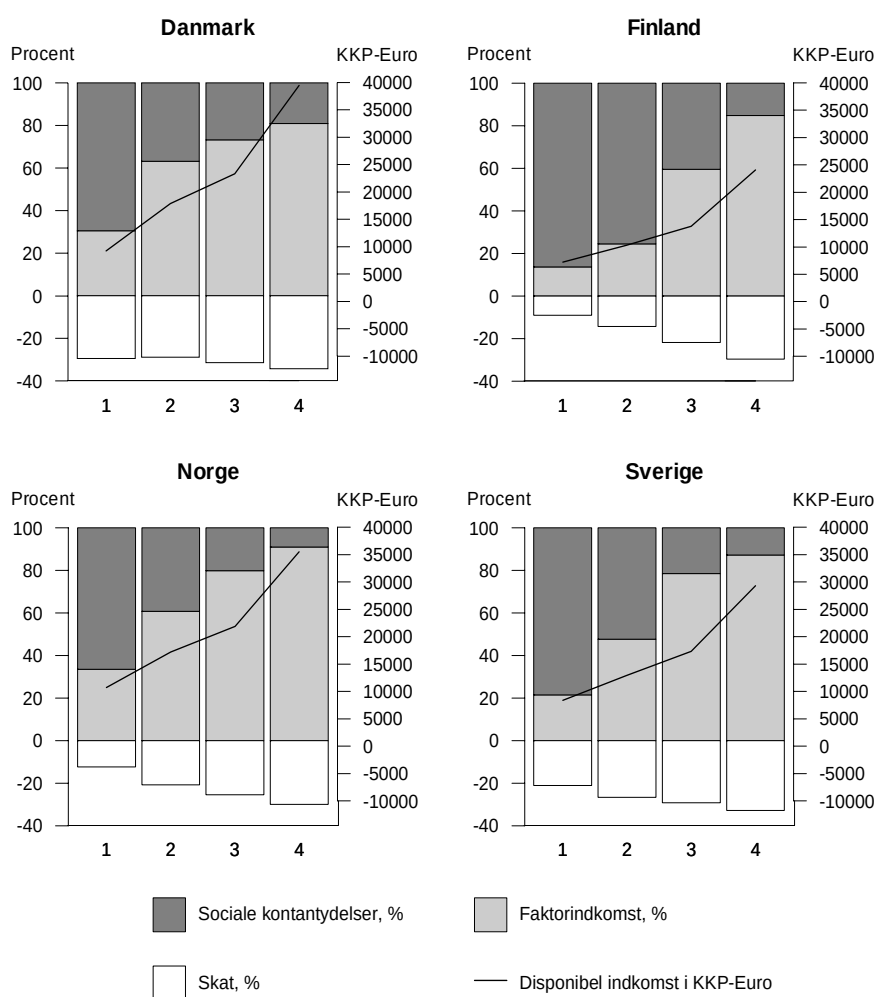
Kvartilerne er udregnet på basis af den ækvivalente disponible indkomst. Første kvartil udgøres af de husstande der har den laveste indkomst, mens de husstande der har den højeste indkomst udgør fjerde kvartil. (Jfr. Kapitel 2).

Som det fremgår af figuren er indkomstfordelingen mellem husstandene relativt set meget ensartet i de nordiske lande.

Figur 3.2 Husstandsindkomsternes fordeling efter kvartiler, pct. 2004

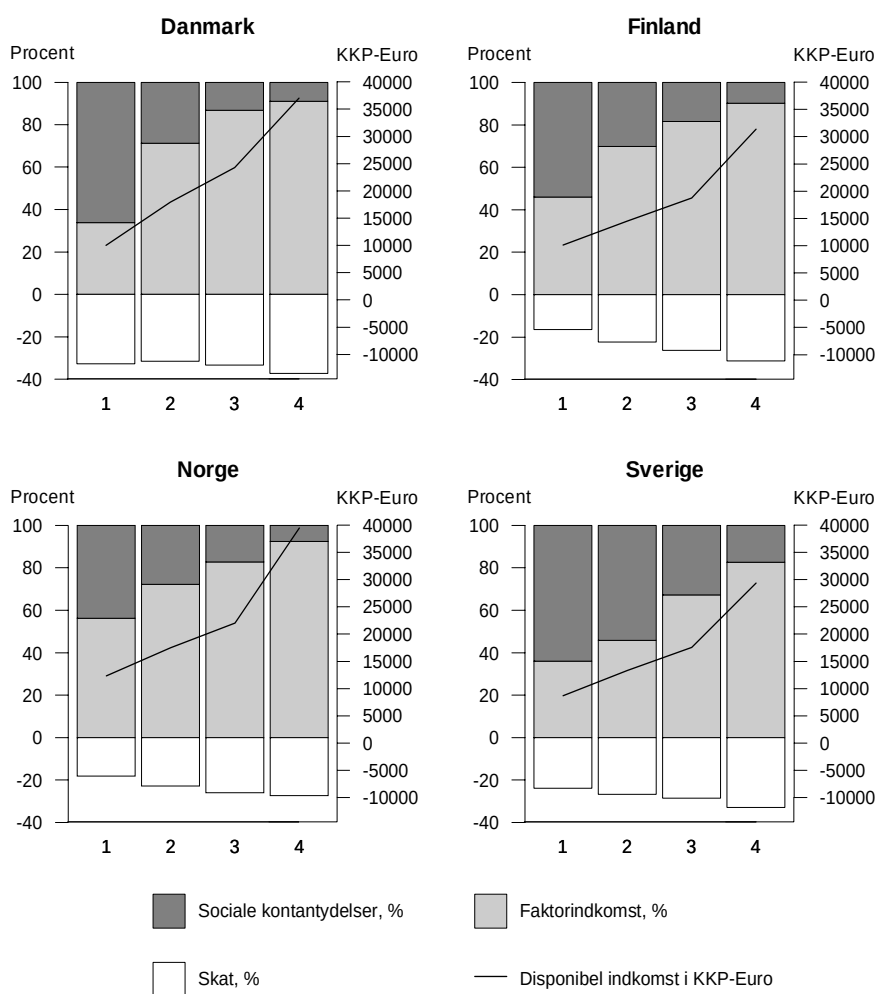

Figur 3.3 Den gennemsnitlige disponible indkomst i KKP-Euro, bruttoindkomstens procentvise fordeling på faktorindkomster, sociale kontantydeler og skatter i pct. af bruttoindkomsten fordelt på kvartiler 2004. Enlige

Figurerne 3.3 og 3.4 viser for det første den gennemsnitlige disponible indkomst for henholdsvis enlige og samboende, fordelt på kvartiler, omregnet til KKP-Euro. For det andet viser figurerne bruttoindkomstens procentvise fordeling på faktorindkomst og sociale ydelser, samt skatten i pct. af bruttoindkomsten i 2004.

Figur 3.4 Den gennemsnitlige disponible indkomst i KKP-Euro, bruttoindkomstens procentvise fordeling på faktorindkomster, sociale kontantydelsers og skatter i pct. af bruttoindkomsten fordelt på kvartiler 2004. Samboende

Kvartilerne er fastlagt på grundlag af de disponible indkomster for henholdsvis enlige og samboende. Som det var tilfældet i Figur 3.2, er der anvendt ækvivalentindkomster.

De sociale ydelsers andel af bruttoindkomsten er for alle lande størst for de husstande der har de laveste disponible indkomster, og mindst for de husstande der har de højeste disponible indkomster. De sociale ydelser er med

andre ord medvirkende til at udjævne forskelle i indkomsterne. De sociale ydelser udgør i alle landene en relativt stor andel af bruttoindkomsten i det laveste kvartil for enlige. Dette gør sig i mindre grad gældende for parfamilier. I alle landene udgør de sociale kontantydelse en større andel af bruttoindkomsten for alle enlige end for alle parfamilier. Dette skyldes hovedsagelig at andelen af pensionister og andre ikke økonomiske aktive husstande, der modtager overførselsindkomster, er større blandt enlige end blandt parfamilier.

Skatternes andel af bruttoindkomsten er i alle landene mindst for de husstande der har de laveste disponible indkomster og størst for husstandene med de højeste disponible indkomster. Skattesystemet er således medvirkende til at udjævne forskellene i indkomsterne.

Skatternes andel af bruttoindkomsten er størst i Danmark og Sverige. For Danmark skyldes det blandt andet, at arbejdsgivernes sociale bidrag spiller en betydeligt mindre rolle ved finansieringen af de offentlige ydelser end i de øvrige nordiske lande (jf. Kapitel 10). Forskelle fra land til land i beskattningen af de sociale ydelser spiller dog også en rolle i den sammenhæng.

En nærmere beskrivelse af beregningsgrundlaget findes på NOSOSKO's hjemmeside www.nom-nos.dk.

Relativ fattigdom

Tabellerne 3.3 og 3.4 viser andelen af befolkningen der lever i husstande med en indkomst under henholdsvis 50 og 60 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst i 2004.

Der findes en vis forskel mellem landene i den relative fattigdom. Det relativt store antal enlige med en indkomst på under 50 pct. af medianen af den disponible indkomst må tilskrives at denne gruppe i stort omfang er studerende. Enlige under 65/67 år med en indkomst på under 60 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst vil man typisk finde personer på indkomstoverførsler, mens enlige over 65/67 år med 60 pct. eller mindre afspejler kompensationsniveauerne i mindstepensionerne. Den relative fattigdom afspejler således i stor grad hvilke ydelser velfærdsstaterne stiller til rådighed for personer under uddannelse eller personer der modtager indkomstoverførsler.

Det skal dog bemærkes at beregninger af relativ fattigdom er sensitiv i forhold til de definitioner der anvendes. De definitioner der anvendes her er meget lig de der anvendes af EUROSTAT, for Islands vedkommende de samme, men der findes dog forskelle i resultaterne, hvilket hovedsageligt skyldes forskelle i kildegrundlaget.

Tabel 3.3 Andel af den samlede befolkning der lever i husstande med en indkomst på under 50 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst, pct. 2004

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
Enlige under 65/67 år uden børn	18,9	15,4	14,0	19,1	13,9
Enlige med børn	4,7	6,3	11,9	10,0	6,7
Par under 65/67 år uden børn	2,5	2,8	4,6	2,3	2,3
Par med børn	2,7	3,1	4,7	2,8	2,8
Enlige over 65/67 år	3,0	11,5	5,4	10,5	6,2
Par hvor den ene eller begge er over 65/67 år	1,0	2,5	2,3	0,7	0,7
Alle husstande	5,1	5,1	5,3	6,0	5,0

1 Islands data er data fra EU-Silc undersøgelsen for indkomståret 2004. Individer op til 24 år som bor hos deres forældre er en del forældrenes familie.

Tabel 3.4 Andel af den samlede befolkning der lever i husstande med en indkomst på under 60 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst, pct. 2004

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
Enlige under 65/67 år uden børn	27,1	26,9	23,8	25,2	19,2
Enlige med børn	10,1	20,3	15,4	18,7	13,9
Par under 65/67 år uden børn	4,6	5,3	10,2	4,0	3,9
Par med børn	5,7	7,9	9,1	5,7	5,7
Enlige over 65/67 år	15,6	36,0	21,6	37,1	18,0
Par hvor den ene eller begge er over 65/67 år	5,6	8,6	2,9	5,0	2,9
Alle husstande	10,0	11,7	9,7	11,0	9,0

1 Islands data er data fra EU-Silc undersøgelsen for indkomståret 2004. Individer op til 24 år som bor hos deres forældre er en del forældrenes familie.

Kapitel 4

Familier og børn

Mens de nordiske lande anvender næsten samme andel af de samlede sociale udgifter til familier og børn, er der en noget større forskel på EU-landenes udgiftsmønster.

Tabel 4.1 Udgifter til familier og børn i pct. af de samlede sociale udgifter i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

Danmark	13,0	Cypern	11,4	Letland	10,5	Slovenien	8,6
Færøerne	16,7	Estland	12,7	Litauen	8,8	Spanien	3,5
Finland	11,5	Frankrig	8,5	Luxemburg	17,3	Storbritannien	6,7
Island	14,0	Grækenland	6,9	Malta	5,2	Tjekkiet	8,4
Norge	11,9	Holland	4,8	Polen	4,6	Tyskland	10,5
Sverige	9,6	Irland	15,5	Portugal	5,3	Ungarn	12,1
Belgien	7,1	Italien	4,4	Slovakiet	10,7	Østrig	10,7

Anmærkning: Kilden er EUROSTAT: Social Protection Expenditure and Receipts. European Union, Iceland and Norway. 2006 Edition. Kilden for Færøerne er Social- og sundhedsministeriet.

Et karakteristisk træk ved de nordiske familier er, at der er relativt mange enlige forældre med børn. I alle landene er der betydeligt flere enlige kvinder med børn end enlige mænd med børn. De mange enlige med børn skyldes de hyppigt forekommende opbrud i familieforholdene.

De nordiske lande adskiller sig desuden fra de øvrige europæiske lande ved, at kvinder har en høj erhvervsfrekvens (jf. Kapitel 5). Dette øger behovet for pasningstilbud til børnene, mens forældrene er på arbejde.

Tabel 4.2 Familier efter familietype 2005

	Danmark ¹⁾		Finland		Island ²⁾		Norge		Sverige ³⁾	
	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende
Antal familier i alt i 1000	1.584	1.317	1.597	1.244	44	67	1.051	1.053	3.083	2.079
Heraf med børn i alderen 0-17 år i 1000	138	535	118	473	7	34	129	476	231	857
<i>Heraf i pct.</i>										
1 barn	59	37	58	39	64	33	65	37	58	38
2 børn	32	45	31	40	27	44	27	43	31	45
3 eller flere børn	9	17	11	21	9	23	8	20	11	18
Gennemsnitligt antal børn pr. familie	1,53	1,84	1,56	1,90	1,46	1,95	1,45	1,88	1,50	1,80

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

1 Herudover er der 16.428 familier bestående af ikke-hjemmeboende børn under 18 år.

2 Tallene er hentet fra Hagstofa Islands udvalgsundersøgelse vedrørende levevilkår (EU-Silc).

3 Tallene er hentet fra SCB's udvalgsundersøgelse vedrørende husstandenes økonomi.

De sociale kontantydelsers betydning for de disponible indkomster for familier med og uden børn fremgår af Figur 4.1. Figuren viser bruttoindkomstens fordeling på faktorindkomst og sociale kontantydelsers for henholdsvis parfamilier og enlige, med og uden børn. Det relative indkomstniveau for enlige og parfamilier, med og uden børn, fremgår af Tabel 4.3, idet den gennemsnitlige disponible indkomst for henholdsvis alle enlige og alle parfamilier er sat til 100. En familie består i denne sammenhæng af voksne og børn som bor sammen på samme adresse, uanset børnenes alder. Familier med børn defineres som familier med hjemmeboende børn i alderen 0-17 år. Ved sammenligningen er der anvendt ækvivalente indkomster.

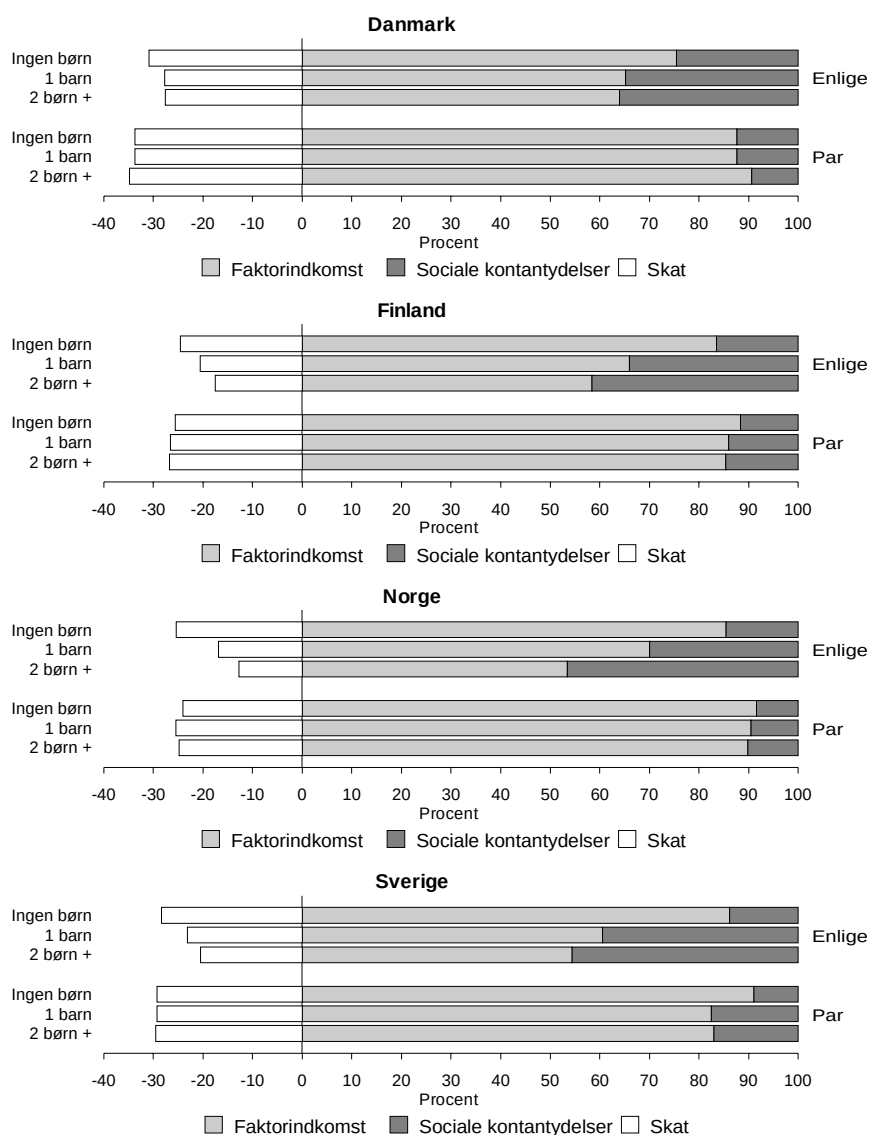
Tabel 4.3 Indeks for den disponible indkomst for enlige og par, henholdsvis med og uden børn og samlet disponibel indkomst i KKP for alle i alderen 20-44 år 2004 (Samlet disponibel indkomst = 100)

	Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende
<i>Indeks for den disponible indkomst</i>								
Ingen børn	102	106	104	112	103	117	103	112
1 barn	97	96	97	100	107	101	88	103
2 eller flere børn	76	81	90	95	83	96	86	93
<i>Alle enlige/samboende</i>	100	100	100	100	100	100	100	100
<i>Samlet disponibel indkomst i KKP-Euro</i>	16.430	24.574	13.424	17.991	16.812	23.161	13.944	18.365

Tabel 4.3 viser at de ækvivalente disponible indkomster for familier uden børn er større end de disponible indkomster for familier med børn. Det er endvidere karakteristisk for både enlige og parfamilier, at den disponible indkomst er mindre, jo flere børn der er i familien. Indkomstniveauet for parfamilier uden børn er forholdsvis højt set i forhold til parfamilier med børn.

Af Figur 4.1 fremgår det, at de sociale kontantydelse i alle landene udgør en betydeligt større andel af bruttoindkomsten for enlige end for parfamilier. Især blandt enlige er det markant, at de sociale kontantydelse udgør en større andel af bruttoindkomsten i familier med børn end i familier uden børn. Endelig er det karakteristisk at jo flere børn der er i familien, jo større andel udgør de sociale ydelser af bruttoindkomsten.

For parfamilier med børn betyder de sociale kontantydelse mest i Sverige og mindst i Norge. I alle landene udgør de sociale kontantydelse en væsentlig del af bruttoindkomsten for enlige forsørgere. Det gælder for alle landene, at de sociale ydelser og skatten medvirker til at udligne forskellene i faktorindkomst mellem enlige og par, mellem familier med og uden børn og mellem familier med ét barn og familier med to eller flere børn. Forskellene i de sociale kontantydelse betydning for de enkelte familietyper er en følge af to forhold: For det første sammensætningen af de sociale ydelser til børnefamilier. Her spiller det ind, at der i alle landene (undtagen Sverige) gives særlige ydelser til enlige, og at ydelserne pr. barn i alle landene (på nær Danmark) er større, jo flere børn der er i familien. For det andet er forskellene en konsekvens af forskelle i fx arbejdsløshedens omfang blandt familierne. Dette har bl.a. betydning for forskellene mellem enlige og par, idet arbejdsløsheden generelt er højere blandt enlige end blandt parfamilier.

Figur 4.1 Indkomststrukturen i 2004 for enlige og par i alderen 20-44 år

Kontantydelse til familier og børn¹

Dagpenge ved fødsel og adoption

- Alle familier får økonomisk hjælp ved fødsel og adoption

I alle nordiske lande ydes der kompensation ved indkomstbortfald i forbindelse med fødsler de sidste uger før og mindst de første måneder efter fødslen. Der gives i alle landene en tilsvarende ydelse ved adoption.

I alle landene, beror ydelsens størrelse på den tidligere løn. I Danmark, Finland og Norge modtager offentligt ansatte og en del privat ansatte fuld løn i hele eller dele af orlovsperioden. Ydelsen før fødslen kan kun gives til moderen, mens ydelsen efter fødslen i alle landene også kan gives til faderen, dog efter lidt forskellige ordninger.

I Danmark er det en forudsætning for at opnå ydelsen, at man opfylder beskæftigelseskravet, dvs. at man enten har arbejdet i 120 timer indenfor de seneste 13 uger, er berettiget til dagpenge, har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed inden for den sidste måned eller er elev i lønnet praktik.

På Færøerne er det også en forudsætning for at opnå ydelsen, at man er tilknyttet arbejdsmarkedet som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende, eller personen modtager arbejdsløshedsdagpenge. Andre personer modtager behovsprøvet socialhjælp.

I de øvrige nordiske lande modtager personer, som ikke er tilknyttet arbejdsmarkedet, også en ydelse. I Finland, Island og Sverige er der dog tale om et mindre beløb, og i Norge om en éngangsydelse.

I alle landene kan moderen få kompensation for indkomstbortfald hvis hun på grund af arbejde der giver risiko for svangerskabet eller hvis graviditeten har et sygeligt forløb bliver nødt til at afslutte arbejdsforholdet tidligt i svangerskabsperioden. Reglerne for dette varierer noget mellem landene, hvor der i nogle lande udbetales barselsdagpenge, i nogle tilfælde sygedagpenge og andre en særlig ydelse.

¹ Pensioner, der udbetales til børn som har mistet én eller begge forældre, omtales i Kapitel 7 sammen med de øvrige pensioner. Særlige ydelser, der gives som supplerende sociale ydelser til familier og børn, er omtalt i Kapitel 9.

Tabel 4.4 Reglerne for udbetaling af indkomsterstattende kontantydelse ved fødsel pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>I erhverv (lønmodtagere)</i>						
Den maksimale periode (uger), hvori der kan ydes fødselsdagpenge	50 ¹⁾	26	44	39	53 ⁴⁾	Ca. 69
- Fødselsdagpenge til mor før fødselen (i uger) *	4	4-8	5-8	4	3-12	Ca. 9
Fødselsdagpenge (i uger):						
- Kun mor	18	14	18	13	9	8
- Kun far	-	-	2)	13	5	8
- Enten mor eller far	32 ¹⁾	10	26 ³⁾	13	29/39	Ca. 52
Derudover:						
- Far sammen med mor	2	2	3	-	2 ⁵⁾	Ca. 2
Er dagpengene skattepligtige?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Uden for erhverv</i>						
Det maksimale antal uger, hvori der kan ydes fødselsdagpenge	.	.	44	39	Engangsbeløb ⁶⁾	Ca. 69
Er dagpengene skattepligtige?	.	.	Ja	Ja	⁶⁾	Ja
Kan orlovsperioden deles med faderen?	.	.	Ja for max. 26 uger	Ja	⁶⁾	Ja

* Anm: De uger, moderen kan få dagpenge før fødselen, indgår i det samlede antal uger, moderen kan få fødselsdagpenge.

1 Den fælles orlovsperiode på 32 uger kan forlænges med 8 eller 14 uger til 40 eller 46 uger. Den samlede orlovsperiode bliver hermed 58 eller 64 uger. Ved forlængelse af orlovsperioden sker der en nedsættelse af dagpengene, således at det samlede beløb for de 40 eller 46 uger svarer til dagpengene for de 32 uger.

2 En far der modtager forældredagpenge i de sidste 12 hverdage af forældredagpengeperioden har ret til fædredagpenge i yderligere 12 hverdage (såkaldt bonus fridage).

3 Hvis flere børn fødes samtidig forlænges fødselsdagspengene med 60 dage for det andet og hvert derpå følgende barn.

4 42 uger med 100 pct. erstatning eller 52 uger med 80 pct. erstatning. For børn der er født eller adopteret fra og med 1. juli 2005, er ydelsesperioden udvidet med en uge til hh. 43 eller 53 uger. Desuden er faderkvoten udvidet fra 4 til 5 uger.

5 Faderen har ret til 2 ugers ulønnet orlov i forbindelse med fødselen. De to ugers orlov kan enten holdes lige før barnet bliver født eller umiddelbart efter fødselen. Retten til 2 ugers ulønnet orlov gælder ikke ved adoption. I det offentlige og i store dele af den private sektor findes der imidlertid kollektivaftaler der giver lønkompensation i de to uger.

6 Engangsbeløbet på NOK 33.584 er skattefrit. Faderen har ret til et engangsbeløb hvis moderen er død og/eller han har overtaget forældreansvaret alene.

Tabel 4.5 Størrelsen af de indkomsterstättende kontantydelse ved fødsel pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>I erhverv</i>						
<i>(lønmottagere)</i>						
Fødselsdagpengenes størrelse (pr. uge) i pct. af tidligere indkomst	100 ²⁾	100	Normalt ³⁾ 70	80	100/80	80
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation ¹⁾	3.568 DKK	6.250 DKK	.	138.462 ISK	7.004 NOK	5.670 SEK
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation KKP-Euro ¹⁾	340	596	.	1.193	619	513
Minimumsbeløb pr. uge	.	.	91,20 EUR	15.504 ISK ⁴⁾	6)	420 ⁸⁾ SEK
Minimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	.	.	75,37	134	.	38
Maksimumsbeløb pr. uge	3.267 DKK	6.250 DKK	.	110.769 ISK	7)	4.536 SEK
Maksimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	312	596	.	954	.	411
<i>Uden for erhverv</i>						
Dagpengenes størrelse (pr. uge)	.	.	91,20 EUR	9.605 ISK ³⁾	6)	1.260 SEK
Dagpengenes størrelse (pr. uge) i KKP-Euro	.	.	75,37	83	.	114

1 Indkomstloftet er den indtægtsgrænse (tidligere indkomst) som fødselsdagpengene er beregnet i forhold til. Beregningen af indkomstloftet sker efter forskellige principper i de enkelte lande.

2 Ved forlængelse af den fælles orlovperiode på 32 uger til 40 eller 46 uger sker der en nedsættelse af dagpengene, således at de i 40-ugersperioden svarer til 80 pct. og i 46-ugersperioden til ca. 70 pct.

3 70 pct. med en arbejdsindkomst op til 27.468 Euro per år, derefter 40 pct. for den del af indkomsten som er mellem 27.469-42.261 Euro per år. Herefter 25 pct.

4 Minimumsbeløbet udbetales når beskæftigelsen har været 25 – 49 pct. Der udbetales 21.488 ISK til heltidsstuderende og 50-99 pct. til personer i arbejde. Beløbet udbetales også når fødselsdagpengenes størrelse i forhold til tidligere indkomst er mindre.

5 Udbetales også når beskæftigelsen er mindre end 25 pct.

6 Der er garanteret et mindstebeløb, svarende til engangsbeløbet på NOK 33.584 (297 KKP- Euro). Dette beløb svarer til fødselsdagpenge, NOK 800 (71 KKP- Euro) ved 100 pct. kompensation i 42 uger, eller 646 NOK (46 KKP- Euro) ved 80 pct. kompensation i 52 uger.

7 Beregnet som fødselsdagpenge for erhvervsaktive bliver maksimalbeløbet 7.004 NOK (619 KKP- Euro) pr. uge ved 100 pct. i 42 uger, og 5.603 NOK (495 KKP- Euro) ved 80 pct. i 52 uger.

8 Ydelser på det laveste niveau (i alt 90 dage) gælder både for forældre i og uden beskæftigelse.

I Danmark, Færøerne, Finland og Sverige kan faderen desuden modtage dagpenge i et antal dage umiddelbart efter fødslen, samtidig med at moderen modtager dagpenge. I Island er 13 uger af fødselsorloven forbeholdt faderen som kan afholdes samtidig med moderen. I Norge er 4 uger (5 uger fra og med 1. juli 2005) af fødsels-/adoptionsperioden forbeholdt faderen. Faderen har desuden ret til 2 ugers ulønnet orlov i forbindelse med fødslen. I det offentlige og i store dele af den private sektor findes der imidlertid kollektivaftaler der giver lønkomensation i de to uger.

Den periode, hvori man kan modtage dagpenge ved fødsel og adoption, er generelt relativt lang i de nordiske lande. Barselsorloven er imidlertid betydeligt længere i Sverige end i de andre lande.

I Danmark er barselsorloven på et år og meget fleksibel. Forældrene kan bl.a. frit fordele de sidste 32 ugers orlov mellem sig og holde orlov enten på skift, i forlængelse af hinanden eller samtidig. De 32 uger kan forlænges med 8 eller 14 uger, dog uden det samlede dagpengebeløb ændres. Den ene af forældrene kan endvidere udskyde mellem 8 og 13 uger af orloven til senere afholdelse inden barnet fylder 9 år.

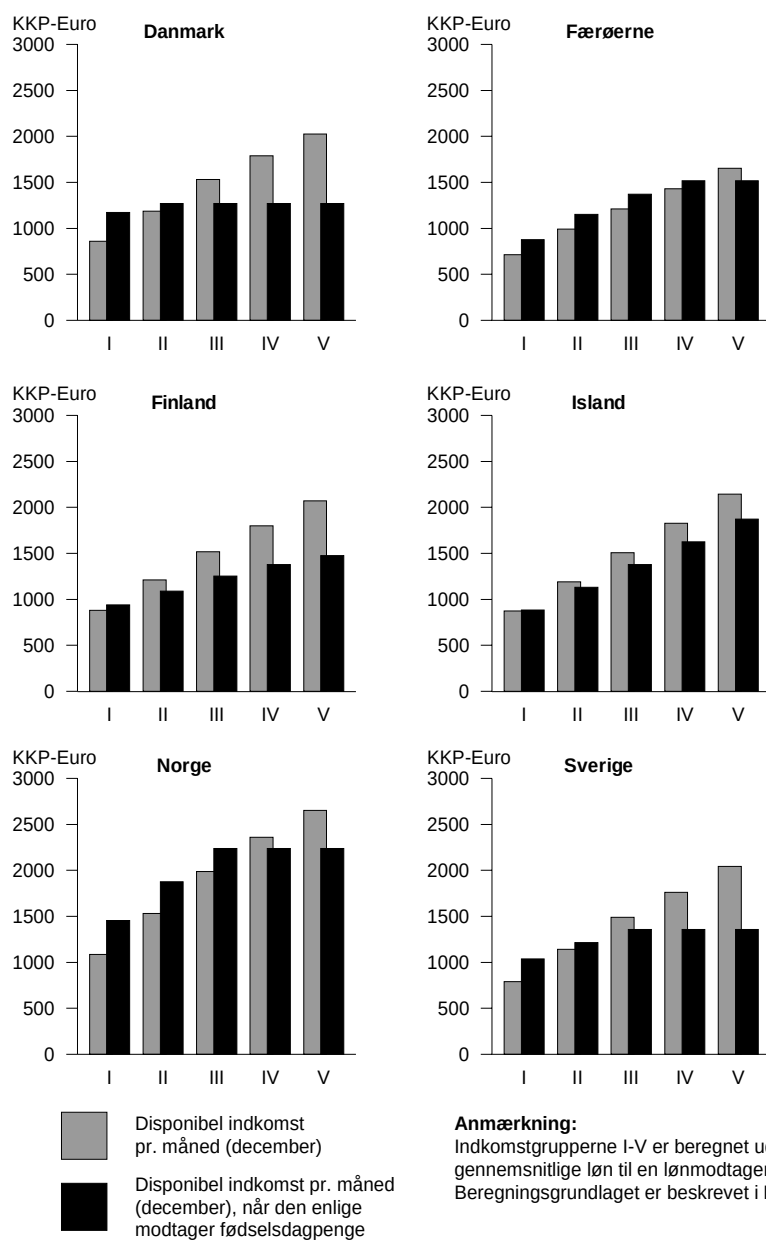
Kompensationens størrelse i forbindelse med fødsel varierer ligeledes en del landene imellem. Figur 4.2 viser den disponible indkomst på fem indkomstniveauer, for en enlig i beskæftigelse uden børn, sammenlignet med en enlig, med et nyfødt barn som modtager fødselsdagpenge.

Figur 4.3 viser den disponible indkomst på fire indkomstniveauer, når personen med den højeste indkomst modtager fødselsdagpenge, udtrykt i pct. af den disponible indkomst, når begge er i beskæftigelse.

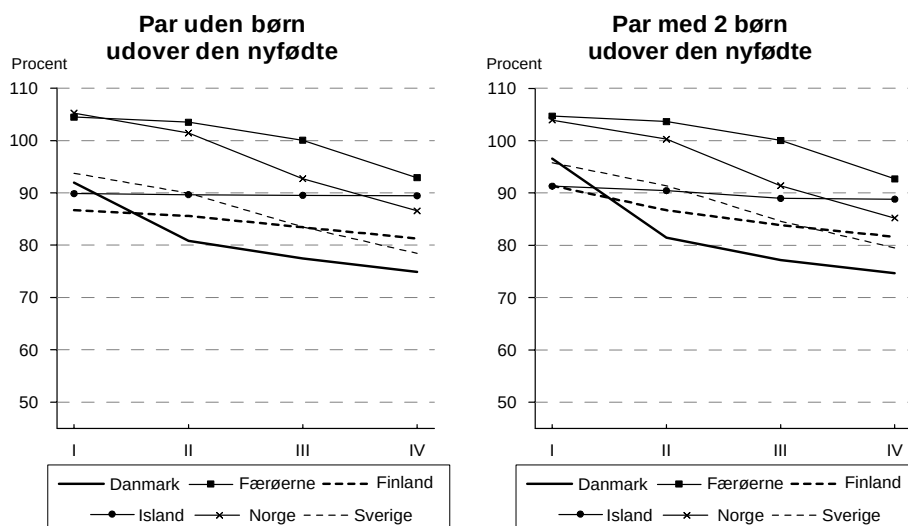
Beregningen er dels foretaget for et par som ikke har nogen børn ud over den nyfødte, dels for et par som i forvejen har to børn.

Som det fremgår af Figur 4.2, er kompensationen i alle de nordiske lande, med undtagelse af Island, højere end den tidligere løn for enlige i de laveste indkomstgrupper. Dette skyldes primært børnetilskuddet til det nyfødte barn, men hænger også sammen med, at boligstøtten er højere til familier med børn end til familier uden børn. Noget tilsvarende gælder også for par på Færøerne og i Norge, jf. Figur 4.3.

For parfamilier med to børn ud over den nyfødte hænger det høje kompensationsniveau i de laveste indkomstgrupper sammen med, at betalingen for daginstitutionspladser til de to andre børn er lavere, når den højest lønnede forælder modtager fødselsdagpenge.

Figur 4.2 Disponibel indkomst for en enlig med et nyfødt barn 2005

Figur 4.3 Disponibel indkomst ved fødselsdagpenge i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2005

Anmærkning: Indkomstgrupperne I-IV er beregnet ud fra den gennemsnitlige løn til en lønmodtager. Beregningsgrundlaget er beskrevet i Kapitel 2.

Kompensationsniveauerne er desuden afhængige af dagpengenes størrelse, set i forhold til den tidligere indkomst. Dagpengene er lavest i Finland og højest i Danmark, målt i forhold til den tidligere indkomst (jf. Tabel 4.5). I Finland er der til gengæld ingen øvre grænse for dagpengenes størrelse, men kompensationsgraden er lavere med højere indkomster. I Island blev der sat indkomstloft for dagpengenes størrelse 1. januar 2005. I de øvrige lande er dagpengemaksimum højest i Island og lavest i Danmark. Kompensationsniveauet er generelt højt i Færøerne, også for de høje indkomstgrupper. I Sverige og Finland er kompensationsniveauet ligeledes relativt højt for de høje indkomstgrupper, mens det i Danmark er relativt lavt for disse grupper.

Tabel 4.6 Modtagere af dagpenge ved graviditet, fødsel og adoption i løbet af året 1995-2005

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige
<i>Antal ydelsesmodtagere</i>					
<i>Kvinder</i>					
1995	90.335	108.429	5.066	76.088	327.846
2000	82.657	97.359	5.097	80.368	275.214
2004	100.459	98.404	6.608	81.408	318.480
2005	100.915	99.067	6.587	80.894	325.774
<i>Mænd</i>					
1995	41.003	40.267	10	25.166	130.786
2000	45.559	42.294	1.421	33.806	166.661
2004	46.447	46.947	5.625	36.214	242.572
2005	47.158	47.554	5.871	36.811	251.629
<i>Antal dage (1.000) hvor der er modtaget fødselsdagpenge</i>					
1995	14.385	16.947	688	10.699	52.212
2000	13.150	15.232	698	11.152	37.100
2004	19.985	14.829	1.178	11.423	43.943
2005	20.279	15.751	1.122	11.275	44.254
<i>Heraf mænd i pct.</i>					
1995	4,4	3,6	0,1	5,8	10,3
2000	5,5	4,1	3,3	7,2	13,7
2004	5,5	5,7	31,8	9,0	19,7
2005	5,9	5,5	32,7	9,3	20,5

1 Opgørelsesmetoden er revideret fra og med 2002.

2 Indtil 2000 bortfaldt retten til dagpenge under barselsorlov, hvis moderen var berettiget til fuld løn fra sin arbejdsgiver.

Det er karakteristisk at flere og flere mænd gør brug af orlovsordningerne i forbindelse med fødsel og adoption. Der er dog store forskelle fra land til land, både når man ser på antallet af modtagere og på antallet af dage, hvori der modtages fødselsdagpenge.

Dette afspejler dels forskelle i hvor mange der er omfattet af ordningerne, dels forskelle i længden af den periode hvori man er berettiget til ydelsen. I Danmark blev barselsorloven udvidet til et år i 2002. I Island blev den nye lov vedrørende barselorlov, med virkning fra 2001, helt udbygget i 2003 hvorved fædre fik en selvstændig ret til orlov på 13 uger ligesom moderen. Disse ændringer afspejler sig i statistikken der viser at det er betydeligt flere mænd end tidligere der modtager fødselsdagpenge.

I Norge er der sket en forøgelse i antallet af mænd, som modtager dagpenge. Dette skyldes særligt en ordning fra 1993 som giver mænd eksklusiv

ret til 4 ugers (5. uger fra 1. juli 2005) orlov med dagpenge (fædrekvote). Siden 2000 har der desuden været en selvstændig optjeningsret for fødselsdagpenge til fædre. Tidligere havde fædrene ikke ret til fødselsdagpenge hvis moderen ikke havde optjent sådanne ydelser, men nu modtager faderen fødselsdagpenge baseret på egen optjening. Fædres ret til fødselsdagpenge er fortsat afhængig af at moderen efter fødselen er i arbejde, tager en offentlig godkendt uddannelse eller på grund af sygdom eller skade er afhængig af hjælp til at tage sig af barnet. I 2005 modtog 35.060 fædre fædrekvoten. Af disse modtog 6.847 fædre fødselsdagpenge ud over perioden af de 4 uger der er forbeholdt faderen.

De svenske tal er ikke sammenlignelige med de øvrige landes, da ydelsen udbetales i flere dage pr. barn end i de øvrige lande. Desuden kan forældre-dagpenge udbetales indtil barnet fylder 8 år. Af det samlede antal dage hvori der blev udbetalt fødselsdagpenge i 2005 var 87 pct. for børn op til 3 år, i 2004 var det 88. For kvinder var ca. 91 pct. af dagene for børn under 3 år, for mændene var det ca. 74 pct. i 2005.

Forældreydelser ved pasning af børn

- Ret til orlov ved pasning af børn

I Danmark er reglerne om børnepasningsorlov i forbindelse med udvidelsen i 2002 af barselorloven til et år blevet ophævet med virkning fra 2011. Forældre til børn født før indførselen af den nye barselorlov har således fortsat ret til børnepasningsorlov indtil barnet fylder 9 år. Forældrene har ret til mindst 8 ugers og højst 13 ugers orlov, dog mindst 8 uger og højst 26 uger hvis barnet var under 1 år. Efter aftale med arbejdsgiveren eller arbejdsformidlingen kan orlovsperioden forlænges til i alt 52 uger. Orlovsordningen omfatter både lønmodtagere, selvstændige og ledige. Under orloven må barnet ikke benytte offentlige dagtilbud, hvis det er under 3 år, og må kun bruge en halvdagsplads, hvis det er mellem 3 og 8 år. Ydelsen under orlov svarer til 60 pct. af dagpengemaksimum. Kommunerne har desuden mulighed for at yde et supplerende tilskud op til 35.000 DKK årligt. I 2005 var der ca. 3.400 helårspersoner på børnepasningsorlov.

I Finland har forældrene efter en forældredagpengeperiode ret til at vælge mellem en kommunal daginstitutionsplads eller tilskud til pasning af små børn. Tilskuddet kan enten gives som et tilskud til pasning i hjemmet eller som tilskud til privatpasning. Tilskud til pasning i hjemmet gives hvis familien har et barn under 3 år. Tilskuddet kan dels bestå af et grundtilskud dels

et tillæg. Grundtilskuddet er 294 EUR pr. måned for et barn under 3 år og 84 EUR pr. måned for hvert barn yderligere under 3 år. For andre børn under den skolepligtige alder er tilskuddet 50 EUR pr. måned.

Tillægget (max 168 EUR) gives kun for ét barn og er afhængigt af familiens indkomst. Ved udgangen af 2005 blev der givet tilskud til pasning af 103.313 børn. Tilskud til privat pasning er beskrevet i afsnittet om daginstitutioner og familiedagpleje.

Forældrene kan også vælge at nedsætte deres arbejdstid hvis de har børn under 3 år. I den situation har de ret til et delvist pasningstilskud på 70 EUR pr. måned. Ved udgangen af 2005 blev dette tilskud givet til 3.022 børn. Siden 1. august 2004 betales der delvis støtte til forældre, der har børn i første eller anden klasse og forældrene har en arbejdstid på højst 30 timer om ugen. Tilskuddet er på 70 EUR per måned. I 2005 betales der for 7.802 børn.

På Færøerne og Island findes der ingen ordninger om forældreydelse ved pasning af børn.

I Norge er der en såkaldt tidskontoordning. Ordningen gælder ved fødsel eller adoption og giver mulighed for, at en del af fødselsdagpengene kan udbetales i kombination med arbejdsindtægt over en længere periode end den ordinære 42- eller 52-ugers periode. Ydelsesperioden er udvidet til 43/53 uger ved fødsel/adoption fra og med 1. juli 2005. Hvis der som udgangspunkt er valgt 52 ugers fravær fra arbejde med 80 pct. løn, skal mindst 6 og højst 39 uger kombineres med reduceret arbejdstid. Hvis der er valgt 42 uger med fuld løn, skal der reserveres mellem 6 og 29 uger. Den tid, der skal arbejdes, kan sættes til 50, 60, 75, 80 eller 90 pct., og fødselsdagpengesatsen, der gives som et supplement til indtægten, bliver da henholdsvis 50, 40, 25, 20 og 10 pct. I 2005 benyttede 2,3 pct. af mødre og 1,0 pct. af fædre tidskonto.

Der ydes kontantstøtte til børn mellem 1 og 3 år. I 2005 var kontantydelsen 3.657 NOK pr. måned. Ydelsen gives pr. barn uden indtægts- eller behovsprøvning og ydelsen er skattefri. Satsen for kontantydelsen fastsættes af Stortinget. Vilkårene for at modtage det fulde beløb er at der ikke benyttes en børnehaveplads som modtager statsligt driftstilskud. Der ydes en gradueret støtte ved delvist ophold i en børnehave.

I Sverige har forældre ret til at modtage forældredagpenge i 69 uger i forbindelse med et barns fødsel. Perioden kan strækkes over flere mindre perioder, indtil barnet fylder 8 år eller har afsluttet sit første skoleår.

I alle landene findes der desuden ordninger, som giver forældre ret til at blive hjemme uden løn for at passe børn. I Sverige gælder denne ordning indtil barnet fylder 1½ år. Derudover har man ret til deltidsarbejde, 75 pct. af heltid, indtil barnet fyldes 8 år.

Pasning af børn med kortvarig sygdom

I alle nordiske lande har forældre i et vist omfang mulighed for at blive hjemme for at passe et sygt barn. I Norge og Sverige er dette reguleret ved lov, i de øvrige lande efter overenskomst. I Danmark, på Færøerne, i Island og Finland er det kun det offentlige og dele af det private arbejdsmarked, at det er reguleret efter overenskomst.

For størstedelen af det private arbejdsmarked ydes der ikke kompensation ved pasning af syge børn.

I alle landene gælder det, at forældrene selv vælger, om det er moderen eller faderen, som skal blive hjemme for at passe barnet. I Sverige er det også muligt, at man overlader det til en anden forsikret person end forældrene at holde fri for at passe et sygt barn og modtage dagpenge. I Norge har enlige forsørgere ret til 20 dages fravær og par har ret til 10 dages fravær hver for at passe et sygt barn.

For så vidt angår længden af den periode, hvori man har ret til at blive hjemme for at passe et sygt barn, er ordningen mest generøs i Sverige med 60 dage pr. år pr. barn og mindst i Danmark, Færøerne og Island.

I Danmark, Færøerne, Finland og Island gives der til gengæld fuld løn-kompensation ved pasning af børn med kortvarig sygdom. I Norge gives der en ydelse, som svarer til sygedagpengebeløbet, mens der i Sverige gives en kompensation svarende til 80 pct. af arbejdsindkomsten.

I alle landene er der desuden særlige regler for pasning af kronisk eller alvorligt syge børn. Disse regler belyses nærmere i Kapitel 7.

Børnetilskud

I alle lande ydes der tilskud til børn. Ydelserne er skattefrie og uafhængige af forældrenes indkomst, dog ikke i Island hvor børnetilskuddet er indkomstprøvet. I Island betales der fra 2001 dog et fast beløb uafhængigt af indkomsten som et ekstra tillæg for alle børn under 7 år. I Danmark, Færøerne og Norge gives ydelsen indtil barnet er fyldt 18 år, i Finland indtil barnet er fyldt 17 år og i Island og Sverige indtil barnet er fyldt 16 år - dog 20 år hvis barnet er under uddannelse. I alle landene er det staten, der finansierer børnetilskuddet. På Færøerne finansierer kommunerne 43 pct. af udgifterne til børnetilskud.

Tabel 4.7 Regelgrundlaget for børnetilskuddet 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Er børnetilskuddet indkomstreguleret	Nej ¹⁾	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Er børnetilskuddet skattefrit	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gives der samme tilskud for børn i alle aldersklasser	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja ²⁾	Ja
Gives der tillæg når der er flere børn	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja
Gives der ekstra børnetilskud til enlige	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej

1 Det særlige børnetilskud, der ydes når en eller begge barnets forældre modtager førtidspension, som er tilkendt før 1. januar 2003, eller folkepension, er dog indkomstreguleret. Børnetilskud til særlige grupper af uddannelsessøgende er ligeledes indkomstreguleret.

2 Frem til 1. august 2003 blev der ikke givet samme tilskud til børn i alle aldersklasser. Efter 1. august 2003 gives det samme tilskud idet tillægget for børn mellem 1 og 3 år er faldet bort. Småbørnstillægget til enlige forsørgere med børn i alderen 0-3 år er opretholdt.

I Danmark og Island er børnefamilieydelsen større for børn i alderen 0-6 år end for børn over 6 år. I Danmark er ydelsen desuden større for de 0-2-årige end for de 3-6-årige.

I Norge gives der et tillæg for børn bosat i Finnmark og i visse kommuner i Troms fylke.

I alle landene på nær Færøerne og Sverige gives der særlige børnetilskud til enlige forsørgere, således at ydelsen pr. barn er højere for enlige end for parfamilier. I Danmark, Finland og Norge gives der desuden et ekstra børnetilskud til enlige forsørgere. I Norge findes også et småbørnstillæg til enlige forsørgere som har børn i alderen 0-3 år, og opfylder vilkårene for ret til udvidet børnetilskud efter barnetrygdloven og fuld overgangsydelse efter folketrygdloven. Tillægget gives pr. enlig forsørger. Småbørnstillægget udgør 7.920 NOK pr. år.

I Danmark blev det ordinære børnetilskud til enlige forsørgere sat ned fra og med 2000 samtidig med, at underholdsbidraget fra den af forældrene, der ikke har barnet hos sig, blev sat tilsvarende op.

I Finland forøges børnetilskuddet pr. barn for hvert barn der er i familien.

I Sverige gives der flerbørnstillæg til familier med to eller flere børn.

Tabel 4.8 Børnetilskuddets årlige størrelse pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK ¹⁾	DKK	EUR	ISK ²⁾	NOK ³⁾	SEK ⁴⁾
<i>Par med:</i>						
1 barn	12.184	9.699	1.200	37.397	11.640	11.700
2 børn	24.368	19.398	2.526	37.397	23.280	23.700
3 børn	36.552	29.097	4.098	37.397	34.290	38.748
<i>Enlig med:</i>						
1 barn	20.736	9.699	1.639	205.357	23.280	11.700
2 børn	37.160	19.398	3.404	364.276	34.290	23.700
3 børn	53.584	29.097	5.416	552.187	46.560	38.748
Gennemsnitligt beløb pr. barn med børnetilskud	12.443	9.699	1.375	76.299	13.285	12.202
Gennemsnitligt beløb pr. barn med børnetilskud i KKP-Euro	1.187	925	1.136	657	1.174	1.105

1 Der er regnet med en børnefamilieydelse for de 3-6-årige på 3.046 DKK pr. kvartal til såvel enlige som par. Ydelsen for de 0-2-årige udgjorde 3.370 DKK pr. kvartal og for de 7-17-årige 2.396 DKK pr. kvartal.

2 I Island er børnetilskuddet reguleret både efter hvor mange børn der er i familien og i forhold til indkomsten. Det maksimale tilskud til et par med et barn i alderen 0-16 år er 126.952 ISK og til enlige 211.447 ISK. For hvert barn, ud over det første, betales maksimalt 151.114 ISK til samboende og 216.902 ISK til enlige. Desuden betales der et ikke indkomstprøvet tillæg på 37.397 ISK for børn i alderen 0-6 år. Hvis et pars årsindtægt (i 2004) er over 1.487.463 ISK og en enligs årsindtægt er over 743.732 ISK sker der en reduktion i tilskuddet med 3 pct. af den løn der overstiger maksimumsbeløbet for et barn, 7 pct. for to børn og 9 pct. for tre eller flere børn. I tabellen er der regnet med et barn under 7 år i hvert tilfælde og den gennemsnitlige årsindtægt for par med børn og enlige med børn. Det gennemsnitlige beløb er for alle børn i alderen 0-16 år.

3 I det gennemsnitlige beløb er medregnet småbørnstillæg til enlige forsørgere og Nordnortetillæg.

4 Det gennemsnitlige beløb pr. barn er beregnet ved at sammentælle de udbetalte beløb til børnetilskud, flerbørnstillæg og forlænget periode med børnetilskud i 2005, divideret med antal børn med børnetilskud og antal børn med forlænget periode med børnetilskud i december 2005.

I Danmark ydes der endvidere særlige børnetilskud, hvis en af barnets forældre er alderspensionist, eller modtager førtidspension, som er tilkendt før 1. januar 2003, hvis en af barnets forældre er døde, eller hvis faderskabet til barnet ikke er fastslået. Det særlige børnetilskud til børn af pensionister reguleres i forhold til indkomsten. Der er endvidere et særligt indkomstafhængigt børnetilskud til uddannelsessøgende. I Island ydes der en ikke indkomstreguleret ydelse i form af fædre- og mødreløn til enker og enkemænd, ugifte og til familier med to eller flere børn. Hvis forældrene er alders- eller førtidspensionister, udbetales ydelsen som et tillæg til pensionen. På Færøerne ydes tilskuddet i form af en nedsættelse i skatten. Personer med en meget lav eller ingen skatteindtægt får tilskuddet udbetalt.

Bidragforskud til børn

- Bidraget udbetales forskudsvis af det offentlige

Til børn, hvis forældre ikke lever sammen, vil der som regel blive ydet et underholdsbidrag fra den af forældrene, der ikke har barnet hos sig. Fastsættelse af underholdsbidrag til børn indgår i vilkårene ved ophævelse af ægteskab og som led i retshandlinger ved fødsel uden for ægteskabet. Bidraget fastsættes enten efter aftale mellem forældrene, ved domstolsbeslutning eller ved afgørelse i socialforvaltningerne.

Betaler den bidragspligtige ikke til tiden, kan den bidragsberettigede i alle de nordiske lande få bidragene forskudsvis udbetalt af det offentlige. Aldersgrænsen for forskudsvis udbetaling af underholdsbidrag er 18 år. I Island, Finland og Sverige kan perioden udvides til 20 år, hvis barnet er under uddannelse.

Både i Danmark, Finland og Sverige kan personer med en høj indkomst blive pålagt at betale et højere beløb end normalbidraget.

I Danmark kan det offentlige udbetale børnebidraget forskudsvis, hvis den bidragspligtige forælder ikke betaler til tiden uanset størrelsen af den bidragspligtiges indkomst. For at få udbetalt børnebidraget forskudsvis, skal der indgives ansøgning hos kommunen herom. Bidraget kan højst udbetales forskudsvis med normalbidraget, dvs. summen af grundbeløb og tillæg indtil barnet fylder 18 år.

Er der pålagt et forhøjet børnebidrag, vil tillægget udover normalbidraget ikke blive udbetalt forskudsvist af det offentlige.

Kommunen skal søge hele det beløb, som skal betales efter bidragsresolutionen, inddrevet hos den bidragspligtige.

På Færøerne er det forskudsvis bidrag uafhængigt af den bidragsberettigedes indkomst. Hvis den bidragspligtige ikke betaler til tiden, bliver det fulde beløb forskudsvist udbetalt af det offentlige.

I Finland har et barn ret til et bidragforskud hvis den af forældrene der er bidragspligtig ikke har betalt underholdsbidrag, eller det fulde beløb. Hvis den bidragspligtige, på grund af dårlig økonomi, ikke kan betale det fulde beløb, kan kommunen betale det resterende, efter ansøgning. Efterfølgende kan kommunen inddrive det udlagte beløb hos den bidragspligtige.

I Island er forskudsvis udbetaling af underholdsbidrag ikke defineret som en socialforsikringsydelse, men de forældre der har en forvaltningsmæssig beslutning om at de har ret til forskudsvis udbetaling af underholdsbidrag kan søge om at socialforsikringen udbetaler et fast beløb, mens det er kommunerne der inddriver den manglende betaling hos den bidragspligtige.

I Norge udbetales der kun bidragsforskud hvis den bidragspligtige ikke betaler rettidigt. Bidragsforskuddet er desuden indtægtsprøvet. Alt afhængig af modtagerens indtægt, gives der 100, 75 eller 50 pct. af det fulde beløb. Hvis modtagerens arbejdsindkomst er 320 gange det fulde beløb gives der ikke noget tilskud. De gældende forskudsbeløb bliver indeksreguleret 1. juni hvert år. Som følge af at forskud kun ydes hvis og i den udstrækning løbende bidrag ikke bliver betalt til tiden, vil antallet kunne variere betydeligt fra måned til måned.

For forældre der lever hver for sig findes der i Sverige det statslige bidragssystem. Dette skal sikre at begge forældre deltager i forsørgelsen af deres fælles børn. Bidragsbeløbet ligger fast, og hvis den der har barnet hos sig anmoder Forsikringskassen om at udbetale beløbet, vil den af forældrene der ikke har barnet være forpligtiget til at indbetale beløbet til forsikringskassen. For bidragspligtige med lave indtægter bliver det skyldige beløb sat ned og for helt lave indkomster sættes beløbet til nul.

Tabel 4.9 Bidragsforskuddenes størrelse i 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Maksimalt beløb pr. barn pr. år i KR/EUR	12.216	10.524	1.418	199.032	14.700	14.076
Maksimalt beløb pr. barn pr. år i KKP-Euro	1.165	1.004	1.172	1.714	1.299	1.274

Tabel 4.10 Antal børn med bidragsforskud i pct. af befolkningen under 18 år 1995-2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige ¹⁾
1995	15	8	10	17	15	16
2000	14	9	10	19	11	16
2004	15	9	9	19	9	15
2005	15	9	9	19	9	13

1 Antal børn under 19 år.

Andre ydelser

I Norge suppleres det almindelige børnetilskud med skattelettelser for pasning af børn. Udgiften hertil indgår dog ikke i den sociale udgiftsstatistik. Enlige forsørgere kan desuden af Folketrygden få tilkendt en såkaldt overgangsydelse til underhold, økonomisk støtte til pasning af barnet samt tilskud til uddannelse.

I Finland, Island, Norge og Sverige er der indført børnepension i form af grundpension og tillægs/arbejdspension. I Danmark gives der et særligt børnetilskud.

Børnepensionen ydes til børn, hvis den ene eller begge forældre er afdøet ved døden. Børnepension omtales i øvrigt nærmere i Kapitel 7.

Serviceydelser til familier og børn

I de nordiske lande har man valgt at give børn og familier en omfattende daglig service. Ansvar for driften af disse servicetilbud påhviler i første omgang kommunerne, som skal sørge for daginstitutionstilbud til børn og unge, børnehaveklasser, familiedadpleje, børnepasning i hjemmene samt børne- og ungdomsforsorg.

Fysisk og psykisk udviklingshæmmede børn integreres så vidt muligt i de normale pasningstilbud.

I alle landene kan børnefamilier i ekstraordinære tilfælde få tildelt hjemmehjælp. Det gælder fx, hvis den person, der tager vare på hjemmet og børnene, ikke kan sørge for hjemmet på grund af sygdom, fødsel eller lignende.

Familier kan desuden få hjælp til at forebygge, at børn og unge anbringes uden for hjemmet.

Daginstitutioner og familiedadpleje

- Børn bliver passet i både offentlige og private institutioner

Daginstitutioner for børn op til skolealderen

Børn i førskolealderen modtages i daginstitutioner. I alle landene findes der både hel- og deltidspladser.

Både i Danmark, Finland og Norge kan forældre, efter lidt forskellige ordninger, modtage et kontantbeløb for helt eller delvist selv at passe barnet i eget hjem.

I alle landene er det kommunerne, som skal sørge for, at der udbydes et tilstrækkeligt antal pladser. I Danmark havde 94 pct. af kommunerne i 2005 pasningsgaranti for børn indtil skolestart, mens yderligere 3 pct. havde pasningsgaranti for dele af denne aldersgruppe. I 2004 vedtages en landsdækkende pasningsgaranti for alle børn indtil skolestart. Garantien betyder at alle børn den 1. juli 2005 skal anvises en plads i et dagtilbud når barnet er 9 måneder. Og fra 1. juli 2006 fra barnet er 26 uger.

Kommunerne skal i Danmark give økonomisk tilskud til forældre, der vælger privat børnepasning til børn indtil skolestart i stedet for et offentligt dagtilbud. 4.185 børn var omfattet af denne ordning i oktober 2005. Kommunerne har herudover mulighed for at give forældrene et økonomisk tilskud til pasning af egne børn i stedet for offentligt dagtilbud. 719 børn var omfattet af denne ordning i oktober 2005. Herudover har forældre ret til at vælge en plads i et dagtilbud i en anden kommune.

I 2005 indføres reglerne om etablering af privatinstitutioner. Privatinstitutioner er en privat daginstitutionstype, hvor kommunen skal godkende institutionen såfremt den lever op til de kvalitetskriterier, der er til daginstitutioner i den kommune, hvor institutionen er beliggende.

I Finland har alle børn under 7 år ret til plads i en kommunal daginstitution eller i familiedagpleje. Forældre har endvidere mulighed for at få passet børnene privat med kommunalt tilskud. Folkpensionsanstalten betaler beløbet direkte til den institution/privatperson som passer barnet/børnene. Ved udgangen af 2005 blev der udbetalt tilskud til privat pasning af 15.370 børn.

På Færøerne og Island er kommunerne ikke forpligtiget, via lov, at tilbyde en børnehaveplads til alle børn.

I Norge er kommunerne forpligtiget til at tilbyde børnehavepladser til de forældre der ønsker en plads. Forældrene har imidlertid ingen juridisk ret til en plads.

I Sverige er førskoleaktiviteter en samlet betegnelse for aktiviteter der henvender sig til børn fra et år og frem til skolestarten. Den findes i form af "førskole" familiedagpleje og daginstitutioner med førskoleaktiviteter. Kommunerne er forpligtiget til at tilbyde førskoleaktiviteter eller familiedagpleje til:

- Børn, hvis forældre arbejder eller studerer.
- Børn hvis forældre er arbejdsløse eller på forældreorlov. Her skal børnene tilbydes mindst 3 timer per dag eller 15 timer per uge.
- Børn der har et eget behov for aktiviteterne.

Pladserne skal tilbydes uden unødvendig forsinkelse, hvilket vil sige normalt tre til fire måneder efter at forældrene har tilmeldt barnet. Kommunerne skal tage passende hensyn til forældrenes ønsker om pasningsformen og pladsen skal tilbydes så nær barnets hjem som mulig. Desuden skal alle børn tilbydes mindst 525 timer uden brugerbetaling i førskolen fra og med det efterår barnet fylder fire år (den såkaldte almindelige førskole).

Familiedagpleje

Der findes kommunal familiedagpleje i alle nordiske lande. Den omfatter fortrinsvis børn i førskolealderen. De kommunale dagplejere er ansat og lønnet af kommunerne og modtager børnene i deres eget hjem. Som ved ophold i daginstitutioner betaler forældrene for børns ophold i familiedagpleje. I alle landene findes der desuden privat familiedagpleje, som drives uden offentlige tilskud. Disse pasningsformer er ikke omfattet af den nordiske socialstatistik.

Børnehaveklasser

I alle landene er der indrettet særlige skoleforberedende klasser, men efter lidt forskellige regelsæt. Efter skoletid har børnene mulighed for at deltage i skolefritidsordninger.

I Danmark har kommunerne pligt til før skolestarten at tilbyde plads i en børnehaveklasse i mindst 20 timer om ugen, et tilbud som 98 pct. af børnene benytter. Efter skoletid kan børnene opholde sig i enten daginstitutioner eller skolefritidsordninger.

På Færøerne er der kun et enkelt sted tilbud om skoleforberedende klasser.

I Finland har 6-årige ret til førskoleplads uden betaling. Ordningen omfatter 700 timer per år. Ordningen er ikke obligatorisk for børnene, men ca. 99 pct. af de 6-årige deltager i skoleforberedende foranstaltninger.

I Island er alle 6-årige skolepligtige og indgår derfor ikke i denne statistik.

I Norge starter børnene i 1. klasse i skolen som 6-årige med en undervisning som er tilpasset deres alder.

I Sverige er det kommunerne som fra og med 1998 er forpligtede til at tilbyde alle 6-årige mindst 525 timer i den nye skoleform - førskoleklasse. I efteråret 2005 gik 95 pct. af alle 6-årige i førskoleklasse mens få procent allerede havde påbegyndt grundskolen. Alle 6-årige har ret til at begynde i grundskolen hvis forældrene ønsker det. Efter skoledagen - i førskoleklassen eller i grundskolen - kan de børn der har behov for det forblive i skolepasningsordningen.

Børn i skolealderen

I samtlige lande er der pasningsmuligheder for børn i skolealderen. Pasningen kan enten foregå i særlige fritidshjem for børn i skolealderen, eller være integreret i daginstitutionernes pasning af børn i førskolealderen. I Norge er ansvaret for udviklingen af skolefritidsordninger lagt ind under skolesektoren. Dette gælder i vidt omfang også i Danmark, Island og Sverige. Omfanget af tilbud varierer fra kommune til kommune.

Der er forskellige øvre aldersgrænser for tildelingen af pladser på fritidshjem/skolefritidsordninger. I Danmark er den 10 år i nogle kommuner og 14 år i andre. I Finland er der normalt ingen aldersgrænse, men den kan dog i særlige tilfælde være 10 år. I Island er den 9 år, i Norge 10 år og i Sverige 12 år. I Norge skal kommunen give et tilbud om skolefritidsordninger for børn i 1-4 års skolealderstrin og for børn med særlige behov fra 1-7 års skolealderstrin.

Børn i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje

Der er betydelige forskelle fra land til land på hvor mange børn, der er omfattet af pasningsordninger i daginstitutioner og familiedagpleje. Af årsager hertil kan nævnes arbejdsløshedens omfang, og at børn i børnehaveklasser i Danmark også opholder sig i daginstitutioner efter timerne i børnehaveklassen. De lave rater for 1-2-årige i Finland hænger sammen med muligheden for at få tildelt hjemmepasningsstøtte. I Sverige spiller den lange barselsperiode også en rolle.

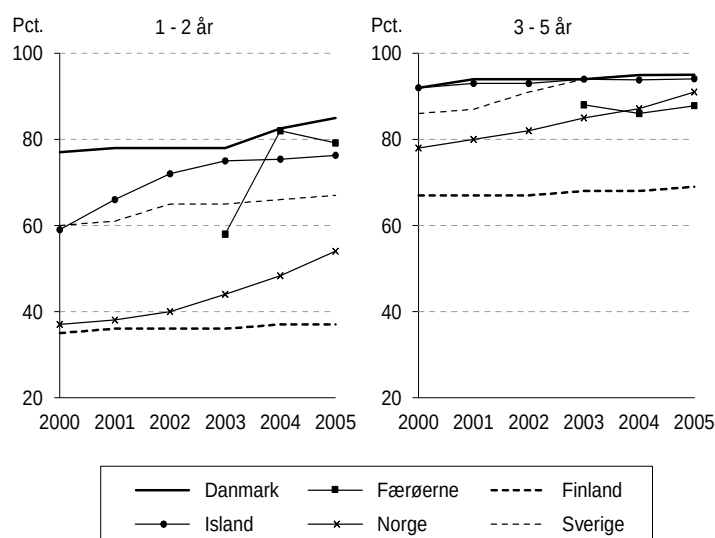
Tabel 4.11 Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje efter alder i pct. af de respektive aldersgrupper 2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island	Norge	Sverige
2005						
< 1 år	15	21	1	6	3	0
1-2 år	85	79	37	76	54	67
3-5 år	95	88	69	94	91	95
0-5 år i alt	79	74	47	73	64	71
6 år	88	83	67	.	.	84
0-6 år i alt	80	75	50	63	.	73
7-10 år	63	28	1	.	.	61

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

1 Tidspunktet for opgørelsen af antallet af indskrevne børn er ændret fra marts til september fra 2004.

2 Tallene er inklusive børn i privat pasning med offentligt tilskud.

Figur 4.4 Børn 1-5 år indskrevet i dagsinstitutioner og kommunal familiedagpleje i pct. af aldersgruppen 2000-2005

Se noterne til Tabel 4.11

Børne- og ungdomsforsorg

- Der lægges vægt på forebyggende arbejde

I samtlige nordiske lande findes der forskellige former for forebyggende initiativer til fremme af børns og unges opvækst under trygge og gode forhold. Det kan både dreje sig om almene foranstaltninger og foranstaltninger mere specifikt rettet mod det enkelte barn eller den unge.

Landenes lovgivning giver også muligheder for, at det offentlige griber ind og yder støtte, hvis der er risiko for, at barnet eller den unge får en uheldig opvækst.

Forebyggende foranstaltninger

I Danmark modtog 35.264 familier i løbet af 2005 én eller flere forebyggende foranstaltninger i form af konsulentbistand, praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, familiebehandling, døgnophold for både forældre og børn, kontakt eller støttepersoner for hele familien eller økonomisk støtte med henblik på at undgå anbringelse af børn uden for hjemmet. Derudover var 15.894 børn og unge ved udgangen af 2005 omfattet af forebyggende foranstaltninger i form af blandt andet aflastningsophold på fx en døgninstitution, en beskikket personlig rådgiver eller fast kontaktperson og støtte til ophold på kost- eller efterskoler.

I Finland har den forebyggende børneforsorg til opgave at påvirke udviklingen af barnets trivselsforhold samt at forebygge mod de risici som barnet udsættes for. Foranstaltningerne kan være støttepersoner eller støttefamilier, støtte til at få arbejde, bolig og hjælp til hobbyaktiviteter. I 2005 var der 59.101 personer som fik støtte heraf var 17.170 nye klienter, hvilket svarer til 29 pct. af alle som modtog hjælp.

I Island fik 2.252 børn i 2005 hjælp i form af forebyggende foranstaltninger. Af disse blev 349 placeret uden for hjemmet i en kortere eller længere periode. Forebyggende foranstaltninger fra børneværnet kan være råd og vejledning til forældre, støttekontakt, støttefamilier, placering af børn i familiepleje eller på institution m.v. I hver enkelt børneværnssag skal der foreligge en skriftlig plan hvor man blandt andet fastsætter hensigten med at anvende tiltagene, hvornår de skal revurderes, samt fastlægge barnets, forældrenes, børneværnsnævnets og evt. andres rolle i den periode planen gælder.

I Norge modtog 23.865 børn i løbet af 2005 et eller flere forebyggende tiltag fra børneværnet.

I Sverige er der forebyggende foranstaltninger til såvel børn og unge i risikofamilier samt til misbrugere og kriminelle. For kriminelle unge, misbrugere eller unge med andre psykosociale problemer er der udviklet foranstaltninger der indebærer, at den unge i løbet af dagen medvirker i et antal strukturerede aktiviteter, som regel arbejde/studier og organiserede fritidsaktiviteter. En anden type aktivitet er det såkaldte kontaktmandskab, hvor barnet eller den unge får tildelt en voksen kontaktperson eller kontaktfamilie, som de træffer regelmæssigt.

Anbringelse uden for eget hjem

I alle landene kan det komme på tale at anbringe et barn uden for hjemmet. Årsagen kan fx være, at forældrene behøver hjælp til opdragelse af barnet, eller at barnets sundhed eller udvikling udsættes for fare på grund af manglende pasning. Der kan også foretages indgreb, hvis unge udsætter deres egen sundhed eller udvikling for alvorlig fare, fx på grund af alkohol- og/eller narkotikamisbrug eller kriminalitet.

De fleste anbringelser af børn uden for eget hjem sker efter frivillig aftale med forældrene. I Norge er de fleste placeringer uden for hjemmene formelt set ufrivillige i og med at de foretages af fylkesnævne.

I alle landene kan børn også anbringes uden for eget hjem uden forældrenes samtykke. I Finland og Sverige sker dette efter en retlig afgørelse. I Danmark og Island er det et særligt børne- og ungeudvalg i kommunerne der tager beslutning om anbringelse af barnet. I Norge er det statslige fylkesnævne, som afgør om børneværnet skal overtage omsorgen for et barn og anbringe barnet uden for eget hjem. Men loven tillader også at et barn kan anbringes uden for hjemmet uden at der træffes beslutning i nævnet om omsorgsovertagelse.

Andelen af børn anbragt uden for eget hjem varierer fra land til land og andelen er blevet højere de seneste år. Det er fælles for alle landene, at der i høj grad sættes ind med forebyggende foranstaltninger over for børn og familier i hjemmet. I Danmark er anbringelseshyppigheden en del større end i de øvrige nordiske lande. Dette hænger bl.a. sammen med, at børn og unge anbragt uden for hjemmet i Danmark også omfatter børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne. Selv hvis der ses bort fra disse handicappede børn og unge er anbringelseshyppigheden dog større end i de andre lande. Det gælder især for de 15-20-årige. Dette hænger sammen med, at unge i Danmark i relativt stort omfang bliver anbragt uden for hjemmet, fx på kost- og efterskoler, i eget værelse eller i socialpædagogiske kollektiver. Dette sker kun i ret begrænset omfang i de øvrige nordiske lande.

Især i de ældste aldersklasser anbringes der flere drenge end piger uden for eget hjem, mens forskellene i de yngste aldersklasser er betydeligt mindre. I Danmark er der et varieret udbud af anbringelsessteder og næsten en tredjedel af børn og unge er anbragt på andre steder end familiepleje og døgninstitutioner. Disse andre steder omfatter primært socialpædagogiske opholdssteder, men også kostskoler og lignende, eget værelse mv.

Det gælder til en vis grad også Finland og Sverige. I kategorien *Andet sted* indgår også muligheden for at anbringe i eget hjem (forældrenes) og på eget værelse med støtte i Finland og i eget hjem, eget værelse eller børnepsykiatrisk klinik i Sverige.

Tabel 4.12 Børn og unge anbragt uden for eget hjem i løbet af året efter alder. Pr. 1.000 indbyggere i de respektive aldersgrupper 2005

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige ³⁾
<i>Piger</i>					
0-6 år	3,8	6,7	0,4	3,8	3,7
7-14 år	10,6	10,2	3,1	8,3	7,4
15-17 år	28,0	21,0	12,4	19,0	18,0
18-20 år	17,5	14,5	..	15,7	12,6
0-20 år	11,6	11,4	4,2	9,6	8,8
<i>Drenge</i>					
0-6 år	3,7	6,8	0,7	4,3	4,1
7-14 år	13,4	12,0	2,7	9,1	7,9
15-17 år	32,3	20,8	12,6	17,0	16,3
18-20 år	20,0	14,4	..	17,4	14,2
0-20 år	13,7	12,1	4,2	10,1	9,1
<i>I alt</i>					
0-6 år	3,7	6,7	0,6	4,1	3,9
7-14 år	12,0	11,1	2,9	8,8	7,7
15-17 år	30,2	20,9	12,5	18,0	17,1
18-20 år	18,8	14,4	..	16,6	13,5
0-20 år	12,7	11,7	4,2	9,9	8,9

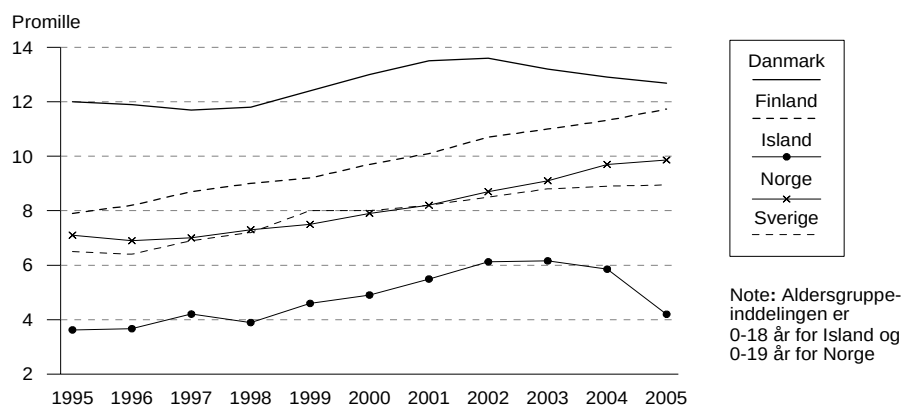
Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

1 Inkl. børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne.

2 Aldersgrupperne er inddelt som følger 0-6 år, 7-14 år, 15-18 år og 0-18 år. Fordeling af alder og køn er baseret på skøn.

3 Fra og med 1999 indgår der i gruppen 18-20-årige som er i behandling efter den sociale servicelov. Disse, som hovedsageligt er 19-20 år, var tidligere i statistikken medtaget som voksne misbrugere.

Figur 4.5 Børn og unge 0-20 år anbragt uden for eget hjem i promille af samtlige 1995-2005

Tabel 4.13 Anbragte børn og unge pr. 31. december i året fordelt på anbringelsessted i procent 2005

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
	Andel i pct.	Andel i pct.	Andel i pct.	Andel i pct.	Andel i pct.
Familiepleje	46	60	39	79	77
Døgninstitution	23	25	44	21	20
Andet sted	31	15	17	-	3
I alt	100	100	100	100	100

1 Island i løbet af året.

Udgifter til og finansiering af ydelser til familier og børn

Forskelle og ligheder i udgifterne til familier og børn

Der er meget stor forskel på hvor meget de nordiske lande anvender til familier og børn målt i KKP pr. barn 0-17 år. Danmark og Norge anvender mest og Finland, Færøerne og Island anvender mindst. Men det skal dog bemærkes at det kun er Finland og Færøerne som har medregnet løn i forbindelse med fødsel og adoption i de sociale udgifter.

Ser man på fordelingen på de enkelte ydelsesområder findes der et noget mere nuanceret billede.

Sverige og Norge som har de største udgifter til dagpenge ved fødsel og adoption har også de længste orlovsordninger. Forældreydelser ved pasning af børn omfatter i Danmark orlovsordninger til pasning af børn, i Finland er det ydelser til pasning af børn i hjemmet. Beløbet for Norges vedkommende dækker udgifter til en ordning om pasning af børn. Dette er en målrettet ordning til enlige forsørgere, som får et økonomisk tilskud til pasning af børn, hvor tilskuddet skal medvirke til at den enlige forsørger kan være erhvervsaktiv. Tilsvarende ydelser findes ikke i de andre lande.

Udgifterne til børnetilskud er størst i Norge og Danmark og mindst i Island på grund af indtægtsreguleringen. Udgifter til andre kontantydelse er fortrinsvis det offentliges udlæg af bidragsforskud til børn hvor Island anvender det største beløb.

Når det gælder serviceydelser anvender Danmark det største beløb og Færøerne og Finland det mindste målt som KKP per barn 0-17 år.

I Danmark er udgifterne til daginstitutioner og til døgninstitutioner, forebyggende foranstaltninger m.v. væsentligt højere end i de andre lande. Der er en vis parallelitet i udgifterne til daginstitutioner og dækningsgraden i de enkelte lande. Da udgifterne til skolefritidsordningerne ikke indgår i de sociale udgifter, er der dog ikke nogen direkte sammenhæng mellem udgifterne og dækningsgraden.

De væsentligt højere udgifter til døgninstitutioner, forebyggende foranstaltninger m.v. i Danmark end i de øvrige lande skyldes bl.a. at antallet af børn og unge anbragt uden for hjemmet er relativt højt i Danmark.

Ændringer i de sociale udgifter til familier og børn fra 2004 til 2005

I Danmark var der et mindre fald i udgifterne til kontantydelse til familier og børn fra 2004 til 2005. Udgifterne til fødselsdagpenge faldt som følge af et fald i antallet af fødsler. Også udgifterne til børnepasningsorlov er faldet, da ordningen er under udfasning. Udgifterne til serviceydelser steg med godt 2 pct. Udgifterne til dagtilbud har været stort set uændret målt i faste priser. Der har været en stigning i udgifterne til døgninstitutioner, familiepleje mv. for børn og unge anbragt uden for hjemmet.

På Færøerne var de samlede udgifter til familier og børn på samme niveau som i 2004. Der var et fald i kontantydelse på 6,4 pct., hvilket skyldes en begrænsning i de indkomsterstøttede kontantydelse i forbindelse med barselsorlov til personer med lønindkomster over 25.000 DKK. Serviceydelserne steg med 6,7 pct., hvilket hovedsagelig skyldes opprioritering af børnepasningsområdet, hvor der er etableret flere daginstitutioner.

I Finland steg kontantydelse til familier og børn med 1,9 pct. og serviceydelserne med 6 pct. Stigningen skyldes især en stigning i fødsler ligesom der har været en stigning i beskæftigelsen i de senere år og dermed steg antallet af børn med dagpasning med 900 børn. Udgifterne til anbringelse af børn uden for eget hjem steg med 13 pct. idet børn og unge der bliver anbragt uden for eget hjem stadigvæk stiger.

I Island steg de sociale udgifter til familie og børn med 0,6 pct. fra 2004 til 2005 målt i faste priser. Udgifterne til kontantydelse faldt i faste priser med 5,7 pct. hvilket skyldes både mindre udgifter til barselsorlov og børnetilskuddet på grund af indkomstreguleringen. Lønniveauet er steget og i 2005 er der indført et indkomstloft ved 600.000 ISK om måneden for udbetaling af fødselsdagpenge. Udgifterne til serviceydelser steg med 5,9 pct. målt i faste priser der især skyldes væksten i udgifterne til daginstitutioner. En del af stigningen skyldes at forældrenes andel af udgifterne stadigvæk falder og er nu nede på 25 pct. ligeledes er flere og flere børn indskrevet på helt tid. I 2005 var det 80 pct. mod 76 i 2004.

I Norge steg udgifterne med 3,4 pct. til familier og børn målt i faste priser. Kontantydelse faldt med 0,9 pct. (264 mio. NOK) mens udgifterne til serviceydelser steg med 9,3 pct. (2.086 mio. NOK). Faldet i kontantydelse skyldes især et fald i udgifterne til forældrebetaling ved pasning af børn. Stigningen i udgifterne til serviceydelser skyldes hovedsageligt en stigning i udgifterne til daginstitutioner og familiedagpleje. I 2005 var der indskrevet ca. 20.000 flere børn i daginstitutioner og familiedagpleje end det foregående år.

I Sverige steg udgifterne til familier og børn med 3 pct. målt i faste priser hvilket hovedsageligt skyldes at udgifterne i forbindelse med pasning af børn er steget.

FAMILIER OG BØRN

Tabel 4.14 Udgifter til og finansiering af ydelser til familier og børn 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Dagpenge ved fødsel og adoption	8.374	66	691	6.594	9.499	18.135
B. Ydelser ved fødsel	-	1	11	-	428	39
C. Forældreydelse ved pasning af børn (orlovsordninger m.v.)	312	-	362	-	2.943	-
D. Tilskud til forsørgelse af børn	14.990	136	1.424	5.674	14.304	21.460
E. Supplerende ydelser	-	-	-	-	-	-
F. Øvrigt	282	20	79	648	3.559	1.935
a. Heraf bidragsforskud til børn	282	1	79	648	566	1.935
Kontantydelse i alt	23.958	222	2.568	12.916	30.733	41.569
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Daginstitutioner og familiedagpleje	24.170	173	1.476	12.005	15.031	24.132
B. Døgninstitutioner (børne- og ungdomsforsorg)	7.635	30	317	2.398	2.900	8.296
C. Hjemmehjælp til familier	15	-	28	98	206	-
D. Øvrigt	2.951	21	315	2.902	6.282	4.863
Serviceydelse i alt	34.770	224	2.137	17.404	24.419	39.425
Udgifter i alt, mio.	58.729	446	4.705	30.320	55.151	80.994
Udgifter i pct. af BNP	3,8	4,3	3,0	3,0	2,8	3,0
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	89,5	93,2	91,2	80,2	83,6	76,8
- Arbejdsgivere	0,3	3,5	4,9	19,8	9,6	22,6
- Forsikredes præmier og særskatter	10,2	3,4	3,8	0,0	6,8	0,6
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	755	-1	171	213	1.821	2.369
- Pct.	1,3	-0,2	3,8	0,7	3,4	3,0

Tabel 4.15 Udgifter til ydelser til familier og børn i KKP 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt pr. capita	422	439	405	379	590	418
- Pr. barn 0-17 år	1.896	1.574	1.919	1.409	2.497	1.941
Serviceydelse i alt pr. capita	613	442	337	511	469	396
- Pr. barn 0-17 år	2.751	1.585	1.597	1.899	1.984	1.841
Familier og børn i alt pr. capita	1.035	880	743	890	1.058	814
- I alt pr barn 0-17 år	4.647	3.159	3.516	3.309	4.480	3.781

Egenbetaling for pasning af børn

I alle nordiske lande betaler forældrene selv en del af udgifterne til pasning af børn i daginstitutioner. Ved beregning af egenbetalingen tages der normalt hensyn til familiens indkomst, ligesom der kan gives søskenderabat. Børn af forældre, som har meget lav indkomst, kan i alle landene opnå friplads. I ingen af landene kan betalingen overstige de faktiske udgifter til institutionspladsen.

I Danmark er der centralt fastsatte regler om betalingens maksimale størrelse, om fripladser og om søskenderabat. På Færøerne er der centralt fastsatte regler om betalingens maksimale størrelse og fripladser. I Finland er egenbetalingen fastsat centralt, mens det er op til kommunerne om de vil tildele fripladser. Den højeste egenbetaling for pasning af børn er 200 Euro pr. barn pr. måned for 11 måneder om året.

I Island fastsættes egenbetalingen af kommunerne.

I Sverige er det mest almindeligt, at forældrene betaler en takst, som tager hensyn både til indkomst og den tid barnet er i institutionen, men der kan også være tale om en fast takst, uafhængig af indkomst og tid. Egenbetalingen for pasning i en af de private pasningsordninger bør i princippet være den samme som i de kommunale. Der findes statslige regler for maksimal egenbetaling. Inden for disse rammer kan kommunerne frit udforme sine regler.

Egenbetalingens samlede størrelse i 2005 udgjorde ca. 23 pct. af driftsudgifterne for dagpleje og daginstitutioner i Danmark. På Færøerne udgjorde egenbetalingen ca. 29 pct. af driftsudgifterne for dagpleje og daginstitutioner.

I Finland var egenbetalingen ca. 14 pct. af driftsudgifterne for den kommunale dagpleje. I Island udgjorde egenbetalingen for pladser i kommunale daginstitutioner 25 pct. af de samlede driftsudgifter og egenbetalingen til skolefritidsordninger udgjorde ca. 35 pct. af de samlede driftsudgifter.

I Norge er der en egen(forældre)betaling som maksimal kan være 2.750 NOK. Egenbetalingen til de private børnehaver var ca. 28,6 pct. og de kommunale børnehaver 25,3 pct. af de samlede driftsudgifter. Private og kommunale børnehaver beregner imidlertid sine totale driftsudgifter på en lidt forskellig måde. Selvom private børnehaver i gennemsnit er dyrere end kommunale, er prisforskellene i realiteten ikke så store for forældrene som procentandelene antyder. Det er dog ikke muligt at opgøre, hvor stor en andel forældrene selv betaler.

I Sverige udgjorde forældrenes egenbetaling ca. 8 pct. af de samlede driftsudgifter i 2005 i førskolen, mens den var 10 pct. i dagpleje og 16 pct. i fritidshjem.

Kapitel 5

Arbejdsløshed

I de lande, hvor arbejdsløsheden er høj, udgør udgifterne til arbejdsløshedsbekæmpelse en væsentlig del af de samlede sociale udgifter.

Reglerne for såvel indkomsterstøttende ydelser til arbejdsløse som omfanget af aktiverende foranstaltninger for arbejdsløse varierer betydeligt landene imellem. Arbejdsløshedens omfang og udgifterne i forbindelse med arbejdsløshed er derfor ikke direkte proportionale.

Tabel 5.1 Udgifter til arbejdsløshed i pct. af de samlede sociale udgifter i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

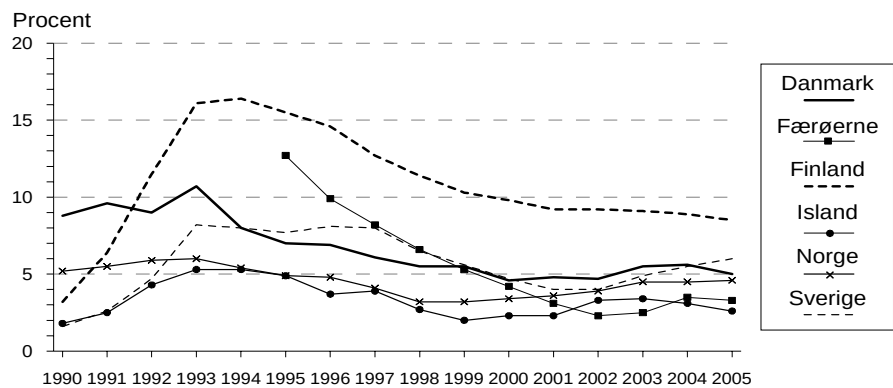
Danmark	9,5	Cypern	4,9	Letland	3,4	Slovenien	3,1
Færøerne	4,2	Estland	1,6	Litauen	1,6	Spanien	12,9
Finland	9,8	Frankrig	7,8	Luxemburg	4,7	Storbritannien	2,6
Island	2,4	Grækenland	5,9	Malta	6,9	Tjekkiet	3,9
Norge	3,1	Holland	6,3	Polen	3,5	Tyskland	8,6
Sverige	6,2	Irland	8,3	Portugal	5,7	Ungarn	2,9
Belgien	12,5	Italien	2,0	Slovakiet	6,2	Østrig	6,0

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Generelt har de nordiske lande en høj erhvervsfrekvens, dog med betydelige forskelle fra land til land jf. Tabel 5.2.

Arbejdsløsheden var i 1990'erne meget høj i nogle af de nordiske lande, men der har været et markant fald i ledigheden i alle landene, hvor Finland dog fortsat har den højeste ledighed. I alle landene er ledigheden blandt de 16 til 24-årige dog betydeligt højere end for den øvrige del af befolkningen, jf. Tabel 5.3.

I alle de nordiske lande er arbejdsmarkedet præget af store omstillinger, hvorfor der i højere grad end tidligere stilles øgede krav til arbejdskraftens kvalifikationer, fleksibilitet og mobilitet.

Figur 5.1 Udviklingen i arbejdsløsheden 1990-2005**Tabel 5.2** Befolkningen 16-64 år fordelt efter køn og aktivitet 2005

	Danmark	Færøerne	Finland ¹⁾	Island	Norge	Sverige
<i>Kvinder</i>						
Kvinder i alderen 16-64 år (1.000)	1.742	14	1.729	91	1.470	2.840
Heraf i pct.						
Beskæftigede i alt	72	88	67	81	72	72
- Fuldtid	49	42	54	51	41	42
- Deltid	23	47	12	30	30	27
Arbejdsløse	4	4	6	3	3	4
Uden for arbejdsstyrken	24	8	27	16	25	24
I alt	100	101	100	100	100	100
<i>Mænd</i>						
Mænd i alderen 16-64 år (1.000)	1.778	16	1.767	94	1.513	2.930
Heraf i pct.						
Beskæftigede i alt	80	93	70	87	78	76
- Fuldtid	71	78	64	80	69	67
- Deltid	9	16	6	7	9	8
Arbejdsløse	4	3	6	3	4	5
Uden for arbejdsstyrken	16	4	24	10	18	19
I alt	100	101	100	100	100	100
<i>Kvinder og mænd</i>						
Kvinder og mænd i alderen 16-64 år (1.000)	3.520	30	3.496	184	2.982	5.770
Heraf i pct.						
Beskæftigede i alt	76	91	68	84	75	74
- Fuldtid	60	61	59	66	55	55
- Deltid	16	30	9	19	19	17
Arbejdsløse	4	3	6	3	4	5
Uden for arbejdsstyrken	20	6	26	13	21	21
I alt	100	100	100	100	100	100

1 Befolkningen 15-64 år.

Tabel 5.3 Arbejdsløshed fordelt efter køn 2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne ²⁾	Finland ³⁾	Island ⁴⁾	Norge	Sverige
Gennemsnitligt antal arbejdsløse	143.000	930	220.000	4.300	111.000	270.400
<i>Arbejdsløse i pct. af arbejdsstyrken</i>						
I alt	5,0	3,3	8,5	2,6	4,6	6,0
Kvinder	5,5	3,9	8,7	2,6	4,4	5,7
Mænd	4,6	2,9	8,3	2,6	4,8	6,2
<i>16-24-årige</i>						
I alt	8,6	9,5	20,1	7,2	12,0	14,3
Kvinder	8,8	9,8	19,5	6,0	11,5	12,7
Mænd	8,5	9,2	20,6	8,5	12,5	15,9

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

1 Oplysningerne er baseret på arbejdskraftundersøgelserne, der omfatter 15-66-årige.

2 2005 tallene er baseret på årlig arbejdskraftundersøgelse i november. Omfatter 16-64 årige.

3 15-24-årige.

4 Oplysningerne er baseret på arbejdskraftundersøgelserne.

Tabel 5.4 Antal personer (1.000), som har modtaget kontantydelse i mindst én dag i forbindelse med arbejdsløshed 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ¹⁾	Norge ¹⁾	Sverige ²⁾
Forsikrede	470	3	329	10	172	528
Ikke-forsikrede	73	0	241	..	..	94
I alt	543	3	549	10	172	622
I alt i pct. Af arbejdsstyrken	20	10	21	6	7	13

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

1 Beregnet ud fra antal godkendte dagpengeansøgninger.

2 Der kan forekomme dobbeltregninger idet en person i løbet af et år både kan være talt med som forsikret og ikke forsikret. I 2005 var 21.000 personer talt med både som forsikret og ikke forsikret.

I Tabel 5.3 er antallet af arbejdsløse vist som et gennemsnit på et antal givne tællingstidspunkter, mens tabel 5.4 viser antal personer berørt af ledighed i mindst én dag i de respektive år. En sammenligning af tallene i de to tabeller indikerer således, at relativt mange arbejdsløse finder beskæftigelse igen inden for mindre end ét år, men der er også forskelle mellem landene i længden af ledighedsperioderne.

Kontantydelse i forbindelse med arbejdsløshed

Med undtagelse af Færøerne er det fælles for alle de nordiske lande at arbejdsmarkedspolitikken har haft en vigtig rolle i den generelle økonomiske politik hvor høj beskæftigelse og lav arbejdsløshed har været et centralt mål og en vigtig forudsætning for de nordiske velfærdsstater. Når der opstår arbejdsløshed skyldes det enten en generel lav efterspørgsel i økonomien eller at arbejdsmarkedet fungerer for dårligt, hvilket benævnes strukturel arbejdsløshed. Arbejdsmarkedspolitikken i de nordiske lande skal især bidrage til at reducere den strukturelle ledighed, herunder via aktive tiltag frem for passiv forsørgelse af de ledige. Der er dog stor forskel i den måde, hvorpå de enkelte lande har tilrettelagt deres arbejdsmarkedspolitiske tiltag i retning af aktive foranstaltninger, (beskæftigelsesforanstaltninger m.v.) og passive ydelser (arbejdsløshedsdagpenge og lignende).

Dagpenge ved arbejdsløshed er i alle de nordiske lande en retsbaseret ydelse til personer, der bliver arbejdsløse. Dagpenge skal kompensere for indtægtstab og bidrage til at opretholde en rimelig levestandard for personer, der er blevet arbejdsløse. Kompensationsniveauet og tidsbegrænsninger for ydelserne skal samtidig sikre, at de arbejdsløse tilskyndes til at søge og tage arbejde. Dagpengeordningerne har dermed også en arbejdsmarkedspolitisk funktion. I alle landene er der desuden knyttet pligter til at modtage dagpenge, herunder at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, aktivt at søge arbejde, tage imod formidlet arbejde og aktiveringstilbud.

Ydelser ved arbejdsløshed

Det er et særkende for de nordiske lande, at de fleste arbejdsløse har ret til kontantydelse ved arbejdsløshed. Arbejdsløshedsforsikringen er obligatorisk for lønmodtagere på Færøerne og i Norge. I Island er alle lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende ved lov forsikret mod arbejdsløshed. Både på Færøerne, i Island og Norge er der dog visse vilkår der skal være opfyldt for at modtage ydelsen. De der ikke opfylder betingelserne kan modtage en indkomstprøvet socialhjælp. I Danmark, Finland og Sverige er arbejdsløshedsforsikringen frivillig. I disse lande har ikke-forsikrede ledige dog ret til kontantydelse, som normalt er lavere end arbejdsløshedsdagpengene.

I Danmark er arbejdsløshedsforsikringen frivillig og administreres af arbejdsløshedskasser. Arbejdsløshedsdagpengene finansieres af medlemsbi-

drag og gennem det arbejdsmarkedsbidrag, som alle beskæftigede betaler. Ikke forsikrede får udbetalt kontanthjælp (socialhjælp), hvis de opfylder betingelserne herfor. Det er også muligt at træde tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet i form af efterløn, jf. Kapitel 7, men denne ordning er ikke afhængig af, om den pågældende har været eller forventes at blive arbejdsløs.

På Færøerne er arbejdsløshedsforsikringen obligatorisk for lønmodtagere, mens selvstændig erhvervsdrivende og andre har mulighed for at tegne frivillig forsikring. Arbejdsløshedsdagpenge administreres af en fond, som finansieres af lønmodtagere, selvstændig erhvervsdrivende og arbejdsgivere, som betaler 1 pct. af henholdsvis arbejdsindkomsten og lønudgifter til forsikringen. Alle, som opfylder kravet om tidligere indtægt, har ret til dagpenge.

I Finland består dagpengene af et grundbeløb (grunddagpenge) og en ydelse, der er baseret på tidligere indtægt (indkomstrelaterede dagpenge). Det er A-kasserne der udbetaler de indkomstbaserede dagpenge mens grundbeløbet udbetales af Folkpensionsanstalten. Ikke forsikrede i Finland og personer, der har modtaget indkomstrelaterede dagpenge eller grundbeløbet i den maksimale periode på to år og som stadig er arbejdsløse, får udbetalt en såkaldt arbejdsmarkedsstøtte der er behovsprøvet men i udgangspunktet er beløbet på samme niveau som grundbeløbet i dagpengeordningen. Der gives pension til personer i 60-års alderen som har været arbejdsløse. Denne ydelse beregnes på samme måde som førtidspension. I 2005 modtog 50.933 personer arbejdsløshedspension med en gennemsnitlig ydelse på 1.121 EUR pr. måned.

I Island er arbejdsløshedsforsikringen obligatorisk og administreres af arbejdsmarkedsetaten. Arbejdsløshedsdagpengene er helt finansieret af arbejdsgiverne.

I Norge er arbejdsløshedsforsikringen ligeledes obligatorisk og alle, som opfylder kravet til tidligere indtægt, har ret til dagpenge. Arbejdsløshedsforsikringen finansieres over statsbudgettet og administreres af arbejdsmarkedsetaten.

I Sverige består arbejdsløshedsforsikringen af en grundforsikring og en frivillig arbejdsløshedsforsikring.

Ikke forsikrede, som i øvrigt opfylder kravene (og er over 20 år) har ret til et grundbeløb. Både grundbeløbet (grundforsikringen) og det indkomstafhængige beløb (arbejdsløshedsforsikringen) administreres af arbejdsløsheds-kasserne.

Betingelserne for at modtage dagpenge

Forudsætningerne for retten til at modtage dagpenge fra arbejdsløshedsforsikringen varierer fra land til land:

I Danmark kræves der ét års medlemskab af en arbejdsløshedskasse, og fuldtidsforsikrede skal have haft mindst 52 ugers arbejde som lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende inden for de seneste tre år. Den maksimale dagpengeperiode er 4 år indenfor en periode på 6 år. A-kassemedlemmer, som ved udløbet af dagpengeperioden er fyldt 55 år, og som ved fortsat medlemskab ville kunne opfylde betingelserne for at få efterløn ved det 60. år, bevarer retten til dagpenge frem til de bliver 60 år. A-kassemedlemmer, der er fyldt 60 år, kan højest modtage dagpenge i 2½ år. Retten til dagpenge kan ikke (gen-)erhverves gennem offentligt støttet beskæftigelse, men alene ved almindeligt arbejde. Generhvervelse af retten til dagpenge er betinget af mindst 26 ugers arbejde som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende inden for de sidste 3 år.

På Færøerne er arbejdsløshedsdagpenge baseret på den gennemsnitlige lønindkomst de forudgående 12 måneder, og dermed er der ingen krav om medlemskab eller beskæftigelsesperiode. Den samlede dagpengeperiode er 798 dage indenfor de seneste 5 år, hvorefter man ikke har ret til dagpenge de efterfølgende 24 måneder. Ansatte i fiskerindustrien på land har særlige vilkår, som betyder, at man får udbetalt arbejdsløshedsdagpenge ved midlertidige arbejdsophør i særlige tilfælde.

I Finland kræves det, at man i de to forudgående år og 4 måneder har været i arbejde i mindst 43 uger og samtidig været medlem af en arbejdsløshedskasse inden man bliver arbejdsløs for at være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge. Den samlede understøttelsesperiode er normalt 500 dage. Personer, der er fyldt 57 år, inden der er udbetalt dagpenge i 500 dage, kan modtage dagpenge op til 60-års alderen. Derefter kan de få arbejdsløsheds-pension.

I Island skal man have været i fuldtidsbeskæftigelse arbejde i mindst 10 uger i de sidste 36 måneder for at have ret til dagpenge. Dagpengene udbetales for hverdage. I alt kan der udbetales dagpenge i 5 år.

Den første periode, hvori der udbetales arbejdsløshedsdagpenge, er baseret på tidligere, regulært arbejde. En rekvalificering til en ny dagpengeperiode kan opnås for aktiviteter, som kan sidestilles med arbejde. Det kan fx være en arbejdsmarkedsuddannelse, en periode i beredskabsarbejde, en ansættelse med vikartilskud eller en periode hvor man har fået tilskud til at påbegynde egen virksomhed.

I Norge er det en forudsætning for at være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, at man før arbejdsløsheden indtræder, har haft en lønindkomst på mindst 1,5 gange grundbeløbet, svarende til 91.049 NOK i det sidste kalenderår eller mindst 3 gange grundbeløbet de tre sidste år svarende til 282.097 NOK. Grundbeløbet justeres årlig og var per 1. maj 2005 60.699 NOK. Den maksimale støtteperiode varierer afhængig af størrelsen på den tidligere indtægt. En tidligere indtægt på mindst 2 gange grundbeløbet svarede til 121.398 NOK giver en støtteperiode på 104 uger, mens en arbejdsindtægt under 2 gange grundbeløbet giver en støtteperiode på 78 uger. Personer over 64 år er sikret dagpenge indtil pensionsalderen i Folketrygden som er 67 år. For at have ret til dagpenge må arbejdstiden have været reduceret mindst 50 pct. af arbejdstiden forud for arbejdsløsheden.

I Sverige skal man have haft erhvervsarbejde i mindst 6 måneder og været i arbejde i mindst 70 timer pr. kalendermåned, eller haft erhvervsarbejde i mindst 450 timer i en sammenhængende periode på 6 kalendermåneder og været i arbejde i mindst 45 timer pr. måned i alle 6 måneder inden for en 12 måneders periode, før man er berettiget til arbejdsløshedsdagpenge (det såkaldte arbejdsvilkår).

Siden februar 2001 udbetales der dagpenge i maksimalt 300 dage i arbejdsløshedsperiode uanset ydelsesmodtagerens alder. Når ydelsesperioden udløber kan der under visse forudsætninger udbetales dagpenge i yderligere 300 dage. Den maksimale periode hvori der kan opnås dagpenge bliver således 600 dage.

Ud over de regler, der tidligere er nævnt, er retten til dagpenge i alle lande desuden betinget af, at personen er anmeldt som arbejdssøgende hos arbejdsformidlingen og kan påtage sig arbejde. Herudover er der i nogle af landene en karenperiode, hvori man ikke får udbetalt arbejdsløshedsdagpenge. I Danmark og Island er der ingen karenstage, på Færøerne er der 1-10 karenstage alt afhængig af tidligere indtjening, i Norge er der fem karenstage, mens der i Finland er syv og i Sverige fem karenstage.

Tabel 5.5 Reglerne for udbetaling af kontantstøtte i forbindelse med arbejdsløshed pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Forsikrede</i>						
Aldersgrænse for retten til at modtage arbejdsløshedsdagpenge	19-64 år ¹⁾	16-66 år	17-67 år	16-69 år	16-66 år	16-65 år ⁴⁾
Antal karensdage	-	1-10	7	-	5	5
Maksimalt antal understøttelsesdage	1.040 inden for 6 år (5 understøttelsesdage pr. uge i 4 år) ²⁾	798 inden for seneste 5 år (5 understøttelsesdage pr. uge)	500 (5 understøttelsesdage pr. uge)	260 pr. år i 5 år	520, 104 uger á 5 dage	300/600
Kan ydelsen genopnås?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Under hvilke betingelser?	Ved at opfylde kravet om 26 ugers arbejde inden for de sidste 3 år	Kan ikke få dagpenge før 2 år er gået og skal have været på arbejdsmarkedet det sidste af de to år	Ved at opfylde kravet om 34 ugers arbejde inden for 2 år	Ved at opfylde kravet om 10 ugers arbejde på fuld tid indenfor de sidste 36 måneder	Genopnås når den forsikrede på ny opfylder kravene til mindsteindtægt	Ved at genopfylde kravet om 6 måneders arbejde inden arbejdsløsheden indtræffer
Er dagpengene skattepligtige?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ydes der tillæg for børn?	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej
<i>Ikke-forsikrede</i>						
Aldersgrænse for retten til at modtage ydelsen	18-64 år ³⁾	.	17-64 år	.	.	20-65 år
Maksimal ydelsesperiode	.	.	.	.	.	300/600

1 Personer i alderen 18-63 år har ret til at blive medlemmer af en arbejdsløhedskasse, dog 65 år for personer der er født den 1. juli 1939, men dagpengeretten gælder for personer i alderen 19-64 år.

2 A-kassemedlemmer, der er fyldt 55 år ved udløbet af den samlede dagpengeperiode, og som ville kunne gå på efterløn fra det 60. år bevarer retten til dagpenge til det 60. år. Medlemmer der er fyldt 60 år, kan højst få dagpenge i 2½ år.

3 Børn under 18 år og personer 65 år og derover kan i visse tilfælde modtage kontanthjælp.

4 Retten til dagpenge bygger på at arbejdskravet og 12 måneders medlemskab af en arbejdsløhedskasse er opfyldt.

**Tabel 5.6 Kontantstøttens størrelse i forbindelse med arbejdsløshed
pr. december 2005**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Forsikrede</i>						
Arbejdsløshedsdagpengenes størrelse (pr. uge)	90 pct. af arbejdsindkomsten i 5 dage pr. uge ²⁾	70 pct. af arbejdsindkomsten	Indkomstrelaterede dagpenge: Gennemsnitligt 58 pct. af tidligere arbejdsindkomst. Grunddagpenge: 116,20 EUR + børnetillæg: 22,00-41,70 EUR pr. uge	Fast beløb + børnetillæg ⁵⁾	62,4 pct. af arbejdsindkomsten	80 pct. af arbejdsindkomsten max 730 SEK/dag de første 100 dage, derefter 680 SEK/dag 5 dage per uge
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation ¹⁾	3.966 DKK	4.073 DKK	.	.	7.004 NOK	4.653 SEK
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation i KKP-Euro ¹⁾	378	388	.	.	619	421
Minimumsbeløb pr. uge	2.680 DKK	.	116,20 EUR	5.275 ISK	1.095 NOK	1.600 SEK
Minimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	256	.	96,02	45	97	145
Maksimumsbeløb pr. uge	3.270 DKK	2.851 DKK	.	21.095 ISK	4.370 NOK	3.650 SEK i 100 dage, derefter 3.400 SEK
Maksimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	312	272	.	182	386	397/380
<i>Ikke-forsikrede</i>						
Ydelsens størrelse pr. uge	Unge under 25 år: 616/1.275 ³⁾ DKK. Andre: 1.979 /2.630 DKK + særlig støtte ⁴⁾	Behovsprøvet socialhjælp	Behovsprøvet ydelse, max 116,20 EUR + børnetillæg: 22,00-41,70 EUR	Behovsprøvet socialhjælp	.	1.600 SEK ⁶⁾

1 Indkomstloftet er den indtægtsgrænse (tidligere indkomst) som arbejdsløshedsdagpengene er beregnet i forhold til. Beregningen af indkomstloftet sker efter forskellige principper i de enkelte lande.

2 Arbejdsgiveren udbetaler en dagpengegodtgørelse på 654 DKK pr. dag for første og anden ledighedsdag.

3 Særlige ydelser til unge under 25 år uden hjemmeboende børn.

4 Den samlede hjælp kan højst udgøre 90 pct. af tidligere indtægt og kan efter 3 måneder på kontanthjælp maksimalt udgøre 100 pct. af dagpengemaksimum.

5 Kontantstøtten øges med 4 pct. for hvert barn under 18 år.

6 Mindst 20 år. Desuden skal man have været i arbejde mindst 6 måneder før arbejdsløsheden indtraf.

Kompensationsgrader ved arbejdsløshed

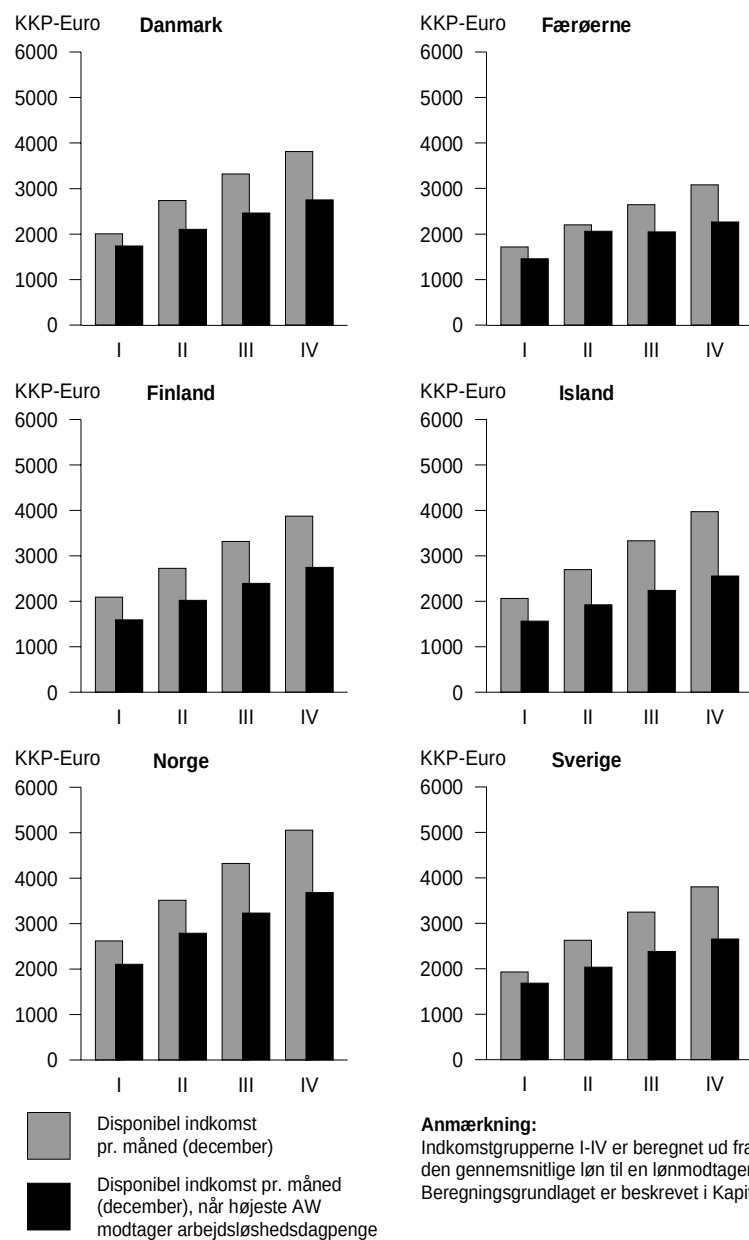
Figur 5.2 viser den disponible indkomst på fire indkomstniveauer for et par uden børn, dels når begge er i arbejde og dels når den person, der har den højeste arbejdsindkomst, overgår til arbejdsløshedsdagpenge. Figurene 5.3 og 5.4 viser den disponible indkomst ved arbejdsløshed i pct. af indkomsten ved beskæftigelse for enlige med og uden børn opgjort på fem indkomstniveauer. Beregningen er foretaget for henholdsvis forsikrede og ikke-forsikrede (sidstnævnte kun for Danmark, Finland, Island og Sverige). Som det ses af figurerne er kompensationen for forsikrede ledige generelt betydeligt større end for ikke-forsikrede ledige. For enlige med et barn i den laveste indkomstgruppe er kompensationen dog lidt lavere end for forsikrede ledige end for ikke-forsikrede ledige i Danmark og en del lavere på Island. Dette skyldes i Island at beregningerne for forsikrede tager hensyn til beskæftigelsesgraden. Hvorimod der for ikke-forsikrede ikke tages hensyn til tidligere indkomster, da socialhjælpen er et fast beløb. Den marginalt lavere kompensation for forsikrede ledige i Danmark hænger sammen med, at dagpengene udgør 90 pct. af en relativ lav løn, og at den forsikrede ledige i modsætning til den ikke-forsikrede betaler arbejdsløhedskassebidrag.

Den lavere kompensation for ikke-forsikrede ledige i forhold til forsikrede ledige gælder især for enlige, som tidligere har haft en høj indkomst, og generelt for enlige uden børn.

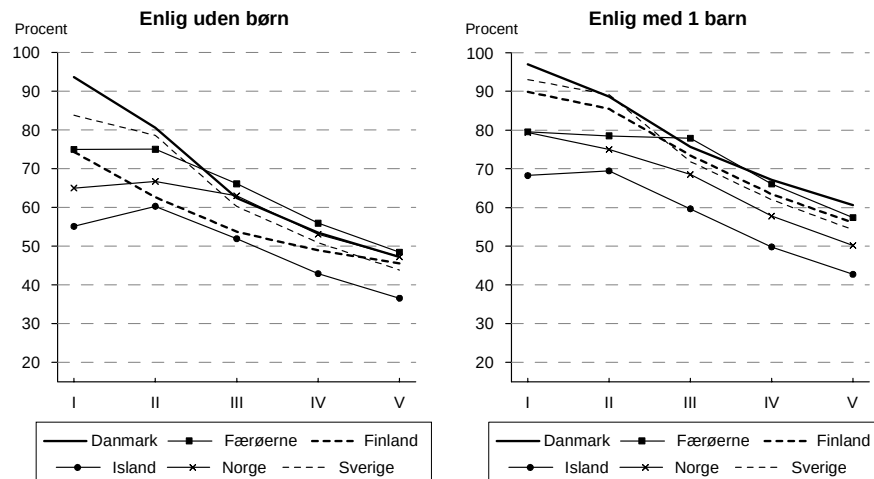
Kompensationsniveauet for forsikrede afhænger for det første af dagpengenes størrelse set i forhold til den tidligere indkomst. Det er højest i Danmark og mindst i Norge. I Island udbetales der et fast beløb, uafhængig af den tidligere indkomst. For det andet afhænger kompensationsniveauet af maksimumsbeløbenes størrelse der er højest i Norge. I Finland er der ingen øvre grænse for dagpengenes størrelse. Men når indkomsten overstiger et vist niveau er kompensationen dog kun 20 pct.

For familier med børn spiller det en rolle om der gives et tillæg for børn, hvilket er tilfældet i Finland, Island og Norge. Dertil kommer, at størrelsen af såvel boligydelsen som betalingen for daginstitutioner reguleres i forhold til indkomstens størrelse. Dette har betydning for kompensationsniveauet hos både forsikrede og ikke-forsikrede og er især medvirkende til at give enlige med børn et højt kompensationsniveau.

Figur 5.2 Disponibel indkomst for et arbejdsløshedsforsikret par uden børn 2005

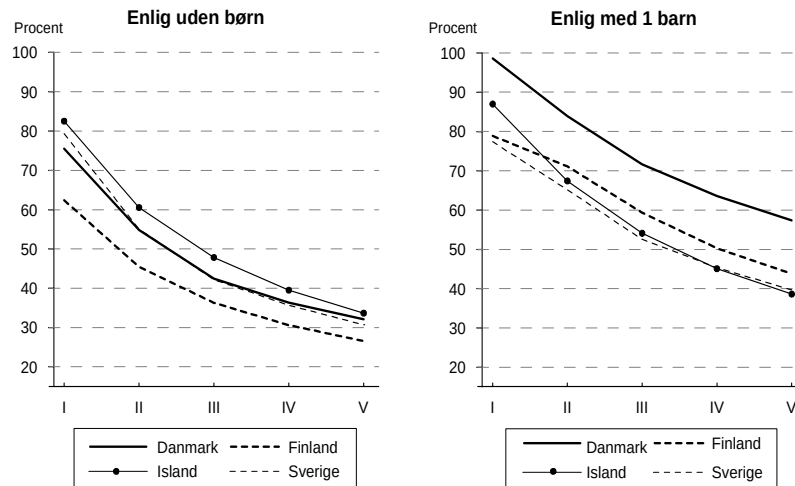

Figur 5.3 Disponibel indkomst ved arbejdsløshedsdagpenge i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2005

Anmærkning: Indkomstgrupperne I-V er beregnet ud fra den gennemsnitlige løn til en lønmodtager. Beregningsgrundlaget er beskrevet i Kapitel 2.

Figur 5.4 Disponibel indkomst for ikke-forsikrede i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2005

Anmærkning: Indkomstgrupperne I-V er beregnet ud fra den gennemsnitlige løn til en lønmodtager. Beregningsgrundlaget er beskrevet i Kapitel 2.

Jobtræning og aktivering

I alle de nordiske lande lægges der vægt på aktivering. Aldersgrænsen for iværksættelse af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger er 18 år i Danmark og Finland og 16 år i Island. I Norge og Sverige varierer aldersgrænsen, afhængigt af foranstaltningen. Formålet med aktiveringen er primært at opkvalificere de ledige med henblik på ordinær beskæftigelse, men også at motivere dem til selv at søge beskæftigelse eller uddannelse.

I Danmark har aktivlinien i arbejdsmarkeds- og socialpolitikken spillet en stadigt større rolle siden arbejdsmarkedsreformen i 1994.

Ledige dagpengemodtagere under 25 år, som ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, har ret og pligt til senest efter 6 måneders ledighed at modtage et uddannelsesstilbud af mindst 18 måneders varighed. Tilbuddet kan kombineres med andre former for vejledning og opkvalificering eller med virksomhedspraktik. Ydelsen under tilbuddet svarer til halvdelen af dagpengene. Øvrige ledige dagpengemodtagere under 25 år og dagpengemodtagere mellem 25 og 30 år har senest efter 6 måneders ledighed ret og pligt til aktiveringstilbud i form af uddannelse, vejledning og opkvalificering, virksomhedspraktik eller jobtræning.

Ledige dagpengemodtagere mellem 30 og 60 år har senest efter 1 års ledighed ret og pligt til aktivering i form af uddannelse, jobtræning mv. Endelig har ledige dagpengemodtagere fyldt 60 år ret og pligt til aktiveringstilbud senest efter 6 måneders ledighed. Alle dagpengemodtagere har endvidere ret og pligt til et nyt aktiveringstilbud, når de har modtaget offentlige forsørgelsesydelse i sammenlagt 6 måneder efter afslutning af det første aktiveringstilbud.

Aktivering tidligt i dagpengeperioden er behovsorienteret og fleksibel, dels målrettet mod grupper som risikerer at blive langtidsledige og dels som forebyggelse mod mangel på kvalificeret arbejdskraft (flaskehalse).

Kontanthjælpsmodtagere under 30 år har senest efter 13 uger ret og pligt til at tage imod et aktiverings- eller uddannelsesstilbud på mindst 30 timer om ugen i 18 måneder, for personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse dog kun i 6 måneder. Kontanthjælpsmodtagere på 30 år og derover skal have et aktiveringstilbud senest efter 12 måneder på kontanthjælp. Alle kontanthjælpsmodtagere, bortset fra personer fyldt 30 år, der ikke alene modtager hjælp på grund af ledighed, har desuden ret og pligt til et nyt aktiveringstilbud, når de har modtaget kontanthjælp i 6 måneder efter afslutning af det første aktiveringstilbud.

Den ledige får udbetalt løn i forbindelse med jobtræning, mens ydelserne under de øvrige aktiverings- og uddannelsesforanstaltninger i vid udstrækning svarer til dagpenge eller kontanthjælp.

På Færøerne har der ikke været aktivering siden midten af 90'erne, hvor arbejdsløsheden var over 12 pct.

I Finland er de aktive foranstaltninger som forbedrer beskæftigelsen en vigtig del af den finske arbejdsmarkedspolitik. Ved hjælp af disse foranstaltninger skaber man arbejdspladser, forbedrer mulighederne for de langtidsledige samt forbedrer mulighederne for at få de unge ind på arbejdsmarkedet. Desuden skal foranstaltningerne forebygge langtidsarbejdsløshed samt reducere de regionale forskelle i arbejdsløsheden. Man hjælper desuden ledige som vil starte egen virksomhed.

Service til de som er til rådighed for arbejdsmarkedet udgør den vigtigste del af den aktive arbejdsmarkedspolitik. De typer af service som bureauerne tilbyder, er arbejdsformidling, erhvervsvejledning, erhvervsrettede voksenuddannelser, information om uddannelse og erhverv samt erhvervsrettet revalidering.

I Island er Arbejdsløshedsforsikringsfonden, foruden at varetage sin hovedopgave med udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge, gået over til at yde tilskud til forskellige kurser for arbejdsløse og særlige kommunale beskæftigelsesforanstaltninger.

I Norge har der i løbet af 1990erne været en øget opslutning omkring den aktive arbejdsmarkedspolitik. Der har dog det i de senere år været en ændring i brugen af virkemidlerne i arbejdsformidlingen ved at der i større grad end tidligere er rettet ind mod den gruppe som er mest udsat på arbejdsmarkedet og som har det største behov for bistand. I den første del af ledighedsfasen fokuseres der på egen-aktivering og motivering for arbejde. Hvis dette alene ikke virker, vil arbejdssøgende som har behov for en mere omfattende hjælp få tilbud om individuel opfølgning og vejledning i jobsøgning. Først efter en ledighedsperiode op til 6 måneder vil der som hovedregel kunne blive givet tilbud om arbejdsmarkedstiltag. Gennem jobtræning og kvalificering vil den enkeltes muligheder på arbejdsmarkedet styrkes. Niveauet og sammensætningen af arbejdsmarkedstiltagene tilpasses situationen på arbejdsmarkedet. I 2005 deltog ca. 13.000 personer, i gennemsnit i forskellige tiltag for ordinære arbejdssøgere. Grupper med særlige vanskeligheder på arbejdsmarkedet så som langtidsledige, indvandre og unge bliver prioriteret til tiltags-pladserne.

I Sverige er arbejds- og kompetencelinien hovedhjørnestenen i den aktive arbejdsmarkedspolitik. Dette indebærer at en arbejdsløs person, som ikke direkte kan få arbejde, i første omgang skal tilbydes en uddannelse eller en an-

den lempelig foranstaltning, som har til formål at personen skal kunne få et regulært arbejde.

Der findes en aktivitetsgaranti der retter sig mod den der er eller risikerer at blive langtidsarbejdsløs. Formålet med aktivitetsgarantien er at væsentligt forbedre de arbejdsløses muligheder for at få et regulært job på arbejdsmarkedet. Indenfor garantien udarbejdes der individuelle handlingsplaner der specificerer hvilke foranstaltninger som arbejdsformidlingen kan tilbyde samt hvad der kræves af deltagerne.

Personer med behov for arbejdslivsindrettet revalidering eller særlig vejledning kan få hjælp hos arbejdsformidlingen og et arbejdsmarkedsinstitut. Institutterne har særlige ressourcer og kompetence inden for arbejdsprøving, praktisk arbejdsorientering, tilpasning af arbejdspladser m.v.

De konjunkturafhængige programmer og indsatser der tilbydes omfatter bl.a. arbejdsmarkedsuddannelser, der har til formål at forøge den enkelte arbejdssøgendes muligheder for at komme i arbejde samt at gøre det nemmere for arbejdsgiverne at ansætte personer med en passende arbejdskompetence. Desuden findes der praktikordninger som skal give erhvervsorientering, praktik og erhvervs erfaringer til ledige, der søger arbejde gennem arbejdsformidlingen. Som et supplement til de ordinære arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger er der indrettet et edb-/aktivitetscenter for arbejdsløse, med henblik på at lære dem at arbejde med informationsteknologi. Unge arbejdsløse under 20 år kan komme i praktik i en kommunal virksomhed. Kommunerne kan også tilbyde arbejdsløse unge i alderen 20-24 år et aktiveringsprogram, den såkaldte ungdomsgaranti. Aktiveringsprogrammet skal være individuelt tilpasset og indeholde uddannelse eller praktik eller en kombination af dette.

Derudover gives der tilskud til arbejdsgivere hvor tilskuddet har det formål at stimulere arbejdsgiveren til at ansætte en arbejdsløs ved at man delvis dækker arbejdsgiverens udgifter ved at ansætte en person som har behov for en udvidet introduktion eller uddannelse. Desuden kan personer som er arbejdsløse eller risikerer at blive arbejdsløs i visse tilfælde få tilskud til at starte egen virksomhed.

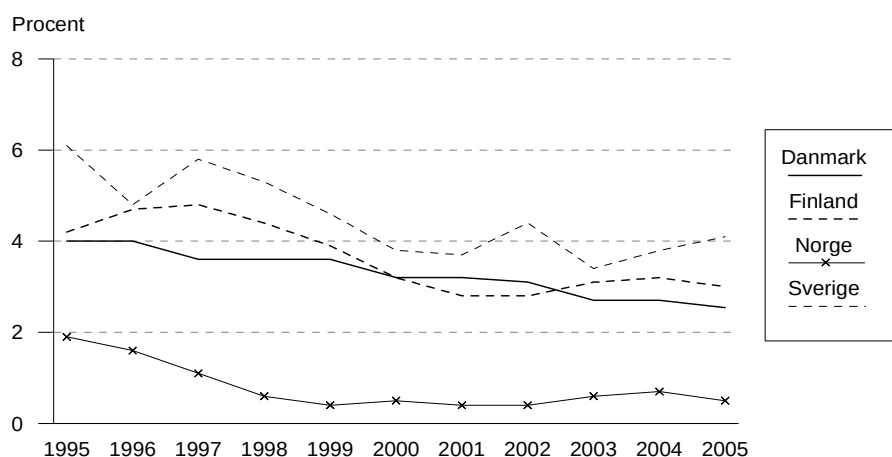
For personer med nedsat arbejdsevne findes der foranstaltninger som gør det muligt at de pågældende kan arbejde med løntilskud enten hos offentlige eller private arbejdsgivere.

Tabel 5.7 Antal aktiverede i 2005

	Antal aktiverede i løbet af året		Antal aktiverede på opgørelsestidspunktet/ gennemsnitligt antal aktiverede		Aktiverede i pct. af arbejdsstyrken på opgørelsestidspunktet	
	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige
<i>Danmark</i>						
I alt	244.818	32.041	70.159	7.580	2,5	2,1
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	96.740	10.632	33.050	2.605	1,2	0,7
- Uddannelse	97.555	6.476	20.624	1.474	0,7	0,4
- Andet	105.616	21.495	16.485	3.501	0,6	1,0
<i>Finland</i>						
I alt	213.683	58.404	79.531	16.152	3,0	5,0
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	87.121	12.498	34.230	4.505	1,3	1,4
- Uddannelse	62.276	12.563	29.217	4.356	1,1	1,4
- Andet	64.286	33.343	16.084	7.291	0,6	2,3
<i>Island</i>						
I alt	6.325	1.271	..	..	..	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	231	138	..	..	..	..
- Uddannelse	3.394	596	..	..	..	..
- Andet	2.718	557	..	..	..	..
<i>Norge</i>						
I alt	59.622	..	13.150	4.087	0,5	1,3
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	..	..	1.932	..	0,1	..
- Uddannelse	..	..	5.220	..	0,2	..
- Andet	..	..	5.998	..	0,2	..
<i>Sverige</i>						
I alt	595.138	..	185.986	..	4,1	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	141.391	..	87.883	..	1,9	..
- Uddannelse	314.019	..	56.887	..	1,3	..
- Andet	139.728	..	41.217	..	0,9	..

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

Figur 5.5 **Udviklingen i aktiveringen i procent af arbejdsstyrken på opgørelsestidspunktet 1995-2005**

Serviceydelser i forbindelse med arbejdsløshed

De servicetilbud, der ydes i forbindelse med arbejdsløshed omfatter først og fremmest arbejdsformidling, men i alle landene gives der også mobilitetsfremmende ydelser i form af bl.a. flyttehjælp og hjælp til dobbelt husførelse.

Arbejdsformidling

I alle de nordiske lande findes der arbejdsformidling. Den fungerer som serviceorgan for både arbejdssøgende og arbejdsgivere. Arbejdsformidlingen drives af staten i alle landene.

Hovedarbejdsopgaven for arbejdsformidlingerne er vejledning om beskæftigelse og uddannelse, formidling af arbejde til ledige og andre arbejdssøgende samt service til virksomheder i forbindelse med rekruttering af arbejdskraft.

Som hovedregel skal ledige være tilmeldt arbejdsformidlingen, være aktivt arbejdssøgende og i det hele taget stå til rådighed for arbejdsmarkedet. De ledige skal således deltage i aktiverende foranstaltninger og tage imod et

formidlet job fra arbejdsformidlingen for at bevare retten til arbejdsløshedsdagpenge eller andre lignede ydelser. I det omfang den ledige ikke selv kan finde beskæftigelse hjælper arbejdsformidlingen den ledige med jobsøgningen fx i form af jobsøgningskurser. Arbejdsformidlingen formidler desuden job til de ledige og varetager aktiveringsindsatsen for de ledige efter de regler som er gældende i de enkelte lande.

Som nævnt er det også en vigtig opgave for arbejdsformidlingen at hjælpe virksomheder til at finde personer med de rigtige kvalifikationer til ledige stillinger.

I dag pågår den største del af jobformidlingen mellem arbejdsgiver og arbejdstager dels gennem arbejdsformidlingens IT baserede jobbørser, hvor arbejdssøgende kan indskrive deres jobprofil og dels gennem private jobbørser, med tilsvarende jobsøgningsmuligheder.

Langt hovedparten af jobomsætningen foregår dog ved at virksomheder og medarbejder selv finder hinanden uden arbejdsformidlingens medvirken.

Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med arbejdsløshed

Forskelle og ligheder i udgifterne til arbejdsløshed

Udgifterne til arbejdsløshed afspejler dels omfanget af ledigheden, dels dagpengenes størrelse og dels omfanget af aktiverende foranstaltninger til de ledige. Målt i KKP pr person i den erhvervsaktive alder anvender Danmark mest, efterfulgt af Finland, mens Norge og Island anvender mindst.

Her skal det dog bemærkes at der i Finland gives en række tilskud til arbejdsgiverne, til aktivering. Disse udgifter er ikke medregnet som sociale udgifter i denne rapport. Sverige der har en ledighed der er lidt mindre end i Danmark anvender et betydeligt mindre beløb både målt i KKP pr. capita og pr. person i den erhvervsaktive alder. De høje udgifter i Danmark skyldes dels dagpengenes størrelse samt omfanget af aktiveringen/jobtræning. Færøerne og Island har den laveste ledighed efterfulgt af Norge hvilket også afspejler lave udgifter, jfr. Tabel 5.9.

Ændring i udgifterne til arbejdsløshed fra 2004 til 2005

I Danmark faldt udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge med omkring 12 pct. fra 2004 til 2005 som følge af et stort fald i ledigheden fra 6,4 pct. i 2004 til 5,7 pct. i 2005. Der har desuden været et mindre fald i udgifterne til aktivering af dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere som følge af et begrænset fald i antallet af aktiverede.

På Færøerne steg udgifterne til arbejdsløshed med 7,4 pct. Den forholdsvis store procentvise stigning skal ses i lyset af, at udgifterne til arbejdsløshed udgør en forholdsvis lille andel af de samlede sociale udgifter, og en lille stigning i arbejdsløsheden medfører en kraftig procentvis stigning i udgifterne. Den gennemsnitlige arbejdsløshed steg med ca. 0,3 pct. fra 2004 til 2005.

I Finland faldt udgifterne til kontantydelse i forbindelse med arbejdsløshed med 3,7 pct. mens udgifterne til serviceydelser steg med 4,6 pct. Der har været et fald i antallet af arbejdsløse på 9.000 og antallet af modtagere af forskellige former for dagpenge ved arbejdsløshed faldt. Ligeledes faldt antallet af modtagere af arbejdsløsheds pension med 2.000. Derimod satsede man på arbejdsmarkedspolitisk voksenuddannelse hvor udgifterne steg med 8 pct. i forhold til 2004 målt i faste priser.

I Island faldt udgifterne i forbindelse med arbejdsløshed med 23,9 pct. fra 2004 til 2005 målt i faste priser. Udgifterne til kontantydelse faldt med ca. 28,5 pct. da antallet af dage hvori der blev udbetalt arbejdsløshedsdagpenge faldt. Ifølge AKU viser det sig at den gennemsnitlige arbejdsløshed faldt fra 3,1 pct. i 2004 til 2,6 pct. i 2005.

I Norge faldt udgifterne i forbindelse med arbejdsløshed med 13,6 pct. målt i faste priser. Kontantydelse faldt med 14,6 pct. (311 mio. NOK) Faldet i kontantydelse skyldes især et fald i udgifterne til dagpengesikring der faldt med 14,2 pct. (1.651 mio. NOK). Fuldtidsarbejdsløse i pct. af arbejdsstyrken faldt fra 5,2 pct. i 2004 til 4,7 pct. i 2005. Antal personer i aktivering faldt 14 pct. fra 2004 til 2005.

I Sverige steg udgifterne i forbindelse med arbejdsløshed med 0,5 pct. hvilket hovedsageligt skyldes at de kontante ydelser i forbindelse med jobtræning er steget.

Tabel 5.8 Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med arbejdsløshed 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Dagpengesikring	20.405	119	2.413	3.146	9.991	33.063
B. Delvis dagpengesikring	-	-	65	-	-	-
C. Pension af arbejdsmar- kedsmæssige årsager	-	-	690	-	366	-
D. Kontantydelse ved Jobtræning	16.933	-	215	133	-	10.671
E. Kompenserende ydelser	-	-	6	-	-	889
F. Øvrigt	-	-	-	-	-	-
Kontantydelse i alt	37.338	119	3.388	3.279	10.357	44.623
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Mobilitetsydelse	-	-	2	-	-	69
B. Serviceydelse ved jobtræning	-	1	242	-	312	3.621
C. Øvrigt	1.619	-	138	735	1.513	2.832
a. Heraf arbejdsformidling	882	-	138	735	1.508	-
Serviceydelse i alt	1.619	1	382	735	1.825	6.522
Udgifter i alt, mio.	38.956	120	3.770	4.014	12.182	51.145
Udgifter i pct. af BNP	2,5	1,2	2,4	0,4	0,6	1,9
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	30,9	0,0	51,9	8,7	45,1	12,6
- Arbejdsgivere	0,0	50,0	35,3	91,3	32,5	80,5
- Forsikredes præmier og særskatte	69,1	50,0	12,8	0,0	22,3	6,9
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	-3.159	8	-109	-1.280	-1.916	261
- Pct.	-7,5	7,3	-2,8	-24,2	-13,6	0,5

Tabel 5.9 Udgifter til ydelser i forbindelse med arbejdsløshed i KKP 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt pr. capita	658	235	535	96	199	448
- Pr. person i den erhvervsaktive alder	1.013	380	817	150	310	703
Serviceydelse i alt pr. capita	29	3	60	22	35	66
- Pr. person i den erhvervsaktive alder	44	4	92	34	55	103
Udgifter til arbejdsløshed i alt pr. Capita	687	237	595	118	234	514
- Pr. person i den erhvervsaktive alder	1.057	384	909	183	364	805

Kapitel 6

Sygdom

Der er stor forskel på hvor stor en andel udgifterne ved sygdom udgør af de samlede sociale udgifter. Andelen er lavest i Polen og højest i Irland.

Tabel 6.1 Udgifter i forbindelse med sygdom i pct. af de samlede sociale udgifter i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

Danmark	20,6	Cypern	24,1	Letland	24,5	Slovenien	32,7
Færøerne	27,8	Estland	31,4	Litauen	29,5	Spanien	30,8
Finland	25,5	Frankrig	30,0	Luxemburg	25,0	Storbritannien	30,4
Island	34,8	Grækenland	26,5	Malta	27,0	Tjekkiet	35,3
Norge	33,1	Holland	30,4	Polen	19,5	Tyskland	27,2
Sverige	25,4	Irland	42,1	Portugal	30,4	Ungarn	29,5
Belgien	27,7	Italien	25,9	Slovakiet	30,1	Østrig	25,0

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Betalt fravær ved sygdom

- Alle i arbejde er i princippet sikret dagpenge eller løn ved sygdom

Opbygningen af løn- og dagpengeordninger ved sygdom varierer meget fra land til land. I princippet er alle der er i arbejde berettiget til compensation på grund af indkomstbortfald. Reglerne for compensation er afhængige af hvilken position man har på arbejdsmarkedet. Lønmodtagere er som regel bedre dækket ind end selvstændige erhvervsdrivende og der findes særlige regler for arbejdsløse.

Tabel 6.2 Reglerne for udbetaling af kontantstøtte* til lønmodtagere i forbindelse med sygdom pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Den maksimale periode, hvori der kan udbetales sygedagpenge/sygeløn	52 uger inden for 1½ år ¹⁾	40 uger inden for et år	52 uger inden for to år	52 uger inden for to år	52 uger inden for tre år	Ingen tidsbegrænsning
Findes der en karenperiode?	Nej	Nej	Nej ²⁾	Ja ³⁾	Nej	Ja
Karensperiodens længde	-	-	-	..	-	1 dag
Eksisterer der en arbejdsgiverperiode?	Ja	Ja	Ja ²⁾	Ja	Ja	Ja
Arbejdsgiverperiodens længde	2 uger	2 dage	10 hverdage	1 måned ⁴⁾	16 dage	2 uger ⁵⁾
Kan der udbetales løn under sygdom?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Udbetales der løn under sygdom fastsat ved lov?	Ja	Nej	Ja ²⁾	Ja	Ja	Nej
Udbetales der løn under sygdom fastsat efter aftale?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

* Med kontantstøtte menes sygedagpenge eller løn.

1 I en række tilfælde er der mulighed for at få forlænget dagpengeperioden. Det gælder for eksempel hvis det anses for overvejende sandsynligt, at revalidering kan iværksættes, og når der er påbegyndt en sag om førtidspension. Desuden kan dagpengeperioden forlænges med 2×26 uger ved alvorlig sygdom eller arbejdsskade.

2 Der betales ikke sygedagpenge for den dag den ansatte bliver syg samt de følgende 9 hverdage. I den periode betaler arbejdsgiveren fuld løn i henhold til lovgivningen.

3 I den offentlige sygesikring.

4 Ifølge lovgivningen udbetales der løn under sygdom afhængig af ansættelsesperioden. Efter 1 års ansættelse udbetales der løn i en måned som stiger til 3 måneder efter 5 års ansættelse. I de fleste kollektivaftaler findes der aftaler om løn under sygdom ud over de tre måneder.

5 Inden for arbejdsgiverperioden er der én karenssdag. Dette gælder også for personer der ikke er i et arbejdsforhold. Arbejdsgiverperiodens længde er 2 uger fra 1. januar 2005.

SYGDOM

Tabel 6.3 Størrelsen af sygedagpenge til lønmodtagere i forbindelse med sygdom pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge	Sverige
Sygedagpengenes størrelse i pct. af arbejdsindkomsten	100	100	Normalt ²⁾ 70	100	80 ⁴⁾
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation ¹⁾	3.568 DKK	4.516 DKK	.	7.004 NOK	5.683 SEK
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation i KKP-Euro ¹⁾	340	431	.	619	514
Minimumsbeløb pr. uge	.	.	91,2 EUR ³⁾	584 NOK	145 SEK
Minimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	.	.	75,4	52	13
Maksimumsbeløb pr. uge	3.267 DKK	3.613 DKK	.	7.004 NOK	4.546 SEK
Maksimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	312	345	.	619	412
Er dagpengene skattepligtige?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ydes der tillæg for børn?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

1 Indkomstloftet er den indtægtsgrænse (tidligere indkomst) som sygedagpengene er beregnet i forhold til. Beregningen af indkomstloftet sker efter forskellige principper i de enkelte lande.

2 70 pct. af arbejdsindkomsten op til 27.468 Euro per år, derefter 40 pct. for den del af indkomsten der er mellem 27.469 og 42.261 Euro per år, herefter 25 pct.

3 Personer der har en lille eller ingen indkomst kan modtage minimumsdagpenge ved uarbejdsdygtighed for perioder der varer mere end 55 dage.

4 Fra og med 1. januar 2005.

Lovfastsat løn eller arbejdsgiverperiode i begyndelsen af fraværperioden

I starten af sygdomsperioden har arbejdsgiverne i alle nordiske lande en lovfastsat pligt til at udbetale kompensation enten i form af en lovfastsat sygeløn eller i form af sygedagpenge i arbejdsgiverperioden.

I Danmark udbetales sygedagpengene af arbejdsgiveren i de to første uger hvis lønmodtageren har været ansat hos den pågældende arbejdsgiver i de sidste 8 uger før sygefraværet og i denne periode har været i arbejde i mindst 74 timer.

På Færøerne er det det offentlige, der fra 1. sygedag udbetaler sygedagpenge, hvorefter arbejdsgiverne refunderer de to første sygedage til landskassen.

I Finland betaler arbejdsgiveren i henhold til lov om arbejdsaftaler fuld løn i perioden der dækker den dag hvor man bliver syg og de påfølgende 9 hverdage.

I Island har alle en lovfastsat ret til sygeløn i en periode der er afhængig af ancienniteten. Efter et års ansættelse har arbejdstageren ret til en måneds sygeløn.

I Norge har lønmodtagere ret til sygedagpenge fra arbejdsgiveren hvis den syge har været ansat hos den pågældende arbejdsgiver i mindst fire uger. Arbejdsgiverperioden er 16 dage.

I Sverige udbetales der en lovfastsat sygeløn i 14 dage. Dog udbetales der ikke sygeløn for den første sygedag. Sygelønnen svarer til sygedagpengebeløbet.

Sygeløn i henhold til kollektivaftaler og lignende

Som et supplement til den lovfastsatte arbejdsgiver- eller sygelønsperiode udbetales der løn under sygdom efter kollektive aftaler eller efter særlige regler for den offentlige sektor. I denne periode udbetales der normalt dagpenge til arbejdsgiveren.

I Danmark får offentligt ansatte fuld løn under hele sygefraværet. I den private sektor får funktionærer typisk udbetalt fuld løn under sygdom, mens andre privatansatte lønmodtagere får udbetalt løn i for eksempel de fire første uger af sygefraværsperioden, i nogle tilfælde er det ikke fuld løn, men kun op til et loft fastsat i overenskomsten.

På Færøerne får offentlig ansatte og størstedelen af funktionærer i den private sektor fuld løn under sygefraværet.

I Finland får ansatte i den offentlige sektor fuld løn i de første to måneder af sygdomsperioden, og derefter 66 -75 pct. af lønnen. I den private sektor udbetales der fuld løn i henhold til kollektivaftaler i en periode der varierer fra branche til branche fra 1 til 3 måneder.

I Island er lønmodtagere gennem kollektivaftaler sikret løn under sygdom i en periode, afhængig af ancienniteten, der er længere end det lovfastsatte minimum. De bedste bestemmelser findes for ansatte i stat og kommuner hvor der kan udbetales fuld løn i et helt år hvis man har været ansat i mere end 15 år. Arbejdsgiverne på det private arbejdsmarked har pligt til at indbetale 1 pct. af lønsummen til en supplerende dagpengeordning der administreres af de respektive fagforeninger. Fra disse ordninger udbetales der dagpenge, efter arbejdsgiverperioden, som regel i 120-150 dage. På grund af denne ordning har dagpenge fra den offentlige sygeforsikring kun en ringe betydning.

I Norge får alle offentligt ansatte, efter aftale, fuld løn under sygdom i form af et supplement til sygedagpengene således at der kompenseres for differencen mellem maksimumsbeløbet for sygedagpengene og den normale løn. Tilsvarende regler findes også på det private arbejdsmarked, i en række tilfælde.

I Sverige får alle ansatte i den offentlige sektor ifølge kollektivaftaler løn som et supplement til sygedagpengene. Sygedagpengene udgør 80 pct. af arbejdsindkomsten op til indkomstloftet og arbejdsgiveren giver yderligere 10 pct. således at alle i den kategori modtager 90 pct. af lønnen i de første 15-90 dage. Personer der har en løn der ligger over indkomstloftet får kompensation med et beløb der svarer til ca. 90 pct. af lønnen. I de tilfælde hvor sygeperioden er længere end 90 dage kompenseres offentlige ansatte af arbejdsgiveren med ca. 80 pct. af lønnen selvom lønmodtageren har en løn der ligger over indkomstloftet. Også funktionærer inden for den private sektor får i henhold til kollektivaftaler kompensation fra arbejdsgiveren. For denne kategori gælder, at arbejdsgiveren giver en kompensation der svarer til 65 pct. af den løn der ligger over sygeforsikringens indkomstloft.

Sygedagpenge

Efter den lovfastsatte arbejdsgiverperiode udbetales der enten sygedagpenge fra det offentlige eller fra socialforsikringen. De der ikke har ret til løn eller sygedagpenge i arbejdsgiverperioden modtager kompensation efter de almindelige regler for sygedagpenge fra begyndelsen af sygdomsperioden.

I Danmark har lønmodtagere ret til dagpenge fra kommunen hvis de har været tilknyttet arbejdsmarkedet i de sidste 13 uger før fraværet og i denne periode har været beskæftiget i mindst 120 timer. Personer der er berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, eller har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed eller er elev i lønnet praktik har ligeledes ret til sygedagpenge fra kommunen. For selvstændige erhvervsdrivende forudsættes det at man har været i beskæftigelse i mindst 6 måneder i den seneste 12 måneders periode, heraf skal mindst den ene måneds arbejde være lige umiddelbart før sygdomsforløbet. Kompensationen er 100 pct. af indkomsten, dog højst DKK 3.267 pr. uge.

For selvstændige erhvervsdrivende beregnes sygedagpengene på grundlag af arbejdsfortjenesten ved erhvervsvirksomheden og kan ligesom for lønmodtagere højst udgøre 3.267 DKK pr. uge.

På Færøerne udbetales der sygedagpenge til lønmodtagere og frivillig forsikrede (selvstændig erhvervsdrivende og hjemmearbejdende). Indkomstgrundlaget for lønmodtagere er som regel gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger før fraværet, dog højst 3.613 DKK pr. uge. For selvstændige erhvervsdrivende er indtægtsgrundlaget arbejdsfortjenesten ved erhvervsvirksomheden det seneste år og kan ligesom for lønmodtagere højst udgøre 3.613 DKK pr. uge.

I Finland udbetales der dagpenge både til de der er i arbejde og til de der arbejder for sig selv (for eksempel arbejder i hjemmet eller studerer). Der

udbetales ikke indkomstrelaterede sygedagpenge hvis årsarbejdsindkomsten har været mindre end 1.055 EUR. op til en årsindkomst på 27.468 EUR er kompensationsgraden på 70 pct. hvorefter kompensationen gradvist reduceres. Personer med små eller ingen indkomster modtager minimumssygedagpenge efter en karenperiode på 55 dage.

I Island har dagpengeordningerne fra det offentlige som nævnt kun ringe betydning. Hjemmearbejdende lønmodtagere og studerende har en særlig ret til offentlige dagpenge. Selvstændige erhvervsdrivende har samme ret som lønmodtagere til sygedagpenge fra det offentlige, men kan også forsikre sig ved sygdom, normalt for en periode på 6 måneder. Efter denne periode er det muligt med udbetalinger fra pensionsordningerne.

I Norge er det en forudsætning for at modtage sygedagpenge fra Folketrygden at den sygemeldte har været i arbejde i mindst fire uger umiddelbart før sygdommen indtraf. Indkomstgrundlaget for sygedagpenge skal udgøre mindst 50 pct. af grundbeløbet, svarende til en årsindkomst på 30.349 NOK. Denne indkomstgrænse gælder ikke for sygedagpenge i arbejdsgiverperioden. Det maksimale beløb der kan udbetales i sygedagpenge er 364.194 NOK pr. år.

Selvstændig erhvervsdrivende har på samme måde som arbejdstagere ret til sygedagpenge hvis de mister pensionsgivende indtægt på grund af manglende arbejdssevne enten på grund af sygdom eller skader. Der ydes erstatning fra den 17 sygedag med 65 pct. af sygedagpengegrundlaget. Når der er oppebåret sygedagpenge i 250 dage indenfor de sidste 3 år ophører retten.

I Sverige er forudsætningen for at modtage sygedagpenge at den sygedagpengeberettigede indkomst er mindst 24 pct. af basisbeløbet, hvilket i 2005 var 39.400 SEK. Kompensationen er 80 pct. dog kun for en arbejdsindkomst op til 295.500 SEK.

Karensperioder

Reglerne for karenperioder varierer også mellem landene. I Danmark og Norge er der ingen karenperiode for lønmodtagere hvor der er en betalt arbejdsgiverperiode. For selvstændige erhvervsdrivende samt personer der arbejder freelance, er der en karenperiode på 14 dage i Danmark og 16 i Norge, som dog kan forkortes med en frivillig forsikring. I Danmark kan der tegnes frivillige forsikringer, så den selvstændige har ret til sygedagpenge efter 1. eller 3. fraværsdag. Forsikringspræmien er højere for selvstændige, der vil sikre sig dagpenge fra 1. fraværsdag, end for selvstændige, der vil sikre sig dagpenge fra 3. fraværsdag. For selvstændige, der har tegnet en forsikring, udgør dagpengene mindst 2/3 af det maksimale dagpengebeløb på 3.267 DKK pr. uge. Selvstændige kan tegne en forsikring (højere præmie),

som sikrer det maksimale dagpengebeløb. I den finske sygeforsikring er der indarbejdet en karenperiode for den dag personen bliver syg samt de følgende 9 hverdage. Denne periode svarer til den lovfastsatte periode med sygeløn for lønmodtagere. I Finland er selvstændige erhvervsdrivende berettiget til sygedagpenge efter de samme principper som lønmodtagere.

Forskellen er dog, at mens lønmodtagere er berettiget til den lovbestemte løn i sygeforsikringens karenperiode, modtager private erhvervsdrivende ingen ydelse for den dag man bliver syg og de efterfølgende 9 hverdage.

Landmænd der er forsikret i henhold til landmændenes pensionslov er berettiget til sygedagpenge fra og med den 5. hverdag efter den dag man er blevet syg.

På Færøerne er der ingen karenperiode.

I Island er der en karenperiode på 14 dage for den offentlige forsikring.

I Norge kan selvstændige erhvervsdrivende tegne en sygedagpengeforsikring enten med 65 eller 100 procents dækning fra den 1 sygedag eller 100 procents dækning fra den 17 sygedag.

I Sverige er der mindst en karensdag, hvilket både gælder sygelønnen og sygedagpengene. Dog kan der højst være 10 karensdage i en 12 måneders periode. Selvstændige erhvervsdrivende kan vælge mellem en karenperiode på 1, 3 eller 30 dage afhængig af hvor høj en forsikring der er tegnet.

Øvrige forhold

I Danmark, Finland, Island og Norge udbetales sygedagpengene normalt højst i et år, hvor perioden kan bestå af flere separate sygedagpengeperioder. På Færøerne udbetales sygedagpenge i højest 40 uger indenfor en periode på 12 måneder, herefter kan man modtage behovsprøvet socialhjælp.

I Danmark kan perioden dog i en række tilfælde forlænges ud over de 52 uger. I Sverige findes der ingen tidsbegrænsning for sygedagpengene.

Sygedagpengene er skattepligtige i alle landene.

I Danmark udbetales og administreres sygedagpengene af kommunerne. Staten refunderer kommunernes udgifter til sygedagpenge i de første 4 uger med 100 pct., mens udgifterne efter de 4 uger og til og med uge 52 refunderes med 50 pct. af staten. Efter de 52 uger afholder kommunerne alle udgifterne til sygedagpenge.

På Færøerne udbetales sygedagpenge af Færøernes socialforvaltning.

I Finland udbetales sygedagpengene af Folkpensionsanstalten, i Island udbetales de offentlige sygedagpenge af Socialforsikringen, i Norge af Trygdeetaten og i Sverige af forsikringskasserne. I Norge blev der i 2004 indført et aktiveringskrav for at få ret til sygedagpenge. Den sygemeldte skal så tidligt som

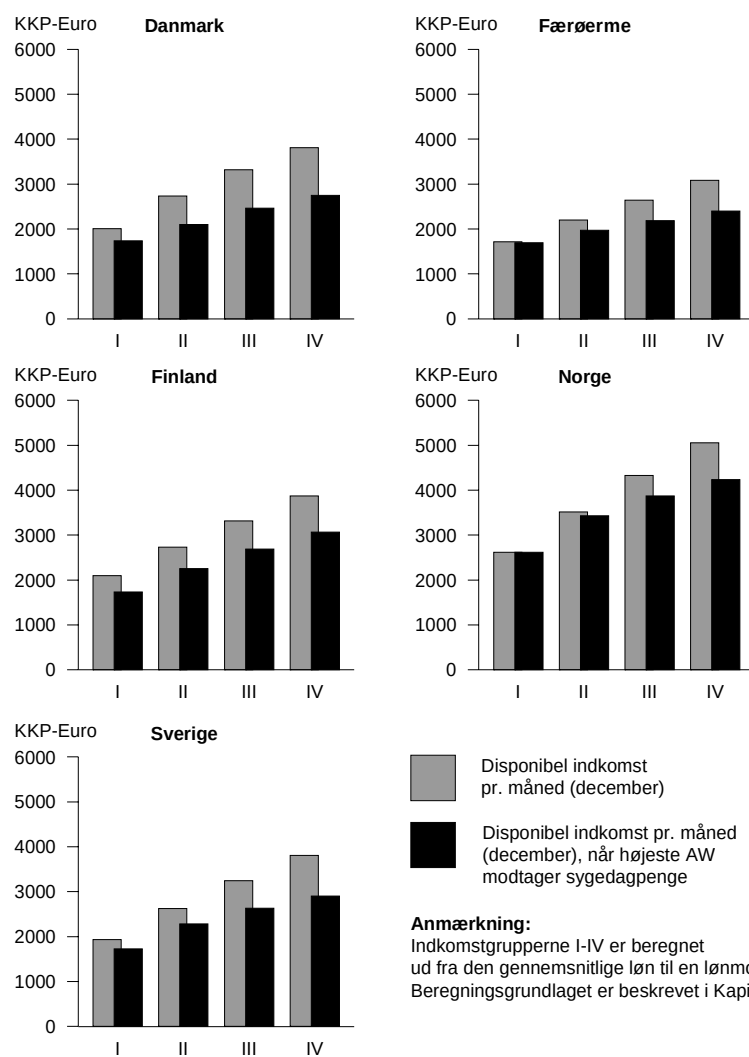
muligt afprøves i arbejdsrelaterede aktiviteter, enten ved deltidssygemelding eller en aktiv sygemelding. Hvis arbejdstageren er sygemeldt mere end 8 uger må der foreligge tungvejende medicinske grunde der hindrer aktivitet. Hvis årsagen til manglende aktivitet ikke kommer ind over de lovbestemte undtagelser, skal udbetalingen af sygedagpengene stoppes. Læger der i gentagne tilfælde udlader at følge de nye regler om sygemelding og dokumentation af manglende arbejdsevne, kan risikere at miste retten til at skrive lægeerklæringer der ligger som grundlag af sociale ydelser. Hvis en arbejdstager fortsat er sygemeldt, skal trykdeetaten senest efter 12 uger efterspørge en opfølgningsplan som arbejdsgiveren skal udarbejde i samarbejde med arbejdstageren, ifølge arbejdsmiljøloven. Hvis arbejdsgiveren undlader at efterkomme denne anmodning kan trykdeetaten idømme virksomheden en bøde.

Kompensationsgrader

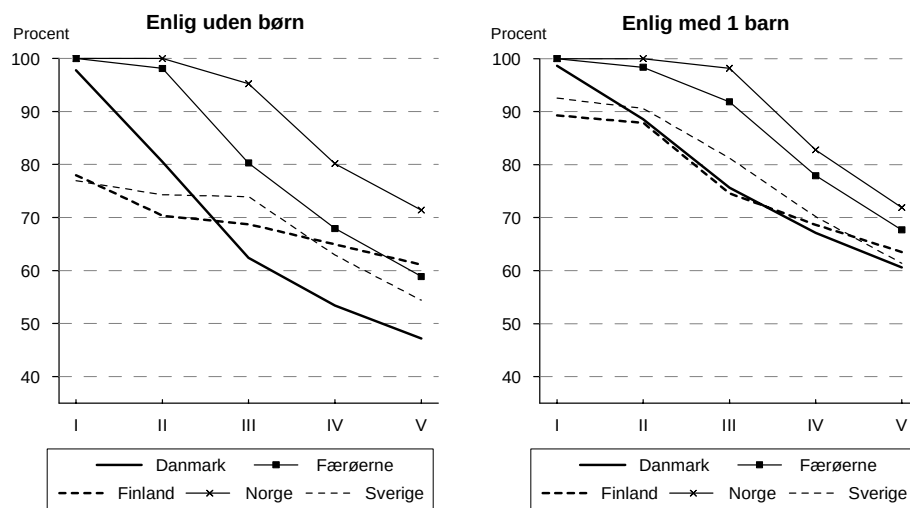
Figur 6.1 viser den disponible indkomst på fire indkomstniveauer for et par uden børn når begge er i beskæftigelse og når den person, der har den højeste indkomst overgår til at modtage sygedagpenge. Figur 6.2 viser den disponible indkomst ved sygedagpenge i pct. af den disponible indkomst ved beskæftigelse på fem indkomstniveauer, for en enlig uden børn og for en enlig med ét barn.

Som det fremgår af figurene, er der betydelige forskelle i kompensationsniveauerne ved sygdom. I de laveste indkomstgrupper er der fuld kompensation ved sygdom både på Færøerne og i Norge. Forskellene er dels betinget af dagpengenes størrelse målt i forhold til arbejdsindkomsten (de er højest i Danmark og Norge og lavest i Finland), dels af maksimumsbeløbets størrelse, som er relativt lavt i Danmark set i forhold til Sverige og - især - Norge. Endelig har det betydning, at der i Finland ikke er nogen øvre grænse for dagpengenes størrelse. Dog er der kun 25 pct. kompensation ved en årsløn på over 42.261 Euro.

I Danmark og Finland skyldes det højere kompensationsniveau for enlige med ét barn set i forhold til enlige uden børn især, at der ved overgangen til sygedagpenge sker et fald i daginstitutionsbetalingen; men derudover modtager enlige med ét barn også højere boligstøtte, da reglerne herom generelt er mere gunstige for familier med børn end for familier uden børn.

Figur 6.1 Disponibel indkomst for et par uden børn 2005

Figur 6.2 Disponibel indkomst ved sygedagpenge i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2005

Anmærkning: Indkomstgrupperne I-V er beregnet ud fra den gennemsnitlige løn til en lønmodtager. Beregningsgrundlaget er beskrevet i Kapitel 2.

Varigheden af sygefraværet

Tabel 6.4 Beregnet fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 2005¹⁾

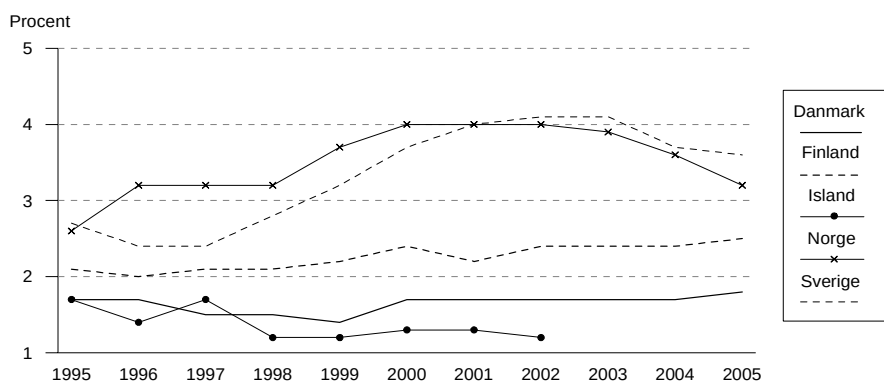
	Danmark ²⁾	Finland	Norge	Sverige
Kvinder	2,2	2,8	3,9	4,4
Mænd	1,5	2,1	2,6	2,8
I alt	1,8	2,5	3,2	3,6

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

1 Tallene er beregnet ud fra arbejdskraftundersøgelserne, som et gennemsnit af tællingerne.

2 15-66-årige.

Figur 6.3 **Udviklingen i den beregnede fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 1995-2005**

Omfanget af sygefraværet varierer en del mellem landene hvor det er mindst i Island efterfulgt af Danmark samt størst i Norge og Sverige hvor fraværet i begge lande er steget betydeligt siden 1995 dog med et mindre fald de senere år. I Danmark og Finland har fraværsmønsteret stort set været uændret. Siden 2003 har der været et væsentligt fald i sygefraværet i Norge og Sverige. Nedgangen har blandt andet sammenhæng med regelændringerne og indføring af et aktivitetskrav i sygedagpengeordningen. Ændringen har medført en stigning i deltidssygefraværet.

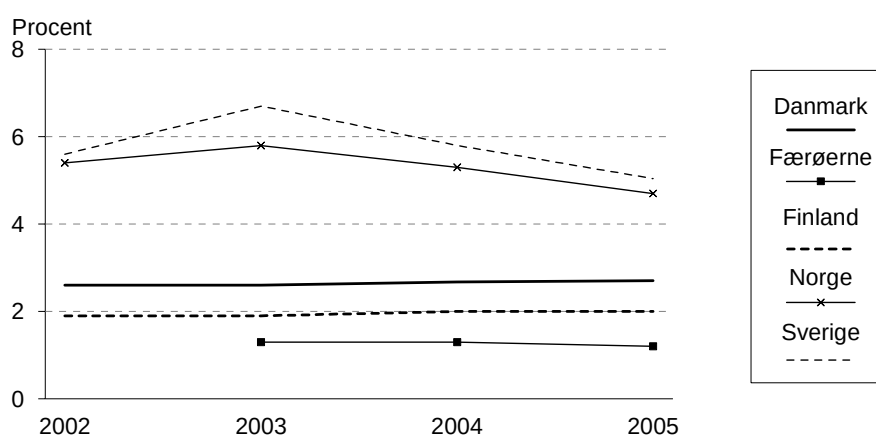
I tabel 6.5 er der medtaget antallet af dage hvori der er udbetalt sygedagpenge omregnet til helårspersoner og i pct. af arbejdsstyrken. Der er betydelige forskelle mellem landene med relativt færrest helårspersoner i forhold til arbejdsstyrken på Færøerne, i Finland og Danmark og relativt flest i Norge og Sverige. Omregnet til helårspersoner er det kvinderne der i størst omfang modtager sygedagpenge. Der er forskelle på hvordan landene udbetaler sygedagpenge. I nogle lande udbetales sygedagpengene for 5 dage per uge, i andre lande for 6 eller 7 dage per uge. Dette er der taget hensyn til ved beregningen af antallet af helårspersoner. I nogle af landene er det desuden muligt at være delvis sygemeldt, men da dette ikke bliver registreret i statistikken i alle landene, er beregningen af antallet af helårspersoner foretaget ud fra antallet af dage med sygedagpenge uanset om personen er helt eller delvist sygemeldt. Da det kun er dage hvori der udbetales sygedagpenge findes der forskelle i hvor mange sygedage der kan medregnes idet arbejdsgiverperiodens længde (hvor der ikke udbetales sygedagpenge) varierer fra land til land. Desuden indeholder de

danske, norske og svenske data også sygedagpenge ved en arbejdsskade, mens arbejdsskader og ulykker på Færøerne og i Finland findes i et separat system. I Danmark udgjorde delvise raskmeldinger/sygemeldinger 5,8 pct. af alle igangværende sygedagpengeforløb i 2005, heraf 6,4 pct. for kvinder og 5,1 pct. for mænd. I Norge var 29,8 pct. af alle afsluttede sygedagpengeudbetalinger fra Folketrygden i 2005 deltidssygefravær. I Sverige er fraværet ca. 19 pct. mindre opgjort som nettodage. I de øvrige lande er det ikke muligt at være delvist sygemeldt/raskmeldt.

Tabel 6.5 Antal modtagere af sygedagpenge omregnet til helårspersoner i alt og i pct. af arbejdsstyrken fordelt på køn 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge	Sverige
Kvinder	42.680	137	27.894	68.673	143.184
Mænd	32.394	206	25.392	50.823	83.944
Kvinder og Mænd	75.074	343	53.287	119.496	227.128
<i>Pct. af arbejdsstyrken</i>					
Kvinder	3,3	1,1	2,2	5,9	7,1
Mænd	2,2	1,3	1,9	3,7	3,8
Kvinder og Mænd	2,7	1,2	2,0	4,7	5,0

Figur 6.4 Antal modtagere af sygedagpenge omregnet til helårspersoner i pct. af arbejdsstyrken 2002-05

SYGDOM

Tabel 6.6 Afsluttede sygedagpengeperioder af mindst 15 dages varighed (pct.) 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge ¹⁾	Sverige
<i>Kvinder</i>					
<i>Varighed (dage)</i>					
15-29	29,5	43,0	43,2	34,4	26,4
30-89	35,7	39,0	39,0	35,3	33,4
90-179	15,1	11,5	8,4	13,9	12,6
180-359	10,4	6,5	8,0	10,4	9,0
360+	9,3	0,0	1,4	6,0	18,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Mænd</i>					
<i>Varighed (dage)</i>					
15-29	32,5	40,7	39,4	35,1	27,1
30-89	35,3	39,7	38,0	34,3	33,1
90-179	14,7	11,1	10,0	12,8	12,7
180-359	9,6	8,6	10,4	10,8	9,6
360+	7,8	0,0	2,2	7,0	17,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Kvinder og Mænd</i>					
<i>Varighed (dage)</i>					
15-29	30,8	41,7	41,6	34,7	26,7
30-89	35,5	39,4	38,6	34,9	33,3
90-179	15,0	11,2	9,1	13,4	12,6
180-359	10,1	7,7	9,8	10,6	9,2
360+	8,6	0,0	1,7	6,4	18,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1 Tallene for Norge omfatter sygedagpengeperioderne alle grupper af sygedagpengemodtagere. For arbejdstagere er der kun registreret perioder af mindst 17 dages varighed. For andre grupper er der medtaget alle sygedagpengeperioder. Disse bliver hovedsageligt udbetalt fra og med den 15. sygedag.

Der er visse variationer i landenes mønster for langvarigt sygefravær (sygefravær i mere end 14 dage). Dette afspejler blandt andet forskellig praksis med hensyn til, hvornår langvarigt syge overgår til at få udbetalt ydelser fra andre dele af det sociale system. Det gælder fx overgangen til revalideringsydelse eller førtidspension.

I Sverige er der ingen tidsbegrænsning for, hvor længe man kan modtage sygedagpenge, og de kan derfor også udbetales efter mere end ét års sygdom. Dette kan i en række tilfælde også ske i Danmark. De ca. 6,4 pct. i Norge på over 360 dage dækker også personer, som ikke er raskmeldte efter et års (365 dages) sygdom. De modtager ikke sygedagpenge mere end et år, men får i stedet for udbetalt revalideringsdagpenge. Fraværs mønstret for mænd og kvinder viser et noget uensartet mønster mellem landene, dog har mændene generelt set det største fravær i de lange fraværperioder, med undtagelse af Danmark hvor kvinderne ligger noget højere end mændene i

fraværperioder på over 180 dage. Det store antal der have haft en fraværperiode over et år i Sverige, skyldes førtidspensionsreformen, hvor mange sager blev afsluttet og de pågældende gik derfor over på en anden ydelse end sygedagpenge eller blev raske.

Dagpengesikring ved arbejdsskade og arbejdsbetinget sygdom

I alle lande udbetales der ydelser ved arbejdsskader og erhvervssygdomme. De kortvarige ydelser kan være sygedagpenge eller ydelser, der svarer til dette.

I Finland udbetales der arbejdsskadedagpenge, almindeligvis svarende til den normale løn.

Serviceydelser

Det er et fællestræk ved de nordiske lande, at de har et veludbygget serviceapparat til såvel forebyggelse som behandling af sygdomme. Der er dog tale om et område, som varierer noget i opbygning fra land til land.

I Danmark, Finland og Sverige er det de kommunale og/eller amtskommunale myndigheder, der har ansvaret for organiseringen af sundhedsvæsenet, mens det i Island er staten og på Færøerne landsstyret. I Norge har staten ansvaret for det specialiserede sundhedsvæsen (først og fremmest sygehuse) men det er kommunerne der har ansvaret for det primære sundhedsvæsen. I det nuværende system indenfor det primære sundhedsvæsen er alle, ligesom i Danmark og Færøerne, tilknyttet en fast læge.

Der er etableret bedriftssundhedstjenester i Danmark, Norge og Sverige, som har til formål, at der inden for rammerne af den enkelte arbejdsplads skal kunne iværksættes forebyggende foranstaltninger og udføres helbreds-kontrol. Der findes også en lovpligtig bedriftssundhedstjeneste i Finland, som skal sørge for præventive foranstaltninger. Denne kan suppleres med frivillige ordninger, som dels kan være præventive foranstaltninger, dels almindelig sygdomsbehandling, hvortil sygeforsikringen giver tilskud. For statistikken på området henvises til NOMESKO's publikation Health Statistics in the Nordic Countries som blandt andet kan hentes fra www.nom-nos.dk.

Sygehuse

- Sygehusvæsenet er hovedsagelig et offentligt anliggende

I samtlige nordiske lande findes der almindelige sygehuse med tilhørende ambulatorier/poliklinikker og skadestuer. Desuden er der højt specialiserede sygehuse, psykiatriske hospitaler og i nogle af landene også hospitaler til langtidspleje. Sygehusene drives hovedsageligt af staten, amtskommunerne og kommunerne, men der findes også enkelte private sygehuse.

Det er meget vanskeligt at få sammenlignelige data for kapaciteten i sundhedsvæsenet i de nordiske lande, da området er meget forskelligt organiseret fra land til land. Det er dog en generel tendens, at liggetiderne ved sygehuse over årene bliver kortere, og at flere og flere patienter bliver behandlet ambulant.

Der har i alle landene været en tendens mod at afvikle egentlige psykiatriske hospitaler og i stedet udbygge behandlingen af de psykiatriske patienter i nærmiljøet.

Lægebehandling m.v.

- Forebyggelse og almindelig lægebehandling foregår uden for sygehusene

Den almindelige (primære) lægebehandling foregår i de nordiske lande uden for sygehusene. Til det primære sundhedsvæsen er der endvidere knyttet forskellige former for forebyggende sundhedsforanstaltninger.

I Danmark varetages den almindelige lægebehandling udelukkende af privatpraktiserende læger, fuldt finansieret og efter overenskomst med det offentlige.

På Færøerne er alle praktiserende læger offentligt ansat, men betales med et grundbeløb samt efter ydelser.

I Norge varetages ca. 90 pct. af den almindelige lægebehandling af privatpraktiserende læger. Dette gælder kun i ringe grad i de øvrige nordiske lande. Således skønnes det, at ca. 20 pct. af den almindelige lægebehandling i Sverige varetages af privatpraktiserende læger. I Finland foregår ca. 20 pct. af den almene lægebehandling og speciallægebehandlingen hos privatpraktiserende læger. Den resterende del varetages af ansatte læger i offentlige sundhedscentre.

I Finland og Island kan sundhedscentrene, i tyndt befolkede områder, have tilknyttet sengepladser.

Der findes speciallægebehandling i alle landene. Den varetages af speciallæger efter overenskomst med det offentlige. Ydelserne gives enten efter generelle eller efter specifikke regelsæt.

På grund af de store forskelle fra land til land i organiseringen af det primære sundhedsvæsen er det dog meget vanskeligt at få sammenlignelige data for antallet af lægebesøg pr. indbygger.

Der findes hjemmesygepleje i alle landene både til familier og børn som til ældre og funktionshæmmede.

I alle landene tilbydes gravide og småbørn desuden offentlig sundhedspleje. Endvidere er der i alle landene etableret skolesundhedspleje. De fleste børn vaccineres i henhold til det anbefalede vaccinationsprogram. Screeningsprogrammer mod fx brystcancer findes i et vist omfang i alle landene. I Finland og Island varetager sundhedscentrene disse opgaver.

I alle landene gives der tilskud til transportudgifter i forbindelse med sygdom.

Tandbehandling

- Børn og unge får gratis tandbehandling

Tandlægebehandlingen er veludbygget for alle i de nordiske lande. Med undtagelse af Island, foregår behandlingen af børn og unge i offentlige klinikker hvor behandlingen er helt eller delvis gratis. I de fleste af landene findes der også særlige rabatordninger for den ældre del af befolkningen. For den øvrige del af befolkningen betaler borgerne selv den største del af behandlingen. Tandbehandling for voksne varetages hovedsageligt af privatpraktiserende tandlæger. I Finland er befolkning berettiget til tandbehandling, hvor der kan vælges mellem den kommunale eller den private tandbehandling. Der ydes refusion fra sygeforsikringen af udgifterne til den private behandling. Det patienterne selv skal betale ved den kommunale tandbehandling er mindre end i privatsektoren.

I Sverige og Norge er det amterne (fylkeskommunerne og landstingene), der organiserer den offentlige tandpleje.

Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med sygdom

Forskelle og ligheder i udgifterne til sygdom

Der er en vis forskel i udgifterne i forbindelse med sygdom mellem de nordiske lande målt i KKP pr. capita, hvor Færøerne og Finland bruger mindst og Norge mest.

Når det gælder udgifter til betalt fravær ved sygdom anvender Norge betydeligt mere end de andre nordiske lande målt i KKP pr. capita. Her er det især sygedagpengenes størrelse, som spiller en rolle (jf. Tabel 6.3) men også den lave arbejdsløshed i Norge har en vis betydning for sygdomsfraværet.

Når det gælder udgifterne til service (sygdomsbehandling) er udgifterne målt i KKP pr. capita lavest på Færøerne og højest i Norge.

Det som blandt andet påvirker udgifterne til sygdomsbehandling er patienternes egenbetaling for sygdomsbehandling og medicin hvor egenbetalingen er højest i Finland.

En anden påvirkningsfaktor er gråzonen mellem sundhedssektoren og behandlingen af de ældre og handicappede, som er noget forskelligt organiseret mellem landene.

Ændringer i de sociale udgifter til sygdom fra 2004 til 2005

I Danmark er udgifterne til sygedagpenge udbetalt af kommunerne faldet lidt fra 2004 til 2005. Dette skal blandt andet ses i sammenhæng med et svagt fald i antallet af dagpengemodtagere, og at den gennemsnitlige varighed af sygedagpengeforløbene var stort set uændret. De beregnede udgifter til dagpenge i arbejdsgiverperioden steg til gengæld fra 2004 til 2005. Udgifterne til serviceydelser inden for sundhedssektoren steg med knap 3 pct. fra 2004 til 2005. Der har især været en stigning i udgifterne til sygehusvæsenet.

På Færøerne var udgifterne til sygdom på samme niveau som i 2004, både hvad angår kontantydelse og serviceydelser.

I Finland steg udgifterne i forbindelse med sygdom lidt langsommere end tidligere. Udgifterne til sygedagpenge steg med 4,3 pct., men de kontante ydelser betalt af arbejdsgiverne faldt. Udgifterne til det primære sundhedsvæsen steg med 5,2 pct. målt i 2005 priser og udgifter til den specialiserede sygdomsbehandling steg med 5,8 pct. I sygehussektoren satsede man på at reducere ventetiderne på operationer og antallet af operationer steg. Udgifterne til refusion af lægemidler steg med 5,2 pct. målt i faste priser.

Tabel 6.7 Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med sygdom 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse. Mio.</i>						
A. Betalt fravær ved sygdom	14.556	68	1.857	15.578	45.784	48.621
Heraf:						
a. Almindelig dagpenge-sikring	11.046	52	705	923	24.420	36.221
b. Dagpengesikring i ar-bejdsgiverperiode	3.510	4	760	.	21.364	11.300
c. Sygeløn	..	..	230	14.368	..	..
d. Særlig dagpengesikring ved arbejdsskade og ar-bejdsbetinget sygdom	-	11	130	287	-	1.100
B. Øvrigt	440	-	-	-	437	78
Kontantydelse i alt	14.996	68	1.857	15.578	46.221	48.699
<i>Serviceydelse. Mio.</i>						
Serviceydelse i alt	79.128	660	8.671	60.508	99.969	151.579
Udgifter i alt, mio.	94.124	728	10.528	76.086	146.190	200.278
Udgifter i pct. af BNP	6,1	7,0	6,7	7,4	7,5	7,5
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	91,5	98,7	71,0	79,1	65,0	69,8
- Arbejdsgivere	3,9	1,1	21,2	20,9	26,5	29,6
- Forsikredes præmier og særskatter	4,7	0,1	7,7	0,0	8,5	0,6
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	2.566	-14	435	1.153	-2.779	-3.044
- Pct.	2,8	-1,9	4,3	1,5	-1,9	-1,5

Tabel 6.8 Udgifter til ydelser i forbindelse med sygdom i KKP 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt pr. capita	264	135	293	457	887	489
Kontantydelse pr. person i alderen 16-64 år	407	217	448	710	1.381	767
Serviceydelse i alt pr. capita	1.395	1.302	1.368	1.775	1.918	1.523
Udgifter i forbindelse med sygdom i alt pr. capita	1.659	1.436	1.661	2.232	2.805	2.012

I Island steg de sociale udgifter i forbindelse med sygdom med 1,5 pct. i 2005 priser. Stigningen i udgifterne til kontantydelse var 5,8 pct. og til serviceydelser 0,4 pct. Årsagen til stigningerne til kontantydelse var lønstigninger der resulterede i højere udgifter til dagpenge i arbejdsgiverperioden. Den svage stigning i serviceydelserne, i forhold til de senere år, skyldes udgiftsstramning inden for sundhedssektoren.

I Norge faldt udgifterne i forbindelse med sygdom 1,9 pct. målt i faste priser. Kontantydelse faldt med 10,6 pct. (5.473 mio. NOK) mens udgifterne til serviceydelser steg med 2,8 pct. (2.649 mio. NOK). Faldet i udgifterne til kontantydelse skyldes især mindre udgifter til sygefravær (minus 10,5 pct. svarende til 5.505 mio. NOK) mens udgifterne til dagpengesikring i arbejdsgiverperioden faldt med 11,2 pct. (2.694 mio. NOK). Sygedagpenge betalt af folketrygden faldt med 9,1 pct. fra 2004 til 2005.

I Sverige faldt udgifterne i forbindelse med sygdom med 1,5 pct. hvilket især skyldes en nedgang i udgifterne til dage hvori der blev udbetalt sygedagpenge.

Egenbetaling for sundhedsydelser

Reglerne for egenbetaling af sundhedsydelser er noget uensartede i de nordiske lande. I Finland, Norge og Sverige er der regler om maksimal egenbetaling for sundhedsydelser. Sådanne findes også i Island men man fritages kun delvist for betaling. I Danmark findes der ikke sådanne regler, med undtagelse af medicin.

Maksimal egenbetaling

I Danmark er der fra 1. marts 2000 indført et nyt behovsafhængigt tilskudssystem, hvor tilskuddets størrelse afhænger af den enkelte persons forbrug af tilskudsberettiget medicin. I 2005 ydes der ikke tilskud til medicinforbrug under 520 DKK om året, hvorefter tilskuddet gradvist øges til at udgøre 85 pct. af udgifterne over 2.950 DKK om året. Egenbetalingen kan højst udgøre 3.805 DKK om året.

På Færøerne kan der ydes støtte til medicin til personer med invaliditet eller varig sygdoms- eller aldersbetinget svagelighed. Der ydes ikke støtte til udgifter under 400 DKK pr. kvartal, hvorefter støtten udgør 100 pct. af udgifterne. For pensionister er egenbetalingen 200, 400 eller 600 DKK pr. kvartal, afhængig af indkomst.

I Finland findes der et såkaldt udgiftsloft på 590 EUR i det kommunale social- og sundhedsvæsen. Når loftet overskrides er behandlingen uden egenbetaling. Udgiftsloftet gælder lægebehandling i den primære sektor ved

helsecentre, fysioterapi, behandlingsforløb, besøg i ambulatorium, dagkirurgi samt korttidsophold på institutioner indenfor social- og sundhedsvæsenet. Udgifterne til transport i forbindelse med behandling betales fuldt ud hvis udgifterne overstiger 157,25 EUR pr. år.

I Island er den maksimale egenbetaling for ambulant behandling på sygehuse, i det primære sundhedsvæsen samt hos specialist pr. år 18.000 ISK for personer i alderen 18-66 år og 6.000 ISK for børn under 18 år. For pensionister 67-69 år med fuld grundpension, pensionister 70 år og ældre samt førtidspensionister og personer, som har været arbejdsløse i mere end 6 måneder er den maksimale egenbetaling 4.500 ISK. Når patienten har nået udgiftsloftet betaler man en tredjedel af satserne. Der findes desuden særlige betalingsregler for fysioterapi, ergoterapi samt anden terapeutisk behandling.

I Norge var den maksimale egenbetaling for lægehjælp, psykologhjælp og rejseudgifter i forbindelse med undersøgelse og behandling samt lægemidler 1.585 NOK i 2005. Udgifter derudover dækkes af staten. Folketrygden afholdte i 2005 ca. 50 pct. af de samlede udgifter til lægemidler.

I Sverige findes der dels en maksimal egenbetaling pr. år for almindelig lægebehandling, fysioterapi m.v. og en anden maksimal egenbetaling for medicin.

Hvis en eller begge forældre tilsammen har flere børn under 18 år, er børnene fritaget for egenbetaling såfremt lægemiddelkøbet til dem samlet overstiger det fastlagte maksimum for egenbetaling. For den kommunale omsorg findes der ingen statslige regler for maksimal egenbetaling.

Lægebehandling m.v.

I Danmark er lægebehandling og hjemmesygepleje gratis. En lille gruppe med frit lægevalg betaler dog selv et mindre beløb for lægebehandling. I de øvrige nordiske lande betaler patienterne selv et beløb for behandlingen.

På Færøerne er lægebehandling og hjemmesygepleje gratis.

I Finland udgør beløbet maksimalt 22 EUR pr. år eller 11 EUR per besøg for de første tre gange for den ambulante behandling i det primære sundhedsvæsen. For midlertidig hjemmesygepleje betales der 11 EUR pr. besøg af en læge og af en sygeplejerske 7 EUR pr. besøg. For kontinuerlig pasning i hjemmet betales der et beløb, som dels er afhængig af pasningens omfang og dels af den pågældendes økonomiske situation.

I Island varierer betalingen for lægebesøg. Som hovedregel betaler børn og pensionister kun 1/3 af den normale egenbetaling. For besøg hos specialist varierer egenbetalingen normalt fra 3.289 til 18.000 ISK og for børn og pensionister fra 1.336 til 18.000 ISK. For besøg i det primære sundhedsvæ-

sen betales der normalt 700 ISK og børn og pensionister betaler 350 ISK. Hjemmesygeplejen er gratis.

I Norge varierer egenbetalingen ved lægebesøg. Ved konsultation hos almen-praktiserende læger og ved besøg hos lægevagten i dagtimerne er egenbetalingen 125 NOK, mens den er 150 NOK ved behandling hos en specialist i almenmedicin og 265 NOK ved behandling hos en specialist. For konsultation uden for dagtimerne er egenbetalingen 210 NOK hos lægevagten. Der er ingen egenbetaling for hjemmesygepleje.

I Sverige varierer egenbetalingen mellem landstingene typisk er egenbetalingen for et lægebesøg nogle hundrede kroner. For besøg hos en specialist er det noget dyrere. Et besøg hos andre kan være noget lavere.

Tandbehandling

I alle landene er tandbehandling for børn og unge enten helt eller delvis gratis. Den øvrige del af befolkning betaler enten selv alle udgifter til behandling, eller de får refunderet en mindre del af dem.

I Danmark udgjorde patienternes egenbetaling i 2005 ca. 62 pct. af de samlede udgifter, inkl. udgifterne til den kommunale børne- og ungdomstandpleje, der er gratis.

På Færøerne udgjorde patienternes egenbetaling ca. 55 pct. af de samlede udgifter ekskl. børne- og ungdomstandpleje, der er gratis.

I Finland udgjorde de voksnes egenbetaling i den kommunale tandpleje 22 pct. af udgifterne. Behandling af børn under 18 år er gratis. Sygeforsikringen yder refusion til den private tandbehandling. I gennemsnit udgjorde patienternes egenbetaling 65 pct. af udgifterne.

I Island får personer over 67 år samt handicappede refunderet mellem 50 og 100 pct. af udgifterne, afhængigt af deres indkomst. Børn under 18 år får refunderet gennemsnitligt omkring 55-60 pct. af totaludgifterne.

I Norge betaler voksne normalt selv for tandbehandling. Unge under 18 år samt visse andre grupper som ældre, langtidssyge og funktionshæmmede får behandling uden egenbetaling.

I Sverige får alle under 20 år gratis tandbehandling. Personer over 65 år får tandbehandling med tilskud. Personer i alderen 20-65 år betaler i princippet selv deres udgifter til tandbehandling.

Medicin

I Danmark udgjorde patienternes andel af medicinudgifterne, inkl. håndkøbsmedicin, ca. 40 pct. Sygesikringen (amterne) finansierede ca. 56 pct. og kommunerne ca. 3 pct. af udgifterne.

På Færøerne udgjorde patienternes andel af medicinudgifterne til receptpligtig medicin 22,7 pct. De færøske sygekasser afholdte 57,1 pct. af udgifterne, som skal betragtes som en solidarisk egenbetaling og offentlig tilskud.

I Finland udgjorde patienternes egenbetaling i gennemsnit 58 pct. af medicin med basisrefusion. For medicin med særligt tilskud betalte patienterne 30 pct. eller 3 pct. afhængig af sygdommens alvorlighed.

I Island betaler patienter selv for lægemidler der er udskrevet på recept et vist beløb op til et maksimum. Den beregnede egenbetaling for dette var 35,7 pct. i 2005. Men apotekerne har mulighed for at give en række rabatter, hvorfor den egentlige egenbetaling ikke kan opgøres.

I Norge var egenbetalingen for lægemidler med refusion i 2005 på 36 pct. af receptbeløbet op til 490 NOK pr. recept.

I Sverige udgjorde egenbetalingen for tilskudsberettiget medicin ca. 1/5 af de samlede lægemiddeludgifter.

Indlæggelse på sygehus

I Danmark, Færøerne, Island og Norge er der ingen egenbetaling for indlæggelse på sygehus. I Finland betales maksimalt 26 EUR pr. dag ved kortvarige sygehusophold og 72 EUR for dagkirurgi. Desuden betales der 15 EUR for hvert sygebesøg i primærsektoren og ved ambulant behandling. I Sverige betales maksimalt 80 SEK pr. dag, uanset opholdets længde.

Kapitel 7

Ældre, funktionshæmmede og efterlevende

Både i de nordiske og andre europæiske lande udgør udgifterne til ældre og funktionshæmmede en væsentlig del af de samlede sociale udgifter. Disse udgifters relativt mindre andel i de nordiske lande skyldes først og fremmest større indsatser over for bl.a. familier, børn og arbejdsløse.

Tabel 7.1 Udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende i pct. af de samlede sociale udgifter i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

Danmark	51,1	Cypern	52,7	Letland	59,7	Slovenien	52,8
Færøerne	46,7	Estland	52,8	Litauen	57,5	Spanien	51,2
Finland	50,1	Frankrig	49,4	Luxemburg	50,0	Storbritannien	53,9
Island	45,2	Grækenland	55,9	Malta	57,9	Tjekkiet	49,0
Norge	48,7	Holland	52,5	Polen	71,7	Tyskland	51,3
Sverige	54,9	Irland	28,6	Portugal	57,6	Ungarn	52,8
Belgien	50,9	Italien	67,4	Slovakiet	49,7	Østrig	56,5

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Kapitlets opbygning

Mens de øvrige kapitler har fulgt ESSPROS' kapitelinddeling, er beskrivelsen af ældre, funktionshæmmede og efterlevende her samlet i ét kapitel. Da de nordiske landes regelsæt for pensioner stort set er sammenfaldende og som oftest tager udgangspunkt i pensionssystemerne for ældre, har det været mest hensigtsmæssigt at beskrive pensionssystemerne under ét. Udgifterne til hjemmesygepleje er medtaget i kapitlet om sygdom i det omfang, det har været muligt. For Sveriges vedkommende har det kun delvist været muligt at udskille hjemmesygeplejen.

Opbygningen af kapitlet er herefter som følger: Først gives en beskrivelse af tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet for personer i alderen 50 - 65/67 år. Derefter gives en generel beskrivelse af pensionisters indkomster fulgt af

en generel beskrivelse af pensionssystemet. Herefter følger en beskrivelse af kontant- og serviceydelser dels til ældre, dels til funktionshæmmede og dels til efterlevende. Sidst i kapitlet er der en samlet fremstilling af de sociale udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende.

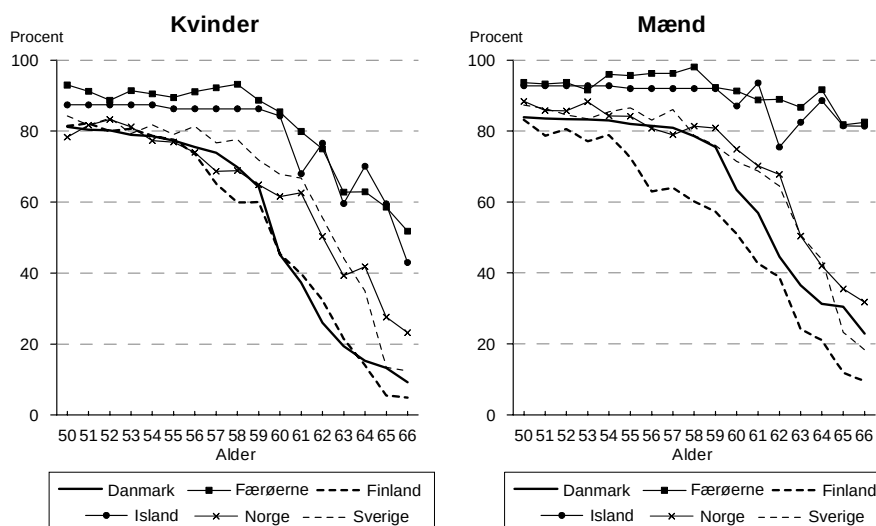
Tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Det som spiller en betydelig rolle i forhold til udgifterne til de ældre og de funktionshæmmede er især hvor lang tid de erhvervsaktive forbliver på arbejdsmarkedet.

Figur 7.1 viser beskæftigelsesgraden for mænd og kvinder i alderen 50-66 år i 2005 og Figur 7.2 og 7.3 viser udviklingen i beskæftigelsen for henholdsvis 60 og 64-årige mænd og kvinder i perioden 1990 til 2005.

Som det ses af Figur 7.1 har mændene generelt set en højere beskæftigelsesgrad end kvinderne. For både mænd og kvinder falder beskæftigelsesfrekvensen markant med alderen i alle de nordiske lande. Der er dog også store forskelle mellem landene. Både for mænd og kvinder findes den højeste beskæftigelsesgrad på Færøerne og i Island og den laveste i Finland. De forklaringer der kan findes i forskellene mellem landene skal hovedsageligt søges i forskellige erhvervsstrukturer, med deraf følgende konsekvenser for lønmodtagernes helbred, forskelle i arbejdsløsheden, samt forskelle i de muligheder der findes for at trække sig tidligt tilbage fra arbejdslivet med offentlige indkomsterstattende ydelser.

Figur 7.1 Personer i beskæftigelse i pct. af befolkningen. Fordeling efter alder og køn 2005

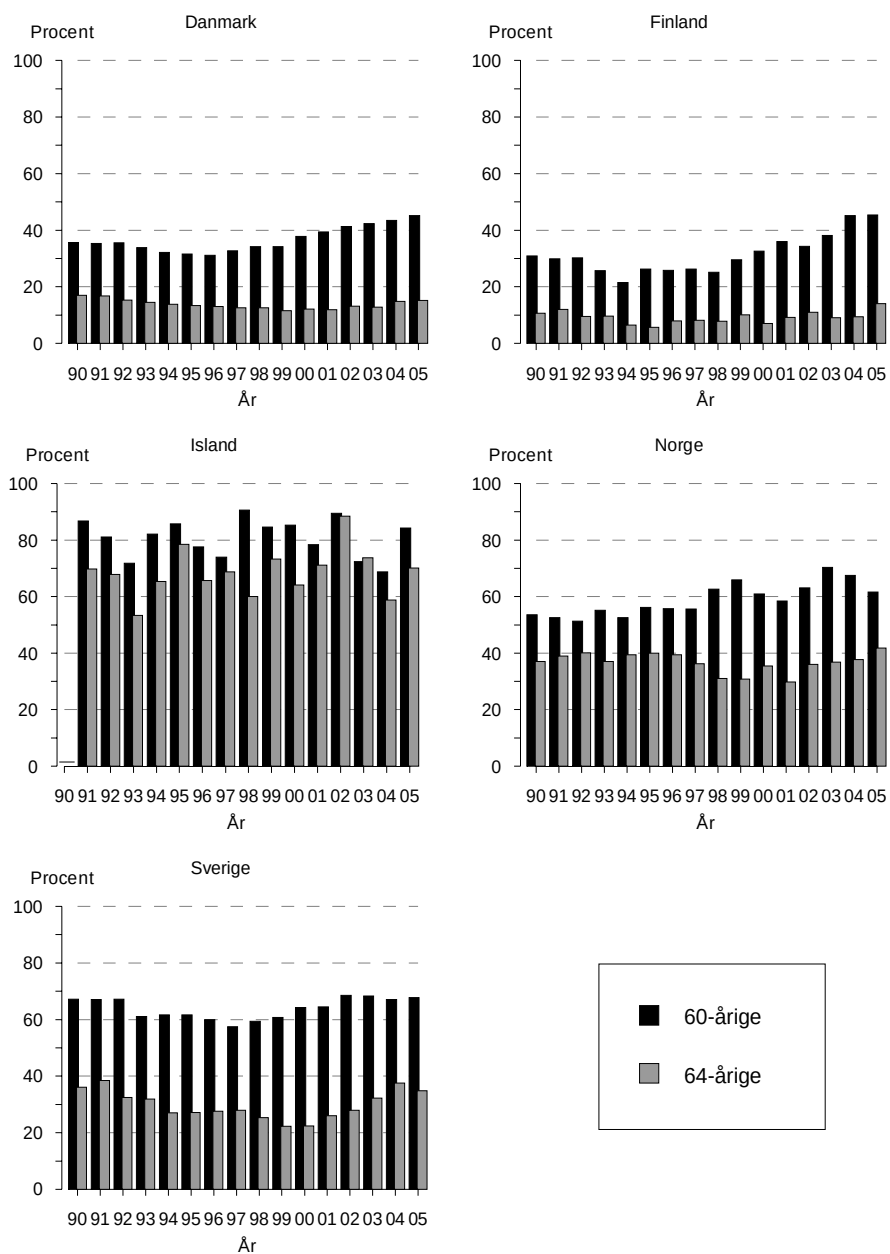

Den tidlige tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet er mest udbredt i Danmark og Finland. Disse to lande har dels de mest omfattende offentlige tilbagetrækningsordninger og dels har arbejdsløsheden været relativt høj i en længere periode. Den tidlige tilbagetrækning er mindst i Norge og især Færøerne og Island, hvor der dels ikke er andre offentlige tilbagetrækningsordninger end helbredsbetaget førtidspension og dels et meget begrænset arbejdsløshedsproblem. Sverige indtager en midterposition både hvad angår offentlige tilbagetrækningsordninger og arbejdsløshedens omfang.

Der er markante forskelle mellem landene i beskæftigelsesfrekvensen for de 60 og 64-årige mænd og kvinder, med den højeste beskæftigelse på Færøerne og i Island og den laveste i Finland, efterfulgt af Danmark.

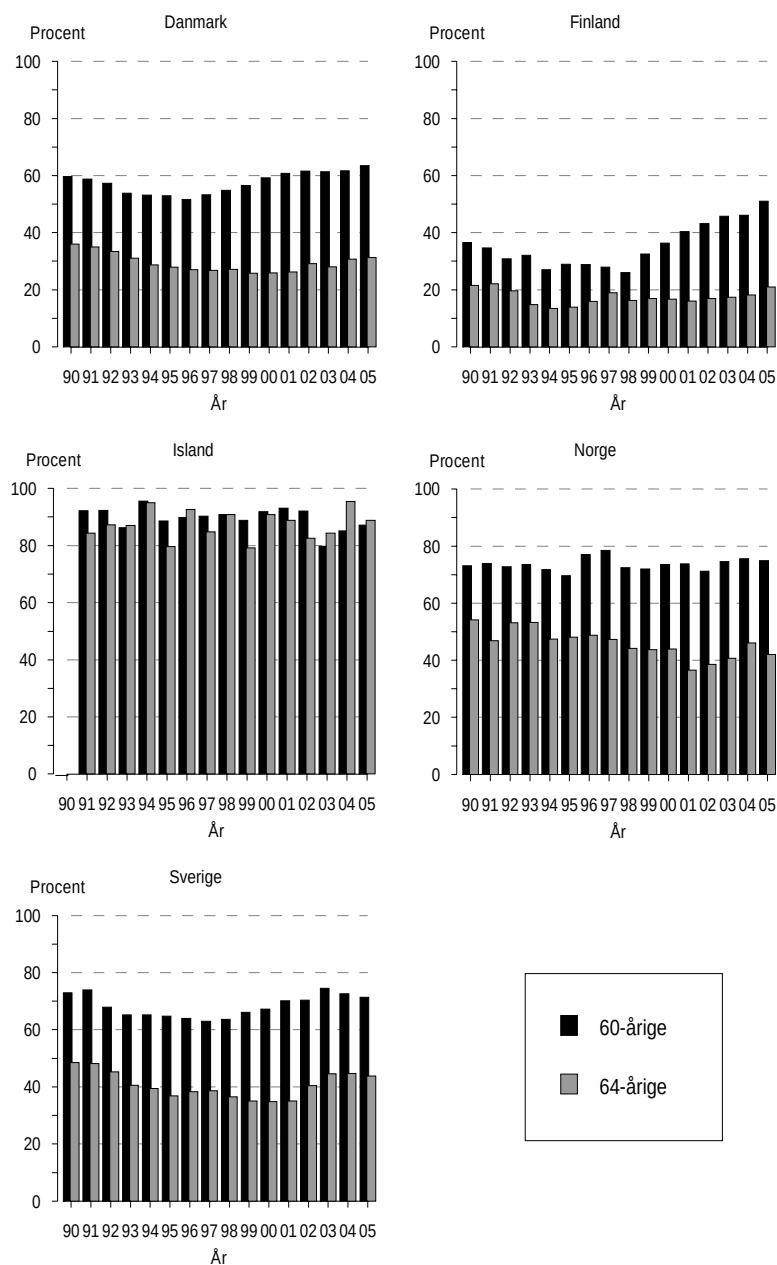
Udviklingen i løbet af perioden varierer også mellem landene. Mens der frem til midten af 1990'erne var et fald i beskæftigelsen blandt mænd i Danmark, Finland og Sverige så har der igen været en stigning. For kvindernes vedkommende har der i Danmark, Finland og Sverige i de senere år været en tendens til en stigende beskæftigelse for de 60-årige, mens beskæftigelsen for de 64-årige viser et noget mere uensartet mønster.

Figur 7.2 Andel beskæftigede blandt 60- og 64-årige kvinder. Pct. 1990-2005

Note for Denmark: Opgørelsesmetoden er ændret fra 2002.

Figur 7.3 Andel beskæftigede blandt 60- og 64-årige mænd. Pct. 1990-2005

Note for Danmark: Opgørelsesmetoden er ændret fra 2002.

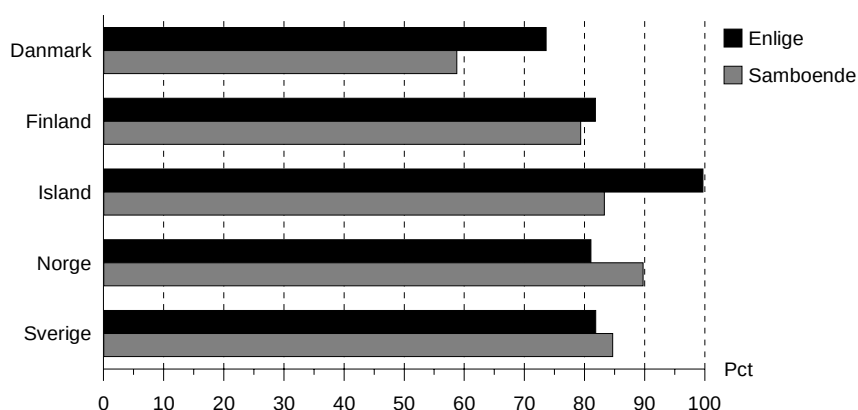
Pensionisters indkomster

Figur 7.4 viser den disponible indkomst for familier, hvor hovedpersonen, dvs. personen med den højeste indkomst, er over 65/67 år i pct. af den disponible indkomst for enlige og par under 65/67 år. Som i de øvrige kapitler anvendes også her ækvivalentindkomster. Den disponible indkomst er faktorindkomsten (arbejds+kapitalindkomster) plus sociale kontantydelse, minus skat. Island har en anden familieinddeling, idet hjemmeboende børn over 17 år, i statistikken tæller som selvstændige familier, hvilket ikke er tilfældet for de øvrige lande og resultatet i figur 7.4 bliver derfor anderledes.

Som det fremgår af figuren, har familier over 65/67 år i alle landene en lavere gennemsnitlig disponibel indkomst end familier, der er under 65/67 år. Dette gælder både for enlige og parfamilier. Enlige i Island har dog en lidt højere indkomst end i de andre lande. Dette skal ses i sammenhæng med at man har en anden familieinddeling. Desuden er den faktiske pensionsalder meget høj i Island.

I Danmark, Finland og Island har enlige over 65/67 år en relativt højere disponibel indkomst end par. For enlige over og under 65/67 år er forskellene i de gennemsnitlige disponible indkomster mindst i Island størst i Danmark. For par er forskellen størst i Danmark og mindst i Norge. Det hænger sammen med, at tillægspensionen er relativt beskeden i Danmark. Indkomster fra supplerende pensionsordninger, som indgår i Figur 7.4 (men ikke i Figur 7.7), spiller formentlig en større rolle i Danmark og Norge end i Sverige og Finland. Men ordningerne er tilsyneladende ikke tilstrækkeligt udbyggede til at kunne udligne de store forskelle i de lovfæstede tillægspensionsordninger.

Figur 7.4 Disponibel indkomst for enlige og par over 65/67 år i pct. af den disponible indkomst for enlige og par under 65/67 år 2004

Pensioner

Hensigten med pensionerne er at garantere enhver borger et vist forsørgelsesniveau i forbindelse med alderdom, invaliditet, tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet eller tab af forsørger. I alle landene gives der pension til ældre. Desuden findes der en række ordninger, som gør overgangen til alderspension mere smidig: de såkaldte særlige alderspensioner.

De forskellige pensionstyper er i denne publikation opdelt således: Pensioner hvor helbreds-kriterier er dominerende medtages som førtidspensioner (invalidespensioner). Fra og med 2003 har man i Sverige erstattet førtidspensionen med en aktivitets- eller sygeydelse. Her medtages de i stedet for de tidligere førtidspensioner. Ydelsen kan gives fra og med man er fyldt 19 år og ydelsen er reduceret i forhold til den tidligere førtidspension. Reglerne for at få tilkendt en førtidspension er desuden blevet mere restriktiv.

De særlige alderspensioner dækker mange forskellige typer af pensioner der gør det nemmere at forlade arbejdsmarkedet. For de danske førtidspensioner gælder det at den almindelige og forhøjede almindelige førtidspension, efter de tilkendelsesregler, der gjaldt frem til 1. januar 2003, henføres under særlige alderspensioner. For de færøske førtidspensioner gælder det, at den mellemste og den højeste førtidspension behandles som førtidspensioner mens laveste førtidspension henføres under særlige alderspensioner. De finske arbejdsløshedspensioner er medtaget i Kapitel 5 under arbejdsløshed.

Ved tab af forsørger har Finland, Island, Norge og Sverige en særlig efterlevendepension til efterladt ægtefælle og børn. Efterladt ægtefælle kan på Færøerne modtage mellemste eller laveste førtidspension. I alle lande udbetales der børnepension, i Danmark og på Færøerne dog i form af særligt børnetilskud.

Pensionernes opbygning og indkomstprøvning

Det er et fælles træk for de nordiske landes pensionssystemer, at alle borgere ved lov er garanteret et vist minimum at leve for ved overgangen til pension, den såkaldte mindstepension/grundpension. Dertil kommer lovfastsatte arbejds- eller tillægspensioner for de der har deltaget i arbejdslivet. Desuden findes der supplerende pensionsordninger indgået ved lov eller ved kollektive aftaler. I alle landene findes der også private pensionsopsparinger, men disse er ikke medtaget i denne rapport.

Der kan ikke trækkes helt klare grænser mellem de tre pensionssystemer, navnlig ikke mellem tillægspensioner og supplerende pensioner.

Den nordiske statistik adskiller sig derved noget fra den europæiske statistik hvor grund- og tillægspension omtales samlet som den første søjle i pensionssystemer og de supplerende pensioner omtales som den anden søjle, mens de private pensioner, som ikke er medtaget i denne rapport, omtales som den tredje søjle i pensionssystemet.

I denne rapport behandles grundpensionerne i Danmark, Færøerne og Island samt den garanterede mindstepension i Finland, Norge og Sverige under et. Ligeledes behandles tillægspensionerne og arbejdspensionerne under et.

I Danmark og Island kan den lovfæstede grundpension falde bort hvis den pågældende har andre indkomster over et vist niveau, i Danmark dog kun i form af arbejdsindkomst for alderspensionister.

På Færøerne kan den lovfæstede grundpension falde bort for invalidepensionister som følge af andre indkomster, mens alle over 67 år er garanteret lovfæstet grundpension uanset anden indkomst. Personer, der bor på plejehjem, modtager dog en særlig nedsat pension til dækning af særlige behov.

I Finland og Sverige er der vedtaget reformer der betyder at grund/arbejds- og tillægspension udgør en helhed. Den finske og svenske reform er gennemført.

I stedet for todelingen mellem grundpension og tillægspension er alle uanset deres tilknytning til arbejdsmarkedet garanteret en mindstepension. De personer der gennem beskæftigelse selv har optjent tilstrækkeligt tillægspension/arbejdspension får ikke den garanterede mindstepension. Selvom dette grundprincip er ens i det finske og svenske system er pensionssystemerne opbygget vidt forskelligt.

I Finland er arbejdspensionen den vigtigste del af pensionssystemet idet 80 pct. af pensionsudgifterne stammer fra arbejdspensionerne. I Finland er folkepensionen afhængig af arbejdspensionens størrelse. Der gives ikke grundpension hvis arbejdspensionen overstiger ca. 1.035 EUR pr. måned.

I Norge er alle uanset tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet garanteret en mindste pension. For at modtage pension ud over dette må man gennem deltagelse i arbejdslivet have oparbejdet en tilstrækkelig tillægspension.

Tillægspensionssystemet er stadigvæk uændret i Danmark, Island og Norge mens de supplerende pensionsordninger fortsat er gældende i alle de nordiske lande.

De supplerende pensionsordninger spiller dog en meget lille rolle i Finland.

I Danmark er tillægspensionen alene afhængig af bidragsperiodens længde og beskæftigelsens omfang, mens den i de øvrige lande er afhængig af indtjeningstid og arbejdsindkomstens størrelse.

Indkomsterstattende ydelser, som ikke er pensioner, er pensionsgivende i nogle lande i forhold til tillægspension/arbejdspension, og i andre kun i visse tilfælde.

I Danmark indtægtsreguleres/indkomstprøves folkepensionens grundbeløb på grundlag af egen arbejdsindkomst.

Folkepensionister og førtidspensionister, som har fået tilkendt førtidspensionen før 1. januar 2003, kan få udbetalt pensionstillæg og personlige tillæg, som begge indtægtsreguleres i forhold til husstandens indtægt. Den supplerende pensionsydelse til alderspensionister indtægtsreguleres ligeledes i forhold til husstandens indtægter. Den samlede grundydelse, som ydes til førtidspensionister indtægtsreguleres i forhold til husstandens indtægt, dog med den begrænsning, at en ægtefælle eller samlevers indtægt kun bidrager til en aftrapning af pensionen ned til et vist niveau. Det særlige børnetilskud og boligstøtte til pensionister indtægtsreguleres også efter husstandens indtægt. Diverse tillæg til funktionshæmmede indkomstprøves ikke.

På Færøerne er der ingen indtægtsregulering af folkepensionens grundbeløb, mens førtidspensionens grundbeløb indtægtsreguleres i forhold til husstandens indkomst. Dette er også gældende for pensionstillæg og særligt tillæg til alderspensionister. Andre personlige tillæg er ikke indtægtsreguleret. Grundpensionen fastsættes for alle pensionister i forhold til civilstand.

I Finland er folkepensionen helt afhængig af arbejdspensionen. Den fulde folkepension garanterer et minimumsbeløb for personer der kun har en lille eller slet ingen arbejdspension. Grundpensionen udbetales hvis arbejdspensionen ikke overstiger 1.035 EUR pr. måned. Andre indtægter (ud over pensioner) påvirker ikke folkepensionens størrelse. Boligstøtten til pensionister er i det store og hele afhængig af pensionsmodtagerens og ægtefællens indkomst. Værdien af pensionsmodtagerens og ægtefællens bolig medregnes dog ikke hvis de bor i et hus de selv ejer.

Der findes ingen indkomstprøvede tillæg i almindelighed til personer som modtager grundpension (se Tabel 7.3.) Der betales dog et sådant tillæg til frontveteraner som modtager en lille eller slet igen arbejdspension. Det ekstra fronttillæg påvirkes af samme pensionsindtægter som grundpensionen. Alle frontveteraner der deltog i krigen 1939-1944 eller i 1918 er berettiget til fronttillægget. Antallet af personer med fronttillæg var i 2005 94.151.

Tabel 7.2 Pensionsmodtagere fordelt efter ydelser 2005¹⁾

	Danmark	Færøerne ²⁾	Finland	Island ³⁾	Norge ³⁾	Sverige
Modtagere af:						
Grundpension/ garanteret mindstepen- sion	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet i mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år
Bopælstidens længde for at opnå fuld grundpension	40 år	40 år	40 år	40 år	40 år	40 år
Tillægs- pension/ arbejdspension	Lønmodtagere		Lønmodtagere og selvstændi- ge	Lønmodtagere og selvstændi- ge	Lønmodtagere og selvstændi- ge	Lønmodtagere og selvstændi- ge
Supplerende pensioner	Lovfæstet for offentligt an- satte (tjene- stemænd)	Lovfæstet for offentligt an- satte (tjene- stemænd)	-	-	Lovfæstet for offentligt an- satte (tjene- stemænd)	-
	Offentlige kollektive af- taler	Offentlige kollektive af- taler	-	-	Offentlige kollektive af- taler	Offentlige kollektive af- taler
	Private kollek- tive aftaler	Private kollek- tive aftaler	-	-	-	Private kollek- tive aftaler

- 1 I kraft af den indgåede EU/EØS-aftale er reglerne for retten til grundpension i de nordiske lande blevet næsten ens. Som hovedregel gælder, at man for at være pensionsberettiget skal have været bosat i mindst tre år i det pågældende land mellem det fyldte 15. og 65./67. år. Beskæftigelsesperioder i et EU-land, eller et andet land med hvem der er indgået socialforsikringskonvention, kan medregnes til opfyldelse af bopælskravet. Reglerne for tillægspension i Danmark gælder kun alderspensionister.
- 2 På Færøerne finansieres og administreres tillægspensionssystemet af parterne på arbejdsmarkedet, men denne del af pensionen er solidarisk, og alle over 67 år får udbetalt det samme beløb. I princippet har det samme virkning som folkepensionens grundbeløb og derfor behandles den i denne publikation som en grundpension og benævnes særlig grundpension.
- 3 Treårsgrænsen gælder ikke ved arbejdsskader.

Tabel 7.3 Tillæg til grundpensionen/garanteret mindste pension i 2005*

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Børnetillæg</i>	Nej/Ja ¹⁾	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
- Indkomstprøvet?	Nej/Ja ²⁾	Nej	Nej	Nej	Ja	-
- Skattepligtigt?	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	-
<i>Tillæg til personer, som kun oppebærer grundpension/garanteret mindstepension</i>	Ja/Nej ³⁾	Ja	. ⁵⁾	Ja	Ja	Nej
- Indkomstprøvet?	Ja	Ja	. ⁵⁾	Ja	Ja	Ja
- Skattepligtigt?	Ja	Ja	. ⁵⁾	Ja	Ja	Ja
<i>Boligtilskud</i>	Ja ⁴⁾	Nej	Ja	Nej ⁶⁾	Ja	Ja
- Indkomstprøvet?	Ja	-	Ja	Ja	Ja	Ja
- Skattepligtigt?	Nej	-	Nej	Ja	Nej	Nej
<i>Ægtefællertillæg hvis kun den ene ægtefælle oppebærer pension</i>	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej
- Indkomstprøvet?	-	-	-	-	Ja	-
- Skattepligtigt?	-	-	-	-	Ja	-
<i>Hustru-/ægtefællertillæg</i>	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

* Der findes desuden et hjælpe og plejetillæg til funktionshæmmede i alle landene, som hverken er skattepligtig eller indkomstprøvet, med undtagen af Island hvor tillægget både er indkomstprøvet og skattepligtig.

1 Forældre, der er alderspensionister, eller som har fået tilkendt førtidspension før 1. januar 2003, er berettiget til ordinært og særligt børnetilskud. Førtidspensionister efter de nye regler fra 2003 er kun berettiget til udbetaling af børnetilskud, hvis de er eneforsørgere (i lighed med alle andre borgere).

2 Det ordinære børnetilskud er ikke indkomstreguleret, mens det særlige børnetilskud er indkomstreguleret.

3 Alderspensionister samt personer, som har fået tilkendt førtidspension før 1. januar 2003 kan få udbetalt et pensionstillæg til grundpensionen. Førtidspensionister efter de nye regler fra 2003 består af ét samlet beløb, som indtægtsreguleres og er skattepligtigt.

4 Til alderspensionister og personer tilkendt førtidspension efter reglerne før 2003 kan der gives boligydelse afhængigt af indtægt, boligens størrelse og husleje. Ydelsen er ikke en del af pensionen. Førtidspensionister efter de nye regler fra 2003 kan ikke få boligydelse, men derimod boligsikring. Boligsikring er mindre favorabel end boligydelse.

5 Folkepensionen er fuldstændig afhængig af arbejdspensionen. Der er garanteret et minimumsbeløb til de som enten har en lille eller ingen arbejdspension. Grundpensionen er skattepligtig.

6 Der findes særlige pensionstillæg, som ikke er knyttet direkte til boligudgifter, men de gives i reglen til pensionister, der har høje boligudgifter og bor alene.

I Island reguleres grundbeløbet for alders- og førtidspensionister både i forhold til egen arbejdsindkomst og halvdelen af husstandens kapitalindkomst. Tilsvarende regler gælder også for pensionstillægget som også reguleres i forhold til egen arbejdspension samt ægtefællens indtægter. Fra og med 2001 er det kun 60 pct. af førtidspensionistens egne indtægter der skal tages med i reguleringen. Målsætningen er at flere førtidspensionister skal deltage i arbejdslivet. Pensionstillægget falder helt bort over en vis indkomstgrænse.

I Norge indkomstprøves alderspensionen i forhold til arbejdsindkomsten for pensionister i alderen 67-70 år. Indtægtsprøvningen ophører når pensionisten fylder 70 år. Førtidspensionen indkomstprøves også i forhold til arbejdsindkomster over et vist niveau. For alle pensionister fastsættes grundpensionen i forhold til civilstand og ægtefællens arbejds- og kapitalindkomst. Ægtefæller og samboende har samme rettigheder.

I Sverige er boligstillægget til pensionister indkomstprøvet. I forhold til en ny lov fra 2003 kan boligstillægget udbetales til de der er bosat i Sverige og har en ydelse i form af fuld alderspension, aktivitets – eller sygeydelse, enkepension, særlig efterlevendepension eller hustrutillæg. Selv de der har en pension eller en invaliditetsydelse fra et andet EU land kan få boligstillæg.

Beskatning af pensioner

I Danmark, Island og Sverige er pensionister beskattet efter de samme regler som andre skatteydere. På Færøerne og i Norge findes der særligt gunstige beskatningsregler for pensionister, og i Finland for pensionister med lav indkomst.

Boligstøtte til pensionister samt særlige tillæg til funktionshæmmede er skattefrie i alle landene på nær Island. Børnetillæg til pensionister er skattefrie i Danmark, Færøerne og Island, men skattepligtige i Finland og Norge.

Antallet af pensionsmodtagere

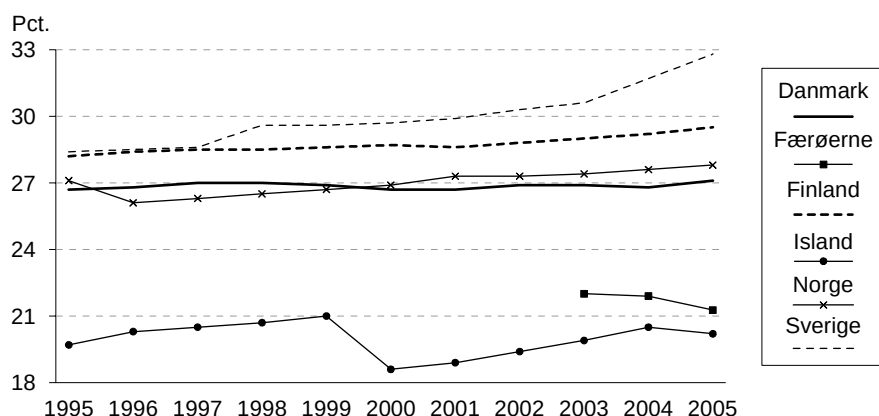
Opgørelsen i Tabel 7.4 er ekskl. børnepensionister, enke/enkemandspensionister og delpensionister. I det samlede antal pensionister er der for Danmarks vedkommende medtaget efterlønsmodtagere (155.753 personer) i alderen 60-65 år og personer, som modtager overgangsydelse (2.141 personer) i alderen 58-59 år. Da enkepension er afskaffet i Danmark og Færøerne er antallet af pensionsmodtagere i Danmark og Færøerne overvurderet i forhold til de andre nordiske lande. Årsagen til de høje rater for de 60-64-årige i Finland er, at man har flere forskellige førtidspensionsordninger, som f.eks.

arbejdsløshedspension og førtidig alderspension samt individuel førtidspension. Efter lovreformen i 2005 er det muligt at gå på arbejdsrelateret alderspension efter eget valg i alderen 63-68 år. Der var desuden 32.502 personer i 2005 i alderen 58-64 år som modtog deltidspension. Hvis disse medregnes var 71,3 pct. af de 60-64-årige og 23,0 pct. af de 55-59-årige pensionister.

I Sverige er det ikke længere muligt at modtage delpension. Personer med syge- og aktivitetsydelse (som i de andre lande benævnes førtidspension) indgår i det samlede antal pensionsmodtagere.

Alders- og kønssammensætningen af pensionsmodtagerne er noget forskellig mellem landene. Især for de 60-64-årige er der betydeligt flere både mænd og kvinder der er pensioneret i Danmark og Finland end det er tilfældet i Norge og Sverige.

Figur 7.5 Pensionsmodtagere, i pct. af aldersgruppen 16/18 eller ældre 1995-2005

Tabel 7.4 Pensionsmodtagere efter alder, i pct. af aldersgruppen pr. december 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
<i>Kvinder</i>						
16-39 år	1,3	1,7	1,6	4,4	2,7	3,4
40-49 "	5,8	5,4	4,8	9,7	10,2	11,6
50-54 "	10,4	10,7	9,9	12,1	18,1	19,8
55-59 "	14,5	15,8	19,1	15,5	27,6	28,5
60-62 "	60,9	20,8	52,9	21,0	39,4	44,5
63-64 "	83,7	27,2	85,8	26,6	59,4	62,5
65-66 "	97,3	38,1	106,2	56,9	66,7	99,3
67+ "	102,2	100,3	103,9	100,7	103,5	104,0
I alt	30,1	25,1	32,3	23,2	31,4	37,0
<i>Mænd</i>						
16-39 år	1,6	1,4	2,0	2,9	2,4	2,5
40-49 "	5,2	3,2	5,8	5,8	7,0	6,6
50-54 "	8,3	5,6	12,3	7,4	11,8	11,3
55-59 "	10,4	8,8	21,6	9,2	18,3	16,1
60-62 "	42,4	12,0	50,5	12,5	29,9	29,0
63-64 "	69,8	17,4	84,4	15,7	54,1	46,4
65-66 "	92,7	24,4	105,2	48,3	64,9	100,6
67+ "	104,5	97,2	104,7	99,4	104,3	106,3
I alt	24,0	17,7	26,6	17,3	24,0	28,3
<i>Kvinder og Mænd</i>						
16-39 år	1,4	1,6	1,8	3,6	2,5	2,9
40-49 "	5,5	4,2	5,3	7,7	8,6	9,1
50-54 "	9,3	8,0	11,1	9,7	14,9	15,5
55-59 "	12,4	12,0	20,3	12,2	22,9	22,3
60-62 "	51,7	16,4	51,7	16,7	34,6	36,7
63-64 "	76,9	22,0	85,1	21,2	56,8	54,5
65-66 "	95,0	31,1	105,6	52,7	65,8	99,9
67+ "	103,2	98,9	104,2	100,1	103,8	105,0
I alt	27,1	21,3	29,5	20,2	27,8	32,8

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

NB: Da man i alle landene kan være bosat uden for landet og samtidig modtage pension, kan antallet af modtagere overstige 100 pct.

Alderdom

Pensioner til ældre

- Overgangen til pensionen varierer

Aldersgrænsen for at få udbetalt grundpension/garanteret mindstepension er 65 år i Finland og Sverige og 67 år i Danmark, Færøerne, Norge og Island. I Danmark er folkepensionsalderen nedsat fra 67 til 65 år. Nedsættelsen af pensionsalderen indføres gradvist fra 1. juli 2004 til 1. juli 2006. For personer født før 1. juli 1939 er pensionsalderen uændret 67 år, mens den er 65 år for personer født efter 1. juli 1939.

Aldersgrænsen for at modtage tillægspension/arbejdspension er i Danmark, Finland, Norge og det gamle svenske system den samme som for grundpension, men 65-70 år i Island. I Finland kan man fra og med 2005 selv vælge at gå på arbejdspension mellem 63 og 68 år. I det nye svenske pensionssystem vil der være en fleksibel mulighed for at udtage arbejdspension fra og med 61 år.

Aldersgrænsen for de supplerende og individuelle pensionsordninger er 60 år i Danmark.

I alle lande ydes alderspension både i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension, med undtagelse af Færøerne.

Pensionerne reguleres normalt i forhold til den almindelige løn- og/eller prisudvikling i landet.

På Færøerne er der ingen regulering af folkepensionens grundbeløb, mens alle pensionstillæg og personlige tillæg forhøjes med 4 pct. pr. år. Desuden reguleres den særlige grundpension en gang om året.

I Norge reguleres grundbeløbet årligt af Stortinget efter forhandlinger mellem staten, fagforbundene og de sikredes interesseorganisationer.

I Danmark har det siden 1. juli 2004 været muligt at udskyde pensions-tidspunktet i op til 10 år og derved optjene et livsvarigt tillæg til alderspensionen. For at få tillægget skal man arbejde mindst 1.500 timer om året svarende til 29 timer om ugen i den periode pensionen opsættes.

I Finland og det gamle svenske system er det muligt at udtage de lovfæstede alderspensioner før den almindelige pensionsalder, men da med et lavere beløb. Tilsvarende bliver pensionen højere, hvis man venter med at gå på pension til senere end den ordinære pensionsalder. I Danmark forhøjes tillægspensionen, hvis man venter med at få den udbetalt til man fylder 70 år. Mellem 67-70 år er alderspensionen i Norge indtægtsprøvet mod arbejdsindkomster, og det er fortsat muligt at optjene yderligere pensionspoint. I Sverige bliver den årlige pension højere jo længere man venter med at udtage pensionen.

Grundpension/garanteret mindstepension til ældre

Grundpensionen består i Danmark, Færøerne, Island og Norge af et grundbeløb og et tillæg.

I Danmark reguleres grundbeløbet for alle pensionsmodtagere i forhold til deres evt. arbejdsindkomst. Det almindelige pensionstillæg reguleres i forhold til pensionistens egen og evt. ægtefælles samlede indtægter ud over grundpensionen.

Derudover kan der ydes personlige tillæg til pensionister med lave indkomster ved siden af pensionen og høje udgifter til bl.a. opvarmning og medicin. I 2003 er der endvidere indført en supplerende pensionsydelse (ældrecheck) til folkepensionister, som udbetales én gang årligt i januar måned. Den supplerende pensionsydelse er indkomstafhængig og skattepligtig. I 2004 er ordningen blevet forbedret, idet der er indført et bundfradrag i indkomsten før den supplerende pensionsydelse aftrappes. I 2005 blev ældrechecken forhøjet med 1.000 DKK og indtægtsregulering blev ændret fra kronemodregning med bundfradrag til anvendelse af personlig tillægsprocent. Forbedringerne medførte dels en udvidelse af antallet af modtagere og dels en stigning i det gennemsnitlige beløb pr. modtager.

På Færøerne er der ingen indtægtsregulering af folkepensionens grundbeløb og den særlige grundpension. Det almindelige pensionstillæg reguleres i forhold til ægtefællens indtægt. Pensionister, der bor på plejehjem, modtager særlig nedsat pension til dækning af personlige behov. Denne ydelse udgjorde i 2005 821 DKK pr. måned.

I Finland blev der gennemført en pensionsreform i 1996 hvorved retten til grundpension blev vurderet i forhold til andre pensionsindkomster. I begyndelsen af 1997 blev grundpensionen og pensionstillægget slået sammen til ét beløb (garanteret mindstepension). Betydningen af grundpensionen er blevet mindre efter reformerne i 1996.

I Island reguleres grundpensionen/mindstepensionen, i forhold til andre skattepligtige indkomster efter særlige regler herunder egen og ægtefællens indkomst. Der udbetales til et tillæg til grundbeløbet. Størrelsen af dette tillæg er afhængig af pensionistens øvrige indtægter, og af ægtefællens indtægt.

I Norge består den garanterede mindstepension af en grundpension plus et særtillæg. Særtillægget udbetales til de der ikke har tillægspension, eller har en lav tillægspension.

I Sverige er et helt nyt pensionssystem gradvist blevet indført fra og med 1999. Grundpensionen som var uafhængig af andre ydelser i det gamle system vil blive erstattet af en garanteret mindstepension som udbetales til de der enten ikke har en arbejdspension eller en meget lav arbejdspension. Den garanterede mindstepension bliver udbetalt fra og med 2003.

Tabel 7.5 Indkomst for enlige og parfamilier ved pensionering som aldrig har haft en erhvervsindkomst 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Enlige</i>						
- Grundbeløb	4.741	5.079	} 505	21.993	8.975	7.162 / 6.993 ³⁾
- Tillæg	5.290 ¹⁾	3.074		88.043	5005	-
- Boligtilskud	1.565	-	294	-	3.970	4.626
- I alt før skat	11.569	8.153	799	110.036	8.975	11.619
- Efter skat	8.920	7.733	799	96.507	8.975	9.949
- Efter skat i KKP-Euro	851	738	660	831	793	900
<i>Ægtepar (begge er pensionister)</i>						
- Grundbeløb	9.482	8.446	} 891	43.986	8.599	6.381 / 6.238 ³⁾
- Tillæg	5.490 ¹⁾	4.524		129.682	8.026	-
- Boligtilskud	1.825	-	319	-	-	4.615
- I alt før skat	16.797	12.970	1.210	173.668	16.625	17.090
- Efter skat	13.420	12.452	1.210	164.117	16.625	14.171
- Efter skat i KKP-Euro	1.280	1.188	1.000	1.414	1.469	1.282

1 Tillægget inkluderer supplerende pensionsydelse på DKK 517 for enlige og 1.034 for par.

2 Ydelsen til enlige, der bor alene, er inklusive et tillæg på ISK 18.833.

3 Garantipension for personer født i 1937 eller tidligere.

Tillægspension/arbejdspension til ældre

Tillægspensionens/arbejdspensionens betydning for den samlede pensionsudbetaling varierer betydeligt mellem de nordiske lande: fra kun at være et mindre beløb i Danmark til at være det væsentligste bidrag i de andre nordiske lande. Forudsætningen for at få udbetalt tillægspension/arbejdspension er i alle landene, at man tidligere har været tilknyttet arbejdsmarkedet.

I Finland er arbejdspensionerne forsikringsbaserede og dækker alle lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende uden indkomstloft. Fra og med 2005 er pensionen beregnet ud fra al indtjening i hele den tid man har været i arbejde. Tidligere blev pensionen beregnet ud fra de 10 sidste år.

Pensionen finansieres med bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere. I 2005 var det gennemsnitlige bidrag for arbejdsgivere 17,6 pct. af lønindkomsten og 4,6 pct. var for lønmodtagere under 53 år og 5,8 pct. for lønmodtagere 53 år og derover.

I Island udgør udbetalingerne fra arbejdspensionens fonde siden 2002 en større andel end det der bliver udbetalt i grundpension fra det offentlige. I

Norge er tillægspensionen en del af sikringen i Folketrygden og udregnes i forhold til tidligere indtægt. I Danmark blev der i 1999 indført en Særlig Pensionsopsparing (SP), som alle lønmodtagere og modtagere af forskellige overførselsindkomster bidrager til. Indbetalingen til denne pensionsordning er blevet suspenderet i 2004.

Som det fremgår af Tabel 7.6 og 7.7 er der store forskelle mellem landene på hvor mange der har både grund og tillægspension og hvor mange der kun har en grundpension. Som det fremgår af figur 7.6 er antallet af alderspensionister steget fra 2003 til 2005 i Danmark som følge af nedsættelsen af pensionsalderen fra 67 til 65 år. I Finland er antallet af alderspensionister steget på grund af at de ældste aldersgruppers andel af befolkningen er steget. I Norge skyldes faldet den demografiske sammensætning af befolkningen.

Tabel 7.6 Alderspensionister totalt, og pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension ved udgangen af årene 2005

	Modtagere af alderspension i alt			Alderspensionister der kun modtager grundpension				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.
Danmark	808	461	347	227	170	57	74,9	25,1
Færøerne	6	3	3	.	.	.	.	.
Finland ¹⁾	940	558	382	66	54	12	81,8	18,2
Island	31	17	14	3	2	1	69,1	30,9
Norge	629	367	262	192	168	24	87,6	12,4
Sverige	1.684	796	591	161	141	20	87,6	12,4

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

Tabel 7.7 Pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension ved udgangen af årene 2005

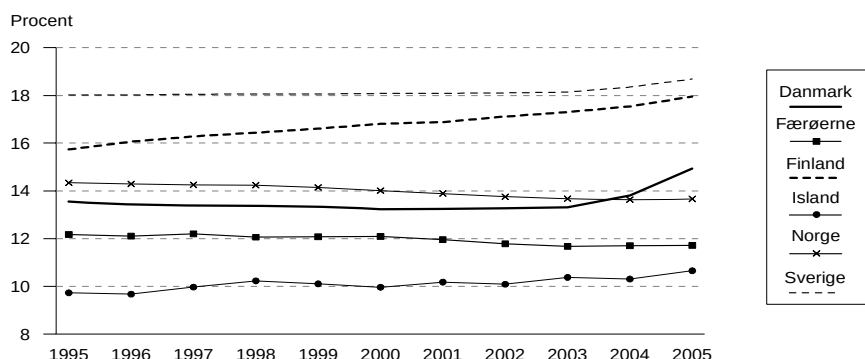
	Alderspensionister der både modtager grund- og tillægs/arbejdspension					Alderspensionister der kun modtager arbejdspension (nye finske og svenske system)				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder pct.	Mænd pct.	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder pct.	Mænd pct.
Danmark	581	291	290	50,1	49,9	..	..	..	..	..
Finland ¹⁾	417	285	132	68,3	31,7	457	219	238	47,9	52,1
Island	26	15	12	55,9	44,1	..	..	..	..	..
Norge	437	199	238	45,5	54,5	..	..	..	..	..
Sverige ²⁾	1.226	655	571	53,4	46,6	297	144	153	48,5	51,5

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

2 Pensionister med grund og tillægs/arbejdspension er pensionsmodtagere efter det gamle system, mens pensioner efter det nye svenske system er den indkomstbaserede pension evt. i kombination med en anden pension.

Figur 7.6 Udviklingen i alderspensionister i pct. af befolkningen 1995-2005

Supplerende pension til ældre

De supplerende pensionsordninger er som oftest aftalebaserede og gælder hovedsagelig for statsligt og kommunalt ansatte. Privatansatte dækkes i varierende omfang af disse ordninger.

I Danmark er det ca. 90 pct. af alle fuldtidsbeskæftigede og i Norge ca. 60 pct., mens det i Sverige er så godt som alle lønmodtagerne, der er omfattet af de supplerende pensionsordninger. I Finland er disse pensionsordninger af ringe betydning, da der ikke er lagt loft over arbejdspensionens størrelse.

Størrelsen af pensionerne

Tabel 7.8 Gennemsnitligt udbetalt i lovfastsat alderspension (før skat) pr. måned 2005

	KR/EUR			KKP-Euro		
	Kvinder	Mænd	Alle	Kvinder	Mænd	Alle
Danmark ¹⁾	8.225	7.700	8.007	784	734	764
Færøerne ²⁾	6.796	6.218	6.507	648	593	621
Finland ³⁾	863	1.362	1.066	713	1.126	881
Island ⁴⁾	..	..	124.931	..	..	1.076
Norge ³⁾	10.032	13.761	11.586	887	1.216	1.024
Sverige ⁵⁾	8.428	11.762	9.901	763	1.065	896

1 Gennemsnitligt udbetalt folkepension i januar 2005 og beregnet udbetalt egenpension i form af ATP i 2005 pr. folkepensionist.

2 Gennemsnitligt udbetalt folkepension i maj 2005 og udbetalt særlig grundpension. Personer på plejehjem, der modtager særlig nedsat pension, er ikke medregnet.

3 Gennemsnitligt udbetalt beløb pr. december.

4 Alderspensionen er en beregnet størrelse som baseres på udgifter til både grund- og tillægspension/arbejdspension divideret med antal alderspensionister hentet fra skatteregister.

5 Gennemsnitlig udbetalt beløb i december, inklusiv boligtillæg. Pensionister betaler fra og med 2003 skat på samme måde som personer med en arbejdsindkomst.

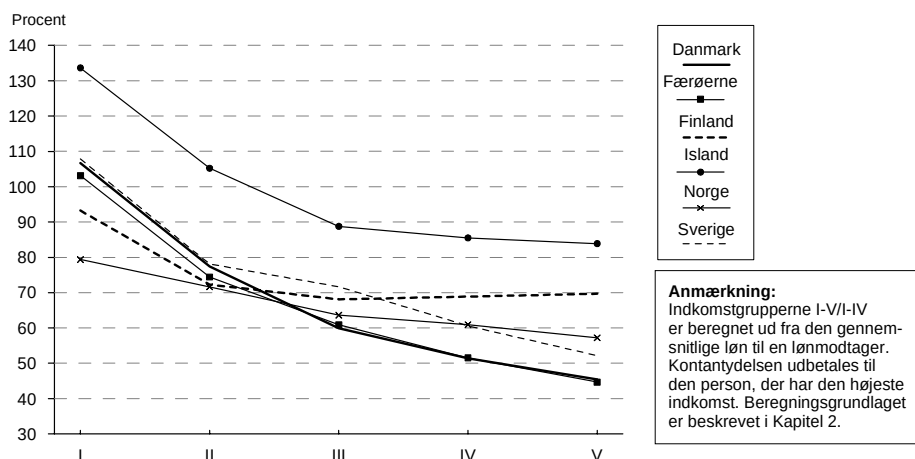
Der er stor forskel i ydelserne til mænd og kvinder. Mens mændene modtager det højeste beløb i Finland, Norge og Sverige på grund af en større optjening af ATP, modtager mændene i Danmark og Færøerne mindst, hvilket skal ses i lyset af at flere mænd modtagere supplerende pensioner, hvilket har indflydelse på grundpensionen.

Figur 7.7 viser den disponible indkomst på fem kompensationsniveauer (inkl. den maksimale tillægspension) for en enlig alderspensionist uden børn, udtrykt i pct. af den disponible indkomst ved beskæftigelse. Som det fremgår af figuren, er der betydelige forskelle i kompensationsniveauerne ved overgangen til pension. Årsagen hertil er først og fremmest tillægspensionen, som er meget lav i Danmark, men fuldt udbygget i Sveriges gamle pensionssystem. Noget tilsvarende gælder de islandske tillægspensionsordninger. De meget høje kompensationsniveauer i de laveste indkomstgrupper i Danmark, Finland og Sverige hænger bl.a. sammen med de forholdsvis store boligydelse til pensionister i disse lande. Årsagen til det meget høje kompensationsniveau i Island skyldes for det første at der er regnet med at modtagerne får fuld kompensation fra tillægspensionen som er 60 pct. af den tidligere løn. For det andet er påvirkningen af indkomstreguleringen for en gennemsnitlig AW ikke særlig stor. I Norge spiller det også en rolle at der

findes særlige gunstige beskatningsregler for pensionister. Desuden er mindstepensionen relativt høj i Danmark og tillægspensionen generelt høj i Sverige. Fra og med 2003 betaler pensionister i Sverige skat efter de samme regler som personer der har en arbejdsindkomst.

Forskellene i kompensationsniveauerne mellem landene, specielt for de højere indkomstgrupper, afspejler til en vis grad betydningen af de supplerende pensionsordninger (som ikke indgår i figurene). Disse ordninger har størst betydning i Danmark og Norge.

Figur 7.7 Disponibel indkomst(for enlige uden børn) ved alderspension (inkl. tillægspension) i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2005

Særlige alders- og delpensioner

- Ordninger, der letter overgangen fra arbejdslivet til pensionisttilværelsen

De særlige alderspensioner omfatter forskellige former for pensioner, der gives til personer i den erhvervsaktive alder, og som ikke kan henregnes til de traditionelle alderspensioner. Det kan være sociale eller helbredsmæssige kriterier og/eller forhold på arbejdsmarkedet eller aftaler, som gør det muligt frivilligt at gå på hel eller delvis pension.

I Danmark drejer det sig for det første om almindelig og forhøjet almindelig førtidspension, som indtil 2003 kunne tilkendes personer i alderen 18-66 år, hvis erhvervsevne var nedsat med mindst halvdelen af helbredsmæssige og/eller sociale årsager. I Danmark har antallet af nytilkendelser af almindelig og forhøjet almindelig førtidspension været stærkt faldende i de senere år, hvilket bl.a. må ses i sammenhæng med en styrkelse af indsatsen for at fastholde personer med nedsat arbejdsevne i beskæftigelse, evt. på særlige vilkår.

Som følge af førtidspensionsreformen falder antallet af modtagere af almindelig og forhøjet almindelig førtidspension fra 2003, idet denne ordning er under udfasning. Almindelig og forhøjet almindelig førtidspension kan kun nytilkendes, hvis ansøgningen var indkommet før 1. januar 2003.

For det andet om efterløn, som er en frivillig tilbagetrækningsordning for medlemmer af en arbejdsløshedskasse i alderen 60-66 år. I 1999 er der gennemført en række ændringer af efterlønsordningen, som bl.a. gør det mere økonomisk fordelagtigt at vedblive med at arbejde og at udskyde overgangen til efterløn. For det tredje om overgangsydelse, som var en frivillig tilbagetræknings-ordning for langtidsledige dagpengemodtagere i alderen 50-59 år. Tilgangen til ordningen ophørte med udgangen af 1995, hvorfor antallet af modtagere er faldet meget. For det fjerde om delpension, som gives til lønmodtagere og selvstændige i alderen 60-66 år, som ønsker at trække sig delvist tilbage fra arbejdsmarkedet. For det femte om fleksydelse, som er en frivillig tilbagetrækningsordning for personer i fleksjob i alderen 60-66 år på linie med efterlønsordningen. Ved udgangen af 2005 modtog 1.627 personer fleksydelse.

På Færøerne kan personer i alderen 18 til 66 år, hvis erhvervsevnen er nedsat med mindst 50 pct., og når sociale og helbredsmæssige forhold taler for det, tilkendes laveste førtidspension.

I Finland kan arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, der er fyldt 62 år, som hovedregel få førtids alderspension efter lovreformen i

2005. Førtidig udtagelse af alderspensionen reducerer pensionen også efter man er fyldt 63 år. Alle førtidsalderspensionister er medregnet som alderspensionister. Selvstændige og arbejdstagere som har været i beskæftigelse længe, kan gå på deltidspension ved 58-års alderen. Landmænd som holder op med at drive landbrug før pensionsalderen, kan modtage en særlig pension. De finske arbejdsløshedspensioner omtales i Kapitel 5.

I Norge blev det i 1989 vedtaget at indføre en ordning med aftalefastsat pension (AFP). Hovedindholdet i ordningen er, at erhvervsaktive på visse vilkår får adgang til at gå på pension før pensionsalderen som er 67 år. Pensionsalderen i ordningen er sænket flere gange og sidst til 62 år fra 1. marts 1998. Ca. 60 pct. af de erhvervsaktive har mulighed for at gå på en

Tabel 7.9 De gennemsnitlige udbetalte særlige alders- og delpensioner pr. måned, december 2005

	KR/EUR	KKP-Euro
<i>Danmark</i>		
Almindelig og forhøjet almindelig førtidspension ¹⁾	8.863	845
Efterløn ²⁾	11.164	1.065
Delpension ³⁾	5.770	550
Overgangsydelse ²⁾	11.078	1.057
<i>Færøerne⁴⁾</i>		
Laveste førtidspension	5.959	568
<i>Finland³⁾</i>		
Deltidspension	555	459
Særlige pensioner for landbrugere	801	662
<i>Norge⁴⁾</i>		
Aftalefastsat pension	14.661	1.296
Særlig pension til sømænd	5.488	485
Særlig pension til fiskere	4.858	429

1 Gennemsnitligt udbetalt pension i jan. måned 2005.

2 Gennemsnitligt udbetalt ydelse i 2005.

3 Gennemsnitligt udbetalt pension i december 2005.

4 Gennemsnitlig udbetaling pr. måned, december 2005 (gennemsnitligt årsbeløb i 2005, divideret med 12).

Tabel 7.10 Pensionister, der modtager særlige alders- og delpensioner efter køn og alder 2005

	I alt	-49		50-59		60-64		65-	
		K	M	K	M	K	M	K	M
<i>Danmark</i>									
Almindelig og forhøjet almindelig førtidspension	47.261	5.438	5.120	11.448	7.391	10.657	4.740	1.825	642
Efterløn ¹⁾	157.894	.	.	1.498	643	79.542	60.290	8.105	7.816
Delpension	699	.	.	.	.	87	334	31	247
<i>Færøerne</i>									
Laveste førtidspension	431	45	21	83	41	92	38	79	32
<i>Finland</i>									
Deltidspension	32.502	.	.	6.126	5.213	11.265	9.898	-	-
Særlige pensioner for landbrugere	32.421	.	.	1.947	1.210	4.391	3.456	12.553	8.864
<i>Norge</i>									
Aftalefastsat pension	41.282	.	.	.	.	10.886	12.449	8.062	9.885
Særlig pension til sømænd ²⁾	15.384	.	.	122		4.900		10.362	
Særlig pension til fiskere	1.892	..	..	..	..	..	..	..	..

1 Inkl. 2.141 personer i alderen 58-59 år på overgangsydelse. Overgangsydelsen blev indført i 1992 som en midlertidig ordning. Der blev lukket for tilgangen til ordningen med udgangen af 1995.

2 Det er ikke muligt at opdele modtagere af særlig pension til sømænd efter køn.

aftalefastsat pension. Der findes desuden tre pensionsordninger som er tilpasset Folketrygden og disse fungerer som særlige tidlige tilbagetrædelsesordninger for personer frem til de fylder 67 år. I pensionsordningen for sømænd og fiskere gives der alderspension fra det fyldte 60. år, og i pensionsordningen for skovarbejdere udbetales der pension fra det fyldte 63. år. Ordningen for skovarbejdere ophørte per 31.12 2005.

I Sverige har der siden 2000 ikke været muligt at bevilge nye delpensioner.

Serviceydelser til ældre

Institutioner og hjemmehjælp m.v. for ældre

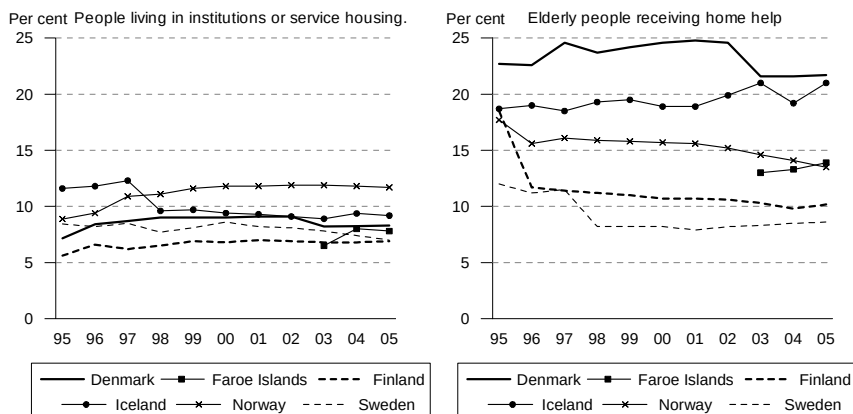
Den overvejende del af ældrebefolkningen bor i almindelige boliger. Kun en mindre del bor i boliger specielt tilpasset ældre. Sådanne boliger findes i alle landene. Deres indretning afhænger af de ældres behov for pleje og kan inddeles i:

1. Institutioner (plejehjem/sygehjem/alderdomshjem).
2. Serviceboliger (beskyttede boliger/servicelejligheder/kollektivboliger/omsorgsboliger m.v.).

Ældre kan også - i varierende grad - tilbydes langtidsbehandling på sygehuse- senes sengeafdelinger, som oftest på såkaldte plejeafdelinger. I alle landene findes der desuden ved nogle plejehjem særlige afdelinger hvor ældre som bor hjemme kan få et korttidsophold når der er behov for det. I samtlige lande ydes der hjemmehjælp til ældre. Hjælpens omfang bestemmes ud fra individuelle behov og varierer fra nogle få timer om måneden til flere timer pr. dag. Med undtagelse af Færøerne er hjælpen et kommunalt anliggende og udføres af kommunalt eller privat ansatte.

Statistikken om hjemmehjælp i de nordiske lande er vanskelig at sammenligne. Mens tallene for Danmark, Færøerne Norge og Sverige er statusopgørelser, indeholder de islandske og finske data oplysninger om hvor mange der modtog hjælp i løbet af året. Desuden omfatter den finske statistik husstande, mens den for de andre lande omfatter personer. Faldet i andelen af ældre, der bor på plejehjem, ældreboliger mv. og i andelen af ældre, der modtager hjemmehjælp, fra 2002 i Danmark (jf. figur 7.8) hænger sammen med ændringer i statistikken. Til og med 2002 omfatter opgørelsen således personer på 67 år og derover, mens den fra 2003 omfatter personer på 65 år og derover.

Figur 7.8 Person som bor på institution eller i servicebolig, samt personer der modtager hjemmehjælp i pct. af aldersgrupper 65 år eller ældre 2005

Tabel 7.11 Personer 65 år og ældre, som bor på institution eller i servicebolig, i alt og i pct. af samtlige ældre, december 2005

	Danmark	Færøerne ¹⁾	Finland	Island	Norge ¹⁾	Sverige ²⁾
<i>Personer i alderen</i>						
65-74 år	10.937	27	8.296	417	7.439	8.297
75-79 år	10.736	46	9.697	498	10.219	11.679
80+	46.573	373	40.046	2.300	53.369	80.468
I alt 65/67+ år	68.246	446	58.039	3.215	71.027	109.106
<i>I pct. af de respektive aldersgrupper</i>						
65-74 år	2,5	1,0	1,9	2,3	3,0	1,1
75-79 år	6,8	3,4	5,4	6,5	7,3	3,7
80+ år	20,9	20,6	18,8	24,9	24,7	16,5
I alt 65/67+ år	8,3	7,8	6,9	9,2	11,7	7,0

1 Aldersgrupperne 67-74, 75-79 og 80+ år.

2 Opgørelse 1. oktober 2005. I aldersgruppen 65+ år indgår desuden personer på korttidssophold.

Tabel 7.12 Ældre, som modtog hjemmehjælp 2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne ²⁾	Finland ³⁾	Island	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
<i>Modtagere af hjemmehjælp</i>						
65-74 år	} 66.789	107	13.754	..	10.160	16.640
75-79 år		147	41.361	..	13.770	20.272
80+	111.422	641	30.489	..	57.882	98.049
I alt 65+ år	178.211	895	85.604	7.288	81.812	134.961
<i>Modtagere af hjemmehjælp i pct. af aldersgruppen</i>						
65-74 år	} 11,1	3,2	3,1	..	4,1	2,2
75-79 år		11,0	13,6	..	9,9	6,5
80+ år	50,0	35,5	34,4	..	26,8	20,1
I alt 65+ år	21,7	13,9	10,2	21,0	13,5	8,6

1 Personer i aldersgrupperne 65-79 år og 80+ år. Inklusive beboere i serviceboliger som modtager hjemmehjælp.

2 Aldersgrupperne 67-74, 75-79 og 80+ år.

3 Husstande i aldersgrupperne 65-74, 75-84 og 85+ år.

4 Aldersgruppen 67-74 år, 75-79 år og 80+ år. Inklusive beboere i serviceboliger som modtager praktisk bistand (hjemmehjælp) og hjemmesygepleje. Modtagere der kun modtager hjemmesygepleje er ikke inkluderet.

5 Personer som pr. 1. oktober 2005 havde fået bevilget hjemmehjælp og som bor i egen bolig.

Støtteordninger og fritidsaktiviteter

I de nordiske lande tilbydes pensionister forskellige typer støtteordninger og aktiverende foranstaltninger i enten kommunalt eller privat regi. Udbuddet af service og aktiviteter varierer fra land til land og fra kommune til kommune. Der føres ingen sammenlignelig statistik, der kan belyse omfanget af denne indsats.

Støtteordninger tager navnlig sigte på, at ældre kan forblive længst muligt i eget hjem. De enkelte serviceordninger indbefatter bl.a. madudbringning, telefonkæder, besøgsordning, fysio- og ergoterapi, hår- og fodpleje, havearbejde og snerydning. Desuden findes der ordninger med tøjvask og -reparation. Der er ikke centralt fastsatte regler for betaling, men normalt opkræves der betaling for madudbringning, fodpleje og havearbejde. En del af aktiviteterne kan finde sted i såkaldte ældrecentre.

Derudover findes befordringstjeneste, en trafikservice for ældre og funktionshæmmede personer, som har svært ved at benytte offentlige transportmidler eller i det hele taget at færdes på egen hånd.

Funktionshæmmede

Helbredsbetingset førtidspension

- Der lægges forskellig vægt på sociale årsager ved tilkendelse af førtidspension

I alle de nordiske lande kan personer hvis erhvervsevne er nedsat på grund af fysiske og/eller psykiske årsager modtage førtidspension. Førtidspensionen benævnes invalidepension i Finland og Island og uførepension i Norge. I Sverige hedder det fra og med 2003 aktivitets- eller sygeydelse. Disse ydelser indgår som en del af sygeforsikringssystemet, mens det tidligere var en del af det almindelige pensionssystem.

Som supplement til den almindelige førtidspension som dækker personer i den erhvervsaktive alder, findes der i Finland en særlig førtidspensionsordning (individuel førtidspension) som er baseret på mildere sundhedskriterier for aldersgruppen 58-64 år.

Grundlaget for førtidspension

I Danmark var folkepension (alderspension), invalidepension, enkepension og førtidspension tidligere integreret i et sammenhængende regelsystem. Førtidspensionister blev tildelt grundpension efter de samme regler som gælder for alderspensionister. Derudover blev førtidspensionister med mellemste førtidspension tildelt et invaliditetsbeløb, og førtidspensionister med højeste førtidspension blev ud over invaliditetsbeløbet også tildelt et erhvervsudygtighedsbeløb. Invaliditets- og erhvervsudygtighedsbeløbet indtægtsreguleres ikke. For invaliditetsbeløbet gælder det endvidere, at det ikke er skattepligtigt.

I 2003 er der imidlertid trådt et nyt førtidspensionssystem i kraft. Førtidspensionen består nu af én sammenhængende ydelse, som for enlige nogenlunde er på niveau med arbejdsløshedsdagpengene, og for gifte/samlevende er på ca. 80 pct. heraf. De nye regler gælder for sager om førtidspension, som er rejst efter den 1. januar 2003, hvilket vil sige, at personer, som har fået tilkendt førtidspension efter de tidligere regler stadig modtager pension efter disse regler, og i en årrække fremover vil udgøre flertallet

af førtidspensionisterne i Danmark. I Danmark modtager førtidspensionister ikke tillægspension.

På Færøerne er alderspension og førtidspension integreret i et sammenhængende regelsystem. Førtidspensionen er sammensat af et grundbeløb, tillæg og invaliditetsbeløb. Pensionister med laveste førtidspension modtager grundbeløb og lavt tillæg. Pensionister med mellemste- og højeste førtidspension modtager grundbeløb, mellem- eller højt tillæg og invaliditetsbeløb. Invaliditetsbeløbet indtægtsreguleres ikke og er skattefrit. Personer med vidtgående fysisk eller psykisk handicap, og som bor på institutioner, modtager ikke førtidspension. Personernes personlige behov bliver dækket af institutionernes driftsudgifter.

Finland, Island og Norge tilkendes førtidspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension efter de regler, der gælder for alderspension. Fra 2003 blev førtidspensionen i Sverige ændret således at man modtager en syge- eller aktivitetsydelse. Sygeydelsen bliver en tidsbegrænset ydelse. Førtidspensionen var en del af det almindelige pensionssystem mens syge – eller aktivitetsydelsen er en del af sygeforsikringssystemet. Personer i alderen 30-64 år kan modtage ydelsen tidsbegrænset, alt afhængig af hvor længe man skønner at arbejdsevnen er nedsat. Personer i alderen 19-29 år kan få en ydelse for nedsat aktivitet. Denne ydelse er altid tidsbegrænset til mellem et og tre år. Ved beregningen af tillægs-/arbejdspensionens størrelse, hvilket sker på baggrund af tidligere arbejdsindkomst, medregnes i Finland, Island og Norge som regel tiden frem til den normale pensionsalder. I Finland er procentsatsen for førtidspensionister, for tiden fra førtidspensioneringen og frem til alderspensionsalderen, dog lavere end for alderspensionister.

I Island trådte en ny aldersbetinget ydelse til førtidspensionister i kraft den 1. januar 2004. Formålet er, at personer der bliver førtidspensionister i en ung alder får en forhøjet grundpension idet vedkommende ikke har haft mulighed for at deltage i arbejdslivet og derved ikke har kunnet optjene arbejdspension. Ydelsen kan gives fra og med vedkommende fylder 18 år og ydelsen reduceres i forhold til alderen når man bliver førtidspensionist. De som er 18 eller 19 år når de bliver førtidspensionist får det dobbelte grundbeløb som reduceres gradvist til 66 års alderen.

Fra og med 2004 blev førtidspensionsordningen i Norge delt op i to ydelser, en tidsbegrænset ydelse og en varig førtidspension. Tidsbegrænset førtidspension kan gives for en periode på et til 4 år når der er en vis mulighed for at den pågældende kan komme tilbage på arbejdsmarked enten på heltid eller deltid. Ydelsen beregnes som revaliderings og attføringspenge. Den varige førtidspension beregnes som hidtil.

Forhold der påvirker antallet af førtidspensionister

I de nordiske lande findes der et antal alternative former for ydelser, som har indflydelse på såvel tilkendelse af førtidspensioner som på antallet af førtidspensionister. I Sverige gives der fx sygedagpenge uden tidsbegrænsning, mens sygedagpenge i de øvrige lande maksimalt kan gives i ét år, dog med mulighed for forlængelse i Danmark. I Sverige er førtidspensionen fra og med 2003 erstattet af en sygdoms – og nedsat aktivitetsydelse.

I Norge er det normalt, at der udbetales revaliderings-/attføringspenge, før end der udbetales førtidspension og eventuelt tidsbegrænset førtidspension.

Også de øvrige førtidspensionsordninger (som i denne publikation benævnes særlige alderspensioner) kan påvirke antallet af førtidspensionister. At der findes ordninger som fx efterløn i Danmark og arbejdsløshedspension i Finland har bidraget til, at man har færre førtids-/invalidespensionister, end man ellers ville have haft i disse lande. Ordningen med aftalefastsat pension (AFP) påvirker antallet af førtidspensionister i Norge. Flere undersøgelser er kommet frem til at ca. 20 pct. af AFP-pensionisterne ville have været førtidspensionister hvis AFP-ordningen ikke fandtes.

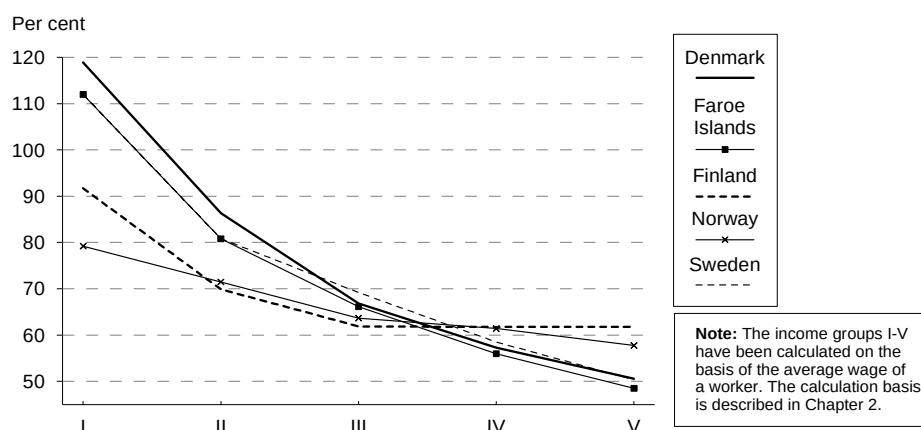
Førtidspension inkl. pensionstillæg er som hovedregel enten højere eller af samme størrelse som den der tilkendes alderspensionister i alle landene. Dertil kan i Danmark før førtidsreformen i 2003 og Færøerne komme et antal særlige tillæg og i de øvrige lande en tillægspension, som nævnt ovenfor.

Kompensationsgrader

Figur 7.9 viser kompensationsniveauet for en enlig 50-årig førtidspensionist, som tidligere har været i arbejde og som helt har mistet sin erhvervsevne. I Danmark er førtidspensionen uafhængig af tidligere indkomst. Førtidspensionen i de andre lande er beregnet i forhold til tidligere arbejdsindkomst.

I alle landene modtager mændene i gennemsnit en højere ydelse end kvinderne. For Finland, Norge og Sverige skyldes det højere optjening til ATP.

Figur 7.9 Kompensationsniveauet for en enlig 50-årig førtidspensionist ved fuldt tab af erhvervsevne 2005

Tabel 7.13 Gennemsnitligt udbetalt i lovfastsat førtidspension (før skat) pr. måned 2005

	KR/EUR			KKP-Euro		
	Kvinder	Mænd	Alle	Kvinder	Mænd	Alle
Danmark ¹⁾	11.035	11.628	11.316	1.052	1.109	1.079
Færøerne ²⁾	10.285	10.106	10.203	981	964	973
Finland ³⁾	866	1.065	972	716	880	803
Island ⁴⁾	..	..	121.564	..	..	1.047
Norge	10.137	13.401	11.538	896	1.184	1.020
Sverige ⁵⁾	8.429	9.841	9.000	763	891	815

1 Gennemsnitligt udbetalt beløb for højeste og mellemste førtidspension, samt ny førtidspension i januar 2005.

2 Gennemsnitlig udbetaling pr. måned (gennemsnitligt årsbeløb i 2005, divideret med 12) for højeste og mellemste førtidspension.

3 Gennemsnitligt udbetalt beløb pr. december.

4 Der er medtaget udgifter til både grund- og tillægspension/arbejdspension divideret med antal førtidspensionister som modtager grundpension i december. Ca. 55 pct. af førtidspensionisterne modtager også tillægspension/arbejdspension.

5 Gennemsnitligt udbetalt beløb i december inklusive boligtillæg. Aktivitets- eller sygedagbeløb erstattede fra og med 2005 førtidspension.

Antal modtagere af førtidspension

I Danmark var der i perioden før førtidspensionsreformen i 2003 en stigning i antallet af nytilkendelser af mellemste og højeste førtidspension, mens der var et fald i antallet af nytilkendelser af de almindelige førtidspensioner (særlige alderspensioner).

Med førtidspensionsreformen kan der kun nytilkendes en form for førtidspension. Den nye førtidspension tilkendes personer med en varigt nedsat arbejdsevne af et sådant omfang, at personen ikke kan blive selvforsørgende gennem beskæftigelse på almindelige vilkår eller i fleksjob. Antallet af nytilkendelser i 2004 og 2005 i tabel 7.14 omfatter således alle tilkendelser af den nye førtidspension og desuden et lille antal nytilkendelser af mellemste og højeste førtidspension efter den gamle ordning, hvor sagen var påbegyndt inden 2003. Stigningen i antallet af nytilkendelser frem til 2004 hænger således sammen med at alle nytilkendelser af førtidspensionister nu medtages her. Fra 2004 til 2005 har der derimod været et mindre fald i antallet af nytilkendelser af den nye førtidspension.

På Færøerne er der ikke sket væsentlige lovmæssige ændringer, der har haft indflydelse på antallet af nytilkendelser. Antallet af førtidspensionister har også været stabilt i perioden.

I Finland har der været et fald i antallet af førtidspensionsmodtagere. Det skyldes at aldersgrænsen for den individuelle førtidspension er steget samt at ældre langtidsarbejdsløse modtager arbejdsløshedspension og derfor ikke søger førtidspension.

Antallet af førtidspensionister i Island bliver ved med at stige selvom der har været fald i nytilgangen siden 2003. Forklaringen på faldet i nytilgangen kan være opstramning i reglerne af tilkendelse af førtidspension samt ændringer på arbejdsmarkedet i form af mindre arbejdsløshed.

Både i Norge og Sverige er der sket opstramninger i reglerne for tilkendelse af førtidspension. I Norge har der været en stigning i nytilgangen. I Sverige har der været et stigende antal tilkendelser næsten hele perioden igennem.

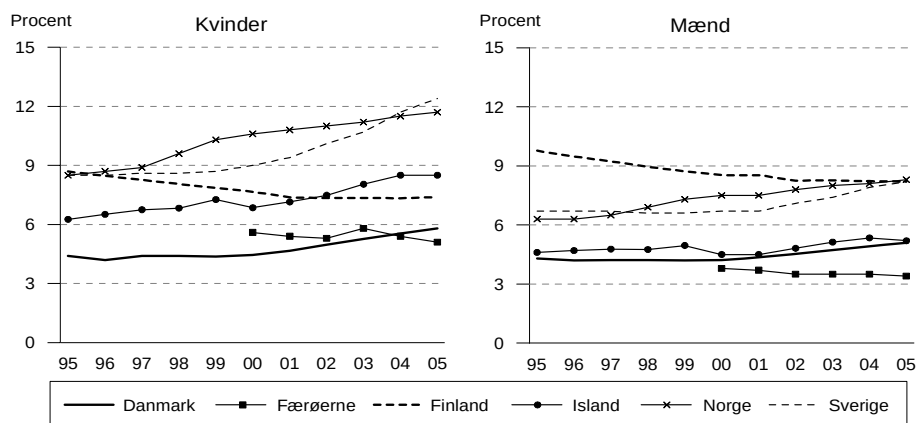
Tabel 7.14 Modtagere af førtidspension og nytilgang af førtidspensionister efter køn 1995-2005

	Danmark ¹⁾		Færøerne ²⁾		Finland		Island ³⁾		Norge ⁴⁾		Sverige ⁵⁾	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
1995												
Modtagere	83.871	82.166	..	..	144.156	165.348	5.769	4.250	132.900	103.401	223.163	185.413
Nytilgang	5.087	5.941	..	..	..	..	723	502	13.299	12.006	20.565	18.639
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,3	0,3	..	..	..	..	0,9	0,6	1,0	0,9	0,8	0,7
2000												
Modtagere	83.367	81.426	753	603	129.247	147.022	6.108	4.172	160.413	119.160	248.216	189.727
Nytilgang	4.237	4.332	97	126	11.691	13.004	801	378	16.150	13.529	27.934	21.303
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,2	0,2	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	0,4	1,3	1,0	1,1	0,8
2004												
Modtagere	100.128	91.190	765	593	124.361	142.611	7.896	5.203	178.682	132.202	318.654	220.988
Nytilgang	8.092	7.476	58	44	13.297	15.089	714	425	16.742	13.706	44.041	29.120
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,5	0,4	0,5	0,3	0,8	0,9	0,8	0,4	1,3	1,0	1,6	1,0
2005												
Modtagere	103.738	93.464	734	578	125.965	143.463	8.029	5.216	183.885	135.806	331.480	225.309
Nytilgang	7.676	7.037	38	41	13.913	14.835	394	158	17.302	14.283	35.971	24.337
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,5	0,4	0,3	0,3	0,8	0,9	0,4	0,2	1,4	1,0	1,3	0,9

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

- 1 Antal modtagere er i denne tabel opgjort primo året; i de øvrige pensionstabeller er antallet opgjort ultimo året.
- 2 Omfatter også modtagere af laveste førtidspension som hører til under særlige alderspensioner.
- 3 Pensionsalder 16-66 år.
- 4 Pensionsalder 18-67 år.
- 5 Aktivitets – og sygedagbelønning erstatter fra og med 2003 førtidspensionen.

Figur 7.10 Pensionister der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af befolkningen 16/18-64 år 1995-2005

I tabel 7.14 og figur 7.10 er de danske tal inkl. førtidspensionister efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 2003. I Sverige erstatter aktivitets- og sygedydelserne førtidspensionen fra og med 2003. Nye ydelser gives til personer i alderen 19-64 år.

Revalidering

Personer, hvis erhvervsevne er nedsat af fysiske, psykiske eller sociale årsager, kan få hjælp til uddannelse, optræning og omskoling, når det anses for påkrævet af hensyn til personens fremtidige muligheder for at klare sig selv og forsørge sin familie. Der kan også ydes hjælp til særlige udgifter, der følger af uddannelsen. Uddannelse kan bestå i optræning eller oplæring på det almindelige arbejdsmarked. Hjælpen ydes i form af løn eller løntilskud. Endelig kan der ydes særskilt hjælp til anskaffelse af værktøj og arbejdsredskaber og til iværksættelse af selvstændig virksomhed.

I Danmark ydes hjælpen i form af en fast revalideringsydelse, som svarer til dagpengemaksimum. Udbetalingen af revalideringsydelsen forudsætter, at der er iværksat en revalidering efter en fastlagt erhvervsplan. Ydelsen udbetales indtil erhvervsplanen er gennemført, normalt dog højst i 5 år. For unge under 25 år udgør revalideringsydelsen det halve. Med henblik på at fastholde og integrere de svagere grupper på arbejdsmarkedet er der fra 1999 sket en styrkelse af den virksomhedsrettede revalidering.

På Færøerne udbetales revalideringsydelse når det anses for påkrævet af hensyn til en persons risiko for at blive udstødt fra arbejdsmarkedet. Revalideringsydelsen hører under loven om offentlig forsorg, og ydelsen er normalt behovsprøvet.

I Finland er revalideringsdagpenge som betales fra Folkpensionsanstalten af samme størrelse som sygedagpengene. Dagpengenes størrelse fra ulykkes- og trafikforsikringerne samt fra arbejdspensionsanstalterne er afhængig af de myndigheder som udbetaler ydelsen.

I Island udbetales en revalideringsydelse, når den tilskadekomne ikke længere har ret til syge- eller arbejdsskadedagpenge. Som regel kan ydelsen højst oppebæres i 12 måneder eller indtil der er truffet beslutning om den funktionshæmmedes fremtid. Ydelsen svarer til invalidepensionen og tildeles efter de samme kriterier. Ydelsen kan aldrig udbetales i mere end 18 måneder. Alle, der modtager revalideringsydelse, skal gennemgå undersøgelser og behandlinger i den tid, ydelsen modtages.

Siden 1. januar 2000 har socialforsikringen udbetalt en revalideringsydelse til personer der har risiko for at blive udstødt fra arbejdsmarkedet på grund af sygdom eller ulykker. Der er i Island især mange sociale institutioner, der tilbyder job til personer i revalidering. I øjeblikket forsøger man at samle aktiviteterne på dette område hvor formålet er at forstærke den arbejdsrelaterede revalidering. I Norge kan der gives to forskellige slags ydelser til revalidender. Det ene gives i tilknytning til medicinsk revalidering. Denne ydelse gives til personer der har opbrugt sin sygedagpengeret, men hvor arbejdsevnen forsat er nedsat med mindst 50 pct. For at have ret til denne ydelse må modtageren være under aktiv behandling med udsigt til forbedring af arbejdsevnen. Den anden ydelse er knyttet til erhvervsmæssig revalidering (yrkesrettet attføring). Ydelsen gives i forbindelse med tiltag som anses for nødvendig og hensigtsmæssig for at modtageren kan gennemføre et revalideringsforløb for at blive i stand til at skaffe sig eller bibeholde et arbejde. Eksempler på revalidering (attføringstiltak) kan være skolegang, arbejdsstræning, løntilskud m.v. Begge ydelser er kort tids ydelser og beregnes ud fra pensionsgivende indtægt, udbetalt det sidste år, eller som et gennemsnit af de sidste tre år før arbejdsevnen blev nedsat med mindst 50 pct. Begge ydelser udgør op til 66 pct. af beregningsgrundlaget op til 6 gange grundbeløbet hvor grundbeløbet var 60.699 NOK 1. maj 2005. Den medicinske revalidering forvaltes af socialforsikringsmyndighederne, mens den erhvervsmæssige revalidering (attføringspengene) forvaltes af arbejdsmarkedsmyndighederne. Selve revalideringen, både den medicinske og den erhvervsmæssige, kan foregå som et samarbejde mellem blandt andet sundhedsvæsenet, arbejdsmyndigheder og socialforsikringsmyndighederne.

I Sverige gives der i forbindelse med revalidering en række erstatninger og ydelser. I forbindelse med revalidering kan der blandt andet gives en revalideringsydelse og særlige ydelser i stedet for sygedagpenge. Revalideringsydelsen gives da til personer som deltager i erhvervsrettet revalidering og de særlige ydelser skal dække udgifterne som der er ved revalideringen som for eksempel rejser. De erhvervsrettede revalideringsforanstaltninger som kan blive aktuelle er eksempelvis arbejds træning, udredning ved et arbejdsmarkedsinstitut og uddannelse.

Tabel 7.15 Personer som har modtaget revalideringsydelse i løbet af året og pr. december 2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island ³⁾	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
<i>Personer som har modtaget revalideringsydelse i løbet af året</i>						
Kvinder	20.424	95	62.237	478	54.157	33.739
Mænd	11.398	79	42.902	264	47.047	15.559
I alt	31.931	174	105.139	742	101.204	49.298
<i>Personer som modtog revalideringsydelse pr. december 2005</i>						
Kvinder	15.138	62	20.876	536	37.591	10.217
Mænd	8.008	38	16.410	271	30.822	4.659
I alt	23.166	100	37.286	807	68.413	14.876

1 Ekskl. flygtninge, personer med støtte til særlige udgifter m.v. under revalidering og personer under optræning på det almindelige arbejdsmarked med løntilskud. I alt i løbet af året er inkl. 109 uoplyste og i alt pr. december er inkl. 20 uoplyste med hensyn til køn.

2 Omfatter revalideringsdagpenge og services som udbetales fra Folkpensionsanstalten.

3 Omfatter kun revalideringsydelser der er udbetalt fra Socialforsikringsinstituttet.

4 Personer der kun har modtaget erhvervsrettet revalideringsydelser. Derudover modtog 90.438 revalideringsydelser i 2005 i gennemsnit fordelt på 52.142 kvinder og 38.296 mænd. Personer der modtog ydelsen pr. december 2005 var på 47.305 fordelt på 27.670 kvinder og 19.635 mænd.

5 Omfatter kun personer med revalideringsydelse. Personer som modtager særlige ydelser kan ikke opgøres. Personer som modtog revalideringsydelse 31. december 2005.

Arbejdsskadeserstatninger

I alle nordiske lande modtager personer, som har været udsat for en arbejdsskade enten sygedagpenge eller en ydelse, som svarer til disse ved midlertidigt tab af erhvervsevne. Ved langvarigt eller permanent tab af erhvervsevne udbetales der førtidspension eller en ydelse, som kan sidestilles med denne.

Ved arbejdsskade forstås ulykkestilfælde på arbejdet og erhvervsbetinget sygdom, som forårsager midlertidigt eller permanent tab af arbejdsevne.

I alle landene er der etableret obligatoriske arbejdsskadeforsikringer, men efter lidt forskellige regelsæt. Fra arbejdsskadeforsikringen udbetales der mænerstatninger samt erstatning for den tabte arbejdsevne, enten i form af engangsydelser eller som månedlige ydelser. Normalt dækker arbejdsskadeforsikringen også udgifter til behandlinger, som ikke er dækket af den almindelige sygeforsikring.

I Danmark ydes der erstatning for tabt erhvervsevne, hvis arbejdsskaden har nedsat arbejdsevnen med mindst 15 pct. Der ydes desuden et engangsbeløb, hvis méngraden er 5 pct. og derover. Kompensationen beregnes ud fra 80 pct. af den tilskadekomnes hidtidige årsindtægt.

På Færøerne ydes der invaliditetserstatning, hvis arbejdsskaden har forringet den tilskadekomnes erhvervsevne med 5 pct. eller derover. Kompensationen beregnes som hovedregel ud fra 2/3 af fiskeres garanterede mindsteløn.

I Finland har man ret til pension, hvis arbejdsevnen er reduceret med mindst 10 pct. Den pension som udbetales til en person som er helt uarbejdsdygtig udgør 85 pct. af tidligere arbejdsindkomst. Til en delvis (partiel) arbejdsudygtig arbejdstager, udbetales der en del af den fulde pension som svarer til nedgangen i erhvervsevnen. Erstatningsniveauet for pension på grund af ulykker falder til 70 pct. af arbejdsindkomsten når den pågældende fylder 65 år. Ulykkespensionen til en delvis uarbejdsdygtig reduceres tilsvarende når den pågældende fylder 65 år.

I Island er det retten til løn under sygdom (fravær på grund af en ulykke) som har den største betydning for den skadelidte. Men for personer som ikke har ret til løn eller når den periode hvor man kan modtage løn er ophørt, modtager de pågældende dagpenge fra den almene arbejdsskadeforsikring. Denne ydelse er et fast beløb som er uafhængig af den løn man havde da ulykken indtraf. Ydelsen betales normalt ikke i mere end 52 uger.

I Norge kan der opnås *invalidepension*, hvis en erhvervsskade eller arbejdsulykke nedsætter arbejdsevnen med 30 pct., hvor der normalt kræves 50 pct. nedsættelse af arbejdsevnen for at få tildelt *invalidepension*. Der tildeles mænerstatning hvis méngraden er 15 pct. og derover.

I Sverige ydes der erstatning, i form af livrenter, såfremt arbejdsevnen er varigt nedsat med mindst en femtendedel (6,6 pct.). Livrenten beregnes normalt på grundlag af den forsikredes sygedagpengeberettigede indkomst.

Plejetilskud til funktionshæmmede

I alle de nordiske lande kan familier modtage økonomisk støtte fra det offentlige til pleje af et fysisk eller psykisk sygt barn i hjemmet. Regelsættene varierer noget mellem landene, men formålet med ordningerne er det samme, nemlig at gøre det økonomisk muligt for familier at have barnet boende hjemme ved at få dækket de ekstraudgifter som barnets handicap medfører.

Voksne med funktionsnedsættelse, som bor i eget hjem, kan også få tilskud. De enkelte lande har også lidt forskellige regler på dette område. Der kan ydes støtte til hjælpemidler, som er nødvendige for, at den pågældende kan udøve et erhverv eller afhjælpe den pågældendes lidelse, eller som kan lette den daglige tilværelse i hjemmet.

I flere af landene ydes der blandt andet tilskud til køb af og/eller tilpasning af bil eller andet motordrevet køretøj.

Serviceydelser til funktionshæmmede

Institutioner, hjemmehjælp m.v. for funktionshæmmede

I alle landene findes der særlige boliger for personer med nedsat funktions-evne. Det kan være:

1. Institutioner (plejehjem/sygehjem).
2. Serviceboliger (beskyttede boliger/servicelejligheder/kollektivboliger).

Tabel 7.16 Personer under 65 år som modtog hjemmehjælp 2005

	Danmark	Færøerne ¹⁾	Finland ²⁾	Island	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
Modtagere af hjemmehjælp under 65 år i alt	28.675	80	28.814	3.416	28.320	17.878
Modtagere af hjemmehjælp i pct. af aldersgruppen 18-64 år	0,8	0,3	0,7	1,3	0,7	0,2

1 Personer under 67 år.

2 Husstande. Af de 28.814 var de 5.662 handicappede.

3 Husstande under 67 år. Inklusive beboere i serviceboliger som modtager praktisk bistand (hjemmehjælp). Omfatter modtagere der modtager både hjemmesygepleje og praktisk bistand og modtagere som blot modtager praktisk bistand. Modtagere der kun modtager hjemmesygepleje er ikke inkluderet.

4 Omfatter beboere i egen bolig som pr. 1. oktober 2005 havde fået tildelt hjemmehjælp.

Tabel 7.17 Personer under 65 år, som bor på institution eller i servicebolig, december 2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne ²⁾	Finland	Island	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
Under 65 år i alt	16.617	120	20.631	986	18.513	26.009
I pct. af aldersgruppen 18-64 år	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,3

1 Inkl. ældreboliger.

2 Personer under 67 år.

3 Oplysningerne gælder beboere i boliger til pleje- og omsorgsformål og indlagte på institution i aldersgruppen 0-66 år.

4 Personer med permanent ophold og korttidsophold.

Ud over disse særlige boliger kan funktionshæmmede også i varierende grad tilbydes langtidsbehandling på sygehusenes sengeafdelinger, som oftest på såkaldte plejeafdelinger.

I samtlige lande ydes der hjemmehjælp til funktionshæmmede. Hjælpens omfang bestemmes ud fra individuelle behov og varierer fra nogle få timer om måneden til flere timer pr. dag. Hjælpen er et kommunalt anliggende og udføres af kommunalt eller privat ansatte.

Som tidligere nævnt er statistikken om hjemmehjælp i de nordiske lande vanskelig at sammenligne. Mens tallene for Danmark, Færøerne, Norge og Sverige er statusopgørelser, indeholder de islandske og finske data oplysninger om hvor mange der modtog hjælp i løbet af året. Desuden omfatter den finske statistik husstande, mens den for de andre lande omfatter personer.

Personlig assistance

I alle de nordiske lande kan personer med svære handicap få økonomisk hjælp til personlig assistance og hjælp til den daglige livsførelse.

I Danmark kan personer under 65 år med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for personlig hjælp og støtte til de nødvendige praktiske opgaver i hjemmet i mere end 20 timer om ugen, vælge at få tilskud til ansættelse af hjælpere. Desuden kan kommunen yde tilskud til dækning af udgifter til ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har et aktivitetsniveau, fx i forbindelse med erhvervsarbejde, der gør det nødvendigt at yde en ganske særlig støtte. 1.825 personer var omfattet af disse ordninger med ansættelse af hjælpere ved udgangen af 2005.

Derudover yder kommunen 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 65 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydeligt og varigt nedsat funktionsevne. Endvidere yder kommunen hjælp i form af en særlig kontaktperson til personer, der er døvblinde, og sørger for tilbud om støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser. Ved udgangen af 2005 var 13.909 personer omfattet af disse ledsage- og kontaktpersonordninger.

På Færøerne har børnepasningsbehovet hos familier med handicappede børn, hvis behov ikke kan dækkes i de almindelige daginstitutioner, været løst ved ansættelse af personlige støttepersoner. Støttepersonerne har samtidig bl.a. en aflastningsopgave i forhold til familien og dækker derfor et mere omfattende behov end det en traditionel daginstitution kan tilbyde.

Personer mellem 18 og 66 år med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan få tilkendt personlig hjælp og støtte. Målsætningen er, at den handicappede skal have mulighed for at leve et selvstændigt og aktivt liv. Den handicappede og støttepersonen fastlægger i fællesskab en formålssætning med støtten, og som beskriver en handlingsplan mht. indholdet i støttetimerne.

I Finland kan kommunerne fremme en svært handicappet persons livsførelse i eget hjem ved at give et økonomisk tilskud til at aflønne personlige hjælpere. Tilskuddet er tiltænkt svært funktionshæmmede der i stor udstrækning har behov for andres hjælp i dagliglivets forhold. Behovet for hjælp og støtte skal fastlægges af en læge og hvis nødvendigt desuden af en anden ansat i social- og sundhedsvæsenet. I 2005 var 4.321 personer omfattet af ordningen.

I Island kan der også tilkendes personlig hjælp med dagliglivets funktioner. Det er muligt for den funktionshæmmede selv at ansætte en personlig hjælper og derved påtage sig arbejdsgiveransvaret for hjælperen.

Der kan desuden gives personlig hjælp til personer der har behov for at bryde en social isolation. Endelig kan familier med funktionshæmmede børn modtage aflastning af en anden familie der passer barnet/børnene, almindeligvis en til to weekender om måneden.

I Norge skal alle kommuner tilbyde en ordning med brugerstyret personlig assistance. Antallet af timer for en sådan assistance afgøres ud fra den enkeltes behov for hjælp. Det som præger ordningen er at modtageren af hjælpen fungerer som arbejdsleder for hjælperen, og/eller arbejdsgiver og derved påtager sig et større ansvar for organiseringen og indholdet i hjælpen i forhold til egne behov. Siden 1994 er der givet tilskud til kommunerne for at stimulere sådanne ordninger. I 2005 modtog 1.771 personer brugerstyret hjælp. For de der ikke ønsker hjælpen på denne måde, er det kommunes ansvar at tilbyde hjælpen i en anden form som for eksempel hjemmehjælp eller støttekontakt. Antallet af timer afgøres ud fra den enkeltes behov. Desuden findes en ordning med funktionsassistenter for funktionshæmmede i arbejde. Disse skal give praktisk bistand, i arbejdstiden, til personer der er stærkt bevægelseshæmmede, og er ledet af modtageren. Målsætningen er at svært bevægelseshæmmede skal have mulighed for at forblive i normalt arbejde og gøre det muligt med et normalt arbejde for de der ikke tidligere har været på arbejdsmarkedet.

I Sverige har personer ret til personlig assistance hvis de på grund af stort varigt funktionsbesvær har behov for hjælp med den personlige hygiejne, måltider, påklædning eller kommunikation med andre (såkaldte grundlæggende behov). Der kan også ydes hjælp for andre behov til livsførelse, hvis de ikke kan tilgodeses på anden måde. I begrebet personlig assistance forudsættes det at det skal være en personlig støtte der giver den funktionshæmmede øgede muligheder for et selvstændigt liv. Hjælp og støtte skal være tilgængelig på forskellige tider af døgnet og tilbydes af et begrænset antal personer. Personlig assistance gives i form af støtte fra en personlig assistent eller i form af økonomisk tilskud til at ansætte en sådan assistent. Kommunerne dækker udgifterne for op til 20 timers hjælp pr. uge. Hvis der er behov for mere end 20 timers hjælp pr. uge dækker staten udgifterne for de timer der overstiger 20. I 2005 var der ca. 16.500 personer der modtog personlig assistance.

Revalidering

I alle lande findes der særlige institutioner til optræning, arbejdsprøvning og omskoling af funktionshæmmede og andre erhvervshæmmede. Der er endvidere indrettet beskyttede værksteder for funktionshæmmede, som ikke kan fastholde beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked.

I Danmark har personer med nedsat arbejdsevne mulighed for optræning, arbejdsprøvning, beskyttet beskæftigelse m.v. på revalideringsinstitutioner og beskyttede værksteder. I slutningen af 2005 omfattede disse foranstaltninger 23.202 personer. Personer med varige begrænsninger i arbejdsevnen har desuden mulighed for ansættelse hos private eller offentlige arbejdsgivere i fleksjob og skånejob med løntilskud. Fleksjob gives til personer, der ikke modtager social pension, mens skånejob gives til førtidspensionister. I slutningen af 2005 var 39.193 personer i fleksjob og 6.049 personer i skånejob.

Personer, som er visiteret til fleksjob og som er ledige, og personer, som bliver ledige efter ansættelse i et fleksjob, kan efter nærmere regler modtage ledighedsydelse. I slutningen af 2005 modtog 12.820 personer ledighedsydelse.

På Færøerne tilbydes personer med nedsat arbejdsevne at deltage i arbejdsprøvning, optræning, efteruddannelse, arbejde på beskyttede værksteder m.v. på en revalideringsinstitution. Revalideringsinstitutionen tilbyder også kortere faglige uddannelser. Desuden kan personer med varige begrænsninger i arbejdsevnen ligesom i Danmark ansættes hos private eller offentlige arbejdsgivere med løntilskud.

I Finland kan Folkpensionsanstalten tilbyde revalidering herunder også egentlig arbejdsprøvning. Det er sundhedsvæsenet som tilbyder den største del af den medicinske revalidering. Arbejdspensionsanstalterne iværksætter revalidering for at forhindre, at en person bliver uarbejdsdygtig eller for at forbedre den pågældendes arbejds- og erhvervsevne, samt for at lette tilbagegangen til arbejdslivet. Ulykkes og trafikforsikringen tilbyder desuden revalidering til deres egne klienter. Krigsveteraner kan også gennemgå revalidering, hvor krigsinvaliden tilbydes revalidering mindst hvert andet år.

I Island har funktionshæmmede blandt andet mulighed for optræning, undervisning, beskyttet beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked og på beskyttede værksteder. Det er sundhedsvæsenet som har ansvaret for den medicinske revalidering og hjælpemidler.

I Norge er der et samarbejde mellem arbejdsmarkeds- og socialforsikringsmyndighederne når det gælder tiltag som skal forsøge at få de funktionshæmmede aktiveret på arbejdsmarkedet. Personer med nedsat arbejdsevne kan få tilpasset sin arbejdssituation efter specielle behov. Samtidigt er det muligt at låne forskellige tekniske hjælpemidler fra hjælpemiddelcentralerne. Der findes også

såkaldte beskyttede værksteder for personer med nedsat arbejdsevne. Desuden kan personer med forskellige handicap få behandling og vejledning ved et antal optræningsinstitutioner. Funktionshæmmede uden tilknytning til arbejdsmarkedet kan også låne hjælpemidler til gøremål i dagliglivet. Der findes også en udstrakt erhvervsrettet revalidering. Erhvervsrettet revalidering tilbydes i det omfang det er nødvendigt og hensigtsmæssigt for vedkommende at komme tilbage til arbejdslivet eller beholde et passende arbejde. Målet med erhvervsrettet revalidering er at sætte helbreds-mæssige udsatte arbejdssøgere og arbejdstagere i stand til at få et arbejde på ordinære vilkår. Erhvervsrettet revalidering baseres på oplæring, arbejds-træning og rådgivning. Desuden findes der også permanente beskyttede arbejdspladser. I 2005 var ca. 61.190 personer i gennemsnit i forskellige erhvervsrettede tiltag.

I Sverige har personer med nedsat arbejdsevne mulighed for at deltage i forskellige arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger via arbejdsformidlingen. En person der på grund af et arbejds-handicap ikke kan få arbejde på det regulære arbejdsmarked kan gennem arbejdsformidlingen få ansættelse i et Samhallföretag. Ved rekruttering prioriteres personer med psykiske og intellektuelle arbejds-handicap samt personer med flere funktionsnedsættelser.

Støtteordninger og fritidsaktiviteter

I de nordiske lande tilbydes funktionshæmmede forskellige typer støtteordninger og aktiverende foranstaltninger i enten kommunalt eller privat regi. Udbuddet af service og aktiviteter varierer fra land til land og fra kommune til kommune. Der føres ingen sammenlignelig statistik, der kan belyse omfanget af denne indsats.

Støtteordninger tager navnlig sigte på, at funktionshæmmede kan forblive længst muligt i eget hjem. De enkelte serviceordninger indbefatter bl.a. madudbringning, telefonkæder, eller alarmer der kan tilkalde hjælp, besøgsordning, fysio- og ergoterapi, hår- og fodpleje, havearbejde og snerydning. Desuden findes der ordninger med tøjvask og -reparation. Der er ikke centralt fastsatte regler for betaling, men normalt opkræves der betaling for madudbringning, fodpleje og havearbejde. I alle landene findes såkaldte dagforanstaltninger der henvender sig til forskellige målgrupper, eksempelvis personer med psykisk funktionsnedsættelse, for at give hjælp i form af revalidering, beskæftigelse og fællesskab.

Derudover findes befordringstjeneste, en trafikservice for ældre og funktionshæmmede personer, som har svært ved at benytte offentlige transportmidler eller i det hele taget at færdes på egen hånd.

Efterlevende

Pensioner til enker og enkemænd

Kvindens øgede deltagelse i arbejdslivet og ændringer i indkomstfordelingen mellem mænd og kvinder har medvirket til at efterlevendepension har fået mindre betydning. I Danmark og på Færøerne er enke- og enkemandspension afskaffet. Pensionister, der er samlevende med en pensionist, kan ved dødsfald af samleveren, få udbetalt en kortvarig efterlevelsespension, som består af begge pensionisters sammenlagte pension i 3 måneder. På Færøerne skal man dog være gift for at modtage denne ydelse. Antallet af modtagere af efterlevelsespension opgøres ikke særskilt. Til ikke-pensionister i Danmark udbetales efterlevelseshjælp, hvis samleveren dør. Efterlevelseshjælpen er indtægts- og formueafhængig og ydes som et engangsbetrag. I 2005 fik 566 personer udbetalt efterlevelseshjælp, heraf 408 personer under 65 år.

I Finland er det en forudsætning for at få efterlevendepension at man har været gift og at ægteskabet var indgået før man fyldte 65 år. Registreret partnerskab kan også give ret til efterlevendepension på samme vilkår. Den udbetalte pension påvirkes af den efterladtes arbejdspension, samt ens egne pension, eller egen beregnede arbejdspension. Indenfor arbejdspensionssystemet kan der også ydes pension hvis den efterlevende er under 50 år og hvis den efterlevende har fået førtidspension uafbrudt i mindst tre år før ægtefællen døde.

I Island er enkepensionen afskaffet som grundpension, men udbetales stadigvæk fra arbejdspensionssystemet. I Norge og Sverige hænger retten til efterlevendepension sammen med den efterladtes muligheder for at forsørge sig selv.

I Norge gives der pension til efterlevende ægtefælle, registrerede partner og samlevende. Der kan også gives pension til efterlevende hvis de enten tidligere har været gift med hinanden eller har haft et fælles barn. I Sverige bortfalder den nuværende enkepension på langt sigt for de fleste efterladte. I det gamle system var det en forudsætning at man var gift senest i 1989 for at få tilkendt enkepension. I Finland, Norge og Sverige har enker og enkemænd ret til at få udbetalt efterlevendepension i form af grund-/garanteret mindstepension og tillægs-/arbejdspension.

Tabel 7.18 Pensionister 18-64/66 år, der modtager lovfastsatte enke-/enkemandspension i 1995-2005

	Danmark ¹⁾		Færøerne ¹⁾		Finland ²⁾		Island ³⁾		Norge ⁴⁾		Sverige ⁵⁾	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
1995	.	.	.	.	52.767	5.814	735	171	30.023	1.854	64.423	2.147
2000	.	.	.	.	46.292	7.945	2.176	1.459	25.086	2.001	53.254	1.617
2004	.	.	.	.	41.219	8.926	2.456	1.804	22.520	2.112	47.586	2.047
2005	.	.	.	.	40.586	9.128	2.570	1.974	22.085	2.124	46.210	2.314

1 Enkepensionsordningen er afskaffet. Der kan imidlertid gives enkepension gennem førtidspensionssystemet.

2 Enker/enkemænd over 64 år kan få tilkendt enkepension i form af arbejdspension. Antallet af enkepensionister over 64 år var 187.802 kvinder og 24.245 mænd i 2005.

3 Fra 1999 kun pensionister i alderen 16-65 år der får udbetalt arbejdspension.

4 Ekskl. enker og enkemænd, der modtog invalidepension.

5 Omfatter enkepension for personer under 65 år samt omstillingspension og særlig pension til efterlevende. Omstillingsperioden har varieret i perioden og var i 2005 12 måneder. Efterlevendepension var indkomstprøvet fra 1997 – 2002. Fra og med 2003 betaler alle pensionister skat på samme måde som af arbejdsindkomsten.

Tabel 7.19 Gennemsnitligt udbetalt i lovfastsat enke-/enkemandspension (før skat) pr. måned 2005

	KR/EUR			KKP-Euro		
	Kvinder	Mænd	Alle	Kvinder	Mænd	Alle
Danmark	.	.	.	.	.	.
Færøerne	.	.	.	.	.	.
Finland ¹⁾	486	178	447	402	147	369
Island	..	..	..	..	..	..
Norge	6.874	4.544	6.669	608	402	589
Sverige ²⁾	6.393	6.467	6.397	579	585	579

1 Gennemsnitligt udbetalt beløb pr. december.

2 Gennemsnitsbeløb pr. december 2005 for pensionsmodtagere under 65 år i form af enkepension, omstillingspension og særlig pension til efterlevende fra såvel grundpension som indkomstbaseret pension.

Grund-/garanteret mindstepensionen ophører i forbindelse med, at den efterladte får ret til alderspensionens grund-/garanteret mindstepension.

Endvidere bortfalder grund-/garanteret mindstepensionen, hvis den efterladte får tilkendt førtidspension. Pension udbetales til den efterladte i form af tillægs-/arbejdspension eller evt. supplerende pensioner.

I Norge findes der gunstige regler for tillægspension i Folketrygdens alders- og invalidepensionssystemer for efterladte. De kan vælge mellem egen tillægspension, afdødes optjente tillægspension eller 55 pct. af summen af egen og afdødes optjente tillægspension.

I nogle af landene gives der også hjælp til begravelse.

Børnepension

- Børn sikres ved forældres død

I samtlige lande er der indført børnepension i form af grundpension og tillægs-/arbejdspension. Børnepension ydes til børn under 18 år, hvis den ene eller begge forældre er døde. I Danmark og på Færøerne er der tale om et særligt børnetilskud til forældreløse børn og til børn, hvor kun én af forældrene lever.

I Finland, Island og Norge kan der gives børnepension indtil det fyldte 21. år, hvis barnet/den unge er under uddannelse, mens det i Sverige er til og med juni måned det år barnet fylder 20 år. I Island gives der et fast beløb fra de offentlige myndigheder der udbetales til de der forsørger børnene, men pensionen varierer fra arbejdsmarkedspensionsfondene. Hvis begge forældre er døde udbetales det dobbelte beløb. Arbejdspensionsfonden udbetaler også børnepensionen til forsørgerne. I Norge gælder dette kun hvis begge forældre er døde. Børnepension der gives grundet uddannelse eller erhvervstræning til unge i alderen 18-20 år udbetales efter loven om socialhjælp. I Norge kan pensionen i enkelte tilfælde også gives til 21-årige.

I Danmark, på Færøerne, Norge og Sverige kan der desuden ydes børnepension i form af supplerende pension, hvis den afdøde var medlem af en sådan pensionsordning.

Tabel 7.20 Børn, der modtager børnepension i form af grundpension og/eller tillægs-/arbejdspension, i alt 1995-2005¹⁾

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige
<i>Antal børn, der modtager børnepension</i>						
1995	17.590	213	29.338	1.325	13.658	31.208
2000	17.278	201	28.476	1.300	14.074	29.570
2004	17.701	167	26.109	1.321	14.039	31.927
2005	17.506	179	25.694	1.375	14.075	32.333
I pct. af børn i den berettigede alder	1,5	1,3	2,0	1,8	1,3 ³⁾	1,5 ⁴⁾

1 Berettigede var børn af enker og enkemænd samt forældreløse børn. I Finland, Island, Norge og Sverige børn under 18 år (i visse tilfælde op til 20 år). Børnepension er for Danmarks og Færøernes vedkommende anført med forældreløse samt børn af enker og enkemænd med særligt børnetilskud.

2 Kun grundpension.

3 I pct. af børn 0-17 år

4 I pct. af børn 0-19 år.

Tabel 7.21 Det gennemsnitlige månedlige lovfastsatte beløb i børnepension før skat 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ¹⁾	Norge ²⁾	Sverige
KR/EUR	910	877	280	16.586	1.923	2.559
KKP-Euro	87	84	231	143	170	232

1 Det gennemsnitlige udbetalte beløb pr. måned fra det offentlige.

2 Det gennemsnitlige udbetalte beløb pr december.

Udgifter til og finansiering af ydelser til ældre, funktionshæmmede og efterlevende

Forskelle og ligheder i de sociale udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende

I det følgende beskrives forskelle og ligheder i udgifterne til ældre, funktionshæmmede og efterlevende. Hvis intet andet er nævnt, foretages sammenligningen i KKP pr. capita. Danmark og Sverige anvender mest til kontantydelse til ældre, og Færøerne anvender mindst. Hvis man ser på udgifterne til alderspension, målt i KKP pr. pensionist anvender Norge, Danmark og Sverige mest og Færøerne mindst. For serviceydelsernes vedkommende er disse højest i Island og lavest i Finland målt i KKP pr. person 65 år og ældre.

De lave udgifter til serviceydelser til ældre i Finland skal dels ses i sammenhæng med at en del af servicen til de ældre gives ved de finske sundhedscentre og dels en relativ høj egenbetaling.

Samlet anvender Danmark og Sverige mest og Færøerne og Island mindst til de ældre målt i KKP pr. capita. De lave udgifter i Island skyldes blandt andet den høje beskæftigelsesgrad hos de ældre sammenlignet med de andre nordiske lande.

Når det gælder kontantydelse pr. capita til de funktionshæmmede anvender Norge mest hvilket skyldes at medicinsk revalidering medregnes, under revalidering, hvilket i de øvrige lande er opført under sygdomme (inkluderet i sygedagpengene.) Færøerne og Finland anvender mindst til kontantydelse pr. capita og Norge anvender mest til førtidspension pr. førtidspensionist mens Finland anvender mindst. Udgifterne til serviceydelser til de funktionshæmmede er højest i Sverige og mindst i Finland. Samlet set anvender Norge mest og Finland og Færøerne mindst til de funktionshæmmede målt i KKP pr. capita. Når det gælder de efterlevende anvender Finland mest og Danmark mindst.

Ændringer i de sociale udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende fra 2004 til 2005

I Danmark var der en stor stigning i udgifterne til folkepension på omkring 8 pct. som følge af den gradvise nedsættelse af pensionsalderen fra 67 til 65 år fra 1. juli 2004 og forbedringen af den supplerende pensionsydelse (ældrechecken). Der har desuden været en betydelig stigning i udgifterne til ATP og arbejdsmarkedspensioner. Nedsættelsen af pensionsalderen har på den anden side medført et fald i antallet af modtagere af efterløn på næsten 17.000 fra 2004 til 2005 og dermed et betydeligt fald i udgifterne. Dertil kommer et fald i udgifterne til de almindelige og forhøjet almindelige førtidspensioner under særlige alderspensioner som følge af et fald i antallet af pensionister på 10.900 fra 2004 til 2005. Disse førtidspensioner er under udfasning som følge af førtidspensionsreformen fra 2003.

De samlede udgifter til højeste og mellemste førtidspension samt til den nye førtidspension efter reformen er steget fra 2004 til 2005 pga. af en mindre stigning i antallet af førtidspensionister på ca. 1.400 trods nedsættelsen af pensionsalderen. Udgifterne til arbejdsskadeforsikring er desuden steget fra 2004 til 2005. Der har endvidere været en stigning i udgifterne til pleje og omsorg mv. for både ældre og funktionshæmmede. Endelig har der været en stigning i udgifterne til indsatsen for personer med nedsat arbejdsevne, herunder personer i fleksjob.

På Færøerne steg udgifterne til ældre med 3,3 pct. fra 2004 til 2005. Stigningen i kontantydelse var 3,4 pct., som hovedsagelig skyldes en stigning i den gennemsnitligt udbetalte pension. Udgifterne til serviceydelser steg med 3 pct. Der er oprettet flere institutionspladser til ældre, hvilket medfører øgede driftsudgifter.

Udgifter til kontantydelse til funktionshæmmede er næsten uforandret, med en stigning på 0,2 pct. Førtidspensionen blev reguleret med 4 pct., men da tilgangen til førtidspensionsordningen var begrænset, var der et fald i udgifterne til førtidspension på 1,2 pct. Udgifter til serviceydelser til funktionshæmmede steg med 4,1 pct. Stigningen skyldes hovedsageligt øgede udgifter til revalidering på 13 pct., men udgifterne til institutioner m.v. steg også med 3 pct. Der var ingen ændringer i udgifterne til efterladte.

I Finland steg antallet af modtagere af alderspension (inklusiv de der udtager pensionen før pensionsalderen) med 22.760 personer og udgifterne steg med 4,8 pct. målt i faste priser. Den store stigning skyldes, at pensionsreformen trådte i kraft og pensionsalderen blev mere fleksibel. Der var tre årgange der fik ret til at gå på pension. Den gennemsnitlige alderspension

var 2,1 pct. højere i 2005 end i 2004 målt i faste priser. Udgifterne til pleje af ældre steg med 1,7 pct. målt i faste priser.

Antallet af førtidspensionister faldt med 1.965 personer og udgifterne til førtidspension var det samme i 2005 som i 2004 målt i faste priser. Udgifterne til serviceydelser til de funktionshæmmede steg med 3,1 pct. målt i faste priser.

Antallet af modtagere af efterlevende pension steg med 1.478, hvorimod modtagere af børnepension faldt med 415 børn.

I Island steg udgifterne til ældre med 3,6 pct. fra 2004 til 2005 målt i faste priser, dette skyldes først og fremmest af udgifterne til arbejdspension bliver ved med at stige år efter år. Derforuden skyldes det dels højere lønniveau og dels stigning af antallet af arbejdspensionister. Samtidig faldt udgifterne til grundpension målt i faste priser, dels fordi antallet af modtagere er uændret og dels grundet ændringer i den måde udbetalingen af grundpensionen opgøres på. Lovændringen trådte i kraft i 2005, hvorved data for udbetaling af grundpension en gang årligt samkøres med skatteoplysninger om pensionisternes andre indtægter (i form af arbejdsindkomst). Som følge af samkøringen har det vist sig, at pensionisterne har fået udbetalt højere grundpension, end de var berettiget til. Dette betyder et fald i udgifterne til grundpensionen for at kompensere for tidligere overudbetalinger. Udgifterne til serviceydelserne steg med ca. 3,4 pct. målt i faste priser hvor udgifter til institutionerne steg med 4,3 pct. hvilket især skyldes øgede lønudgifter.

Udgifterne til de funktionshæmmede steg med 4,8 pct. målt i faste priser, hvor udgifterne til service steg med 3,2 pct. og kontantydelse med 5,6 pct. Grundpensionen steg med 3,9 pct. og tillægspensionen med 11,5 pct. hvilket skyldes en fortsat stigning i antallet af førtidspensionister, men dog mindre end det forrige år. Udgifterne til omsorg for de funktionshæmmede samt revalidering steg hvilket især skyldes lønudviklingen hos de ansatte. Derimod steg udgifterne til de efterlevende kun med 0,8 pct. målt i faste priser.

I Norge steg udgifterne i forbindelse med alderdom med 3,9 pct. målt i faste priser. Udgifterne til de funktionshæmmede steg med 3,1 pct. mens udgifterne til efterlevende faldt med 0,8 pct. Stigning i udgifterne til de ældre skyldes stigning i udgifterne til alderspension, herunder især stigende udgifter til tillægspension. Mens antallet af modtagere af alderspension steg med 3.669 fra 2004 til 2005 steg antal personer, der har ret til tillægspension med 6.929 personer i samme periode. Stigning i udgifterne til de funktionshæmmede skyldes især en stigning i udgifterne til kontantydelse. Udbetalingen af førtidspension steg med 4,9 pct. fra 2004 til 2005 målt i faste priser. Her var det især en stigning i udgifter til grundpension (13,4 pct.). Antallet af førtidspensionister steg med 2,8 pct. fra 310.844 i 2004 til 319.691 i 2005. Faldet i ydelserne til de efterladte skyldes faldende pensionsudbeta-

linger, Mens faldet af efterlevende ægtefæller med pension fra folketrygden faldt med 1,7 pct. fra 2004 til 2005 faldt udgifterne med 1,0 pct.

I Sverige steg udgifterne til de ældre med 2,2 pct. målt i faset priser, hvilket udelukkende skyldes det stigende antal alderspensionister. Den største stigning i udgifterne var i udgifterne til kontantydelse idet stigningen i antallet af pensionister især drejer sig om yngre alderspensionister der ikke har behov for service i et større omfang.

Udgifterne til de funktionshæmmede steg med 5,2 pct. målt i faste priser, hvilket især skyldes en stigning i antal modtagere af førtidspension (syge og aktivitetsydelse). Udgifterne til de efterlevende faldt med 0,8 pct. hvilket skyldes et fald i antal ældre der modtager efterlevende pension.

Tabel 7.22 Udgifter til og finansiering af pensioner, andre kontantydelse og service til ældre 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Alderspensioner	112.993	490	10.976	43.636	96.988	246.152
Heraf:						
a. Grund/mindstepension	71.437	435	1.763	19.993	38.997	29.622
b. Tillægs-/arbejdspension	6.657	-	8.905	23.643	46.976	162.563
c. Supplerende pension	34.899	34	308	-	11.015	53.967
B. Særlige alderspensioner	29.093	31	902	-	2.551	-
C. Delpensioner	60	-	224	-	110	-
D. Øvrigt	24	18	89	-	-	484
Kontantydelse i alt	142.170	540	12.192	43.636	99.649	246.636
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Institutioner m.v.	1.856	188	634	17.168	18.485	47.447
B. Hjælp til udførelse af dagliglivsfunktioner	25.008	95	434	882	12.698	19.106
C. Øvrigt	1.340	20	438	903	3.292	2.870
Serviceydelse i alt	28.203	302	1.505	18.953	34.475	69.423
Udgifter i alt, mio.	170.374	842	13.697	62.589	134.124	316.059
Udgifter i pct. af BNP	11,0	8,2	8,7	6,1	6,9	11,8
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	54,0	80,3	20,6	28,7	51,5	33,7
- Arbejdsgivere	23,6	11,3	63,6	55,0	29,3	45,0
- Forsikredes præmier og særskatter	22,4	8,4	15,8	16,4	19,1	21,3
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	4.978	27	514	2.209	5.064	6.922
- Pct.	3,0	3,3	3,9	3,7	3,9	2,2

Tabel 7.23 Udgifter til og finansiering af pensioner, andre kontantydelse og service til funktionshæmmede 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Førtidspensioner	27.655	164	3.213	22.392	49.678	70.172
Heraf:						
a. Grund-/mindstepension	27.655	164	752	16.236	20.528	14.745
b. Tillægs-/arbejdspension	-	-	2.081	6.156	24.668	47.118
c. Supplerende pension	-	-	13	-	4.482	8.309
B. Tilbagetrædelsespension						
pga. nedsat arbejdsevne	4.939	8	164	-	-	-
C. Plejebidrag	-	-	76	-	3.019	3.492
D. Tilskud til økonomisk integration af funktionshæmmede	10.249	-	89	-	18.463	2.001
E. Øvrigt	2.951	10	279	197	298	-
Kontantydelse i alt	45.794	183	3.821	22.589	71.458	75.665
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Institutioner m.v.	9.282	100	164	4.702	750	15.469
B. Hjælp til udførelse af dagliglivsfunktioner	5.546	49	309	214	3.371	21.790
C. Revalidering	2.817	48	511	5.273	9.669	4.458
D. Øvrigt	2.053	45	458	333	1.479	9.826
Serviceydelse i alt	19.699	242	1.441	10.522	15.269	51.543
Udgifter i alt, mio.	65.493	425	5.263	33.111	86.727	127.208
Udgifter i pct. af BNP	4,2	4,1	3,3	3,2	4,5	4,8
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	69,0	93,0	37,0	41,7	40,9	43,6
- Arbejdsgivere	8,4	5,0	48,4	48,5	35,0	55,2
- Forsikredes præmier og særskatter	22,6	2,1	14,6	9,8	24,1	1,1
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	3.736	10	40	1.532	2.569	6.240
- Pct.	6,0	2,4	0,8	4,9	3,1	5,2

Tabel 7.24 Udgifter til og finansiering af ydelser til efterlevende 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Pensioner til efterladte	1	14	1.429	5.576	5.308	17.941
Heraf:						
a. Grund-/mindstepension	-	-	38	327	1.287	1.225
b. Tillægs-/arbejdspension	-	-	1.338	5.249	1.038	15.859
c. Supplerende pension	1	8	53	-	2.982	857
B. Ydelser ved dødsfald	-	-	37	48	78	-
C. Øvrigt	-	2	-	-	13	-
Kontantydelse i alt	1	15	1.466	5.625	5.399	17.941
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Begravelseshjælp	134	2	5	-	109	-
B. Øvrigt	-	-	-	-	-	-
Serviceydelse i alt	134	2	5	-	109	-
Udgifter i alt, mio.	135	17	1.470	5.625	5.508	17.941
Udgifter i pct. af BNP	0,0	0,2	0,9	0,6	0,3	0,7
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	100,0	2,9	6,7	1,3	40,8	0,0
- Arbejdsgivere	0,0	64,7	72,3	72,1	41,5	97,7
- Forsikredes præmier og særskat	0,0	32,4	21,0	26,6	17,7	2,3
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	-7	0	12	50	-43	-148
- Pct.	-5,2	0,3	0,8	0,9	-0,8	-0,8

Tabel 7.25 Udgifter til kontantydelse til ældre, funktionshæmmede og efterlevende i KKP/capita og pr. pensionist 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Ældre</i>						
Kontantydelse pr. capita	2.506	1.066	1.924	1.280	1.912	2.478
Alderspension pr. pensionist	13.338	8.259	9.650	12.022	13.621	13.233
Serviceydelser pr. person 65 år og ældre	3.311	4.488	1.497	4.720	4.496	4.044
Samlede ydelser til ældre pr. capita	3.003	1.662	2.161	1.836	2.574	3.175
<i>Funktionshæmmede</i>						
Kontantydelse pr. capita	807	361	603	663	1.371	760
Førtidspension pr. førtidspensionist	13.280	8.962	7.556	13.621	13.735	11.410
Serviceydelser pr. capita	347	477	227	309	293	518
Samlede ydelser til funktionshæmmede pr. capita	1.154	838	830	971	1.664	1.278
<i>Efterlevende</i>						
I alt pr. capita	2	34	232	165	106	180

Egenbetaling

Egenbetaling for ophold på plejehjem, institutioner for ældre- og funktionshæmmede og for hjemmehjælp foregår efter forskellige regelsæt i de nordiske lande.

Betingelserne for egenbetaling for ophold på plejehjem/alderdomshjem og institutioner for funktionshæmmede fastsættes centralt (statsligt) i Danmark, Færøerne, Finland, Island og Norge, men decentralt (kommunalt) i Sverige.

I Danmark får beboere på plejehjem m.v. udbetalt pension og må heraf selv betale for de ydelser, de modtager som led i plejhjemsopholdet. Det drejer sig fx om husleje, kost, frisør og vask. Derimod skal de ikke betale for pleje og rengøring. Egenbetalingen skønnes at udgøre i størrelsesordenen 1,35 mia. DKK i 2005. Den varige hjemmehjælp er gratis. Derimod betales der for den midlertidige hjemmehjælp, afhængigt af indkomsten. Egenbetalingen udgjorde ca. 84 mio. DKK i 2005.

På Færøerne betaler beboere på plejehjem ingen husleje, men til gengæld er folkepensionen nedsat til 821 DKK pr. måned til dækning af personlige behov. Beboerne har således ingen udgifter til husleje, kost, frisør m.v. Pensionister, der har en indtægt udover pensionen (fx supplerende pensioner), skal dog betale for ophold på plejehjem. Egenbetaling udgør 10 pct. af pensionistens supplerende indtægt. I institutioner for psykisk udviklingshæm-

mede udgjorde egenbetalingen ca. 3,5 pct. af de samlede udgifter. Egenbetalingen til hjemmehjælp er afhængig af husstandens indkomst. I 2005 udgjorde egenbetalingen 2 pct. af de samlede udgifter til hjemmehjælp.

I Finland er egenbetalingen for langtidspleje af ældre afhængig af patientens indtægt. Den kan højst udgøre 80 pct. af nettoindkomsten og til personlig brug skal der være mindst 80 Euro per måned. I 2005 udgjorde egenbetalingen 18 pct. af de samlede udgifter. Egenbetalingen for hjemmehjælp er afhængig af husstandens indkomst. Egenbetalingen udgjorde ca. 14 pct. af de samlede udgifter til hjemmehjælp.

I Island betaler beboerne på plejehjemmet en del af opholdet på plejehjemmet hvis de har en arbejdspension over et vist niveau. Egenbetalingens andel af de samlede udgifter var ca. 3,3 pct. i 2005, mens egenbetalingen til hjemmehjælp udgjorde 9,7 pct. af kommunernes udgifter.

I Norge er egenbetalingen for institutionsophold afhængig af indtægten, og beregnes ud fra centralt fastsatte forskrifter. Egenbetalingen udgør op til 75 pct. af folketrygdens grundbeløb, fratrasket et fribeløb. Af indtægter over folketrygdens grundbeløb betales op til 85 pct. Egenbetaling i institutioner udgør lidt over 10 pct. af de samlede udgifter til driften af institutionen. Egenbetalingen for hjemmehjælp fastsættes af de enkelte kommuner men beløbet må ikke overstige de faktiske udgifter. Hvis indtægten er lav må egenbetalingen ikke overstige 150 NOK per måned. Desuden må der ikke kræves egenbetaling for den del som er personlig pleje og omsorg eller hjemmesygepleje.

I Sverige har kommunerne en stor frihed til selv at bestemme egenbetalingens størrelse inden for omsorgen for ældre og funktionshæmmede. Der findes også en maksimal egenbetaling indenfor ældreomsorgen, men kommunerne har stor frihed til at sætte egenbetalingens størrelse indenfor disse rammer.

Kapitel 8

Boligydelse

Tabel 8.1 Udgifter til boligydelse i pct. af de samlede sociale udgifter i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

Danmark	2,4	Cypern	2,4	Letland	0,6	Slovenien	.
Færøerne	.	Estland	0,3	Litauen	.	Spanien	0,8
Finland	1,1	Frankrig	2,9	Luxemburg	0,7	Storbritannien	5,6
Island	1,0	Grækenland	2,3	Malta	1,6	Tjekkiet	0,5
Norge	0,6	Holland	1,3	Polen	.	Tyskland	0,8
Sverige	1,8	Irland	3,3	Portugal	.	Ungarn	2,0
Belgien	0,2	Italien	0,1	Slovakiet	0,1	Østrig	0,4

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Boligstøtte til familier

- Boligstøtte er indkomstreguleret og skattefri

I alle landene med undtagelse af Færøerne, ydes der boligstøtte til såvel familier med børn som til familier uden børn. I Norge gives boligstøtten til familier uden børn som regel kun, hvis mindst en person modtager andre kontantydelse. Reglerne for boligstøtte til børnefamilier er, gunstigere end reglerne for familier uden børn.

I Danmark og Island gives støtten kun til familier, som bor i lejet bolig. I de øvrige lande kan boligstøtte også gives til familier, som bor i egen bolig. Ved tildelingen tages der bl.a. hensyn til familiens indkomst, boligudgiftens størrelse og antallet af børn i husstanden. Ordningerne varierer meget i omfang fra land til land.

Tabel 8.2 Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned til familier 2005

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
<i>Gennemsnitlig boligstøtte pr. måned pr. familie i KR/EUR</i>				
<i>Parfamilier</i>				
- med børn	1.507	289	2.537	1.700
- uden børn	573	176	2.330	742
<i>Enlige</i>				
- med børn	1.968	290	2.034	1.593
- uden børn	461	178	1.896	665
<i>Gennemsnitlig boligstøtte pr. måned pr. familie i KKP-Euro</i>				
<i>Parfamilier</i>				
- med børn	144	238	224	154
- uden børn	55	146	206	67
<i>Enlige</i>				
- med børn	188	240	180	144
- uden børn	44	147	168	60

Boligstøtten er behovsprøvet i alle landene. Ud over boligstøtten kan der også gives et økonomisk tilskud, som helt eller delvis dækker indskuddet, således at personer med dårlig økonomi kan anskaffe sig en hensigtsmæssig og rimelig bolig.

I Danmark er der fra 1999 til 2005 en stigning i antallet af boligsikringsmodtagere på op mod 30 pct. trods reformen af boligstøttereglerne, som gradvist blev indført i årene 1999-2003. Ændringerne af reglerne betyder bl.a. en forøgelse af den andel af huslejen, som modtagerne af boligstøtte selv skal betale, og en indirekte nedsættelse af den maksimale indkomst, hvortil der kan ydes støtte. Stigningen i antallet af familier med boligsikring, hænger antagelig sammen med det øgede boligbyggeri.

Fra 2000 faldt antallet af boligstøttemodtagere i Finland idet størstedelen af de studerende der bor til leje fik et boligtillæg til studiestøtten i stedet for almindelig boligstøtte.

BOLIGYDELSE

Tabel 8.3 Familier, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2005

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
1995					
Gifte og samboende par	33.610	74.402	645	5.016	198.044
Enlige	141.265	139.414	1.976	13.740	352.416
2000					
Gifte og samboende par	33.619	33.359	780	5.360	50.016
Enlige	136.051	136.993	3.681	17.982	195.368
2004					
Gifte og samboende par	33.354	25.786	1.284	6.822	51.153
Enlige	166.241	133.512	8.062	22.154	226.658
2005					
Gifte og samboende par	31.727	24.245	1.285	6.135	51.437
Enlige	168.906	130.569	8.704	22.434	223.829

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

1 Tal for 1995 er 1996.

I Sverige mistede husstande uden børn retten til boligydelse fra og med 1996 hvis ansøgeren var over 28 år. I forbindelse med dette mistede også mange andre husstande uden børn ydelsen. Her var der tale om husstande som havde modtaget boligydelse efter særlige regler. Fra og med 1997 indførtes der en række betydningsfulde ændringer, hvilket har medført et fald i antallet af husstande som modtager boligydelse. Den vigtigste ændring er et nyt system for indkomstregulering med midlertidige og endelige ydelser afstemt i forhold til den skattepligtige indkomst. Desuden blev mulighederne for at modtage ydelsen begrænset og der blev fastsat individuelle indkomstgrænser for samboende forældre. I Norge er boligstøtten gradvist blevet udvidet ved at kravene til boligen er blevet nedsat.

Boligstøtte til pensionister

- Støtte til pensionister med lav indkomst

I alle de nordiske lande, med undtagelse af Færøerne, gives der boligydelse til pensionister. Størrelsen af boligydelsen er afhængig af pensionistens indkomst, huslejens størrelse m.v.

Tabel 8.4 Pensionister, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2005

	Danmark ¹⁾	Finland	Norge	Sverige ²⁾
1995	332.002	145.289	48.640	554.700
2000	330.738	152.464	82.818	458.337
2004	330.817	158.968	81.881	431.000
2005	336.384	162.184	75.068	429.533

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

1 Fra 2003 inkl. nye førtidspensionister med boligstøtte efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 1. januar 2003.

2 Inklusive 126.210 i 2004 og 135.976 personer i 2005 med syge/aktivitetsydelse.

I Danmark kan støtten også gives til pensionister, som bor i egen bolig, dog kun i form af lån. Til pensionister i andelsboliger, ydes støtten som 40 pct. tilskud og 60 pct. lån. Der ydes desuden varmetillæg i form af personlige tillæg efter pensionsloven til dækning af varmeudgifter. Der gives både støtte til alders – og førtidspensionister. Tidligere blev boligstøtten givet efter de samme regler til begge typer af pensionister, (boligydelse) men efter førtidspensionsreformen er trådt i kraft i 2003 får nye førtidspensionister boligstøtten udmålt efter regler som er lidt mindre lempelige (boligsikring) end dem som gælder for alderspensionister og førtidspensionister i det gamle system.

I Finland kan der gives boligstøtte på grund af alder eller er berettiget til pension. For pensionister der har en lav indkomst betales der boligstøtte uanset om de bor i egen eller lejet bolig. Der tages desuden hensyn til opvarmningsudgifter og udgifter til vand hvis de ikke indgår som en del af huslejen. Den boligudgift der kan godkendes pr. år, er afhængig af boligens beliggenhed og familiens størrelse.

I Island kan der gives et tillæg til grundpensionen til personer der bor på Island. Ydelsen er ikke knyttet direkte til boligudgiften, men gives hovedsageligt til pensionister der bor alene og har en lav indkomst.

I Norge gives der boligstøtte til alders-, førtids- og efterladte. For denne målgruppe er der ingen krav til boligen hvis indtægten ikke overstiger mindstepensionen plus 30 pct. (141.508 NOK for en enlig pensionist). For indtægter over dette beløb, stilles der krav til boligen for at der kan udbetales

Tabel 8.5 Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned til pensionister 2005

	Danmark ¹⁾	Finland	Norge	Sverige
<i>Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned for pensionistpar</i>				
- KR/EUR	1.656	159	2.182	} 2.085 ²⁾ 189 ²⁾
- KKP-Euro	158	132	193	
<i>Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned for enlige pensionister</i>				
- KR/EUR	2.116	150	1.430	
- KKP-Euro	202	124	126	

1 Fra 2003 inkl. nye førtidspensionister med boligstøtte efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 1. januar 2003.

2 Gælder både par og enlige (inklusive modtagere af syge- og aktivitetsydelse).

boligstøtte, men der er fastsat en øvre indtægtsgrænse. Det er ikke alle udlejningsboliger der er kvalificeret til boligstøtte for denne gruppe. Kommunale udlejningsboliger og andelsboliger er berettiget til boligstøtte. Det samme gælder omsorgsboliger hvor der gives et etableringstilskud.

I Sverige gives der boligstøtte til alderspensionister, førtidspensionister og til personer, der modtager enke-/enkemandspension, og som har lav indkomst. Boligstøtten tildeles efter ensartede principper i hele landet.

Udgifter til og finansiering af boligydelse

Forskelle og ligheder i sociale udgifter til boligydelse

Der er markante forskelle på hvor meget landene anvender til boligydelse målt i KKP pr. capita. Danmark anvender mest efterfulgt af Sverige mens Norge anvender mindst efterfulgt af Island. Både i Danmark, Finland og Sverige spiller boligydelsen en væsentlig rolle for pensionister med lave pensionsindtægter, men især i Sverige findes der også mange enlige forsørgere med lave indkomster, som modtager boligstøtte. I Finland udbetales boligstøtten som en del af pensionen.

Ændringer i de sociale udgifter til boligydelse fra 2004 til 2005

I Danmark har der været en stigning i udgifterne til både boligsikring til familier og til boligstøtte til pensionister fra 2004 til 2005 primært som følge af et stigende antal modtagere.

I Finland faldt udgifterne til den almene boligstøtte, idet antallet af husholdninger der modtog boligstøtte faldt med 4.484. Dette skyldes især den gode økonomi. I Finland er boligstøtte til pensionister en del af pensionen og udgifterne er medregnet i udgifter til pensioner i kapitel 7. I alt udbetaltes der 297 millioner EURO til boligstøtte til pensionister i 2005.

I Island steg udgifterne til boligydelse med 4,2 pct. målt i faste priser, hvilket skyldes prisstigninger på boligmarkedet.

I Norge faldt udgifterne til boligydelse med 3 pct. målt i faste priser. Faldet skyldes hovedsagelig et fald på 11 pct. i boligydelse til de der bor i egen bolig.

I Sverige steg udgifterne til boligydelse med 1. pct. målt i faste priser. Den moderate udgiftsstigning skyldes en gunstig lønudvikling.

Tabel 8.6 Udgifter til og finansiering af boligydelse 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Serviceydelser, mio.</i>						
A. Ydelser til personer, der bor i lejet bolig	10.917	.	423	2.150	1.549	} 14.775 7.333
a. Heraf ældre	8.324	.	-	-	511	
B. Ydelser til personer, der bor i egen bolig	-	.	13	-	1.255	
a. Heraf ældre	-	.	-	-	199	
Serviceydelser i alt	10.917	.	437	2.150	2.803	14.775
Udgifter i alt, mio.	10.917	.	437	2.150	2.803	14.775
Udgifter i alt pr. capita, KKP-Euro	192	.	69	63	54	148
Udgifter i pct. af BNP	0,7	.	0,3	0,2	0,1	0,6
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	100,0	.	100,0	100,0	100,0	100,0
- Arbejdsgivere	0,0	.	0,0	0,0	0,0	0,0
- Forsikredes præmier og særskatter	0,0	.	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	282	.	-3	88	-89	148
- Pct.	2,7	.	-0,8	4,3	-3,1	1,0

Kapitel 9

Andre sociale ydelser

I de foregående kapitler er der givet en beskrivelse af sociale ydelser, som gives i forbindelse med definerede sociale begivenheder. I en række tilfælde indtræffer der imidlertid sociale begivenheder, som ikke er omfattet af specifik lovgivning. Omfanget af disse ydelser lader sig kun vanskeligt sammenligne landene imellem, hverken når det gælder EU eller de nordiske lande.

Tabel 9.1 Udgifter til andre sociale formål i pct. af de samlede sociale udgifter i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

Danmark	3,5	Cypern	4,5	Letland	1,2	Slovenien	2,8
Færøerne	2,5	Estland	1,1	Litauen	2,6	Spanien	0,9
Finland	2,0	Frankrig	1,5	Luxemburg	2,2	Storbritannien	0,8
Island	2,6	Grækenland	2,4	Malta	1,2	Tjekkiet	2,9
Norge	2,5	Holland	4,7	Polen	0,8	Tyskland	1,7
Sverige	2,2	Irland	2,3	Portugal	1,0	Ungarn	0,6
Belgien	1,6	Italien	0,2	Slovakiet	3,1	Østrig	1,5

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Særlige forhold i de enkelte lande

En række særlige forhold i de nordiske lande gør det vanskeligt statistisk at sammenligne landenes data i dette kapitel.

I Danmark modtager ikke-forsikrede arbejdsløse, som ikke har ret til dagpenge, socialhjælp i tilfælde af arbejdsløshed, mens ikke-forsikrede arbejdsløse i Finland og Sverige får udbetalt en særlig arbejdsmarkedsydelse efter arbejdsmarkedslovgivningen - og ofte også supplerende udkomststöd (økonomisk bistand).

I alle landene henregnes socialhjælpen til særskilt lovgivning.

I alle landene findes der en række særlige ydelser der er placeret under Andre sociale ydelser. Det kan for eksempel være hjælp til flytning i Dan-

mark, støtte til værnepligtige i Finland, hjælp til medborgere i udlandet og hjælp til afholdelse af enkeltudgifter.

I alle de nordiske lande kan lønmodtagere få udbetalt løn fra særlige garantifonde, såfremt arbejdsgiveren går konkurs og ikke er i stand til at afholde lønudgiften til de ansatte.

Kontante ydelser

Socialhjælp

- Det sidste led i det sociale sikkerhedsnet

I samtlige nordiske lande er det muligt at få socialhjælp, når alle øvrige former for hjælp ved indkomstbortfald eller i andre sociale situationer er udelukket. Hjælpen, der i alle landene er indkomstprøvet, er således den sidste hjælp, der ydes i det sociale system. Den gives dels som erstatning for anden indkomst, dels som supplement ved meget lav indkomst. Hjælpen er behovsprøvet og ydes efter behov til dækning af leveomkostninger. I alle landene er socialhjælpen afhængig af husstandens indtægter.

Socialhjælpen har ingen indflydelse på tildelingen af andre sociale ydelser eller tilskud i nogen af landene.

I Danmark og Island er socialhjælpen skattepligtig. På Færøerne, i Finland, Norge og Sverige udbetales den som en skattefri nettoydelse.

I Danmark udgør socialhjælpen (kontanthjælpen) for personer med forsørgelsespligt over for børn ca. 80 pct. af arbejdsløshedsdagpengenes maksimale beløb. For ikke-forsørgere udgør ydelsen ca. 60 pct. af dagpengene. Unge under 25 år som ikke har hjemmeboende børn, modtager særlige, lavere ydelser til unge. Kontanthjælpsmodtagere med høje nettoboligudgifter eller stor forsørgerbyrde modtager desuden en særlig støtte, som er skattefri. Indtægter f.eks. i form af arbejdsindtægter fratrækkes i kontanthjælpen, mens børneydelser og boligstøtte ikke reducerer hjælpen, dog indgår boligstøtten ved beregning af den særlige støtte.

Med henblik på at sikre, at det bedre kan betale sig at arbejde, er der i 2003 indført et loft over den samlede hjælp i form af kontanthjælp, særlig støtte og boligstøtte efter 6 måneder på kontanthjælp. Desuden nedsættes kontanthjælpen til ægtepar efter 6 måneder, samtidig med at beskæftigelses-

fradraget forhøjes. Endelig nedsættes kontanthjælpen til unge under 25 år efter 6 måneder til et niveau svarende til statens uddannelsesstøtte.

Fra 1. juli 2002 er det en betingelse for at få den fulde kontanthjælp, at man har opholdt sig i landet i mindst 7 ud af de sidste 8 år. Personer, der ikke opfylder dette opholdskrav, har ret til en såkaldt starthjælp, som er lavere end kontanthjælpen. Kommunerne kan desuden yde behovsbestemt hjælp til enkeltudgifter, flytning, sygebehandling, medicin, tandbehandling og lignende til kontanthjælpsmodtagere og andre, som ikke har mulighed for at betale udgifterne.

Hvis en kontanthjælpsmodtager uden rimelig grund afviser et tilbud om arbejde eller aktivering og ikke står til rådighed kan kommunen standse udbetalingen af hjælpen. Hvis en kontanthjælpsmodtager uden rimelig grund afviser et tilbud om aktivering eller udebliver fra et aktiveringstilbud kan kommunen nedsætte hjælpen med en tredjedel.

På Færøerne er hjælp efter forsorgsloven opdelt i forbigående hjælp og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsvurderet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som til folkepensionister, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter pensionsloven.

I Finland fastsætter regeringen hvert år størrelsen af socialhjælpens (utkomststödets) grundbeløb. Ydelsen kan udbetales hvis andre sociale ydelser er forsinkede. Kommunerne kan også udbetale forebyggende socialhjælp for i god tid at hjælpe personer med indkomstproblemer. Hvis en person vægrer sig ved at modtage et anvist arbejde eller undervisning et antal gange, kan socialhjælpen reduceres med 20 eller 40 pct.

I Island er det kommunerne der er forpligtiget til at udbetale socialhjælp til de der ikke kan forsørge sig selv. Socialministeriet har udarbejdet retningslinier for hvad der skal tages hensyn til ved udbetalingen.

I Norge har alle individer, som udgangspunkt, ansvaret for at forsørge sig selv, ved at udnytte alle indtægter og andre muligheder for forsørgelse. Dette indebærer at alle de almindelige indtægtsformer, såsom arbejde, offentlig og privat pension, familieforsørgelse, børnefamilieydelse, kontante ydelser, statslige boligydelse og andre økonomiske muligheder skal udnyttes fuldt ud inden der kan gives socialhjælp. Der er udarbejdet statslige, vejledende retningslinier for udmålingen af støtten der omfatter udgifterne til de løbende, daglige udgifter til opretholdelse af livet. De statslige retningslinier er et vejledende udgangspunkt for de skøn som kommunerne skal udøve. Der er ingen øvre grænse for ydelsens størrelse. Ydelsen kan også gives i form af lån. De sociale myndigheder kan i særlige tilfælde yde økonomisk bistand til personer der har

behov for hjælp for at kunne overvinde eller tilpasse sig en vanskelig livssituation, hvor vilkårene for socialhjælp ellers ikke er opfyldt.

I Sverige skal socialhjælpen, som benævnes ”økonomisk bistand”, opfylde to formål, hvis behovet ikke kan tilgodeses på anden måde, skal den dels sikre familien et rimeligt økonomisk levestandard, dels virke forebyggende og revaliderende. Det er normalt, at kommunerne tilbyder arbejdsløse socialhjælpsmodtagere arbejdsforberedende foranstaltninger. Personer der er i stand til at arbejde, men som ikke søger arbejde eller tager imod et tilbud om arbejde eller tilsvarende, mister for det meste retten til økonomisk bistand. Regeringen fastsætter hvert år rigsnormer for sædvanlige leveomkostninger for eksempel til levnedsmidler, tøj og forbrugsvarer. Til sædvanlige leveomkostninger medregnes også husleje og transport. Det er til sådanne formål den største del af socialhjælpen udbetales.

Tabel 9.2 Regler for tildeling af socialhjælp 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Udbetales socialhjælpen med de samme beløb i hele landet?	Ja	Ja	Ja ³⁾	Ja ⁴⁾	Nej	Nej ⁵⁾
Udbetales socialhjælpen individuelt fastsat af kommunen?	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
Har boligudgifternes størrelse indflydelse på størrelsen af socialhjælpen	Nej ¹⁾	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Er socialhjælpen skattepligtig?	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Kan socialhjælpen gives som et supplement til andre sociale ydelser?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Kan socialhjælpen gives som et supplement til lønindkomster?	Nej ²⁾	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

1 Størrelsen af selve kontanthjælpen er uafhængig af huslejens størrelse. Kontanthjælpsmodtagere med høje nettoboligudgifter modtager en særlig støtte, f.eks. når huslejen mv. efter fradrag af boligstøtte overstiger nærmere fastsatte grænsebeløb.

2 Socialhjælp (kontanthjælpen) kan ikke generelt ydes som supplement til lav lønindkomst. Udbetaling af kontanthjælp forudsætter, at der er indtruffet en social begivenhed i form af for eksempel arbejdsløshed eller samlivsophør.

3 Der beregnes hvert år en "rigsnorm" som kommunerne forholder sig til når socialhjælpen udmåles, jfr. teksten. Kommunerne kan desuden udbetale en såkaldt forebyggende socialhjælp individuelt.

4 I 2005 var maksimumsbeløbet for enlige over 18 år 84.245 ISK og for samboende 134.792 ISK i Reykjavik kommune. Indtægter i den måned der søges samt måneden før fratrækkes beløbet med undtagelse af børne- og boligudgifter.

5 Regeringen fastsætter hvert år en gældende rigsnorm for hele landet for de helt grundlæggende behov. Derudover kan man modtage socialhjælp for rimelige huslejeudgifter og visse andre opståede behov.

Der kan også ydes Socialhjælp til andre formål, som for eksempel tandbehandling, sygdomsbehandling, briller, udstyr i hjemmet samt udgifter til flytning.

Ved beregningen af socialhjælpens størrelse tages der hensyn til modtagerens samlede indtægter såsom underholdsbidrag, børnetilskud, boligydelse m.v. Hvis boligydelsen for eksempel stiger med 200 SEK pr. måned reduceres socialhjælpen tilsvarende. Ligesom i Norge findes der ingen øvre grænse og den økonomiske bistand kan også gives med tilbagebetalingspligt, eksempelvis til studenter i sommerperioden.

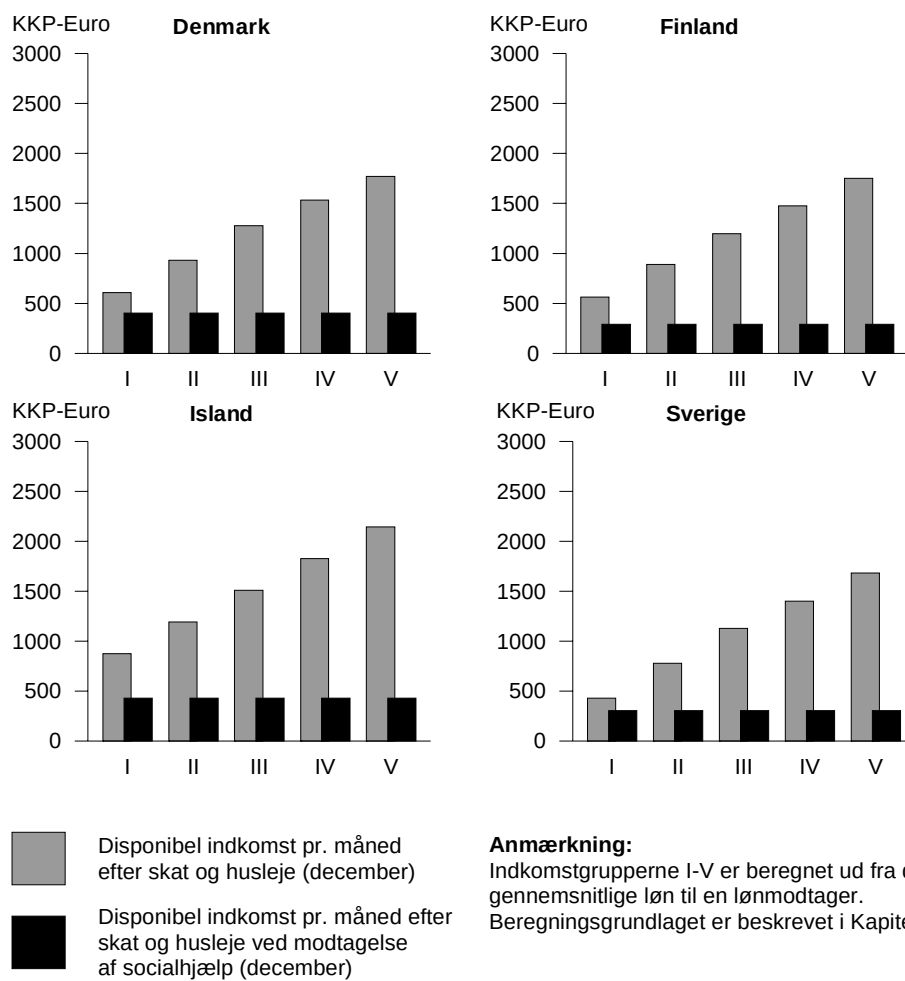
Tabel 9.3 viser den disponible indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje ved modtagelse af socialhjælp for forskellige familietyper. Figurerne 9.1 og 9.2 viser kompensationsniveauerne for henholdsvis en enlig uden børn og for et par med to børn. Det beløb, som enlige og par har at leve for, når de modtager socialhjælp, varierer noget mellem de nordiske lande, hvor beløbet er størst i Danmark og Island og mindst i Sverige. For enlige uden børn er kompensationsniveauet højest i Sverige for de laveste indkomstgrupper, mens det i alle landene er meget lavt for personer med tidligere høje indkomster. Tilsvarende gælder for par med to børn, hvor kompensationsniveauet for de laveste indkomster udover Sverige dog også er relativt højt i Danmark.

Tabel 9.3 Disponibel indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje ved modtagelse af socialhjælp (december) 2005

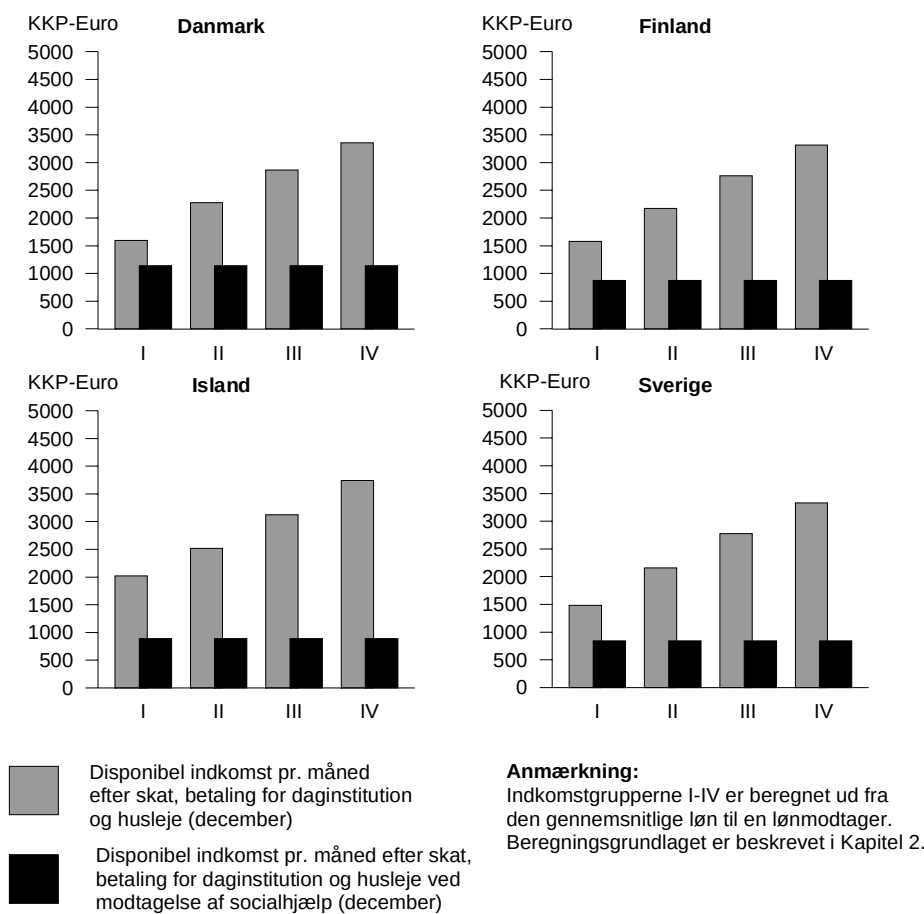
	Danmark ¹⁾	Finland	Island ¹⁾	Sverige
<i>National valuta</i>				
Enlig med 1 barn	9.149	582	85.897	5.090
Enlig uden børn	4.226	351	49.740	3.360
Par med 2 børn	11.967	1.060	103.199	9.290
Par uden børn	8.758	609	87.453	5.590
<i>KKP-Euro</i>				
Enlig med 1 barn	873	481	740	461
Enlig uden børn	403	290	428	304
Par med 2 børn	1.141	876	889	841
Par uden børn	835	503	753	506

1 Ydelsen er den samme som til ikke forsikrede arbejdsløse, men i denne beregning er husleje medregnet som en udgift.

Figur 9.1 Disponibel indkomst pr. måned efter skat og husleje for en enlig uden børn ved modtagelse af socialhjælp (december) 2005

Figur 9.2 Disponibel indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje for et par med to børn ved modtagelse af socialhjælp (december) 2005

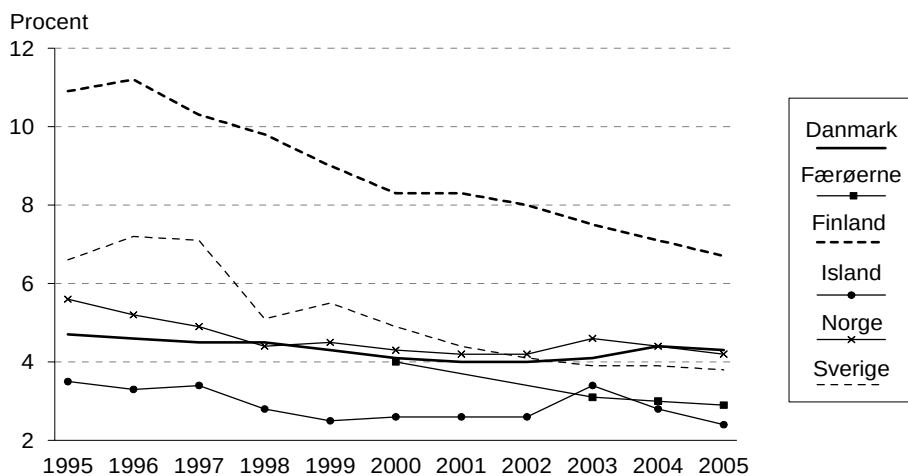

Tabel 9.4 Personer, der modtog socialhjælp i løbet af året i tusinder og i pct. af befolkningen 16/18 år og derover 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>I tusinder</i>	179,3	1,0	279,6	5,3	150,6	271,6
<i>I pct. af befolkningen i alderen 16/18 år og derover</i>	4,3	2,9	6,7	2,4	4,2	3,8

Anm.: Tællingsenheden er alle personer i alderen 18 år og derover (i Island 16 år i 1995).

Børn tælles ikke med. Ægtepar, som får socialhjælp, men hvor hjælpen udbetales i den ene af ægtefællernes navn, tælles som to personer. For Norges vedkommende er tallene i 2003 inklusiv modtagere af introduktionsydelsen og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tidligere år. I Sverige og Island tælles hjemmeboende børn over 18 år også med som bistandsmodtagere. Tallene for Danmark omfatter modtagere af kontanthjælp til underhold (inkl. flygtninge), men 6.667 modtagere af introduktionsydelse til flygtninge i 2005 er ikke medtaget. Aktiverede kontanthjælpsmodtagere opgøres under arbejdsmarkedsforanstaltninger. Statistikken over antallet af kontanthjælpsmodtagere er ændret fra 2004 hvorfor tallene ikke kan sammenlignes med de tidligere år. De svenske cifre er inkl. flygtninge.

Figur 9.3 Personer, der modtog socialhjælp i løbet af året i pct. af befolkningen 16/18 år og derover 1995-2005

Tabel 9.5 Personer 16/18 år og derover som modtager socialhjælp i alt og i pct. af befolkningen pr. 1. december 1995-2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
I alt						
1995	97.399	..	170.058	..	76.054	..
2000	82.020	430	147.824	1.841	63.732	..
2004	94.516	388	130.329	2.095	70.035	135.472
2005	89.410	447	124.882	1.794	68.843	135.565
I pct. af befolkningen i alderen 16/18 år og derover						
1995	2,4	..	4,5	..	2,3	..
2000	2,0	1,3	3,7	0,9	1,9	..
2004	2,3	1,1	3,2	1,0	2,0	1,9
2005	2,1	1,3	3,0	0,8	1,9	1,9

1 Statistikken over antallet af kontanthjælpsmodtagere er ændret fra 2004 hvorfor tallene ikke kan sammenlignes med de tidligere år.

2 Gennemsnitligt antal personer i husholdninger som modtager socialhjælp per måned.

3 For Norges vedkommende er tallene i 2003 inklusiv modtagere af introduktionsydelsen og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tal fra før 2003.

4 Personer i husholdninger med socialhjælp som modtog hjælp i november måned.

Tabel 9.6 Personer, der modtog socialhjælp i løbet af året fordelt efter alder, i alt og i pct. af aldersgruppen 2005

	Modtagere		Modtagere i pct. af aldersgruppen			
	I alt	18-24 år	25-39 år	40-54 år	55-64 år	65+ år
<i>Danmark¹⁾</i>						
Modtagere i alt	176.669	10,5	6,8	4,1	1,2	0,2
Nytilkomne i alt	51.730	4,8	1,8	0,9	0,2	0,0
<i>Færøerne</i>						
Modtagere i alt	1.002	5,6	4,3	2,3	2,1	0,3
Nytilkomne i alt	233	.	.	.	.	.
<i>Finland</i>						
Modtagere i alt	279.559	14,7	8,7	7,2	4,2	1,7
Nytilkomne i alt	75.851	5,1	2,1	1,6	1,0	0,7
<i>Island</i>						
Modtagere i alt	5.257	4,8	3,2	2,1	1,1	0,5
Nytilkomne i alt	2.273	2,1	1,3	0,9	0,5	0,3
<i>Norge²⁾</i>						
Modtagere i alt	150.562	7,8	6,3	4,4	2,0	0,9
Nytilkomne i alt	47.641	3,3	1,9	1,2	0,6	0,2
<i>Sverige³⁾</i>						
Modtagere i alt	271.606	10,0	5,2	4,0	1,8	0,7
Nytilkomne i alt	80.711	3,4	1,5	1,0	0,5	0,3

1 Eksklusiv 2.350 med uoplyst familietype. Desuden er statistikken over antallet af kontanthjælpsmodtagere er ændret fra 2004 hvorfor tallene ikke kan sammenlignes med de tidligere år.

2 For Norges vedkommende er tallene inklusiv modtagere af introduktionsydelsen og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tal fra før 2003.

3 Omfatter kun personer med et komplet personnummer.

Tabel 9.7 Familier, der har modtaget socialhjælp i løbet af året i pct. af alle familier efter familietyper 2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Familier efter familietype (pct.)</i>					
Enlige kvinder	5,9	10,8	9,9	7,1	10,5
- med børn	19,0	26,3	21,1	15,8	20,8
- uden børn	3,7	8,7	5,0	5,2	7,8
Enlige mænd	8,1	14,2	10,4	9,1	9,0
- med børn	9,5	17,4	14,3	7,7	7,3
- uden børn	8,0	14,1	10,2	9,2	9,2
Gifte/samboende par	5,2	3,4	0,6	3,0	2,2
- med børn	8,3	4,9	0,9	3,8	2,9
- uden børn	3,0	2,4	0,3	2,4	1,5
I alt	6,1	8,4	4,3	5,5	6,1
- med børn	10,2	9,0	4,6	5,0	6,2
- uden børn	4,9	8,3	4,2	6,2	5,8

Anm: Se Tabel 9.4. For Danmark ekskl. 2.350 personer med uoplyst familietype. For Sverige kun husholdninger hvor den registrerede er mellem 18-64 år. Det samlede antal husholdninger er beregnet.

Hjælp til flygtninge i Norden

- Flygtninge modtager socialhjælp eller lignende ydelser

De fem nordiske lande har alle tiltrådt Genève-konventionen om ret til politisk asyl/flygtningestatus for personer, der på grund af race, nationalitet, politisk opfattelse eller særligt socialt tilhørsforhold forfølges i deres hjemland. Ud over disse grunde kan man i de nordiske lande også få tildelt opholdstilladelse af humanitære grunde. I samtlige lande kan personer, der opnår asyl, få opholdstilladelse til deres nære slægtninge, hvilket benævnes familiesammenføring.

Det er fælles for de nordiske lande, at der er opbygget et socialt sikkerhedsnet og indført en række foranstaltninger til integration af de flygtninge, landene modtager. Reglerne herfor varierer dog en del fra land til land.

For tiden udgøres de fleste af asylansøgerne eller flygtningene i de nordiske lande af personer, der er ankommet til landets grænse med anmodning om asyl. I statistikken indgår der både personer, som er ankommet til landenes grænser og har anmodet om asyl uden at blive afvist, og konventionsflygtninge. Derimod indgår familiesammenføringer ikke i statistikken. Det

store antal opholdstilladelser til flygtninge i Danmark i 1995 skyldes, at flygtninge fra det tidligere Jugoslavien, som hidtil havde midlertidig opholdstilladelse, søgte og fik opholdstilladelse som flygtninge.

I Danmark modtager asylansøgere kost, logi og lommepenge under opholdet på et asylcenter. Kommunerne varetager integrationsindsatsen over for nyankomne flygtninge og andre udlændinge, der tilbydes et 3-årigt introduktionsprogram, som omfatter kursus i samfundsforståelse, danskundervisning og aktivering. Udlændingene, som er kommet til Danmark før 1. juli 2002 modtager introduktionsydelse, som svarer til kontanthjælpsydelserne. Udlændinge, som er kommet til landet efter 1. juli 2002, og som ikke opfylder kravet om at have opholdt sig i landet i mindst 7 år ud af de sidste 8 år, modtager en lavere introduktionsydelse, som svarer til den såkaldte starthjælp. Staten refunderer 75 pct. af kommunernes udgifter til introduktionsydelse under det 3-årige introduktionsprogram og yder desuden en række tilskud til dækning af kommunernes udgifter.

Flygtningepolitik på Færøerne er et dansk anliggende. Den danske udlændingelov er implementeret på Færøerne. Det er Udlændingestyrelsen i Danmark, der er øverste ansvarlige myndighed på området, og det er Udlændingestyrelsen, der træffer beslutninger i sager om asyl og opholdstilladelse på Færøerne. Beslutningerne træffes dog i samråd med de færøske myndigheder. Disse sager er meget sjældne på Færøerne, og hidtil har der været år imellem hver ansøgning om asyl eller opholdstilladelse af humanitære årsager.

I Finland betaler staten kommunernes udgifter til flygtninge i de første tre år af deres opholdstid.

I Island modtager flygtninge socialhjælp fra modtagelsestidspunktet, som staten betaler de første 12 måneder.

I Norge får asylsøgere og flygtninge som befinder sig i en statslig asylmodtagelse, udbetalt en underholdsydelse efter særlige regler, som gælder for personer i sådanne modtagelser. For personer der har fået endelig afslag på asylansøgningen bliver ydelsen reduceret. Staten dækker kommunernes gennemsnitlige udgifter til flygtninge og personer med ophold på et humanitært grundlag de fem første år af deres opholdstid. Socialhjælp til flygtninge gives efter loven om sociale ydelser på samme måde som til alle andre socialhjælpsmodtagere.

Der er indført en ordning der giver nyankomne indvandre med behov for grundlæggende kvalificering ret og pligt til at deltage i et individuelt tilrettelagt oplæringsprogram. Programmet skal være helårligt og på fuld tid. Deltagelsen giver ret til en ydelse på 121.398 NOK i 2005. Ydelsen er skattepligtig. Programmet skal indeholde oplæring i norsk, samfundskundskab og

andre foranstaltninger. Der kan som et supplement til ydelsen gives supplerende socialhjælp efter de gældende regler.

I Sverige modtager flygtninge en ydelse fra staten i den tid de opholder sig i modtagelsescentre for flygtninge og afventer besked på deres ansøgning. Fra modtagelsestidspunktet og den påbegyndte introduktion modtager flygtninge en særlig ydelse i form af socialbidrag eller introduktionsydelse til flygtninge. Staten refunderer kommunernes udgifter til denne ydelse de første fire år.

Tabel 9.8 Antal modtagne flygtninge, eksklusiv familiesammenføringer, som har fået opholdstilladelse i de nordiske lande 1995-2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1995	20.347	1.415	5	4.602	5.642
2000	5.156	1.212	31	4.781	10.546
2004	1.592	1.662	3	4.926	9.074
2005	1.147	1.501	2	3.997	7.332

Tabel 9.9 Antal ansøgninger om asyl 1995-2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1995	5.104	854	4	1.460	9.047
2000	10.347	3.170	25	10.842	16.303
2004	1.633	3.861	76	7.950	23.161
2005	1.283	3.574	87	5.366	24.322

Serviceydelser

I dette afsnit omtales kun serviceydelser, der ikke retter sig mod en bestemt sektor. Det drejer sig først og fremmest om tilbud til misbrugere. Tilbudde-
ne gives inden for såvel sygehussektoren som i det sociale bistandssystem.

I samtlige nordiske lande findes der endvidere en række serviceforanstaltninger, som ikke henvender sig direkte til nogen af de tidligere omtalte målgrupper. Det kan dreje sig om uspecificerede serviceydelser fra de sociale kontorer, krisehjælp, familierådgivning, krisecentre for voldsramte kvinder, forsorgshjem, herberger m.v. for hjemløse og andre, der har særlige sociale vanskeligheder og som har behov for midlertidige boligtilbud.

Behandling for alkohol- og narkotikamisbrug

- Der findes flere behandlingstilbud

Behandling af misbrugere foregår blandt andet på særlige institutioner for misbrugere. Der findes både institutioner for alkoholmisbrugere og institutioner for misbrugere af euforiserende stoffer. En del af disse institutioner er private, men har driftsoverenskomst med det offentlige. I alle landene foregår en del af behandlingen inden for det psykiatriske behandlingssystem.

Det er også muligt at få ambulant behandling i alle fem lande, og i flere af landene arbejder man for at inddrage familien og det sociale netværk i behandlingen.

I både Danmark, Finland og Sverige kan der iværksættes tvangsbehandling, hvis misbrugeren selv eller personer i dennes omgivelser er truet på livet. I Norge kan personer tvangsanbringes på en institution i op til 3 måneder til undersøgelse og tilrettelæggelse af behandling. Også gravide misbrugere kan tvangsanbringes på en institution og holdes tilbage under hele graviditeten hvis misbruget er af en sådan karakter at det er overvejende sandsynligt at barnet bliver født skadet og at andre hjælpeforanstaltninger ikke er tilstrækkelige.

Det er vanskeligt at opgøre omfanget af misbrugere og behandlingen af dem, da misbrugsbehandlingen statistisk ikke kan udskilles fra den øvrige somatiske og psykiatriske behandling.

Udgifter til og finansiering af andre sociale ydelser

Forskelle og ligheder i udgifterne til andre sociale ydelser

Udgifter til andre sociale ydelser er størst i Danmark efterfulgt af Norge og Sverige og mens Færøerne og Finland stort set er på samme niveau målt i KKP pr. capita.

De relativt høje udgifter i Danmark skyldes at ikke forsikrede som ikke har ret til arbejdsløshedsdagpenge modtager kontanthjælp. I Finland og Sverige modtager sådanne personer en kontant arbejdsmarkedsstøtte som kan suppleres med socialhjælp hvis der er behov derfor. En stor del af udgifterne til socialhjælp i Finland og Sverige er supplerende ydelser til arbejdsløse. Desuden spiller antallet af modtagne flygtninge og asylansøger en rolle idet disse i alle lande modtager socialhjælp eller en anden indkomsterstatende ydelse. Endelig findes der også visse forskelle mellem landene i hvorvidt misbrugere behandles på særlige institutioner eller inden for den almindelige somatiske og psykiatriske behandling.

Ændringer i udgifterne til andre sociale ydelser fra 2004 til 2005

I Danmark har der været et fald i udgifterne til kontantydelse under andre sociale ydelser fra 2004 til 2005. Der har været et fald i udgifterne til kontanthjælp som følge af et fald i antallet af modtagere, hvilket skal ses i sammenhæng med den faldende ledighed. Desuden har der været et fald i udgifterne til introduktionsydelse mv. til flygtninge efter integrationsloven som følge af det faldende antal flygtninge. Udgifterne til serviceydelser er til gengæld steget fra 2004 til 2005, herunder udgifterne til institutioner for hjemløse og behandling af misbrugere.

På Færøerne har der været et fald i udgifterne til kontantydelse under andre sociale ydelser fra 2004 til 2005. Udgifterne til socialhjælp til ikke forsikrede faldt således med 3,3 pct., mens der ingen ændring var i serviceydelserne under andre sociale ydelser.

I Finland faldt udgifterne til socialhjælp med 5,4 pct. målt i faste priser. Dette skyldes især at arbejdsløsheden er faldet og kommunerne tog initiativ til at aktivere de langtidsarbejdsløse. Antallet af modtagere af socialhjælp

ANDRE SOCIALE YDELSER

faldt med 23.655 personer. Udgifterne til behandling af misbrugere steg med 6,9 pct.

I Island faldt udgifterne til andre sociale ydelser med 11,4 pct. målt i faste priser, hvor kontantydelse falder med 8,3 pct. og serviceydelserne med 14 pct. Faldet skyldes alene en forbedring i økonomien der blandt viser sig ved at den gennemsnitlige arbejdsløshed faldt fra 3,1 pct. i 2004 til 2,6 pct. i 2005.

I Norge steg udgifterne til andre sociale ydelser med 3 pct. målt i faste priser. Stigningen i udgifterne skyldes hovedsageligt udgifterne til nytilkomne flygtninge (indvandrere). Desuden steg udgifterne til revalidering og behandling af misbrugere med 13,7 pct. svarende til 355 mio. NOK.

I Sverige steg udgifterne til andre sociale ydelser med 2,8 pct. hvilket hovedsageligt skyldes udgifterne til behandling af misbrugere og behandling af andre voksne.

Tabel 9.10 Udgifter til og finansiering af andre sociale ydelser 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, Mio.</i>						
A. Indkomsterstøttende/ supplerende ydelser	10.061	51	421	1.692	5.554	8.584
a. Heraf socialhjælp	-	51	406	1.612	4.954	8.584
B. Anden hjælp	1.730	-	17	694	198	1.216
Kontantydelse i alt	11.791	51	439	2.385	5.752	9.800
<i>Serviceydelser, mio.</i>						
A. Institutioner m.v.	961	2	82	-	696	39
B. Revalidering og behandling af misbrugere	992	10	138	771	2.938	4.341
C. Øvrigt	1.712	2	155	1.791	2.414	2.252
Serviceydelser i alt	3.664	13	375	2.562	6.048	6.632
Udgifter i alt, mio.	15.455	64	813	4.947	11.800	16.432
Udgifter i pct. af BNP	1,0	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	99,3	100,0	97,9	93,6	98,9	100,0
- Arbejdsgivere	0,7	0,0	2,1	4,8	0,7	0,0
- Forsikredes præmier og særskatter	0,0	0,0	0,0	1,6	0,5	0,0
<i>Ændringer 2004-2005 i 2005-priser</i>						
- Mio.	95	-3	-5	-630	349	452
- Pct.	0,6	-4,9	-0,6	-11,3	3,0	2,8

Tabel 9.11 Udgifter til andre sociale ydelser i KKP/capita 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt	208	100	69	70	110	98
Serviceydelser i alt	65	26	59	75	116	67
Andre sociale ydelser i alt	272	127	128	145	226	165

Kapitel 10

De sociale udgifter

Efter i de foregående kapitler at have beskrevet de sociale trykkesystemer, gives der i dette kapitel en samlet fremstilling af de sociale udgifter. Som det blev beskrevet i Kapitel 2, følger den nordiske sociale udgiftsstatistik EURO-STAT's opgørelsesmetode.

De nordiske landes og EU's udgifter til sociale formål, målt i forhold til bruttonationalproduktet (BNP) og målt pr. capita i KKP-Euro fordelt på funktioner, fremgår af de to første tabeller.

Tabel 10.1 Udgifter til sociale formål i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2004

Danmark	30,7	Cypern	17,8	Letland	12,6	Slovenien	24,3
Færøerne	26,8	Estland	13,4	Litauen	13,3	Spanien	20,0
Finland	26,7	Frankrig	31,2	Luxemburg	22,6	Storbritannien	26,3
Island	22,9	Grækenland	26,0	Malta	18,8	Tjekkiet	19,6
Norge	23,7	Holland	28,5	Polen	20,0	Tyskland	29,5
Sverige	32,9	Irland	17,0	Portugal	24,9	Ungarn	20,7
Belgien	29,3	Italien	26,1	Slovakiet	17,2	Østrig	29,1

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Tabel 10.2 Udgifter pr. indbygger til sociale ydelser fordelt på hovedgrupper i EU, Færøerne, Island og Norge 2004 KPP-Euro

	Familier og børn	Arbejds- løshed	Sygdom	Ældre, funktions- hæmmede og efterlevende	Bolig- ydelser	Andre sociale ydelser	Total
Danmark	1.072	779	1.693	4.202	197	284	8.225
Færøerne	922	231	1.532	2.576	.	139	5.516
Finland	767	654	1.701	3.348	74	135	6.679
Island	910	159	2.268	2.951	63	170	6.522
Norge	1.064	281	2.973	4.366	58	229	8.970
Sverige	810	524	2.142	4.628	151	182	8.437
Belgien	531	938	2.085	3.828	16	120	7.519
Cypern	382	166	807	1.763	80	151	3.349
Estland	203	26	503	846	5	18	1.602
Frankrig	618	567	2.188	3.608	208	109	7.299
Grækenland	324	278	1.242	2.617	109	110	4.680
Holland	362	471	2.284	3.951	97	355	7.521
Irland	779	414	2.113	1.432	164	113	5.015
Italien	267	119	1.565	4.074	6	11	6.043
Letland	125	40	292	710	7	15	1.189
Litauen	124	22	414	806	.	36	1.401
Luxemburg	2.075	562	2.988	5.987	86	264	11.964
Malta	154	205	800	1.717	48	37	2.964
Polen	99	75	423	1.553	.	17	2.167
Portugal	202	217	1.158	2.195	1	37	3.810
Slovakiet	213	124	599	989	3	62	1.990
Slovenien	368	132	1.402	2.261	.	120	4.283
Spanien	151	555	1.329	2.213	34	39	4.321
Storbritannien	458	180	2.089	3.696	387	53	6.863
Tjekkiet	253	119	1.066	1.482	15	88	3.023
Tyskland	732	597	1.895	3.578	58	117	6.977
Ungarn	341	83	830	1.483	56	18	2.810
Østrig	840	466	1.954	4.418	29	114	7.822

Anmærkning: Se Tabel 4.1.

Redegørelsen for de sociale udgifter er opdelt i fire afsnit: Først gøres der rede for udviklingen i de sociale udgifter fra 1995 til 2005, dernæst belyses de sociale udgifters formål, efterfulgt af finansieringen af de samlede sociale udgifter og til sidst belyses beskatningens betydning for de samlede sociale udgifter.

Udviklingen i de sociale udgifter 1995-2005

Udviklingen i de sociale udgifter i alt og pr. indbygger, i løbende og faste priser samt i forhold til bruttonationalproduktet (BNP) og i købekraftspariteter (KKP-Euro) siden 1995, fremgår af de følgende tabeller. Det skal bemærkes at alle landene nu anvender ESA95/ SNA93-klassifikationen ved opgørelsen af BNP, hvilket har medført korrektioner af bruttonationalproduktet.

Tabel 10.3 Sociale udgifter i alt og pr. indbygger 1995-2005

	Sociale udgifter		Sociale udgifter pr. indbygger		Sociale udgifter pr. indbygger i alderen 15-64 år	
	I løbende priser Mio. KR/EUR	I 2005-priser Mio. KR/EUR	I løbende priser KR/EUR	I 2005-priser KR/EUR	I løbende priser KR/EUR	I 2005-priser KR/EUR
<i>Danmark</i>						
1995	325.634	402.158	62.223	76.845	92.352	114.055
2000	373.495	411.477	69.948	77.061	104.894	115.561
2004	450.363	458.153	83.599	85.045	125.977	128.156
2005	467.251	467.251	86.346	86.346	130.489	130.489
<i>Færøerne</i>						
1995	..	..	..	..	..	..
2003	2.480	2.663	54.145	58.142	86.399	92.778
2004	2.621	2.674	54.268	55.368	85.388	87.119
2005	2.698	2.698	55.806	55.806	87.740	87.740
<i>Finland</i>						
1995	30.200	34.639	5.913	6.782	8.857	10.159
2000	33.142	35.198	6.403	6.800	9.567	10.160
2004	40.567	40.924	7.759	7.828	11.628	11.730
2005	42.001	42.001	8.021	8.021	12.031	12.031
<i>Island</i>						
1995	85.984	121.065	321.580	452.784	499.834	703.767
2000	131.390	161.007	467.324	572.665	717.535	879.277
2004	210.372	218.762	719.007	747.682	1.092.223	1.135.783
2005	222.271	222.271	751.260	751.260	1.135.291	1.135.291
<i>Norge</i>						
1995	253.620	309.924	58.181	71.097	90.091	110.091
2000	360.341	393.158	80.237	87.544	123.766	135.038
2004	451.587	458.719	98.344	99.897	150.231	152.603
2005	463.983	463.983	100.727	100.727	153.671	153.671
<i>Sverige</i>						
1995	612.633	673.896	69.405	76.345	108.988	119.886
2000	674.658	725.439	76.041	81.765	118.252	127.153
2004	838.059	841.886	93.185	93.610	143.147	143.800
2005	855.600	855.600	94.946	94.946	145.672	145.672

Tabel 10.4 Sociale udgifter i forhold til bruttonationalproduktet 1995-2005¹⁾

	BNP, mio. KR/EUR	Sociale udgifter i pct. af BNP	Indeks for sociale ud- gifter målt i forhold til BNP (1995 = 100)
<i>Danmark</i>			
1995	1.019.545	31,9	100
2000	1.293.964	28,9	90
2004	1.459.399	30,9	97
2005	1.551.967	30,1	94
<i>Færøerne</i>			
1995	5.322	..	..
2002	10.182	22,8	..
2004	9.764	26,8	..
2005	10.328	26,1	..
<i>Finland</i>			
1995	95.916	31,5	100
2000	132.272	25,1	80
2004	152.345	26,6	84
2005	157.162	26,7	85
<i>Island</i>			
1995	452.139	19,0	100
2000	660.975	19,9	105
2004	916.765	22,9	121
2005	1.021.510	21,8	114
<i>Norge</i>			
1995	928.745	27,3	100
2000	1.423.864	25,3	93
2004	1.906.062	23,7	87
2005	1.942.887	23,9	87
<i>Sverige</i>			
1995	1.772.021	34,6	100
2000	2.196.764	30,7	89
2004	2.573.176	32,7	94
2005	2.670.547	32,0	93

1 BNP er blevet revideret i forhold til sidste udgave af publikationen.

Tabel 10.5 Sociale udgifter pr. indbygger 1995-2005 (KKP-Euro i 2005-priser)

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
1995	7.329	..	5.604	3.900	6.284	6.912
2000	7.350	..	5.619	4.933	7.738	7.402
2004	8.111	5.281	6.468	6.440	8.829	8.475
2005	8.235	5.323	6.628	6.471	8.903	8.596

De sociale udgifter efter art og formål

De sociale ydelser fordeles efter art i kontantydelse og serviceydelser. Ved ydelseernes fordeling efter formål foretages opdelingen efter hvilke sociale behov eller risici ydelsen primært er bestemt til at afhjælpe. Fordelingen af de sociale udgifter efter ydelsens formål er ret stabil i det enkelte land. Ny lovgivning og ændringer i det sociale mønster har dog givet anledning til forskydninger i fordelingerne. Sammenligningen landene imellem viser nogle forskelle i fordelingen af de sociale udgifter efter formål. Baggrunden herfor hænger i nogen grad sammen med forskelle i de enkelte landes prioritering af ydelser til forskellige formål.

**Tabel 10.6 De sociale udgifter procentvis fordelt efter hovedgrupper
1995-2005**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>1995¹⁾</i>						
Familier og børn	12,4	..	13,4	12,9	14,1	11,4
Arbejdsløshed	14,7	..	14,4	4,4	6,7	11,1
Sygdom	17,8	..	20,9	37,9	26,3	21,7
Ældre	37,6	..	28,9	27,2	31,2	34,3
Funktionshæmmede	10,6	..	15,0	11,6	14,7	12,1
Efterlevende	0,1	..	3,8	2,8	1,5	2,4
Boligydelse	2,4	..	1,5	0,4	0,7	3,4
Andre sociale ydelser	4,4	..	2,1	2,8	3,8	2,9
I alt	100,0	..	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>2000</i>						
Familier og børn	13,1	..	12,5	11,7	12,8	9,8
Arbejdsløshed	10,5	..	10,4	1,3	2,7	6,5
Sygdom	20,2	..	23,8	39,2	34,3	27,4
Ældre	38,0	..	31,8	28,5	29,6	37,3
Funktionshæmmede	12,0	..	13,9	13,9	16,4	12,2
Efterlevende	0,0	..	4,0	2,6	1,2	2,2
Boligydelse	2,4	..	1,5	0,7	0,5	2,1
Andre sociale ydelser	3,7	..	2,1	2,1	2,6	2,4
I alt	100,0	..	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>2004</i>					-----	
Familier og børn	13,0	17,1	11,4	14,0	11,9	9,6
Arbejdsløshed	9,5	4,3	9,8	2,5	3,1	6,2
Sygdom	20,6	28,4	25,5	34,8	33,1	25,4
Ældre	37,2	31,2	33,3	28,0	28,7	37,9
Funktionshæmmede	13,9	15,9	13,2	14,7	18,7	14,8
Efterlevende	0,0	0,7	3,7	2,6	1,2	2,2
Boligydelse	2,4	0,0	1,1	1,0	0,6	1,8
Andre sociale ydelser	3,5	2,6	2,1	2,6	2,5	2,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>2005</i>						
Familier og børn	12,9	16,9	11,6	13,9	12,1	9,8
Arbejdsløshed	8,6	4,6	9,3	1,8	2,7	6,2
Sygdom	20,7	27,5	25,9	34,8	32,2	24,3
Ældre	37,5	31,9	33,7	28,6	29,5	38,3
Funktionshæmmede	14,4	16,1	12,9	15,1	19,1	15,4
Efterlevende	0,0	0,7	3,6	2,6	1,2	2,2
Boligydelse	2,4	0,0	1,1	1,0	0,6	1,8
Andre sociale ydelser	3,4	2,4	2,0	2,3	2,6	2,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1 Serviceydelse til sygdom, ældre og funktionshæmmede er opgjort efter en anden metode i Danmark og Norge.

DE SOCIALE UDGIFTER

Tabel 10.7 Sociale udgifter, procentfordeling efter art og formål 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Familier og børn</i>						
Kontantydelse	41	50	55	43	56	51
Serviceydelse	59	50	45	57	44	49
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Arbejdsløshed</i>						
Kontantydelse	96	99	90	82	85	87
Serviceydelse	4	1	10	18	15	13
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Sygdom</i>						
Kontantydelse	16	9	18	20	32	24
Serviceydelse	84	91	82	80	68	76
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Ældre</i>						
Kontantydelse	83	64	89	70	74	78
Serviceydelse	17	36	11	30	26	22
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Funktionshæmmede</i>						
Kontantydelse	70	43	73	68	82	59
Serviceydelse	30	57	27	32	18	41
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Efterlevende</i>						
Kontantydelse	1	88	100	100	98	100
Serviceydelse	99	12	0	0	2	0
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Boligydelser</i>						
Serviceydelse	100	.	100	100	100	100
I alt	100	.	100	100	100	100
<i>Andre sociale ydelser</i>						
Kontantydelse	76	79	54	48	49	60
Serviceydelse	24	21	46	52	51	40
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Kontantydelse i alt</i>	61	45	63	48	59	59
<i>Serviceydelse i alt</i>	39	55	37	52	41	41
<i>Sociale udgifter i alt</i>	100	100	100	100	100	100

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

Finansiering af de sociale udgifter

Til at belyse finansieringen af de sociale udgifter i den nordiske statistik medtages den direkte finansiering af ydelser og de løbende indbetalinger til sociale fonde. I modsætning til tidligere medtages renter og andre formueindtægter nu i den sociale udgiftsstatistik. Rente- såvel som formueindtægter forekommer især i de fonde der opbygges til sikring af pensioner, men også i andre sociale forsikringsordninger. Dette belyses nærmere i næste afsnit.

Fordelingen af løbende bidrag efter finansieringskilder¹

Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter fordeles i den nordiske statistik efter de kilder der bidrager til de enkelte ydelser, dvs. det offentlige, arbejdsgivere, de sikredes præmier og særskatter samt renter og formueindtægter (anden finansiering). Som nævnt i Kapitel 2 er de sociale udgifter opgjort netto, således at investeringer m.v. og borgernes egenbetaling for sociale ydelser ikke medregnes.

Finansieringen af de sociale tryghedssystemer i de nordiske lande har mange lighedspunkter men der er også store forskelle.

Til lighederne hører at staten, direkte eller indirekte via obligatoriske arbejdsgiverafgifter eller afgifter hos arbejdstageren, spiller en betydelig rolle når det gælder finansieringen af kontantydelse, mens det er kommunerne der spiller den største rolle, når det gælder finansieringen af serviceydelserne. Selv i det sidste tilfælde spiller staten dog en betydelig rolle gennem de generelle, ikke formålsbestemte, statstilskud.

Det offentliges (stat, amter og kommuners) direkte finansiering af de sociale kontantydelse varierer fra ca. 71 pct. på Færøerne til ca. 8 pct. i Island, mens det offentliges direkte finansiering af serviceydelserne varierer fra 99,7 pct. i Danmark til 95,2 pct. i Norge.

I alle nordiske lande er det kommunerne der har det daglige ansvar for serviceydelserne så som børnepasning, børne- og ungdomsforsorg, sundhedsvæsenet samt pleje og omsorg for ældre og funktionshæmmede. I Norge og Island er det staten der har ansvaret for hospitalssektoren.

I Danmark er det kommunerne der ansvaret for administrationen af kontantydelse mens det i de andre lande er et statslig anliggende.

¹ Supplerende information findes i bogens bilag 4 på www.nom-nos.dk.

Alle nordiske lande har høje ambitioner på det sociale område, hvilket medfører at finansieringen omfatter meget store beløb med både store makroøkonomiske og statsfinansielle betydning.

Skattekvoterne, det vil sige summen af de direkte og indirekte skatter som andel af BNP er generelt set høj og blandt de højeste i verden.

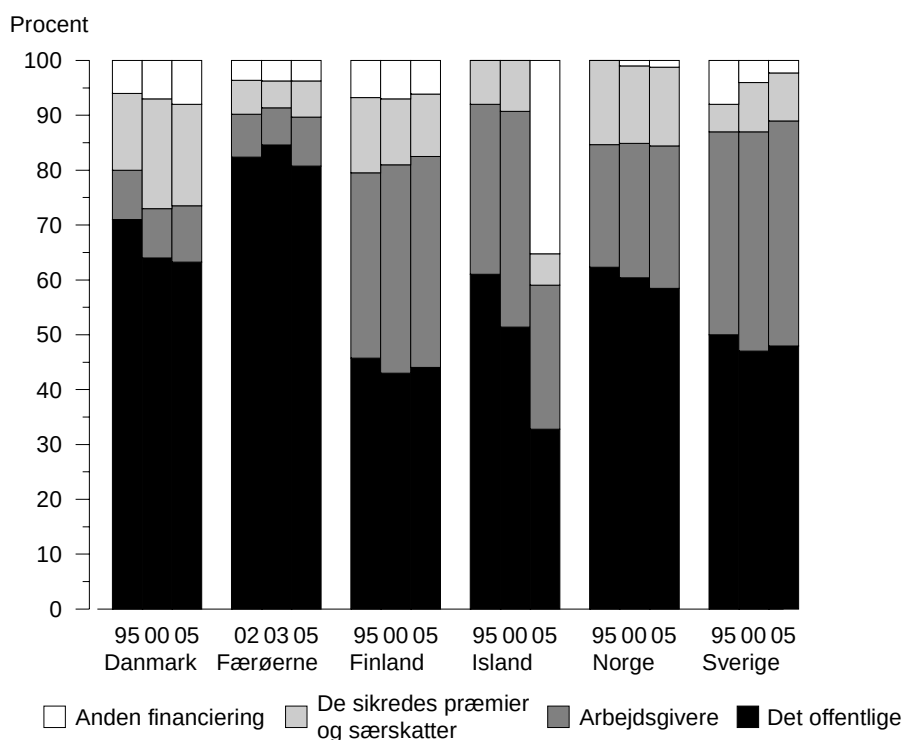
Til trods for de store fællestræk, findes der dog også betydelige forskelle.

Her skal det nævnes at Finland og Sverige i højere grad end de øvrige lande anvender arbejdsgiverafgifter til finansieringen af de kontante socialydelser. Over halvdelen af kontantydelse finansieres i disse to lande gennem arbejdsgiverafgifter. Arbejdstagernes andel er højst i Danmark. Kommunernes bidrag til finansieringen af kontantydelse er generelt begrænset. Det er højst i Danmark, hvor staten ikke refunderer kommunernes udgifter til kontantydelse fuldt ud.

Når det gælder finansieringen af den sociale service er den vigtigste forskel byrdefordelingen mellem stat og kommuner. Dette afspejler statstilskuddenes rolle for finansieringen og i hvilken udstrækning disse er generelle eller øremærkede. I Danmark og Sverige, hvor statstilskuddene hovedsageligt er generelle, finansierer kommuner langt hovedparten af serviceudgifterne. I Finland, som har en høj andel af sektorvise statstilskud, er statens andel af finansieringen betydeligt højere.

Fordelingen af løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter i årene 1995-2005 fremgår af figur 10.1. Den store stigning i Anden finansiering for Island skyldes afkast fra pensionsfondene.

Figur 10.1 Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter 1995, 2000 og 2005

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

Bloktilskud og statsrefusioner til kommuner og amtskommuner

Kommunerne i de nordiske lande har ansvaret for administrationen af en vis del af de sociale ydelser. Det er kommunerne der har den direkte kontakt med borgerne og modtagerne af de sociale ydelser, og det er også kommunerne, der i første omgang afholder udgifterne til ydelserne.

Kommunerne og amtskommunerne modtager et bloktilskud og/eller refusion fra staten. Bloktilskuddet kan enten gives uden bindinger eller være øremærket til bestemte formål. Bloktilskud kan fx beregnes efter antallet af indbyggere og deres aldersfordeling eller efter beskatningsgrundlaget i den enkelte kommune.

Statsrefusioner kan i lovgivningen være fastsat som procentandele af kommunernes udgifter eller som faste beløb. Statsrefusioner kan også regnes som forskellen mellem udgifter og bidrag fra anden side, herunder kommunernes bidrag.

I Danmark er det kommunerne der administrerer hovedparten af de sociale kontantydelse og i første omgang afholder udgifterne hertil, hvorefter de får hel eller delvis refusion for udgifterne fra staten. I de øvrige nordiske lande administreres de sociale sikringsydelse hovedsagelig af statslige eller andre centrale organer.

I alle landene administreres hovedparten af de sociale serviceydelse af kommunerne eller amtskommunerne, der i første omgang afholder udgifterne, hvorefter de modtager bloktilskud fra staten.

Fonde til pensionsformål

De indbetalinger, der finansierer de sociale udgifter, anvendes normalt til løbende udbetalinger i løbet af året, men især inden for pensionsområdet også til opbygning af fonde.

Hensigten med fondene kan være at garantere at der er midler til rådighed til dækning af fremtidige udbetalinger (præmiereservesystemer). Opbygning af fonde kan også forekomme i fordelingssystemer (hvor udgifterne i princippet skal dækkes af årets indbetalinger), med det formål at skabe en buffer til udjævning af variationer i ind- og udbetalinger over tid.

I Norge finansieres de sociale udgifter, inkl. tillægspensioner, løbende over de offentlige budgetter, og udgifterne er derfor ikke medtaget i Tabel 10.8. Folketrygdefonden, der er en uafhængig, offentlig fond, medvirker ikke direkte ved finansieringen af folketrygdens løbende driftsudgifter.

**Tabel 10.8 Størrelsen af fonde til pensionsformål per december 2005.
Mia. KR/EUR**

	Grundpension/ Garanteret mindstepension	Tillægspension/ arbejdspension	Supplerende pension
<i>Danmark</i> ¹⁾	-	416	423
<i>Finland</i>	0,2	101	11
<i>Island</i>	.	10.505	.
<i>Sverige</i> ²⁾	-	769	..

1 Tillægspension omfatter ATP, den midlertidige pensionsopsparing og den særlige pensionsopsparing, men er ekskl. lønmodtagernes dyrtidsfond.

2 Omfatter kun AP-fondene.

Skatteregler og beskatningens indflydelse på de sociale udgifter

Sociale kontantydelse kan enten være skattefrie eller skattepligtige. I alle landene er det af stor betydning, om ydelserne er skattefrie eller skattepligtige, da beskatningsgraden er relativt høj. De beskattede kontantydelsers andel af samtlige kontantydelse er i de senere år vokset i alle fem lande. Der er dog væsentlige forskelle mellem landene. De største skattefrie kontantydelse gives til familier og børn. Andre sociale ydelser (socialhjælpen) er skattepligtige i Danmark og Island, men beskattes ikke i de øvrige nordiske lande. Boligydelser er i følge ESSPROS-klassifikationen serviceydelse.

I Tabel 10.9 er medtaget beskatningsprocenterne inklusiv de sociale afgifter, for en enlig uden børn med en gennemsnitlig lønarbejders løn (AW100). Oplysningerne er hentet fra typetilfælde 0 og 0.1 til 0.6. (se NOSKO's hjemmeside www.nom-nos.dk).

Når det gælder fødselsdagpengene drejer oplysningerne sig om en enlig uden andre børn end den nyfødte.

Tabellen illustrerer de forskelle der er mellem landene i beskatning både af løn og sociale ydelser. Island der generelt set har den laveste beskatning på lønindkomster, har stort set ingen skat på sociale ydelser. Tilsvarende findes der også i de øvrige lande en betydeligt lavere beskatning på flere af ydelserne, og især pensionerne. Tabellen giver ikke en uddybende forklaring på beskatningens betydning for de sociale ydelser, men er med til at illustrere effekten deraf.

Størstedelen af de sociale kontantydelse er skattepligtige i de nordiske lande.

DE SOCIALE UDGIFTER

I flere af de øvrige OECD lande bliver en væsentlig del af kontantydelseerne ikke beskattet, eller der findes lempelige beskatningsregler for denne type af indkomster. Lavere sociale kontantydelse bliver på den måde kompenseret gennem skattesystemet.

I adskillige lande gives der også skattelettelse af sociale årsager i stedet for direkte kontantydelse. For eksempel vil skattelettelse for børn modsvare børnetilskud.

I de nordiske lande er der meget få skattefradrag af sociale årsager.

I tillæg til den direkte beskatning betaler modtagerne af sociale kontantydelse også indirekte skat gennem deres forbrug, hvor er der betydelige forskelle mellem landene. Den traditionelle måde at belyse de sociale udgifter på, tager ikke hensyn til disse forskelle i beskatningen.

For at vurdere betydningen af disse forskelle har både OECD og EUROSTAT udviklet forskellige metoder til at opgøre de sociale udgifter netto.

OECD har allerede offentliggjort estimater for flere OECD lande (2005).

I OECD's beregninger af de sociale udgifter netto er både de direkte og indirekte skatter fratrasket de sociale udgifter. Tilsvarende er beregnede værdier af skattefradrag af sociale årsager lagt til. For at undgå dobbeltberegninger er de skattelettelse der gives ved en lavere beskatning, og derved allerede er indregnet, ikke medtaget.

Beregningen ser således ud:

- Sociale udgifter
- Minus direkte skat og sociale afgifter der betales af sociale kontantydelse
- Minus indirekte skat af modtagernes forbrug af de sociale kontantydelse
- Plus værdien af de skattefradrag, der gives af sociale årsager
- = De sociale udgifter netto.

Kilde: OECD (Adema 2005).

Der tilbagestår adskillige metodiske og praktiske spørgsmål i forhold til beregningerne af de sociale udgifter netto.

For eksempel er beregningen af den indirekte beskatning på forbruget af de sociale kontantydelse kun tilnærmelsesvis.

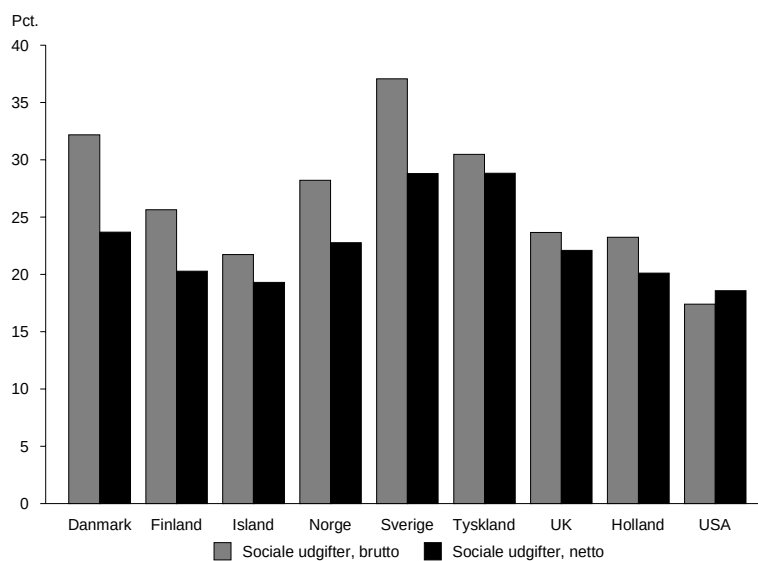
Resultatet af beregningerne viser imidlertid at der er betydelige begrænsninger i den traditionelle opgørelse af sociale udgifter.

Resultatet af beregningerne, for udvalgte OECD lande ses i figur 10.2.

På grund af at den indirekte skat er medtaget i beregningen af de sociale udgifter netto, er oplysningerne om BNP opgjort til faktorpriser. Den normale opgørelse af BNP er til markedspriser (jfr. Tabel 10.1 og tilsvarende).

I alle de europæiske lande er de sociale udgifter netto mindre end i den traditionelle opgørelse af de sociale udgifter. Dog er der betydelige forskelle mellem de europæiske lande.

Figur 10.2 De sociale udgifter brutto og netto, 2003 i pct. af BNP til faktorerpriser

Kilde: OECD (Social Expenditure Database (SOCX 2007), 1980-2003 (including net data for 2003)).

Tabel 10.9 Beskatningsprocenter af løn og sociale ydelser for en enlig AW 100 pct. 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
Skat af: løn i pct.	39	40	32	29	29	38
Skat af dagpenge ved graviditet og fødsel i pct.	30	40	27	28	24	36
Skat af dagpenge ved arbejdsløshed i pct.	30	31	24	1	24	34
Skat af dagpenge ved sygdom i pct.	30	34	27	..	29	36
Skat af alderspension i pct.	28	5	27	10	14	28
Skat af førtidspension i pct.	30	19	21	..	14	28
Skat af sociale ydelser til ikke-forsikrede arbejdsløse i pct.	25	..	19	1	..	29

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

DE SOCIALE UDGIFTER

Tabel 10.10 Beskatning af kontantydelse 2005

	Sociale udgifter, mio. KR/EUR	Heraf kon- tandydelser, mio. KR/EUR	Skattefrie kontant- ydelse i pct. af alle kon- tandydelser	Skattepligtige kontant- ydelse i pct. af alle kon- tandydelser
	1.	2.	3.	4.
<i>Danmark</i>				
I. Familier og børn	58.729	23.958	64	36
II. Arbejdsløshed	38.956	37.338	-	100
III. Sygdom	94.124	14.996	-	100
IV. Ældre	170.374	142.170	1	99
V. Funktionshæmmede	65.498	45.795	16	84
VI. Efterlevende	135	1	-	100
VII. Boligydelser	10.917	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	15.455	11.791	10	90
IX. Bogførte udgifter til administration	13.069	-	-	-
I alt I.-IX.	467.256	276.049	9	91
<i>Finland</i>				
I. Familier og børn	4.705	2.568	59	41
II. Arbejdsløshed	3.770	3.388	-	100
III. Sygdom	10.528	1.857	-	100
IV. Ældre	13.697	12.192	4	96
V. Funktionshæmmede	5.263	3.821	8	92
VI. Efterlevende	1.470	1.466	3	97
VII. Boligydelser	437	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	813	439	96	4
IX. Bogførte udgifter til administration	1.318	-	-	-
I alt I.-IX.	42.001	25.731	11	89
<i>Island</i>				
I. Familier og børn	30.320	12.916	47	53
II. Arbejdsløshed	4.014	3.279	4	96
III. Sygdom	76.086	15.578	-	100
IV. Ældre	62.589	43.636	-	100
V. Funktionshæmmede	33.096	22.589	8	92
VI. Efterlevende	5.625	5.625	5	95
VII. Boligydelser	2.150	2.150	24	76
VIII. Andre sociale ydelser	4.947	2.385	-	100
IX. Bogførte udgifter til administration	3.429	-	-	-
I alt I.-IX.	222.255	108.159	8	92

... fortsættes

Tabel 10.10 fortsat

	Sociale udgifter, mio. KR/EUR	Heraf kon- tantlydelser, mio. KR/EUR	Skattefrie kontant- ydelse i pct. af alle kon- tantlydelser	Skattepligtige kontant- ydelse i pct. af alle kon- tantlydelser
	1.	2.	3.	4.
<i>Norge</i>				
I. Familier og børn	55.151	30.733	60	40
II. Arbejdsløshed	12.182	10.357	-	100
III. Sygdom	146.190	46.221	-	100
IV. Ældre	134.124	99.649	-	100
V. Funktionshæmmede	86.727	71.458	4	96
VI. Efterlevende	5.508	5.399	-	100
VII. Boligydelse	2.803	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	11.800	5.752	86	14
IX. Bogførte udgifter til administration	9.203	-	-	-
I alt I.-IX.	463.981	269.569	10	90
<i>Sverige</i>				
I. Familier og børn	80.994	41.569	56	44
II. Arbejdsløshed	51.145	44.623	-	100
III. Sygdom	200.278	48.699	-	100
IV. Ældre	316.059	246.636	-	100
V. Funktionshæmmede	127.208	75.665	2	98
VI. Efterlevende	17.941	17.941	-	100
VII. Boligydelse	14.775	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	16.432	9.800	100	-
IX. Bogførte udgifter til administration	30.768	-	-	-
I alt I.-IX.	8.555.600	484.933	7	93

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 4 på WWW.nom-nos.dk.

Bilag 1

Informationer der findes på NOSOSKO's hjemmeside

På NOSOSKO's hjemmeside **www.nom-nos.dk** findes der en række supplerende oplysninger ligesom denne publikation også kan hentes herfra som pdf-fil.

De supplerende oplysninger er følgende:

- Supplerende tabeller til publikationen
- De sociale udgifter og deres finansiering fordelt på enkelte poster
- Specifikation af de sociale udgifter
- Typetilfældene der ligger til grund for figurerne i publikationen
- Beskrivelse af beregningsgrundlaget for typetilfældene
- Tabeller over indkomstfordeling og relativ fattigdom som ligger til grund for tabeller og figurerne i publikationen
- Beskrivelse af beregningsgrundlaget for tabellerne over indkomstfordeling
- Yderligere oplysninger om statistikbureauer, styrelser og ministerier

Desuden findes databasen Social and Health Indicators hvor de vigtigste indikatorer i denne publikation findes tilgængelig i en interaktiv database hvor det er muligt at fremvise resultaterne såvel ved grafisk præsentation som ved brug af landkort.

Bilag 2

Grundlaget for reguleringen af de sociale ydelser

DANMARK: Alle overførselsindkomster og visse andre satser reguleres årligt pr. 1. januar med en satsreguleringsprocent, som afspejler årslønsudviklingen på arbejdsmarkedet. Den årlige regulering med satsreguleringsprocenten omfatter således satserne for bl.a. sociale pensioner, syge-, barsels- og arbejdsløshedsdagpenge, efterløn og overgangsydelse, kontanthjælp, revalidering, børnefamilieydelse og børnetilskud og boligydelse. De forskellige beløb, der indgår i grundlaget for beregningerne af de forskellige ydelser og støtte reguleres ligeledes med satsreguleringsprocenten. Børnefamilieydelsen og boligsikring reguleres dog fra 2004 med stigningen i forbrugerprisindekset.

Arbejdsløshedsdagpengenes maksimale beløb reguleres med satsreguleringsprocenten. For personer, der får individuelle dagpenge under maksimumsbeløbet, reguleres beregningsgrundlaget for de individuelle dagpenge (dvs. den tidligere løn) med satsreguleringsprocenten. Dagpengene udgør herefter 90 pct. af det nye beregningsgrundlag. Modtagere af individuelle dagpenge under maksimumsbeløbet får således også reguleret deres ydelse pr. 1. januar.

Syge- og barselsdagpengenes maksimale beløb bliver ligeledes reguleret med satsreguleringsprocenten. For personer, der får mindre end det maksimale beløb og hvor dagpengene således udgør 100 pct. af deres tidligere løn, sker der en regulering af dagpengene, idet omfang lønnen hos de pågældendes arbejdsgivere reguleres typisk i henhold til overenskomsten.

Reguleringen er fastsat dels i en lov om en satsreguleringsprocent dels i de enkelte love om de forskellige kontantydelse m.v. Reguleringsprocenten beregnes på grundlag af ændringen i årslønnen for arbejdere og funktionærer i året to år forud for det år, reguleringsprocenten vedrører, set i forhold til året tre år forud. Reguleringsprocenten for 2005 er f.eks. fastsat på grundlag af ændringen i årslønnen fra 2002 til 2003.

FÆRØERNE: Reguleringen af de sociale ydelser har baggrund i en særskilt lov, som fastsætter den årlige regulering til 4 pct. Loven omfatter pensioner pensionstillæg, særlige tillæg til pensionister og børnebidrag. Undtaget er dog folkepensionens grundbeløb, som ikke reguleres.

Arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, dagpenge ved graviditet reguleres i forhold til lønudviklingen.

FINLAND: De sociale ydelser reguleres på følgende måde:

Arbejdsløshedsdagpenge, socialhjælp og grund/mindstepensionen reguleres en gang årligt efter det forrige års konsumprisindex.

Arbejdspensionen forhøjes årligt hvor for 20 pct. vedkommende er sat i forhold til lønudviklingen og for 80 pct. vedkommende i forhold til konsumpriserne.

Sygedagpenge og forældredagpenge reguleres ikke ved årsskiftet for de der allerede modtager ydelsen (hvis man eksempelvis bliver syg i december er udbetalingen uændret i januar).

Derimod forhøjes indkomstgrænserne årligt i forhold til APL-indexet med 50 pct. i forhold til lønudviklingen i det foregående år og for 50 pct. vedkommende i forhold til det forrige års konsumprisindex.

Børnetilskuddet reguleres efter beslutning i parlamentet.

ISLAND: Alle sociale ydelser reguleres årligt pr 1. januar i forhold til løn- og prisudviklingen i statsbudgettet. De ydelser der er omfattet er grundpensionen til alders og førtidspensionister, arbejdsløshedsdagpenge, de offentlige sygedagpenge og fødselsdagpenge for de personer der er udenfor erhverv. Desuden reguleres indkomstgrænsen for grund- og førtidspensionen i forhold til lønudviklingen fra 1. september hvert år.

Arbejdspensionen bliver reguleret efter konsumprisindekset.

NORGE: Alderspensionen og førtidspensionen fra folketrygden beregnes med udgangspunkt i folketrygdens grundbeløb. Grundbeløbet reguleres af Stortinget (parlamentet) efter drøftelser mellem regeringen og pensionisternes organisationer. Normalt sker reguleringen per 1. maj. Formålet med reguleringen af grundbeløbet er at give pensionister med pension fra folketrygden en indtægtsudvikling på størrelse med udviklingen for erhvervsaktive.

Udbetaling af sygedagpenge reguleres ikke i løbet af sygdomsperioden. Sygedagpengene reguleres dermed ikke hvis der sker ændringer i den sygemeldtes lønniveau eller grundbeløb i sygedagpengeperioden.

Indtægtsgrundlaget for fastsættelse af dagpenge ved arbejdsløshed fastsættes for hele perioden ved overgangen til dagpenge ved arbejdsløshed og ændres ikke ved ændringer i det generelle indtægtsniveau i samfundet.

Socialdepartementet (nu arbejds- og inkluderingsdepartementet) fastsatte i 2001 statslige vejledende retningslinier for økonomisk socialhjælp. De vejledende retningslinier vil blive vurderet og revideret med jævne mellemrum efter behov og blev sidst prisjusteret i 2006. Fra 1. januar 2007 er satserne stegt med 5 pct. ud over den ordinære prisstigning. Der er heller ingen regler for en årlig regulering af børnetilskuddet. Det er Stortinget der fastlægger de årlige satser ved de årlige budgetforhandlinger. Satserne er ikke blevet prisjusteret siden 1995, hvor satsændringerne skyldtes andre forhold som sammenhængen mellem skattesystemet samt at der siden 2000 udbetales børnetilskud til barnet fylder 18 år (tidligere 16 år).

SVERIGE: De ydelser der er et supplement til arbejdsindkomster eller en forlængelse af disse (så som pensioner) er oftest automatisk reguleret i forhold til prisudviklingen. Det er prisbasisbeløbet der anvendes for reguleringen for mindstepensionen.

Niveauet på pensionerne og loftet på syge- og forældreforsikringerne (syge og forældredagpenge) er vigtige eksempler på ydelser som reguleres på den måde.

Ydelser der er behovsprøvet reguleres ofte på en anden måde.

Når det gælder rigsnormen for Socialbidraget (socialhjælpen) bliver der af regeringen årligt taget beslutning om regulering med udgangspunkt i prisændringer og Konsumentverkets (Forbrugerstyrelsen) beregning over hvad forskellige familietyper behøver til forsørgelse. I systemet er der indarbejdet muligheder for at tage hensyn til forandrede forbrugsmønstre m.v.

Boligydelserne er fastsat i faste beløb og ydes i relation til givne indkomster. De ændres kun efter politisk beslutning. Det samme gælder bidragsfor-skuddet.

Børnetilskuddet er et generelt tilskud der til trods for dette ikke reguleres i forhold til prisudviklingen, men reguleres kun i forhold til en politisk beslutning.

Bilag 3

Den nordiske socialpolitik

Den nordiske velfærdsmodel

Den nordiske velfærdsmodel kan karakteriseres på følgende måde:

1. Den offentlige velfærdspolitik er omfattende. Velfærdspolitikken omfatter social sikring, social service, sundhed, uddannelse, bolig, beskæftigelse mv. med det formål at sikre de mest basale behov.
2. Statens involvering har været stærk på alle politikområder. De politiske foranstaltninger for at opnå fuld beskæftigelse har været baseret på både makroøkonomisk politik, socialpolitik og en aktiv arbejdsmarkedspolitik, hvor arbejdsmarkedets parter bestiller en betydelig rolle.
3. De nordiske velfærdssystemer er baseret på en høj grad af universalisme forstået på den måde, at alle borgere har ret til basal social tryghed og service uafhængigt af deres position på arbejdsmarkedet. Universalismen har bidraget til en bred folkelig støtte til velfærdspolitikken.
4. Indkomstsikringen er baseret på to elementer: I de fleste ordninger er der en indkomstuafhængig grundsikring og en indkomstafhængig ydelse for dem, der har været på arbejdsmarkedet. Sammenlignet med andre industrialiserede lande spiller de offentlige indkomstoverførsler en betydelig rolle, hvorfor de sociale udgifters andel af BNP har været høj. Offentlig finansiering af overførselsindkomster har været betydelig og skatteeniveauet har derfor været højt.
5. De nordiske lande kan endvidere karakteriseres som servicestater, hvor betydning af det lokale demokrati er stor. Social- og sundhedsservicen er finansieret gennem skatter uden høj brugerbetaling, hvor målsætninger er at alle borgere får opfyldt deres behov. Servicen bliver ydet af de lokale myndigheder (kommuner og amter) og bliver for det meste også produceret af disse.

6. Indkomstfordelingen er relativt lige. Både i form af lønspredning og disponible indkomster har de nordiske lande en lav indkomstulighed sammenlignet med andre lande. Der er ingen dybe kløfter mellem forskellige indkomstgrupper og som følge heraf har fattigdom og forskelle i levestandard været relativt begrænset.
7. Ligestilling mellem kønnene er et grundlæggende princip i de nordiske velfærdsstater. I de nordiske lande har kvinder en høj beskæftigelsesfrekvens og i de fleste familier er der to forsørgere. Socialpolitiske foranstaltninger er baseret på individuelle rettigheder, således at kvinder ikke er økonomisk afhængige af deres ægtefælle.¹

Selvom de grundlæggende principper for de nordiske velfærdsstater stadigvæk er gældende er der i nogle lande stigende tendens hen imod anvendelse af brugerbetaling, i stedet for, at finansiere alle velfærdsydelser gennem skatter. Fondsdannelser til finansiering af pensioner får ligeledes en større og større betydning.

Organiseringen af den nordiske socialpolitik

DANMARK: Der er et tredelt skatte- og administrationssystem i Danmark (stat, amter og kommuner).

Folketinget og regeringen har det overordnede ansvar for lovgivningen og tilrettelæggelsen af socialpolitikken, mens kommunerne og amterne administrerer og udbetaler langt hovedparten af de sociale ydelser.

Det er de kommunale myndigheder, som har ansvaret for den største del af de sociale kontantydelser så som pensioner, sygedagpenge, revalidering, boligydelse, ydelser til flygtninge samt socialhjælpen. Kommunerne afholder udgifterne i første omgang, mens de efterfølgende bliver helt eller delvist refunderet af staten.

Administration og udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge foretages af de frivillige arbejdsløshedskasser.

Kommunerne er også ansvarlige for og administrerer den største del af den sociale service så som dagtilbud og forebyggende foranstaltninger for børn og unge samt pleje og omsorg for ældre og funktionshæmmede (hjemmesygepleje, hjemmehjælp, plejehjem mv.).

Amterne har det daglige ansvar for sundhedsvæsenet, hvilket omfatter driften af hospitalerne samt administration af ydelser fra sygesikringen, her-

¹ Punkterne 1-7 efter *Nordic Social Policy, Changing Welfare States*. Edited by Mikko Kautto, Matti Heikkilä, Björn Hvinden, Staffan Marklund and Niels Ploug.

under udbetaling af ydelser til de praktiserende læger og tandlæger, samt tilskud til medicin. Amterne varetager endvidere opgaver på det sociale område i form af døgninstitutioner til børn og unge samt botilbud til funktionshæmmede og socialt udsatte grupper.

Både amter og kommuner modtager bloktilskud fra staten.

Staten er ansvarlig for og administrerer gennem den statslige arbejdsformidling en række arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger, herunder aktiveringen af de forsikrede ledige.

FÆRØERNE: Der er et todelt skatte- og administrativt system på Færøerne (hjemmestyret og kommuner). Hjemmestyret har det overordnede ansvar for lovgivningen og har også ansvaret for administration og udbetaling af hovedparten af de sociale ydelser samt hovedparten af den sociale service. Kommunerne har ansvaret for dagtilbud til børn samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en mindre del af udgifterne til kommunelæger, skolelæger, sundhedsplejersker, hjemmesygeplejersker m.v.

Arbejdsløshedsforsikringen finansieres af arbejdsmarkedets parter og administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedet. En mindre del af alderspensionerne administreres og finansieres også af parterne på arbejdsmarkedet.

FINLAND: Det er også regeringen der har det overordnede ansvar for lovgivningen i Finland. Beskatningssystemet er kun to - strenget (stat og kommuner) mens der er et tre - strenget administrativt system (stat, regioner og kommuner).

Der findes et pensionssystem der består af to dele. En arbejdspension og en folkepension. Arbejdspensionen er arbejds- og forsikringsbaseret, mens folkepensionen gives til alle borgere i landet der enten kun har en lille eller ingen arbejdspension. Den private sektors arbejdspensioner administreres af de private pensionsselskaber.

Kommunerne har ansvaret for såvel sundheden som den sociale service som ydes til alle borgere i kommunerne. Det offentlige sundhedsvæsen bliver suppleret med private udbydere af sundhedsydelser, hvor udgifterne til dette delvist er dækket af den offentlige sygesikring.

Kontantydelse i forbindelse med arbejdsløshed består dels af en optjeningsrelateret ydelse og dels af et basisbeløb. De fleste lønmodtagere er dækket af arbejdsløshedsforsikringen og disse er berettiget til den optjeningsbaserede ydelse.

ISLAND: Der er kun et to strenget skatte og administrativt system i Island (stat og kommuner). Staten har det overordnede ansvar for lovgivningen og herunder beslutninger og ansvar for socialpolitikken. Staten har også ansvaret for den største del af den sociale service, så som hospitaler, sundhedscentre (det primære sundhedsvæsen) samt hjemmesygeplejen.

Kommunerne har ansvaret for hjemmehjælpen institutioner og omsorg for børn og unge. I et samarbejde med staten har kommunerne også ansvaret for service til de ældre og funktionshæmmede.

Når det gælder indkomstoverførsler (sociale kontantydelse og pensioner) deler staten ansvaret delvist med arbejdsmarkedets parter. Pensionerne er delvist administreret af den statslige socialstyrelse (grunddydelserne) og delvist af et uafhængigt pensionsfond (arbejdsmarkedspensionerne) der er administreret af bidragsyderne (de ansatte og arbejdsgiverne).

Arbejdsløshedsforsikringen er administreret af staten, mens størstedelen af ydelserne ved sygdom kommer fra løn under sygdom.

Det er kommunerne der har ansvaret for socialhjælpen.

NORGE: Der er et tredelt administrativt og politisk system i Norge (stat, amter og kommuner) og det samme gælder for det sociale område.

Største delen af de sociale indkomstoverførsler (sygedagpenge, revalidering og pensioner) varetages af staten gennem folketrygden.

Folketrygden er finansieret gennem bidrag fra arbejdstagere, arbejdsgivere og staten. Arbejdsgivernes bidrag er afhængig af hvilken regional zone virksomheden befinder sig i (i alt er der 5 zoner).

Kommunerne administrerer og har ansvaret for socialhjælpen, det primære sundhedsvæsen, hjemmehjælpen og hjemmesygeplejen samt institutionerne for såvel børn og unge som ældre og funktionshæmmede.

Staten har overtaget ansvaret for hospitalsvæsenet, hvilket har medført at der kun er et mindre ansvarsområde tilbage i amterne.

SVERIGE: Der findes også et tredelt administrativt system i Sverige (stat, amter og kommuner). Staten har ansvaret for de fleste indkomstoverførsler, så som sygedagpenge, forældretydelser, arbejdsløshedsdagpenge samt arbejdsskade-forsikringen der administreres af Försäkringskassan Sverige. Størsteparten af pensionerne kommer fra pensionsfondene og er administreret af bidragsyderne. Amterne har ansvaret for hospitalerne og det meste af det primære sundhedsvæsen (sundhedscentre). Kommunerne har ansvaret for hjemmehjælpen, hjemmesygeplejen, socialhjælpen samt institutioner og omsorg til såvel børn og unge som ældre og handicappede.

Bilag 4**Supplerende tabeller*****Indhold***

Tabel 3	Middelfolketallet efter køn og alder 2005
Tabel 4.2.a	Familier efter familietype 2005
Tabel 4.11.a	Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje (1.000) efter alder 1995-2005
Tabel 4.11.b	Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje efter alder i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-2005
Tabel 4.12.a	Børn og unge anbragt uden for eget hjem i løbet af året efter alder. Pr. 1.000 indbyggere i de respektive aldersgrupper 1995-2005
Tabel 5.3.a	Udviklingen i arbejdsløsheden efter køn 1995-2005
Tabel 5.4.a	Antal personer (1.000), som har modtaget kontantydelse i mindst én dag i forbindelse med arbejdsløshed 1995-2005
Tabel 5.7.a	Antal aktiverede i 1995-2005
Tabel 6.4.a	Beregnet fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 1995-2005
Tabel 7.4.a	Pensionsmodtagere efter alder, i tusinder og i pct. af aldersgruppen pr. december 2005
Tabel 7.6.a	Alderspensionister totalt, og pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension ved udgangen af årene 1995-2005
Tabel 7.7.a	Pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension ved udgangen af årene 1995-2005
Tabel 7.14.a	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i alt 1995-2005

Tabel 7.14.b.1	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-1997
Tabel 7.14.b.2	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1998-2000
Tabel 7.14.b.3	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2001-2003
Tabel 7.14.b.4	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2004-2005
Tabel 8.3.a	Familier, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2005
Tabel 8.4.a	Pensionister, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2005
Tabel 10.7.a	Sociale udgifter efter art og formål i pct. af BNP 2005
Tabel 10.x	Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter, procentvis fordelt på det offentlige, arbejdsgiverne, de sikredes bidrag samt anden finansiering 1995-2005
Tabel 10.9.a	Skatteprocent og sociale afgifter af løn og sociale ydelser, pr. måned, for en enlig AW uden børn 2005
Tabel 10.10.a	Skattefrie og skattepligtige kontantydelse i alt samt i forhold til BNP 1995-2005

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 3 Middelfolketallet efter køn og alder 2005

	Danmark		Færøerne		Finland		Island		Norge		Sverige	
	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.
<i>Kvinder</i>												
0-6 år	225	8	2	10	195	7	14	10	200	9	329	7
7-17 "	363	13	4	18	346	13	24	16	331	14	614	14
18-24 "	200	7	2	8	224	8	14	10	190	8	365	8
25-49 "	944	34	7	32	860	32	52	36	805	35	1.479	32
50-64 "	536	20	4	17	551	21	23	16	412	18	881	19
65-79 "	321	12	2	10	354	13	13	9	252	11	576	13
80- "	147	5	1	5	148	6	5	4	141	6	310	7
I alt	2.736	100	23	100	2.679	100	147	100	2.331	100	4.553	100
<i>Mænd</i>												
0-6 år	236	9	3	10	204	8	15	10	209	9	346	8
7-17 "	383	14	5	21	360	14	25	17	350	15	647	14
18-24 "	207	8	2	9	235	9	15	10	197	9	382	9
25-49 "	965	36	9	34	891	35	54	36	829	36	1.534	34
50-64 "	538	20	4	18	544	21	24	16	421	18	893	20
65-79 "	276	10	2	9	274	11	12	8	214	9	499	11
80- "	75	3	1	3	60	2	4	2	73	3	175	4
I alt	2.680	100	25	100	2.567	100	148	100	2.293	100	4.477	100
<i>Kvinder og mænd</i>												
0-6 år	461	9	5	10	399	8	29	10	409	9	675	7
7-17 "	746	14	8	18	705	13	50	17	681	15	1262	14
18-24 "	408	8	4	9	459	9	30	10	386	8	747	8
25-49 "	1.909	35	16	33	1751	33	106	36	1.634	35	3.013	33
50-64 "	1.074	20	8	17	1095	21	46	16	833	18	1.774	20
65-79 "	596	11	5	10	628	12	26	9	466	10	1.075	12
80- "	222	4	2	4	208	4	9	3	215	5	485	5
I alt	5.416	100	48	100	5.246	100	296	100	4.624	100	9.030	100

Tabel 4.2.a Familier efter familietype 2005

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige ^{3,4)}
<i>Antal familier med børn i alderen 0-17 år (1.000)</i>	673	592	44	604	1.088
Heraf (pct.):					
- Gifte	62,3	62,3	57,2	57,0	} 78,8
- Samboende	17,2	17,7	21,3	21,7	
- Enlige	20,5	20,0	21,5	21,3	
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Antal familier uden børn (1.000)</i>	2.228	2.249	65	1.500	4.074
Heraf (pct.):					
- Gifte	27,3	25,9	43,1	32,4	} 30,0
- Samboende	7,8	8,4	5,5	6,1	
- Enlige	64,9	65,8	51,4	61,5	
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Enlige med børn (pct.):</i>					
Kvinder	86,0	87,2	95,9	83,0	80,3
Mænd	14,0	12,8	4,1	17,0	19,7
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Enlige uden børn (pct.):</i>					
Kvinder	49,6	51,6	50,8	52,5	49,8
Mænd	50,4	48,4	49,2	47,5	50,2
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Gennemsnitligt antal personer pr. familie</i>	1,9	1,8	2,6	2,2	1,8

1 Herudover er der 16.428 familier bestående af ikke-hjemmeboende børn under 18 år.

2 Tallene er hentet fra Hagstofa Islands udvalgsundersøgelse vedrørende levevilkår (EU-Silc).

3 Tallene er hentet fra SCB's udvalgsundersøgelse vedrørende husstandenes økonomi.

4 Samboende inkluderet i gifte.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 4.11.a Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje (1.000) efter alder 1995-2005

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island ³⁾	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
<i>1995</i>						
0-2 år	101	..	34	5	39	123
3-6 år	218	..	145	12	149	367
0-6 år i alt	319	..	179	17	188	490
7-10 år	123	..	11	-	.	198
<i>2000</i>						
< 1 år	10	..	1	0	1	-
1-2 år	103	..	40	5	44	111
3-5 år	192	..	122	12	144	242
0-5 år i alt	306	..	163	17	189	353
6 år	65	..	44	-	.	81
0 - 6 år i alt	370	..	207	17	.	434
7-10 år	171	..	8	-	.	255
<i>2004</i>						
<1 år	8	0,1	1	0	1	0
1-2 år	107	1,2	41	6	55	131
3-5 år	191	1,8	117	12	157	263
0-5 år i alt	306	3,1	159	18	213	394
6 år	59	0,6	38	-	.	76
0-6 år i alt	364	3,7	197	18	.	470
7-10 år	177	0,6	4	-	.	243
<i>2005</i>						
<1 år	10	0,2	1	0	2	0
1-2 år	110	1,1	43	7	62	136
3-5 år	189	1,9	116	12	159	271
0-5 år i alt	310	3,1	160	19	223	407
6 år	60	0,6	39	.	.	76
0-6 år i alt	369	3,7	198	19	.	484
7-10 år	176	0,8	3	.	.	238

1 Tidspunktet for opgørelsen af antallet af indskrevne børn er ændret fra marts til september fra 2004. Antallet af indskrevne i 1995 vedrører januar 1996, antallet i 2000 vedrører marts 2001, mens antallet i 2003 vedrører marts 2003.

2 Tallene fra og med 2000 er inklusive børn i privat pasning med offentligt tilskud.

3 Fra 1995 kun børn i alderen 0-5 år idet skolefritidsordningerne helt overgik til skolevæsenet i 1995 og der findes ingen statistik for dette.

4 Fra 2000 kun børn i alderen 0-5 år.

5 Fra og med 1998 er der indført en særlig førskoleklasse for 6-årige. Disse børn er ikke medtaget, medmindre de også har en plads i en daginstitution.

**Tabel 4.11.b Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dag-
pleje efter alder i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-2005**

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island ³⁾	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
<i>1995</i>						
0-2 år	48	..	18	37	22	37
3-6 år	83	..	55	64	61	74
0-6 år i alt	68	..	39	53	44	59
7-10 år	53	..	5	-	.	45
<i>2000</i>						
< 1 år	15	..	2	7	2	.
1-2 år	77	..	35	59	37	60
3-5 år	92	..	66	92	78	86
0-5 år i alt	75	..	46	68	52	66
6 år	90	..	67	-	.	77
0 - 6 år i alt	77	..	49	58	.	68
7-10 år	63	..	3	.	.	51
<i>2004</i>						
< 1 år	12	18	1	7	2	0
1-2 år	83	82	37	75	48	66
3-5 år	95	86	68	94	87	95
0-5 år i alt	77	73	46	74	61	71
6 år	87	83	67	.	.	83
0-6 år i alt	79	75	49	63	.	72
7-10 år	63	21	1	.	.	59
<i>2005</i>						
< 1 år	15	21	1	6	3	0
1-2 år	85	79	37	76	54	67
3-5 år	95	88	69	94	91	95
0-5 år i alt	79	74	47	73	64	71
6 år	88	83	67	.	.	84
0-6 år i alt	80	75	50	63	.	73
7-10 år	63	28	1	.	.	61

1 Se tabel 4.11.a

2 Se tabel 4.11.a

3 Se tabel 4.11.a

4 Se tabel 4.11.a

5 Se tabel 4.11.a

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 4.12.a Børn og unge anbragt uden for eget hjem i løbet af året efter alder. Pr. 1.000 indbyggere i de respektive aldersgrupper 1995-2005

	1995	2000	2004	2005		
				I alt	Piger	Drenge
<i>Danmark¹⁾</i>						
0-6 år	3,9	4,5	3,9	3,8	3,7	3,7
7-14 år	11,9	13,0	12,3	10,6	13,4	12,0
15-17 år	29,3	33,1	31,1	28,0	32,3	30,2
18-20 år	15,0	17,1	19,2	17,5	20,0	18,8
0-20 år	12,0	13,0	12,9	11,6	13,7	12,7
<i>Finland</i>						
0-6 år	5,2	5,7	6,5	6,7	6,7	6,8
7-14 år	8,5	9,6	10,7	11,1	10,2	12,0
15-17 år	12,7	16,1	19,8	20,9	21,0	20,8
18-20 år	9,0	11,7	14,5	14,4	14,5	14,4
0-20 år	8,1	9,7	11,3	11,7	11,4	12,1
<i>Island²⁾</i>						
0-6 år	2,1	2,5	3,8	0,4	0,7	0,6
7-14 år	3,9	4,5	6,6	3,1	2,7	2,9
15-18 år	5,9	8,3	7,7	12,4	12,6	12,5
0-18 år	3,6	4,9	5,9	4,2	4,2	4,2
<i>Norge</i>						
0-6 år	3,4	3,6	4,0	4,1	3,8	4,3
7-14 år	7,9	7,9	8,7	8,8	8,3	9,1
15-17 år	14,2	17,4	18,2	18,0	19,0	17,0
18-19 år	7,4	11,0	16,3	16,6	15,7	17,4
0-19 år	7,1	7,9	9,7	9,9	9,6	10,1
<i>Sverige³⁾</i>						
0-6 år	3,6	3,6	4,0	3,9	3,7	4,1
7-14 år	7,0	7,1	7,7	7,7	7,4	7,9
15-17 år	14,4	16,8	17,2	17,1	18,0	16,3
18-20 år	5,1	11,8	13,6	13,5	12,6	14,2
0-20 år	6,5	8,0	8,9	8,9	8,8	9,1

1 Inkl. børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne.

2 Fordelingen af alder og køn er baseret på skøn.

3 Fra og med 1999 indgår der i gruppen 18-20-årige som er i behandling efter den sociale servicelov. Disse, som hovedsageligt er 19-20 år, var tidligere i statistikken medtaget som voksne misbrugere.

Tabel 5.3.a Udviklingen i arbejdsløsheden efter køn 1995-2005

	Gennem- snitligt antal arbejdsløse	Arbejdsløse i pct. af arbejdsstyrken					
		I alt	Kvinder	Mænd	16-24-årige		
					I alt	Kvinder	Mænd
<i>Danmark¹⁾</i>							
1995	197.000	7,0	8,2	6,1	9,7	10,6	8,8
2000	131.000	4,6	5,2	4,0	6,5	6,5	6,5
2004	163.000	5,6	6,1	5,2	8,4	7,8	8,9
2005	143.000	5,0	5,5	4,6	8,6	8,8	8,5
<i>Færøerne²⁾</i>							
1995	2.600	12,7	16,1	10,1	..	..	..
2000	1.000	4,2	6,6	2,5	..	..	..
2004	950	3,5	4,5	2,9	..	..	..
2005	930	3,3	3,9	2,9	9,5	9,8	9,2
<i>Finland³⁾</i>							
1995	382.000	15,5	15,1	15,8	29,7	28,6	30,7
2000	253.000	9,8	10,6	9,1	21,4	21,6	21,1
2004	229.000	8,9	9,0	8,8	20,7	19,4	22,0
2005	220.000	8,5	8,7	8,3	20,1	19,5	20,6
<i>Island⁴⁾</i>							
1995	7.200	4,9	4,9	4,8	11,0	8,6	13,1
2000	3.700	2,3	2,9	1,8	4,7	3,6	5,7
2004	4.900	3,1	2,9	3,2	8,1	6,8	9,3
2005	4.300	2,6	2,6	2,6	7,2	6,0	8,5
<i>Norge⁵⁾</i>							
1995	107.000	4,9	4,6	5,2	11,8	11,5	12,2
2000	81.000	3,4	3,2	3,6	10,2	10,6	9,9
2004	106.000	4,5	4,0	4,9	11,6	10,6	12,5
2005	111.000	4,6	4,4	4,8	12,0	11,5	12,5
<i>Sverige⁶⁾</i>							
1995	333.000	7,7	6,9	8,5	15,3	14,0	16,7
2000	203.100	4,7	4,2	5,0	8,1	7,4	8,6
2004	246.000	5,5	5,1	5,9	12,3	11,0	13,5
2005	270.400	6,0	5,7	6,2	14,3	12,7	15,9

1 Oplysningerne er baseret på arbejdskraftundersøgelserne, der omfatter 15-66-årige.

2 2005 tallene er baseret på årlig arbejdskraftundersøgelse i november. Omfatter 16-64 årige.

3 Aldersgruppen for Finland er 15-24-årige i stedet for 16-24 år.

4 Oplysningerne er baseret på arbejdskraftundersøgelserne.

5 Der skete en omlægning af statistikken i 1996, hvorfor tallene for 1995 ikke er sammenlignelige.

6 Før 2003 blev undersøgelsen kun foretaget to gange årligt, men nu er den fortløbende.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 5.4.a Antal personer (1.000), som har modtaget kontantydelse i mindst én dag i forbindelse med arbejdsløshed 1995-2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ¹⁾	Norge ¹⁾	Sverige ²⁾
<i>1995</i>						
Forsikrede	672	6	683	19	310	824
Ikke-forsikrede	111	1	270	..	-	137
I alt	783	7	827	19	310	961
I alt i pct. af arbejdsstyrken	28	36	34	..	14	22
<i>2000</i>						
Forsikrede	490	2	340	7	165	622
Ikke-forsikrede	70	1	287	..	-	55
I alt	560	3	603	7	165	677
I alt i pct. af arbejdsstyrken	20	12	23	4	7	16
<i>2004</i>						
Forsikrede	491	2	340	14	196	543
Ikke-forsikrede	82	0	249	..	-	90
I alt	573	2	572	14	196	633
I alt i pct. af arbejdsstyrken	21	9	22	9	8	14
<i>2005</i>						
Forsikrede	470	3	329	10	172	528
Ikke-forsikrede	73	0	241	..	..	94
I alt	543	3	549	10	172	622
I alt i pct. af arbejdsstyrken	20	10	21	6	7	13

1 Beregnet ud fra antal godkendte dagpengeansøgninger.

2 Der kan forekomme dobbeltregninger idet en person i løbet af et år både kan være talt med som forsikret og ikke forsikret. I 2004 var 19.000 personer talt med både som forsikret og ikke forsikret, og i 2005 var antallet 21.000 personer.

Tabel 5.7.a Antal aktiverede i 1995-2005

	Antal aktiverede i løbet af året		Antal aktiverede på opgørelsestidspunktet/ gennemsnitligt antal aktiverede		Aktiverede i pct. af arbejdsstyrken på opgørelsestidspunktet	
	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige
<i>Danmark</i>						
I alt 1995	258.392	52.214	110.935	16.030	4,0	3,4
I alt 2000	221.534	34.828	87.239	10.507	3,2	2,6
I alt 2004	240.102	34.340	74.732	8.443	2,7	2,4
I alt 2005	244.818	32.041	70.159	7.580	2,5	2,1
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	96.740	10.632	33.050	2.605	1,2	0,7
- Uddannelse	97.555	6.476	20.624	1.474	0,7	0,4
- Andet	105.616	21.495	16.485	3.501	0,6	1,0
<i>Finland</i>						
I alt 1995	285.575	82.217	103.667	25.973	4,2	9,9
I alt 2000	226.077	62.748	83.660	18.873	3,2	5,6
I alt 2004	211.857	54.411	81.972	16.413	3,2	5,3
I alt 2005	213.683	58.404	79.531	16.152	3,0	5,0
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	87.121	12.498	34.230	4.505	1,3	1,4
- Uddannelse	62.276	12.563	29.217	4.356	1,1	1,4
- Andet	64.286	33.343	16.084	7.291	0,6	2,3
<i>Island</i>						
I alt 1995	..	..	..	..	..	..
I alt 2000	3.811	764	..	..	..	..
I alt 2004	6.780	1.369	..	..	..	..
I alt 2005	6.325	1.271	..	..	..	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	231	138	..	..	..	..
- Uddannelse	3.394	596	..	..	..	..
- Andet	2.718	557	..	..	..	..
<i>Norge</i>						
I alt 1995	..	..	42.145	16.482	1,9	5,6
I alt 2000	..	..	11.439	3.520	0,5	1,1
I alt 2004	69.388	..	16.958	5.093	0,7	1,7
I alt 2005	59.622	..	13.150	4.087	0,5	1,3
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	..	..	1.932	..	0,1	..
- Uddannelse	..	..	5.220	..	0,2	..
- Andet	..	..	5.998	..	0,2	..
<i>Sverige</i>						
I alt 1995	781.000	..	275.100	..	6,1	..
I alt 2000	470.970	..	166.159	..	3,8	..
I alt 2004	408.670	..	168.851	..	3,8	..
I alt 2005	595.138	..	185.986	..	4,1	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	141.391	..	87.883	..	1,9	..
- Uddannelse	314.019	..	56.887	..	1,3	..
- Andet	139.728	..	41.217	..	0,9	..

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 6.4.a Beregnet fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 1995-2005¹⁾

	Danmark ²⁾	Finland	Island	Norge	Sverige
1995					
Kvinder	2,2	2,3	2,1	3,1	3,4
Mænd	1,4	2,0	1,3	2,2	2,2
I alt	1,7	2,1	1,7	2,6	2,7
2000					
Kvinder	2,0	2,5	1,5	4,7	4,9
Mænd	1,4	2,2	1,1	3,4	2,6
I alt	1,7	2,4	1,3	4,0	3,7
2004					
Kvinder	2,2	2,8	..	4,3	4,7
Mænd	1,2	2,2	..	2,9	2,8
I alt	1,7	2,4	..	3,6	3,7
2005					
Kvinder	2,2	2,8	..	3,9	4,4
Mænd	1,5	2,1	..	2,6	2,8
I alt	1,8	2,5	..	3,2	3,6

1 Tallene er beregnet ud fra arbejdskraftundersøgelserne, som et gennemsnit af tællingerne.

2 15-66-årige.

Tabel 7.4.a Pensionsmodtagere efter alder, i tusinder og i pct. af aldersgruppen pr. december 2005

	Danmark		Færøerne		Finland		Island		Norge		Sverige	
	1.000	I pct. af hver alders- gruppe	1.000	I pct. af hver alders- gruppe	1.000	I pct. af hver alders- gruppe	1.000	I pct. af hver alders- gruppe	1.000	I pct. af hver alders- gruppe	1.000	I pct. af hver alders- gruppe
<i>Kvinder</i>												
16-39 år	11	1,3	0,1	1,7	12	1,6	2	4,4	18	2,7	41	3,4
40-49 "	22	5,8	0,2	5,4	18	4,8	2	9,7	33	10,2	70	11,6
50-54 "	19	10,4	0,2	10,7	20	9,9	1	12,1	27	18,1	57	19,8
55-59 "	28	14,5	0,2	15,8	40	19,1	1	15,5	41	27,6	90	28,5
60-62 "	64	60,9	0,1	20,8	51	52,9	1	21,0	31	39,4	82	44,5
63-64 "	47	83,7	0,1	27,2	50	85,8	1	26,6	24	59,4	63	62,5
65-66 "	51	97,3	0,1	38,1	54	106,2	1	56,9	26	66,7	89	99,3
67+ "	422	102,2	3,2	100,3	469	103,9	17	100,7	368	103,5	829	104,0
I alt	663	30,1	4,2	25,1	713	32,3	27	23,2	568	31,4	1.320	37,0
<i>Mænd</i>												
16-39 år	13	1,6	0,1	1,4	16	2,0	2	2,9	16	2,4	31	2,5
40-49 "	21	5,2	0,1	3,2	22	5,8	1	5,8	23	7,0	41	6,6
50-54 "	15	8,3	0,1	5,6	24	12,3	1	7,4	18	11,8	33	11,3
55-59 "	20	10,4	0,1	8,8	45	21,6	1	9,2	28	18,3	51	16,1
60-62 "	44	42,4	0,1	12,0	47	50,5	1	12,5	24	29,9	54	29,0
63-64 "	38	69,8	0,1	17,4	46	84,4	0	15,7	22	54,1	47	46,4
65-66 "	47	92,7	0,1	24,4	47	105,2	1	48,3	24	64,9	89	100,6
67+ "	310	104,5	2,5	97,2	304	104,7	14	99,4	263	104,3	627	106,3
I alt	508	24,0	3,2	17,7	551	26,6	20	17,3	418	24,0	973	28,3
<i>Kvinder og Mænd</i>												
16-39 år	24	1,4	0,2	1,6	28	1,8	4	3,6	34	2,5	72	2,9
40-49 "	42	5,5	0,3	4,2	40	5,3	3	7,7	56	8,6	111	9,1
50-54 "	34	9,3	0,2	8,0	44	11,1	2	9,7	45	14,9	90	15,5
55-59 "	48	12,4	0,3	12,0	85	20,3	2	12,2	69	22,9	141	22,3
60-62 "	107	51,7	0,3	16,4	98	51,7	1	16,7	55	34,6	137	36,7
63-64 "	86	76,9	0,2	22,0	96	85,1	1	21,2	46	56,8	110	54,5
65-66 "	98	95,0	0,2	31,1	101	105,6	2	52,7	50	65,8	178	99,9
67+ "	732	103,2	5,7	98,9	773	104,2	31	100,1	631	103,8	1.456	105,0
I alt	1.171	27,1	7,4	21,3	1.264	29,5	47	20,2	986	27,8	2.293	32,8

NB: Da man i alle landene kan være bosat uden for landet og samtidig modtage pension, kan antallet af modtagere overstige 100 pct.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 7.6.a Alderspensionister totalt, og pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension ved udgangen af årene 1995-2005

	Modtagere af alderspension i alt			Alderspensionister der kun modtager grundpension				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.
<i>Danmark</i>								
1995	709	421	288	328	250	79	76,0	24,0
2000	706	416	290	244	195	49	80,0	20,0
2004	746	431	316	205	161	44	78,6	21,4
2005	808	461	347	227	170	57	74,9	25,1
<i>Færøerne</i>								
1995	..	..	..	..	..	..	..	..
2000	6	3,2	2,4	..	..	..	..	..
2004	6	2,6	3,2	..	..	..	..	..
2005	6	2,5	3,2	..	..	..	..	..
<i>Finland¹⁾</i>								
1995	804	501	304	108	95	13	88,0	12,0
2000	870	531	339	90	76	14	84,4	15,6
2004	917	549	369	69	57	12	82,6	17,4
2005	940	558	382	66	54	12	81,8	18,2
<i>Island</i>								
1995	26	..	..	..	..	..	..	..
2000	29	16	13	2	2	1	68,8	31,2
2004	31	17	14	3	2	1	69,1	30,9
2005	31	17	14	3	2	1	69,1	30,9
<i>Norge</i>								
1995	625	316	309	258	218	40	84,5	15,5
2000	629	370	259	237	204	33	86,1	13,9
2004	626	366	260	200	175	25	87,5	12,5
2005	629	367	262	192	168	24	87,6	12,4
<i>Sverige</i>								
1995	1.590	908	682	307	279	28	90,9	9,1
2000	1.604	910	694	226	202	24	89,4	10,6
2004	1.650	925	725	171	151	20	88,3	11,7
2005	1.684	796	591	161	141	20	87,6	12,4

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

Tabel 7.7.a Pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension ved udgangen af årene 1995-2005

	Alderspensionister der både modtager grund- og tillægs/arbejdspension					Alderspensionister der kun modtager arbejdspension (nye finske og svenske system)				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.
<i>Danmark</i>										
1995	381	171	209	45,0	55,0	.	.	.	.	.
2000	463	221	242	47,8	52,2	.	.	.	.	.
2004	541	269	272	49,8	50,2	.	.	.	.	.
2005	581	291	290	50,1	49,9	.	.	.	.	.
<i>Finland¹⁾</i>										
1995	641	377	265	58,7	41,3	55	29	26	52,7	47,3
2000	683	405	278	59,3	40,7	97	50	47	51,5	48,5
2004	421	287	134	68,2	31,8	428	205	223	47,9	52,1
2005	417	285	132	68,3	31,7	457	219	238	47,9	52,1
<i>Island</i>										
1995	..	..	..	..	..	.	.	.	.	.
2000	25	14	11	56,3	43,7	.	.	.	.	.
2004	26	15	12	55,8	44,2	.	.	.	.	.
2005	26	15	12	55,9	44,1	.	.	.	.	.
<i>Norge</i>										
1995	367	153	214	41,7	58,3	.	.	.	.	.
2000	392	166	226	42,3	57,7	.	.	.	.	.
2004	426	191	235	44,8	55,2	.	.	.	.	.
2005	437	199	238	45,5	54,5	.	.	.	.	.
<i>Sverige</i>										
1995	1.283	629	654	49,0	51,0	.	.	.	.	.
2000	1.378	708	670	51,4	48,6	.	.	.	.	.
2004 ²⁾	1.280	678	602	53,0	47,0	199	96	103	48,2	51,8
2005 ²⁾	1.226	655	571	53,4	46,6	297	144	153	48,5	51,5

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

2 Pensionister med grund og tillægs/arbejdspension er pensionsmodtagere efter det gamle system, mens pensionsmodtagere efter det nye svenske system er den indkomstbaserede pension evt. i kombination med en anden pension.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 7.14.a Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i alt og i pct. 1995-2005

	1995		2000		2004		2005	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
<i>Danmark</i>								
18-19 år	485	0,3	570	0,4	755	0,4	824	0,4
20-29 "	8.317	5,4	7.598	4,9	8.115	4,3	8.412	4,3
30-39 "	18.305	11,9	18.364	11,9	21.260	11,4	21.778	11,2
40-49 "	34.919	22,7	33.757	21,8	42.346	22,7	44.370	22,8
50-59 "	57.198	37,2	60.933	39,4	74.898	40,1	77.108	39,6
60-64 "	34.504	22,4	33.366	21,6	39.539	21,2	42.397	21,8
I alt 18-64 år	153.728	100,0	154.588	100,0	186.913	100,0	194.889	100,0
65-66 år	12.918	.	12.263	.	10.289	.	3.735	.
<i>Færøerne</i>								
18-19 år	..	..	5	0,4	8	0,6	4	0,3
20-29 "	..	..	62	5,0	52	4,2	57	3,8
30-39 "	..	..	165	13,3	140	11,2	150	9,9
40-49 "	..	..	264	21,3	235	18,8	277	18,3
50-59 "	..	..	434	35,1	468	37,5	582	38,4
60-64 "	..	..	307	24,8	346	27,7	447	29,5
I alt 18-64 år	..	..	1.237	100,0	1.249	100,0	1.517	100,0
65-66 år	..	..	115	.	109	.	233	.
<i>Finland</i>								
16-19 år	1.978	0,6	1.569	0,6	758	0,3	921	0,3
20-29 "	9.031	2,9	8.240	3,0	9.482	3,6	9.718	3,6
30-39 "	20.379	6,6	18.451	6,7	17.519	6,6	17.330	6,4
40-49 "	49.498	16,0	43.096	15,6	40.630	15,2	39.764	14,8
50-59 "	113.830	36,8	108.344	39,2	119.222	44,7	119.697	44,4
60-64 "	114.787	37,1	96.569	35,0	79.361	29,7	81.998	30,4
I alt 16-64 år	309.503	100,0	276.269	100,0	266.972	100,0	269.428	100,0
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>								
16-19 år	322	3,5	193	2,1	242	1,9	223	1,7
20-29 "	1.048	11,5	971	10,4	1.439	11,0	1.376	10,3
30-39 "	1.825	20,0	1.719	18,3	2.215	17,0	2.157	16,2
40-49 "	1.973	21,6	2.362	25,2	3.303	25,3	3.397	25,6
50-59 "	2.234	24,5	2.600	27,7	3.676	28,2	3.842	28,9
60-64 "	1.712	18,8	1.533	16,3	2.162	16,6	2.300	17,3
I alt 16-64 år	9.114	100,0	9.378	100,0	13.038	100,0	13.295	100,0
65-66 år	905	.	902	.	833	.	876	.
<i>Norge</i>								
18-19 år	778	0,4	544	0,2	623	0,2	761	0,3
20-29 "	6.625	3,3	7.687	3,1	7.623	2,7	8.094	2,8
30-39 "	19.106	9,4	24.011	9,6	24.798	8,9	25.555	9,0
40-49 "	44.153	21,7	51.285	20,5	54.394	19,6	56.036	19,7
50-59 "	73.415	36,0	99.405	39,8	112.809	40,7	113.791	39,9
60-64 "	59.700	29,3	67.054	26,8	77.094	27,8	80.756	28,3
I alt 18-64 år	203.777	100,0	249.986	100,0	277.341	100,0	284.993	100,0
65-66 år	32.524	.	28.526	.	33.543	.	34.698	.
<i>Sverige¹⁾</i>								
16-19 år	3.138	0,7	3.910	0,9	2.937	0,5	1.964	0,4
20-29 "	12.181	2,9	13.924	3,2	19.399	3,6	21.399	3,8
30-39 "	31.645	7,5	34.463	7,9	45.538	8,4	46.747	8,4
40-49 "	78.902	18,8	78.134	17,8	100.671	18,7	105.656	19,0
50-59 "	156.598	37,3	174.686	39,9	209.373	38,8	211.241	37,9
60-64 "	137.394	32,7	132.826	30,3	161.724	30,0	169.782	30,5
I alt 16-64 år	419.858	100,0	437.943	100,0	539.642	100,0	556.789	100,0
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.

1 Aldersgruppen 16-19 år indeholdt i 2004 de 18-19årige.

Tabel 7.14.b.1 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-1997

	1995			1996			1997		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>									
18-19 år	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20-29 "	0,9	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1	0,9	1,2	1,0
30-39 "	2,2	2,4	2,3	2,1	2,4	2,3	2,1	2,4	2,3
40-49 "	4,7	4,4	4,5	4,7	4,4	4,5	4,6	4,4	4,5
50-59 "	9,2	8,4	8,8	9,0	8,2	8,6	8,7	8,0	8,4
60-64 "	14,4	14,4	14,4	14,2	13,8	14,0	13,9	13,3	13,6
I alt 18-64 år	4,4	4,3	4,3	4,2	4,2	4,3	4,4	4,2	4,3
65-66 år	14,1	14,5	14,3	14,1	14,4	14,2	14,0	14,2	14,1
<i>Færøerne</i>									
18-19 år	..	..	..	..	..	..	..	..	..
20-29 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
30-39 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
40-49 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
50-59 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
60-64 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
I alt 18-64 år	..	..	..	..	..	..	..	..	..
65-66 år	..	..	..	..	..	..	..	..	..
<i>Finland</i>									
16-19 år	0,6	0,9	0,8	0,6	0,9	0,7	0,6	0,9	0,8
20-29 "	1,2	1,6	1,4	1,1	1,6	1,3	1,1	1,5	1,3
30-39 "	2,2	3,1	2,7	2,2	3,0	2,6	2,2	2,9	2,5
40-49 "	5,2	6,6	5,9	5,1	6,5	5,8	5,1	6,4	5,8
50-59 "	17,9	20,9	19,4	16,6	19,4	18,0	15,6	18,0	16,8
60-64 "	44,4	49,5	47,6	43,4	47,9	45,6	41,9	46,1	43,9
I alt 16-64 år	8,7	9,8	9,2	8,5	9,5	9,0	8,3	9,2	8,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>									
16-19 år	1,8	2,1	1,9	1,8	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9
20-29 "	2,4	2,7	2,6	2,5	2,7	2,6	2,6	2,8	2,7
30-39 "	4,3	3,8	4,3	4,5	3,9	4,5	4,6	3,9	4,6
40-49 "	6,6	4,7	5,6	7,1	5,0	6,0	7,4	5,1	6,2
50-59 "	11,9	7,4	9,7	12,0	7,5	9,7	12,3	7,8	10,0
60-64 "	20,6	13,3	17,0	20,7	13,4	17,2	21,3	13,2	17,4
I alt 16-64 år	6,3	4,6	5,4	6,5	4,7	5,6	6,7	4,8	5,7
65-66 år	26,4	16,8	21,8	28,6	18,8	23,8	28,2	19,4	23,8
<i>Norge</i>									
18-19 år	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4
20-29 "	0,9	1,1	1,0	1,0	1,1	1,0	1,1	1,2	1,1
30-39 "	3,2	2,7	2,9	3,3	2,8	3,0	3,4	2,8	3,2
40-49 "	8,6	5,7	7,1	8,7	5,8	7,2	8,8	6,0	7,4
50-59 "	19,6	13,1	16,3	19,4	12,8	16,1	19,7	13,0	16,3
60-64 "	35,7	32,0	33,9	36,0	31,3	33,7	36,6	30,9	33,8
I alt 18-64 år	8,5	6,3	7,4	8,7	6,3	7,5	8,9	6,5	7,6
65-66 år	43,0	42,5	42,8	42,7	41,7	42,2	43,2	41,7	42,5
<i>Sverige</i>									
16-19 år	0,7	0,9	0,8	0,6	0,9	0,8	0,7	0,9	0,8
20-29 "	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1
30-39 "	2,9	2,3	2,6	2,9	2,3	2,6	2,9	2,3	2,6
40-49 "	7,5	5,2	6,4	7,6	5,3	6,4	7,6	5,2	6,4
50-59 "	16,9	12,7	14,7	16,7	12,3	14,5	16,4	11,9	14,2
60-64 "	34,7	33,7	34,2	34,0	32,2	33,2	34,4	32,5	33,5
I alt 16-64 år	8,5	6,7	7,6	8,5	6,7	7,6	8,6	6,7	7,7
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 7.14.b.2 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund- / mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1998-2000

	1998			1999			2000		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>									
18-19 år	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20-29 "	0,9	1,2	1,0	0,9	1,2	1,0	0,9	1,2	1,1
30-39 "	2,1	2,4	2,2	2,1	2,4	2,2	2,1	2,4	2,2
40-49 "	4,6	4,4	4,5	4,6	4,4	4,5	4,7	4,4	4,5
50-59 "	8,6	7,9	8,3	8,5	7,8	8,1	8,6	7,7	8,1
60-64 "	13,6	12,9	13,2	13,2	12,5	12,8	12,9	12,1	12,5
I alt 18-64 år	4,4	4,2	4,3	4,4	4,2	4,3	4,5	4,2	4,3
65-66 år	13,7	13,6	13,7	13,9	13,2	13,5	13,5	12,9	13,2
<i>Færøerne</i>									
18-19 år	..	..	..	..	..	..	0,2	0,6	..
20-29 "	..	..	..	..	..	..	1,1	1,1	..
30-39 "	..	..	..	..	..	..	3,0	2,1	..
40-49 "	..	..	..	..	..	..	5,9	2,9	..
50-59 "	..	..	..	..	..	..	10,0	6,4	..
60-64 "	..	..	..	..	..	..	17,2	15,8	..
I alt 18-64 år	..	..	..	..	..	..	5,6	3,8	..
65-66 år	..	..	..	..	..	..	18,2	16,0	..
<i>Finland</i>									
16-19 år	0,7	0,8	0,8	0,6	0,8	0,7	0,5	0,7	0,6
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,1	1,5	1,3	1,1	1,5	1,3
30-39 "	2,1	2,8	2,5	2,2	2,8	2,5	2,2	2,9	2,5
40-49 "	5,1	6,3	5,7	5,0	6,2	5,6	4,9	6,1	5,5
50-59 "	14,5	16,6	15,6	13,9	15,8	14,8	13,8	15,6	14,7
60-64 "	39,9	44,0	41,8	37,4	41,5	39,4	35,0	39,1	36,9
I alt 16-64 år	8,1	9,0	8,5	7,9	8,7	8,3	7,7	8,5	8,1
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>									
16-19 år	1,7	2,1	1,9	2,0	2,3	2,1	1,0	1,4	1,1
20-29 "	2,7	2,6	2,7	2,8	2,7	2,7	2,7	2,3	2,3
30-39 "	4,7	4,0	4,7	5,1	4,2	5,1	5,3	3,7	4,1
40-49 "	7,6	4,9	6,2	8,4	5,3	6,8	7,8	5,1	5,9
50-59 "	12,1	7,9	10,0	12,7	8,0	10,3	12,2	7,4	8,9
60-64 "	21,4	13,3	17,4	21,6	12,8	17,3	22,0	12,3	15,8
I alt 16-64 år	6,8	4,8	5,8	7,3	5,0	6,1	6,9	4,5	5,2
65-66 år	26,6	17,6	22,2	28,8	17,5	23,3	32,2	19,0	23,7
<i>Norge</i>									
18-19 år	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	1,0
20-29 "	1,1	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,4	1,0
30-39 "	3,6	3,0	3,3	3,8	3,1	3,4	3,9	3,1	4,0
40-49 "	9,2	6,2	7,7	9,6	6,5	8,0	9,8	6,7	8,0
50-59 "	20,5	13,4	16,9	21,3	13,7	17,5	21,8	14,0	18,0
60-64 "	37,7	31,3	34,6	38,7	31,6	35,3	39,3	31,8	36,0
I alt 18-64 år	9,6	6,9	8,2	10,3	7,3	8,8	10,6	7,5	9,0
65-66 år	43,9	41,5	42,7	45,0	41,2	43,2	45,7	41,2	43,0
<i>Sverige</i>									
16-19 år	0,7	0,9	0,8	0,8	1,0	0,9	0,8	1,1	1,0
20-29 "	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
30-39 "	2,9	2,3	2,6	2,9	2,3	2,6	3,1	2,4	2,7
40-49 "	7,6	5,2	6,4	7,6	5,3	6,5	7,9	5,5	6,7
50-59 "	16,2	11,6	13,9	16,3	11,4	13,9	16,8	11,6	14,2
60-64 "	33,3	30,5	32,0	32,6	28,8	30,8	32,4	27,6	30,0
I alt 16-64 år	8,6	6,6	7,6	8,7	6,6	7,7	9,0	6,7	7,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Tabel 7.14.b.3 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund- / mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2001-2003

	2001			2002			2003		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>									
18-19 år	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2
20-29 "	1,0	1,3	1,1	1,0	1,3	1,2	1,0	1,4	1,2
30-39 "	2,2	2,5	2,3	2,3	2,6	2,4	2,4	2,7	2,6
40-49 "	5,0	4,6	4,7	5,3	4,8	5,1	5,5	5,0	5,3
50-59 "	9,1	7,9	8,5	9,8	8,3	9,0	10,4	8,6	9,4
60-64 "	12,7	11,9	12,3	12,8	11,8	12,3	13,1	11,6	12,4
I alt 18-64 år	4,7	4,3	4,5	5,0	4,5	4,8	5,3	4,7	5,0
65-66 år	13,3	12,4	12,9	13,4	12,3	12,8	13,3	12,2	12,8
<i>Færøerne</i>									
18-19 år	0,2	0,9	..	0,3	0,9	..	0,7	0,7	0,7
20-29 "	0,9	1,0	..	0,7	1,0	..	0,7	1,0	0,9
30-39 "	2,9	1,9	..	2,6	1,7	..	2,6	1,8	2,2
40-49 "	5,1	2,9	..	5,2	2,7	..	4,8	2,7	3,7
50-59 "	10,5	6,4	..	10,2	6,3	..	10,2	6,2	8,1
60-64 "	16,5	14,4	..	16,3	13,1	..	17,5	12,7	14,9
I alt 18-64 år	5,4	3,7	..	5,3	3,5	..	5,8	3,5	4,4
65-66 år	18,4	17,9	..	19,0	19,1	..	18,5	19,9	19,3
<i>Finland</i>									
16-19 år	0,4	0,5	0,5	0,3	0,4	0,4	0,2	0,3	0,3
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,1	1,6	1,4	1,2	1,6	1,4
30-39 "	2,2	2,8	2,5	2,2	2,9	2,6	2,3	3,0	2,6
40-49 "	4,9	5,9	5,4	4,9	5,9	5,4	4,8	5,9	5,4
50-59 "	13,5	15,1	14,3	13,7	15,3	14,5	13,7	15,4	14,6
60-64 "	30,5	35,1	32,7	29,2	33,5	31,3	28,0	31,9	29,9
I alt 16-64 år	7,4	8,3	7,8	7,3	8,2	7,8	7,4	8,3	7,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>									
16-19 år	1,2	1,6	1,3	1,2	1,5	1,3	1,1	1,5	1,2
20-29 "	2,8	2,3	2,4	3,1	2,4	2,6	3,6	2,7	3,0
30-39 "	5,6	3,5	4,2	5,8	3,6	4,4	6,3	3,8	4,8
40-49 "	8,2	5,5	6,3	8,6	5,6	6,6	9,1	5,9	7,1
50-59 "	12,6	7,7	9,3	12,8	7,8	9,6	13,3	7,9	10,0
60-64 "	21,8	12,4	15,8	22,1	12,6	16,3	22,1	13,7	17,0
I alt 16-64 år	7,1	4,7	5,4	7,5	4,8	5,8	8,0	5,1	6,2
65-66 år	32,1	18,3	23,6	30,2	16,4	22,0	30,3	15,9	21,8
<i>Norge</i>									
18-19 år	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
20-29 "	1,2	1,3	1,3	1,2	1,4	1,3	1,2	1,4	1,3
30-39 "	3,8	3,1	3,5	3,8	3,1	3,4	3,8	3,1	3,4
40-49 "	9,8	6,6	8,2	9,7	6,7	8,2	9,8	6,8	8,3
50-59 "	22,0	14,2	18,1	22,3	14,4	18,3	22,6	14,7	18,6
60-64 "	39,7	31,7	35,7	39,7	31,4	31,4	39,7	30,7	35,2
I alt 18-64 år	10,8	7,7	9,2	11,0	7,8	9,4	11,2	8,0	9,5
65-66 år	46,1	40,3	43,4	46,1	39,4	43,1	46,6	39,8	43,4
<i>Sverige¹⁾</i>									
16-19 år	0,9	1,2	1,0	1,0	1,3	1,1	1,1	1,5	1,0
20-29 "	1,3	1,3	1,3	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6
30-39 "	3,3	2,4	2,9	3,7	2,6	3,1	4,0	2,6	3,3
40-49 "	8,4	5,7	7,0	9,1	6,0	7,5	9,5	6,1	7,8
50-59 "	17,6	11,9	14,7	18,8	12,6	15,7	19,6	12,9	16,2
60-64 "	32,8	26,9	29,9	33,7	26,5	30,1	33,9	25,8	29,8
I alt 16-64 år	9,4	6,8	8,1	10,1	7,1	8,6	10,7	7,4	8,9
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.

1 Aldersgruppen 16-19år indeholdt i 2003 de 17-19årige og i 2004 de 18-19årige.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 7.14.b.4 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund- / mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2004-2005

	2004			2005		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>						
18-19 år	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,2	1,5	1,4
30-39 "	2,5	2,8	2,7	2,6	2,9	2,8
40-49 "	5,8	5,2	5,5	6,0	5,4	5,7
50-59 "	11,0	9,0	10,0	11,5	9,3	10,4
60-64 "	13,2	11,5	12,4	13,4	11,5	12,5
I alt 18-64 år	5,5	4,9	5,2	5,8	5,1	5,4
65-66 år	10,7	9,3	10,0	3,9	3,2	3,6
<i>Færøerne</i>						
18-19 år	0,5	0,7	0,6	0,6	0,0	0,3
20-29 "	0,8	1,0	0,9	0,7	1,2	1,0
30-39 "	2,5	1,7	2,1	2,4	1,8	2,1
40-49 "	4,6	2,7	3,6	4,4	2,7	3,5
50-59 "	10,2	6,3	8,1	10,1	5,8	7,8
60-64 "	17,9	12,3	14,9	15,3	11,5	13,3
I alt 18-64 år	5,4	3,5	4,4	5,1	3,4	4,2
65-66 år	15,6	14,7	15,1	17,2	15,9	16,5
<i>Finland</i>						
16-19 år	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
20-29 "	1,2	1,6	1,4	1,3	1,6	1,5
30-39 "	2,3	3,0	2,6	2,3	3,0	2,7
40-49 "	4,8	5,8	5,3	4,8	5,7	5,3
50-59 "	13,9	15,6	14,7	14,0	15,6	14,8
60-64 "	26,8	30,4	28,6	25,6	28,8	27,2
I alt 16-64 år	7,3	8,2	7,8	7,4	8,2	7,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>						
16-19 år	1,3	1,6	1,4	1,1	1,4	1,3
20-29 "	3,9	2,9	3,4	3,6	2,8	3,2
30-39 "	6,8	3,9	5,3	6,6	3,7	5,1
40-49 "	9,4	6,2	7,8	9,7	5,9	7,8
50-59 "	13,6	8,3	10,9	13,7	8,3	10,9
60-64 "	23,4	13,6	18,6	23,1	13,8	18,5
I alt 16-64 år	8,5	5,3	6,9	8,5	5,3	6,9
65-66 år	28,7	16,0	22,3	28,1	17,6	22,8
<i>Norge</i>						
18-19 år	0,5	0,6	0,6	0,6	0,8	0,7
20-29 "	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
30-39 "	3,9	3,2	3,5	4,1	3,3	3,7
40-49 "	10,0	6,9	8,4	10,2	7,0	8,6
50-59 "	22,8	15,0	18,8	22,8	15,0	18,8
60-64 "	39,2	29,7	34,5	38,7	28,9	33,8
I alt 18-64 år	11,5	8,1	9,8	11,7	8,3	10,0
65-66 år	47,1	40,1	43,7	47,6	39,8	43,8
<i>Sverige¹⁾</i>						
16-19 år	1,2	1,6	0,7	1,5	2,0	1,8
20-29 "	1,8	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0
30-39 "	4,4	2,8	3,6	4,6	2,9	3,7
40-49 "	10,4	6,4	8,5	10,9	6,5	8,7
50-59 "	20,7	13,5	16,8	21,3	13,7	17,5
60-64 "	34,7	25,5	32,0	34,5	24,8	29,6
I alt 16-64 år	11,7	7,9	9,4	12,4	8,2	10,3
65-66 år	.	.	.	.	.	.

1 Aldersgruppen 16-19år indeholdt i 2003 de 17-19årige og i 2004 de 18-19årige.

Tabel 8.3.a Familier, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2005

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
<i>1995</i>					
Gifte og samboende par	33.610	74.402	645	5.016	198.044
- med børn	21.672	49.753	372	5.016	180.798
- uden børn	11.938	24.649	273	..	17.246
Enlige	141.265	139.414	1.976	13.740	352.416
- med børn	66.026	55.838	657	13.740	228.021
- uden børn	75.239	83.576	1.319	-	124.395
<i>2000</i>					
Gifte og samboende par	33.619	33.359	780	5.360	50.016
- med børn	21.284	25.559	417	4.954	47.622
- uden børn	12.335	7.800	363	406	2.394
Enlige	136.051	136.993	3.681	17.982	195.368
- med børn	61.700	50.184	1.296	15.725	161.548
- uden børn	74.351	86.809	2.385	2.257	33.820
<i>2004</i>					
Gifte og samboende par	33.354	25.786	1.284	6.822	51.153
- med børn	17.199	20.561	695	6.186	47.221
- uden børn	16.155	5.225	589	636	3.932
Enlige	166.241	133.512	8.062	22.154	226.658
- med børn	70.766	44.382	2.544	16.536	169.996
- uden børn	95.475	89.130	5.518	5.618	56.662
<i>2005</i>					
Gifte og samboende par	31.727	24.245	1.285	6.135	51.437
- med børn	16.320	19.198	728	5.435	47.150
- uden børn	15.407	5.047	557	700	4.287
Enlige	168.906	130.569	8.704	22.434	223.829
- med børn	71.570	43.330	2.912	14.670	164.620
- uden børn	97.336	87.239	5.792	7.764	59.209

1 Tal for 1995 er 1996.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 8.4.a Pensionister, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2005

	Danmark ¹⁾	Finland	Norge	Sverige ²⁾
<i>1995</i>				
Pensionistpar	68.872	10.484	5.771	42.300
Enlige pensionister	263.130	131.557	42.869	512.300
I alt	332.002	145.289	48.640	554.700
<i>2000</i>				
Pensionistpar	61.577	9.077	4.271	..
Enlige pensionister	269.161	139.451	78.547	..
I alt	330.738	152.464	82.818	458.337
<i>2004</i>				
Pensionistpar	57.794	8.117	3.612	..
Enlige pensionister	273.023	146.804	78.269	..
I alt	330.817	158.968	81.881	431.000
<i>2005</i>				
Pensionistpar	57.918	8.066	2.664	..
Enlige pensionister	278.466	150.141	72.404	..
I alt	336.384	162.184	75.068	429.533

1 Fra 2003 inkl. nye førtidspensionister med boligstøtte efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 1. januar 2003.

2 Inklusive 135.976 personer med syge/aktivitetsydelse.

Tabel 10.7.a Sociale udgifter efter art og formål i pct. af BNP 2005

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Familier og børn</i>						
Kontantydelse	1,5	2,2	1,6	1,3	1,6	1,6
Serviceydelse	2,2	2,2	1,4	1,7	1,3	1,5
I alt	3,8	4,3	3,0	3,0	2,8	3,0
<i>Arbejdsløshed</i>						
Kontantydelse	2,4	1,2	2,2	0,3	0,5	1,7
Serviceydelse	0,1	0,0	0,2	0,1	0,1	0,2
I alt	2,5	1,2	2,4	0,4	0,6	1,9
<i>Sygdom</i>						
Kontantydelse	1,0	0,7	1,2	1,5	2,4	1,8
Serviceydelse	5,1	6,4	5,5	5,9	5,1	5,7
I alt	6,1	7,0	6,7	7,4	7,5	7,5
<i>Ældre</i>						
Kontantydelse	9,2	5,2	7,8	4,3	5,1	9,2
Serviceydelse	1,8	2,9	1,0	1,9	1,8	2,6
I alt	11,0	8,2	8,7	6,1	6,9	11,8
<i>Funktionshæmmede</i>						
Kontantydelse	3,0	1,8	2,4	2,2	3,7	2,8
Serviceydelse	1,3	2,3	0,9	1,0	0,8	1,9
I alt	4,2	4,1	3,3	3,2	4,5	4,8
<i>Efterlevende</i>						
Kontantydelse	0,0	0,1	0,9	0,6	0,3	0,7
Serviceydelse	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt	0,0	0,2	0,9	0,6	0,3	0,7
<i>Boligydelser</i>						
Serviceydelse	0,7	0,0	0,3	0,2	0,1	0,6
I alt	0,7	0,0	0,3	0,2	0,1	0,6
<i>Andre sociale ydelser</i>						
Kontantydelse	0,8	0,5	0,3	0,2	0,3	0,4
Serviceydelse	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2
I alt	1,0	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
<i>Kontantydelse i alt</i>	17,8	11,6	16,4	10,4	13,9	18,2
<i>Serviceydelse i alt</i>	11,5	14,0	9,5	11,0	9,5	12,7
<i>Sociale udgifter i alt¹⁾</i>	29,3	25,6	25,9	21,4	23,4	30,9

1 De sociale udgifter i alt er i denne tabel uden administrationsudgifter.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 10.x Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter, procentvis fordelt på det offentlige, arbejdsgiverne, de sikredes bidrag samt anden finansiering 1995-2005

	Det offentlige i alt	Arbejdsgivere	De sikredes præmier og særskatte	Anden finansiering	I alt
<i>Danmark</i>					
1995	71	9	14	6	100
2000	64	9	20	7	100
2004	64	10	20	7	100
2005	63	10	18	8	100
<i>Færøerne</i>					
1995	..	..	..	..	..
2002	82	8	6	4	100
2004	83	8	6	4	100
2005	81	9	7	4	100
<i>Finland</i>					
1995	46	34	14	7	100
2000	43	38	12	7	100
2004	44	39	11	5	100
2005	44	38	11	6	100
<i>Island</i>					
1995	61	31	8	-	100
2000	51	39	9	-	100
2004	38	28	6	28	100
2005	33	26	6	35	100
<i>Norge¹⁾</i>					
1995	62	22	15	-	100
2000	60	24	14	1	100
2004	59	26	14	1	100
2005	58	26	14	1	100
<i>Sverige</i>					
1995	50	37	5	8	100
2000	47	40	9	4	100
2004	49	41	9	2	100
2005	48	41	9	2	100

1 Der er sket et skifte i opgørelsesmetoden af de Sociale udgifter, så tal fra før 2002 er ikke helt sammenlignelige med tal fra efter 2002.

Tabel 10.9.a Skatteprocent og sociale afgifter af løn og sociale ydelser, pr. måned, for en enlig AW uden børn 2005

	Danmark Færøerne		Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
Løn brutto	26.692	21.481	2.723	246.500	31.565	26.384
Løn netto	16.317	12.917	1.845	175.198	22.486	16.480
Skat af: løn i pct.	39	40	32	29	29	38
Dagpenge ved graviditet og fødsel brutto	14.157	21.481	1.720	197.200	30.030	19.700
Dagpenge ved graviditet og fødsel netto	9.876	12.917	1.261	142.751	22.750	12.588
Skat af dagpenge ved graviditet og fødsel i pct.	30	40	27	28	24	36
Dagpenge ved arbejdsløshed brutto	14.170	12.354	1.290	91.426	18.738	15.093
Dagpenge ved arbejdsløshed netto	9.884	8.518	986	90.948	14.167	9.896
Skat af dagpenge ved arbejdsløshed i pct.	30	31	24	1	24	34
Dagpenge ved sygdom brutto	14.157	15.656	1.723	..	30.029	18.990
Dagpenge ved sygdom netto	9.876	10.354	1.263	..	21.416	12.147
Skat af dagpenge ved sygdom i pct.	30	34	27	..	29	36
Alderspension brutto	11.438	8.153	1.703	172.101	16.546	16.415
Alderspension netto	8.216	7.733	1.251	155.487	14.298	11.773
Skat af alderspension i pct.	28	5	27	10	14	28
Førtidspension brutto	14.173	10.364	1.415	..	16.587	15.800
Førtidspension netto	9.919	8.399	1.117	..	14.316	11.370
Skat af førtidspension i pct.	30	19	21	..	14	28
Sociale ydelser, ikke-forsikrede brutto	8.577	..	500	84.245	..	6.907
Sociale ydelser, ikke-forsikrede netto	6.419	..	404	83.767	..	4.887
Skat af sociale ydelser til ikke-forsikrede i pct.	25	..	19	1	..	29

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 10.10.a Skattefrie og skattepligtige kontantydelse i alt samt i forhold til BNP 1995-2005

	Skattefrie kontantydelse			Skattepligtige kontantydelse		
	I alt, mio. KR/EUR	I pct. af BNP	I pct. af samtlige kontant- ydelse	I alt, mio. KR/EUR	I pct. af BNP	I pct. af samtlige kontant- ydelse
<i>1995</i>						
Danmark	18.764	2	9	188.292	18	91
Finland	2.685	3	13	17.977	19	87
Island	6.574	2	15	37.653	8	85
Norge	20.204	2	14	126.225	14	86
Sverige	32.458	2	9	328.367	19	91
<i>2000</i>						
Danmark	23.737	2	11	199.950	15	89
Finland	2.601	2	12	18.599	14	88
Island	5.672	1	9	57.501	9	91
Norge	23.736	2	12	178.615	13	88
Sverige	32.695	2	8	352.586	16	92
<i>2004</i>						
Danmark	26.867	2	10	240.540	16	90
Finland	2.718	2	11	22.469	15	89
Island	8.821	1	9	94.143	10	91
Norge ¹⁾	27.042	2	10	239.058	13	90
Sverige	34.759	1	7	445.549	17	93
<i>2005</i>						
Danmark	25.970	2	9	250.079	16	91
Finland	2.730	2	11	23.001	15	89
Island	8.719	1	8	99.440	10	92
Norge ¹⁾	26.444	1	10	243.125	13	90
Sverige	34.888	1	7	450.045	17	93

1 Tal frem til 2001 kan ikke sammenlignes med tal for 2004 og 2005.

Bilag 5**Yderligere information**

Yderligere statistiske oplysninger om de nordiske landes sociale tryghedssystemer kan fås fra de enkelte statistikproducenter i de respektive lande. Nedenfor gives oplysninger om, hvor man kan henvende sig, med henblik på at få mere information.

DANMARK

Danmarks Statistik
Sejrøgade 11
DK-100 København Ø
Tlf. +45 39 17 39 17
Fax +45 39 17 39 99
Web: www.dst.dk

Arbejdsmarkedsstyrelsen
Holmens Kanal 20
Postboks 2150
DK-1061 København K
Tlf. +45 35 28 81 00
Fax +45 35 36 24 11
Web: www.ams.dk

Sundhedsstyrelsen
Islands Brygge 67
DK-2300 København S
Tlf. +45 72 22 74 00
Fax +45 72 22 74 11
Web: www.sst.dk

Arbejdsdirektoratet
Stormgade 10
Postboks 1103
DK-1009 København K
Tlf. +45 38 10 60 11
Fax +45 38 19 38 90
Web: www.adir.dk

Arbejdsmarkedets Tillægspension
Kongens Vænge 8
DK-3400 Hillerød
Tlf. +45 48 20 48 20
Fax +45 48 20 48 00
Web: www.atp.dk

Socialforskningsinstituttet
Herluf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Tlf. +45 33 48 08 00
Fax +45 33 48 08 33
Web: www.sfi.dk

YDERLIGERE INFORMATION

Socialministeriet
Holmens Kanal 22
DK-1060 København K
Tlf. +45 33 92 93 00
Fax +45 33 93 25 18
Web: www.social.dk

Ankestyrelsen
Amaliegade 25
Postboks 9080
DK-1022 København K
Tlf. + 45 33 41 12 00
Fax. + 45 33 41 14 00
Web: www.ast.dk

Ministeriet for familie- og
forbrugeranliggender
Stormgade 2-6
DK-1470 København K
Tlf. + 45 33 95 13 10
Fax. + 45 33 95 13 11
Web: www.minff.dk

FÆRØERNE

Almanna- og heilsumálaráðið
(Social- og sundhedsministeriet)
Eirargarður 2
FO-100 Torshavn
Tlf: +298 304050
Fax: +298 354045
Web: www.ahr.fo

Beskæftigelsesministeriet
Ved Stranden 8
DK-1061 København K
Tlf. +45 33 92 59 00
Fax. + 45 33 12 13 78
Web: www.bm.dk

Ministeriet for flygtninge,
indvandrere og integration
Holbergsgade 6
DK-1057 København K
Tlf. +45 33 92 33 80
Fax. + 45 33 11 12 39
Web: www.nyidanmark.dk

Hagstova Føroya
(Færøernes Statistik)
P.O. Box 2068
FO-165 Argir
Tlf. +298 352800
Fax +298 352801
Web: www.hagstova.fo

FINLAND

Folkpensionsanstalten
Postbox 450
FIN-00101 Helsingfors
Tlf. +358 20 43411
Fax +358 20 4341 530
Web: www.kela.fi

Social och hälsovårdsministeriet
Postbox 33
FIN-00023 Statsrådet
Tlf. +358 9 16001
Fax +358 9 1607 38 24
Web: www.stm.fi

Forsknings och utvecklingscentralen för social och hälsovården (STAKES) Statistikcentralen
FIN-00022 Statistikcentralen
Postbox 220
FIN-00531 Helsingfors
Tlf. +358 9 39671
Fax +358 9 3967 2324
Web: www.stakes.fi

Pensionsskyddscentralen
FIN-00065 Pensionsskyddscentralen
Tlf. +358 1 07511
Fax +358 9 1481 172
Web: www.etk.fi

YDERLIGERE INFORMATION

ISLAND

Hagstofa Íslands (Islands Statistik)
Borgartun 21a
IS-150 Reykjavík
Tlf: +354 528 1060
Fax: +354 528 1199
Web: www.statice.is

Vinnumálastofnun
(Arbejdsdirektoratet)
Hafnarhúsinu Tryggvagötu
IS-150 Reykjavík
Tlf. +354 511 2500
Fax +354 511 2520
Web: www.vinnumalastofnun.is

Landssamtök Lífeyrissjóða
(De faglige pensionsfondsforbund)
Suðurlandsbraut 30
IS-108 Reykjavík
Tlf. +354 581 4977
Fax +354 581 4332
Web: www.ll.is

Tryggingastofnun Ríkisins
(Direktoratet for socialforsikring)
Laugavegi 114
IS-150 Reykjavík
Tlf. +354 560 4400
Fax +354 562 4535
Web: www.tr.is

Heilbrigðis og tryggingamálaráðuneytið
(Sundheds og
socialforsikringsministeriet)
Vegmúli 3
IS-108 Reykjavík
Tlf. +354 545 8700
Fax +354 551 9165
Web: www.stjr.is/htr

NORGE

Statistisk sentralbyrå
Kongens gate 6
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo
Tlf. +47 21 09 00 00
Fax +47 21 09 49 88
Web: www.ssb.no

Arbejds- og inkluderingsdepartementet
Einar Gerhardsens plass 3
Postboks 8019 Dep
N-0030 Oslo
Tlf. + 47 22 24 90 90
Fax + 47 22 24 87 11
Web: www.dep.no/asd

Arbeids- og velferdsdirektoratet
C.J. Hambros plass 2
Postboks 5 St. Olavs plass
N-01310 Oslo
Tlf. +47 21 0700 00
Fax +47 21 07 00 01
Web: www.nav.no

Nasjonalt kunnskapssenter for helse-
tjenesten
Pilestedet park 7
Postboks 7004, St. Olavs plass
N-0130 Oslo
Tlf. +47 23 25 50 00
Fax +47 23 25 50 10
Web: www.kunnskapssenteret.no

Social- og helsedirektoratet
Universitetsgata 2
PB. 7000 St. Olavs plass
0031 Oslo
Tlf: + 47 81 02 00 50
Fax: + 47 24 16 30 01
Web: www.shdir.no

SVERIGE

Socialdepartementet
S-103 33 Stockholm
Tlf. + 46 8 405 10 00
Fax + 46 8 723 11 91
Web: www.regeringen.se

Socialstyrelsen
S-106 30 Stockholm
Tlf. +46 8 555 530 00
Fax +46 8 555 532 52
Web: www.sos.se

Arbetskyddsstyrelsen
S-171 84 Solna
Tlf. +46 8 730 90 00
Fax +46 8 730 19 67
Web: www.arbsky.se

Statistiska centralbyrån
Box 24300
S-104 51 Stockholm
Tlf. +46 8 506 940 00
Fax +46 8 661 52 61
Web: www.scb.se

Arbetsmarknadsstyrelsen
S-113 99 Stockholm
Tlf. +46 8 5860 60 00
Fax +46 8 5860 64 99
Web: www.amv.se/ams

Migrationsverket
S-601 70 Norrköping
Tlf. +46 11 15 60 00
Fax +46 11 10 81 55
Web: www.migrationsverket.se

YDERLIGERE INFORMATION

Integrationsverket
Box 633
S-601 14 Norrköping
Tlf: +46 11 361300
Fax: +46 11 361301
Web: www.integrationsverket.se

Försäkringskassan Sverige
S-103 51 Stockholm
Tlf. +46 8 786 90 00
Fax: +46 8 411 27 89
Web: www.forsakringskassan.se

ØVRIGE

OECD
Unité des Services à la Clientèle
Service des Publications
2, rue André Pascal
F-75775 Paris Cedex 16
Frankrig
Web: www.oecd.org

World Health Organization
Regional Office for Europe
Scherfigsvej 8
DK-2100 København Ø
Danmark
Web: www.who.dk

EUROSTAT
Office for Official Publications of the
European Communities
L-2985 Luxembourg
Luxembourg
Web: europa.eu.int/en/comm/eurostat

Publikationer udgivet af NOSOSKO efter 1995

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1994.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 3:96. København 1996.

Nordisk socialstatistik 1946-1996. Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 4:96.
København 1996.

Social Security in the Nordic Countries. Scope, expenditure and financing 1994.
Nordic Social-Statistical Committee no. 5:96. Copenhagen 1996.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1995.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 6:97. København 1997.

Social Protection in the Nordic Countries 1995. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 7:97. Copenhagen 1997.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1996.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 8:98. København 1998.

Social Protection in the Nordic Countries 1996. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 9:98. Copenhagen 1998.

Förtida utträde från arbetslivet 1987-1996. En jämförelse mellan de nordiska länderna. Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 10:99. København 1999.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1997.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 11:99. København 1999.

Social Protection in the Nordic Countries 1997. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 12:99. Copenhagen 1999.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1998.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 13:00. København 2000.

PUBLIKATIONER UDGIVET AF NOSOSKO

Social Protection in the Nordic Countries 1998. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 14:00. Copenhagen 2000.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1999.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 15:01. København 2001.

Social Protection in the Nordic Countries 1999. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 16:01. Copenhagen 2001.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2000.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 17:02. København 2002.

Social Protection in the Nordic Countries 2000. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 18:02. Copenhagen 2002.

Nordic/Baltic Social Protection Statistics 2000.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 19:03. København 2003.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2001.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 20:03. København 2003.

Social Protection in the Nordic Countries 2001. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 21:03. Copenhagen 2003.

*Sustainable Social and Health Development in the Nordic Countries. Seminar
27th May 2003, Stockholm.* Nordic Social-Statistical Committee no. 22:03.
Copenhagen 2003.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2002.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 23:04. København 2004.

Social Protection in the Nordic Countries 2002. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 24:04. Copenhagen 2004.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2003.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 25:05. København 2005.

Social Protection in the Nordic Countries 2003. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 26:05. Copenhagen 2005.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2004.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 27:06. København 2006.

Social Protection in the Nordic Countries 2004. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 28:06. Copenhagen 2006.

*Sustainable Social and Health Development in the Nordic Countries. Seminar
6th April 2006, Oslo.* Nordic Social-Statistical Committee no. 29:06.
Copenhagen 2006.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2005.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 30:07. København 2007.